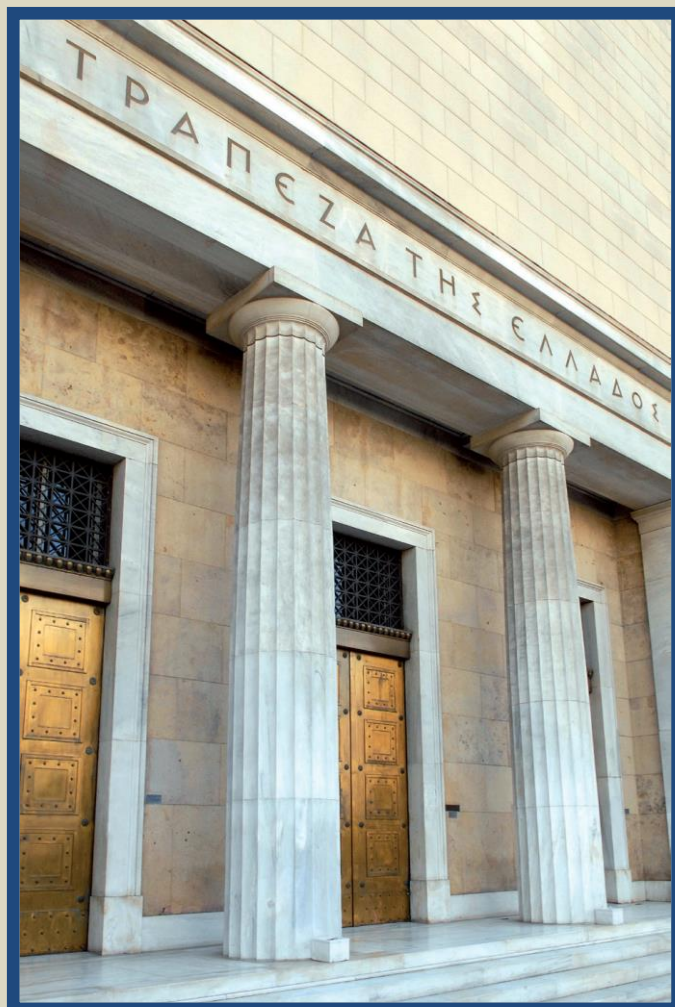

ΕΚΘΕΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ
2024

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ
2024

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ελευθ. Βενιζέλου 21
102 50 Αθήνα

www.bankofgreece.gr

Διεύθυνση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας

Τηλ. +30 210 320 5111

Fax +30 210 320 5419

ISSN 2732-9380 (online)

DOI: <https://doi.org/10.52903/finsta.gr202410>

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. ΣΥΝΟΨΗ.....	7
II. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΓΟΡΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.....	14
1. Εξελίξεις και προοπτικές της οικονομικής δραστηριότητας.....	14
2. Δημοσιονομικές εξελίξεις.....	17
3. Χρηματοοικονομική κατάσταση νοικοκυριών	20
3.1 Πιστωτικές εξελίξεις και δανειακή επιβάρυνση των νοικοκυριών	20
3.2 Κίνδυνος επιτοκίου για τα νοικοκυριά.....	20
3.3 Κίνδυνος εισοδήματος για τα νοικοκυριά	21
3.4 Κίνδυνος τιμών κατοικιών για τα νοικοκυριά.....	22
Πλαίσιο II.1 Δάνεια που εξασφαλίζονται με οικιστικά ακίνητα – επισκόπηση εκταμιεύσεων πρώτου εξαμήνου 2024.....	23
4. Χρηματοοικονομική κατάσταση επιχειρήσεων	29
4.1 Χρηματοοικονομικά στοιχεία	29
4.2 Χρηματοδότηση προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και δανειακή επιβάρυνση	30
Πλαίσιο II.2 Αναθεώρηση πλαισίου για την κάλυψη κενών στα στοιχεία που αφορούν ακίνητα (ΕΣΣΚ/2016/14, ΕΣΣΚ/2019/3).....	32
5. Εξελίξεις στις εγχώριες και διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων.....	34
III. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	39
1. Εξέλιξη των βασικών μεγεθών του ισολογισμού	39
2. Τραπεζικοί κίνδυνοι	41
2.1 Πιστωτικός κίνδυνος.....	41
2.2 Κίνδυνος ρευστότητας	50
2.3 Κίνδυνος αγοράς.....	54
2.4 Διεθνείς δραστηριότητες	58
3. Ανθεκτικότητα.....	61
3.1 Αποδοτικότητα.....	61
3.2 Κεφαλαιακή επάρκεια.....	63
4. Διασύνδεση με άλλους τομείς του χρηματοπιστωτικού συστήματος	66
4.1 Άμεση διασύνδεση των νομισματικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με άλλους τομείς	66
4.2 Έμμεση διασύνδεση των τραπεζών με τις άλλες οντότητες του χρηματοπιστωτικού τομέα	68
4.3 Έκθεση των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό και των ξένων τραπεζών στην Ελλάδα.....	70
IV. ΜΑΚΡΟΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	73
1. Καθορισμός του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας	73
1.1 Μεθοδολογία εφαρμογής του αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας στην Ελλάδα	73
1.2 Αξιολόγηση των κυκλικών συστημικών κινδύνων	74

1.3	Καθορισμός του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας για την Ελλάδα	76
2.	Προσδιορισμός των λοιπών συστημικά σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα (O-SII) και καθορισμός του αποθέματος ασφαλείας O-SII.....	78
3.	Μέτρα για τη δανειακή επιβάρυνση που εφαρμόζονται σε επίπεδο δανειολήπτη	80
V.	ΛΟΙΠΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	81
1.	Διάρθρωση του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	81
2.	Ασφαλιστικές επιχειρήσεις.....	83
2.1	Βασικά μεγέθη της ασφαλιστικής αγοράς.....	83
2.2	Οι κίνδυνοι των ασφαλιστικών επιχειρήσεων.....	88
3.	Λοιπές επιχειρήσεις	96
3.1	Εταιρίες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης – Εταιρίες Πρακτόρειας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων – Ιδρύματα Μικροχρηματοδοτήσεων.....	96
3.2	Εταιρίες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ)	97
3.3	Ιδρύματα πληρωμών, ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος, πάροχοι υπηρεσιών εκκίνησης πληρωμής και πάροχοι υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού	102
VI.	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ.....	106
1.	Ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής	106
1.1	Κάρτες Πληρωμών.....	106
1.2	Μεταφορές πιστώσεων.....	110
1.3	Άμεσες χρεώσεις.....	111
2.	Κεντρικοί Αντισυμβαλλόμενοι	113
2.1	Εξελίξεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο	113
2.2	Εταιρία Εκκαθάρισης Συναλλαγών Χρηματιστηρίου Αθηνών (ΕΤΕΚ)	114
3.	Κεντρικά Αποθετήρια Τίτλων.....	117
3.1	Εξελίξεις στο θεσμικό πλαίσιο.....	117
3.2	Σύστημα Διακανονισμού Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδος.....	119
3.3	Σύστημα Άϋλων Τίτλων της Εταιρίας “Ελληνικό Κεντρικό Αποθετήριο Τίτλων”	120
ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ Ι.....		122
ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΑΚΙΝΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ		122
ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ ΙΙ.....		131
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΥΒΕΡΝΟΑΠΕΙΛΩΝ ΣΤΙΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ		131

I. ΣΥΝΟΨΗ

Το μακροοικονομικό περιβάλλον και οι γεωπολιτικοί κίνδυνοι επηρεάζουν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Κατά τη διάρκεια του 2024 η σταθερή πορεία αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού στη ζώνη του ευρώ και η ανάκαμψη της οικονομίας, αν και ασθενέστερη της αρχικά αναμενόμενης, συνέβαλαν στην υποχώρηση των κινδύνων. Ωστόσο, οι υφιστάμενες υψηλές αποτιμήσεις στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων εντείνουν τον κίνδυνο απότομης ανατιμολόγησης των περιουσιακών στοιχείων. Επίσης, ο υψηλός βαθμός διασύνδεσης του κρατικού, εταιρικού και του χρηματοπιστωτικού τομέα σε διεθνές επίπεδο προκαλεί ανησυχία. Η σύντομη αναταραχή στις χρηματοπιστωτικές αγορές τον Αύγουστο του 2024 με αφορμή κυρίως την αύξηση των επιτοκίων από την κεντρική τράπεζα της Ιαπωνίας¹ ανέδειξε με εμφαντικό τρόπο τον εν λόγω κίνδυνο, αλλά και την αυξανόμενη σημασία του μη τραπεζικού χρηματοπιστωτικού τομέα. Επιπρόσθετα, οι γεωπολιτικοί κίνδυνοι από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία σε συνδυασμό με τις πρόσφατες πολεμικές συρράξεις στη Μέση Ανατολή δύνανται να επηρεάσουν δυσμενώς το παγκόσμιο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης και να ασκήσουν ανοδικές πιέσεις στις τιμές της ενέργειας αποτελώντας ένα εξωγενή παράγοντα κινδύνου και για τον τραπεζικό τομέα.

Το πρώτο εξάμηνο του 2024 η ελληνική οικονομία διατήρησε την αναπτυξιακή της δυναμική. Ο ρυθμός αύξησης του πραγματικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) στην Ελλάδα διαμορφώθηκε το πρώτο εξάμηνο του 2024 σε 2,2%, κυρίως χάρη στην ιδιωτική κατανάλωση, ενώ ο εξωτερικός τομέας της οικονομίας είχε συνολικά αρνητική συμβολή. Περαιτέρω βελτίωση σημείωσε και η αγορά εργασίας με τη μείωση του ποσοστού ανεργίας στο 10,9% το πρώτο εξάμηνο του 2024 (από 11,5% το πρώτο εξάμηνο του 2023).² Ο πληθωρισμός, μετρούμενος με τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ), αποκλιμακώνεται σταδιακά καθώς το εννεάμηνο του 2024 διαμορφώθηκε στο 3,0%, έναντι 4,4% την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Ωστόσο, ο γενικός δείκτης τιμών χωρίς την ενέργεια κατέγραψε υψηλότερους ρυθμούς αύξησης, λόγω των ανοδικών πιέσεων τόσο στα διατροφικά αγαθά όσο και στα μη ενεργειακά βιομηχανικά αγαθά και τις υπηρεσίες, επηρεάζοντας το κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων και το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Θετική εξέλιξη αποτελεί η υπεραπόδοση των φορολογικών εσόδων την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2024, με το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σε ταμειακή βάση το 2024 να εκτιμάται σε πλεόνασμα 3,0% του ΑΕΠ, έναντι 2,4% του ΑΕΠ το 2023.

Το πρώτο εξάμηνο του 2024 τα βασικά μεγέθη του ελληνικού τραπεζικού τομέα διατηρήθηκαν σε ικανοποιητικά επίπεδα. Η κερδοφορία των τραπεζών βελτιώθηκε περαιτέρω, η ρευστότητά τους παρέμεινε σε υψηλό επίπεδο, ενώ η κεφαλαιακή τους επάρκεια παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη. Στο πλαίσιο αυτό, οι τράπεζες διένειμαν μέρισμα για πρώτη φορά μετά από μία δεκαεπταετία,³ εφαρμόζοντας ωστόσο συνετή μερισματική πολιτική. Επιπρόσθετα, στη διάρκεια του 2024 συνεχίστηκαν οι αναβαθμίσεις της πιστοληπτικής διαβάθμισης των τραπεζών από

¹ Στην αναταραχή αυτή συνέβαλε και η ανακοίνωση ασθενέστερων του αναμενομένου στοιχείων για την αγορά εργασίας και τη βιομηχανική παραγωγή των ΗΠΑ.

² Το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας τον Αύγουστο του 2024 ανήλθε σε 9,5%, έναντι του αναθεωρημένου προς τα άνω 11,4% τον Αύγουστο του 2023 και 9,9% τον Ιούλιο του 2024 (ΕΛΣΤΑΤ).

³ Διευκρινίζεται ότι από το 2014 που ξεκίνησε να λειτουργεί ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός είχε επιβληθεί περιορισμός στις ελληνικές τράπεζες να μην διανέμουν μέρισμα.

τους διεθνείς οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης⁴ καθώς και η αποεπένδυση του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας από το μετοχικό κεφάλαιο των σημαντικών τραπεζών.⁵

Η ρευστότητα του ελληνικού τραπεζικού τομέα παρέμεινε σε υψηλό επίπεδο. Το υπόλοιπο των καταθέσεων στην Ελλάδα από κατοίκους εσωτερικού τον Αύγουστο του 2024 ανήλθε σε 201,9 δισεκ. ευρώ, οριακά αυξημένο σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023, ενώ οι δείκτες ρευστότητας εξακολουθούν να παραμένουν σε υψηλότερο επίπεδο από τις εποπτικές απαιτήσεις. Ειδικότερα, ο Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio - LCR) διαμορφώθηκε σε 209,3% τον Ιούνιο του 2024, από 220,7% το Δεκέμβριο του 2023, ο Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio - NSFR) διαμορφώθηκε σε 133,8% τον Ιούνιο του 2024, από 135,2% το Δεκέμβριο του 2023, και ο Δείκτης Επιβάρυνσης Στοιχείων Ενεργητικού (Asset Encumbrance Ratio - AER) βελτιώθηκε σημαντικά, καθώς μειώθηκε στο 8,5% τον Ιούνιο του 2024, από 13,2% το Δεκέμβριο του 2023. Επιπρόσθετα οι τράπεζες έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες με στόχο την κάλυψη των ελάχιστων απαιτήσεων ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων (Minimum Requirements for Own Funds and Eligible Liabilities - MREL) έως το τέλος του 2025. Την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2024, οι σημαντικές τράπεζες προχώρησαν σε εκδόσεις ομολόγων υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας ονομαστικής αξίας 3.750 εκατ. ευρώ, ομολόγων χαμηλής εξοφλητικής προτεραιότητας ονομαστικής αξίας 2.450 εκατ. ευρώ και πρόσθετων κεφαλαιακών μέσων της Κατηγορίας 1 ονομαστικής αξίας 300 εκατ. ευρώ.

Η ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου των πιστωτικών ιδρυμάτων επιδεινώθηκε οριακά εξαιτίας μη οργανικών παραγόντων. Ειδικότερα, το συνολικό απόθεμα των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) διαμορφώθηκε σε 10,4 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, αυξημένο κατά 4,8% ή 476 εκατ. ευρώ σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023 με στοιχεία σε ατομική βάση, εντός ισολογισμού.⁶ Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στην ενσωμάτωση στην περίμετρο των ΜΕΔ, μετά από εποπτική απαίτηση, συγκεκριμένων κατηγοριών δανείων με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου. Ο λόγος των ΜΕΔ προς το σύνολο των δανείων τον Ιούνιο του 2024 αυξήθηκε οριακά σε 6,9% από 6,7% το Δεκέμβριο του 2023, καθώς η πιστωτική επέκταση μετρίασε την αρνητική επίδραση από την αύξηση των ΜΕΔ. Συνεπώς, ο δείκτης ΜΕΔ σε επίπεδο τραπεζικού τομέα εξακολουθεί να παραμένει υψηλός και πολλαπλάσιος του ευρωπαϊκού μέσου όρου (Ιούνιος 2024: 2,3%⁷) και οι προσπάθειες αποκλιμάκωσης του υφιστάμενου αποθέματος χρειάζεται να συνεχιστούν. Επιπρόσθετα, στις λιγότερο σημαντικές τράπεζες ο δείκτης των ΜΕΔ ως προς το σύνολο των δανείων παραμένει ιδιαίτερα υψηλός και διαμορφώνεται σε 36,4% τον Ιούνιο του 2024. Σημειώνεται ότι μέχρι το τέλος του 2024 αναμένεται σημαντική αποκλιμάκωση του εν λόγω δείκτη για τις λιγότερο σημαντικές τράπεζες με την ένταξη ΜΕΔ του νέου σχήματος που

⁴ Στις 4 Σεπτεμβρίου του 2024 η S&P Global Ratings προχώρησε σε αναβάθμιση της μακροπρόθεσμης πιστοληπτικής ικανότητας της Alpha Bank, από BB σε BB+, ορίζοντας σε σταθερές τις προοπτικές επαναξιολόγησης (outlook), ενώ στις 6 Σεπτεμβρίου ο οίκος Fitch Ratings αναβάθμισε κατά μία βαθμίδα την κατηγορία της Μακροπρόθεσμης Αξιολόγησης (Long Term Issuer Default Rating) και των τεσσάρων σημαντικών ελληνικών τραπεζών.

⁵ Από τον Οκτώβριο του 2023 μέχρι σήμερα το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας προχώρησε σε πλήρη αποεπένδυση από την Τράπεζα Πειραιώς, την Αλφα Τράπεζα και τη Eurobank, και πλέον διατηρεί το 8,39% του μετοχικού κεφαλαίου της Εθνικής Τράπεζας, καθώς και το 72,54% στην Τράπεζα Αττικής.

⁶ Σε ενοποιημένη βάση το απόθεμα των ΜΕΔ διαμορφώθηκε στα 10,6 δισεκ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 4,3% ή 0,4 δισεκ. ευρώ, από 10,2 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023.

⁷ Πηγή: [Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός \(Single Supervisory Mechanism – SSM\)](#).

προέκυψε από τη συγχώνευση της Τράπεζας Αττικής και της Παγκρήτιας Τράπεζας στο πρόγραμμα κρατικών εγγυήσεων “Ηρακλής”.

Οι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι ενίσχυσαν σημαντικά την οργανική τους κερδοφορία. Το πρώτο εξάμηνο του 2024 οι ελληνικές τράπεζες κατέγραψαν κέρδη μετά από φόρους και διακοπτόμενες δραστηριότητες ύψους 2,3 δισεκ. ευρώ, έναντι κερδών 1,9 δισεκ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο του 2023. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλαν καθοριστικά η αύξηση των καθαρών εσόδων από τόκους ως αποτέλεσμα των υψηλών βασικών επιτοκίων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και η μείωση των προβλέψεων για πιστωτικό κίνδυνο. Αναλυτικότερα, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024 τα λειτουργικά έσοδα των ελληνικών τραπεζικών ομίλων αυξήθηκαν κατά 10,8% σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2023. Τα καθαρά έσοδα από τόκους αυξήθηκαν κατά 11,4% καθώς ευνοήθηκαν από τη σημαντική αύξηση των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ από τον Ιούλιο του 2022 έως το Σεπτέμβριο του 2023, δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος του δανειακού χαρτοφυλακίου είναι με κυμαινόμενο επιτόκιο. Αντίστοιχα, τα καθαρά έσοδα από προμήθειες ενισχύθηκαν κατά 15,9%, με θετική συμβολή των εσόδων από πράξεις πληρωμών και τη διαχείριση περιουσιακών στοιχείων. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, τα έσοδα από κύριες τραπεζικές εργασίες (δηλαδή τα καθαρά έσοδα από τόκους και προμήθειες) αυξήθηκαν κατά 12,2%. Αυξημένα ήταν και τα έσοδα από χρηματοοικονομικές πράξεις το πρώτο εξάμηνο του 2024, χάρη στα κέρδη από συναλλαγές σε ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου και τα κέρδη από παράγωγα και προϊόντα αντιστάθμισης κινδύνου. Αντίθετα, τα λοιπά λειτουργικά αποτελέσματα μειώθηκαν, καθώς επιβαρύνθηκαν από μη επαναλαμβανόμενα έξοδα το πρώτο εξάμηνο του 2024. Το κόστος πιστωτικού κινδύνου (cost of credit risk)⁸ μειώθηκε σημαντικά το πρώτο εξάμηνο του 2024 σε 0,7% των δανείων μετά από προβλέψεις. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, οι τραπεζικοί όμιλοι κατέγραψαν κέρδη μετά από φόρους και διακοπτόμενες δραστηριότητες και οι δείκτες αποδοτικότητας του ενεργητικού (Return on Assets - RoA) και των ιδίων κεφαλαίων (Return on Equity - RoE) των τραπεζικών ομίλων ανήλθαν σε 1,5% και 13,8% αντίστοιχα.

Η κεφαλαιακή επάρκεια του τραπεζικού τομέα παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη το πρώτο εξάμηνο του 2024, καθώς η αύξηση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων αντισταθμίστηκε από την αύξηση του σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικού. Συγκεκριμένα, ο Δείκτης Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών της Κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1 ratio – CET1 ratio) σε ενοποιημένη βάση μειώθηκε οριακά σε 15,4% τον Ιούνιο του 2024 από 15,5% το Δεκέμβριο του 2023 και ο Συνολικός Δείκτης Κεφαλαίου (Total Capital Ratio - TCR) παρέμεινε αμετάβλητος στο 18,8%. Οι δείκτες αυτοί υπολείπονται του μέσου όρου των σημαντικών τραπεζών στην Τραπεζική Ένωση (δείκτες CET1: 15,8% και TCR: 19,9% τον Ιούνιο του 2024).⁹ Επίσης, η ποιότητα των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων των ελληνικών τραπεζών παραμένει χαμηλή, καθώς τον Ιούνιο του 2024 οι οριστικές και εκκαθαρισμένες αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (Deferred Tax Credits - DTCs) ανέρχονταν σε 12,5 δισεκ. ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 41% των συνολικών εποπτικών ιδίων κεφαλαίων (από 44% το Δεκέμβριο του 2023) και το 50% των συνολικών κεφαλαίων κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET1 capital, από 53% το Δεκέμβριο του 2023).

⁸ Το κόστος πιστωτικού κινδύνου είναι ο λόγος των προβλέψεων χρήσης για τον πιστωτικό κίνδυνο προς τα δάνεια μετά από τις συσσωρευμένες προβλέψεις.

⁹ Πηγή: [Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός \(Single Supervisory Mechanism – SSM\)](#).

Στο τρέχον μακροοικονομικό και χρηματοπιστωτικό περιβάλλον αναδεικνύεται η σημασία της εφαρμογής κατάλληλης μακροπροληπτικής πολιτικής για την αποφυγή συσσώρευσης συστημικών κινδύνων και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του τραπεζικού τομέα. Η Τράπεζα της Ελλάδος αξιολογεί ανά τρίμηνο την ένταση των κυκλικών συστημικών κινδύνων και την καταλληλότητα του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας (Countercyclical Capital Buffer - CCyB) για την Ελλάδα, και το καθορίζει ή το προσαρμόζει, εφόσον αυτό κριθεί αναγκαίο. Η ανάλυση των πρόσθετων δεικτών που εξετάζει η Τράπεζα της Ελλάδος επιβεβαιώνει την εκτίμηση περί της απουσίας υπέρμετρης πιστωτικής επέκτασης συνολικά, αλλά αναδεικνύει την απαρχή συσσώρευσης κυκλικών συστημικών κινδύνων σε επιμέρους τομείς, όπως η χρηματοδότηση των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων, οι τιμές των οικιστικών ακινήτων και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Επιπλέον, το σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον, η ανάκτηση της επενδυτικής κατηγορίας για την πιστοληπτική διαβάθμιση της Ελλάδος και η βελτίωση των θεμελιωδών μεγεθών και των εποπτικών δεικτών του τραπεζικού τομέα διαμορφώνουν μια ευνοϊκή συγκυρία για τη δημιουργία επαρκούς μακροπροληπτικού χώρου που θα διασφαλίζει τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος μεσοπρόθεσμα. Στο πλαίσιο αυτό, η Τράπεζα της Ελλάδος με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής (ΠΕΕ) 235/1/07.10.2024 υιοθέτησε το θετικό αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας σε ουδέτερο περιβάλλον κινδύνου (Positive Neutral Rate of the Countercyclical Capital Buffer - PNR CCyB), το οποίο ενεργοποιείται όταν οι κυκλικοί συστημικοί κίνδυνοι δεν είναι ούτε υποτονικοί ούτε ιδιαίτερα αυξημένοι, προκειμένου να παρέχεται η δυνατότητα στα ιδρύματα να απορροφήσουν τυχόν ζημίες και να διασφαλιστεί η ομαλή ροή της χρηματοδότησης προς την πραγματική οικονομία, αν επέλθουν απρόβλεπτες διαταραχές. Επίσης όρισε το επιδιωκόμενο ποσοστό θετικού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας σε ουδέτερο περιβάλλον κινδύνου για την Ελλάδα στο 0,5%. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η Τράπεζα της Ελλάδος καθόρισε το ποσοστό του αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας για την Ελλάδα σε 0,25% με ημερομηνία εφαρμογής την 1η Οκτωβρίου 2025.

Επιπρόσθετα, η Τράπεζα της Ελλάδος προσδιόρισε τα λοιπά συστημικά σημαντικά ιδρύματα (Other Systemically Important Institutions - O-SII) στην Ελλάδα για το έτος 2024, εφαρμόζοντας τις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών, και καθόρισε το ποσοστό του αποθέματος ασφαλείας O-SII για το έτος 2025 σε 1,25% για το ίδρυμα Eurobank Ergasias Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε. σε ενοποιημένη βάση και σε 1,00% για τα λοιπά O-SII.

Τέλος, η Τράπεζα της Ελλάδος έχει θεσπίσει μακροπροληπτικά μέτρα σχετικά με τη δανειακή επιβάρυνση που εφαρμόζονται σε επίπεδο δανειολήπτη για δάνεια και λοιπές πιστώσεις προς φυσικά πρόσωπα με εξασφάλιση οικιστικό ακίνητο στην Ελλάδα με ημερομηνία εφαρμογής την 1η Ιανουαρίου 2025. Ειδικότερα, με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 227/1/08.03.2024 θεσπίστηκε ανώτατο επιτρεπόμενο όριο για το δείκτη δανείου προς αξία κατά την έγκριση (Loan-To-Value at Origination - LTV-O) 90% για τους δανειολήπτες που είναι αγοραστές για πρώτη φορά και 80% για τους λοιπούς δανειολήπτες, καθώς επίσης και ανώτατο επιτρεπόμενο όριο για το δείκτη εξυπηρέτησης δανείου προς εισόδημα κατά την έγκριση (Debt Service-To-Income at Origination - DSTI-O) 50% για τους δανειολήπτες που είναι αγοραστές για πρώτη φορά και 40% για τους λοιπούς δανειολήπτες. Επιπροσθέτως, ποσοστό έως 10% επί του συνολικού αριθμού των

δανείων και λοιπών πιστώσεων δύναται να υπερβαίνει τα ανώτατα επιτρεπόμενα όρια LTV-O και DSTI-O.

Για το πρώτο εξάμηνο του 2024, η ελληνική ασφαλιστική αγορά, παρά τις προκλήσεις που οφείλονται στις διακυμάνσεις στο διεθνές μακροοικονομικό και χρηματοπιστωτικό περιβάλλον και στην κλιματική αλλαγή, διατήρησε την κεφαλαιακή της επάρκεια στο ίδιο σχεδόν επίπεδο με αυτό στο τέλος του 2023. Οι ασφαλιστικές εταιρίες συνεχίζουν την προσπάθεια για την αντιμετώπιση τόσο υφιστάμενων όσο και αναδυόμενων κινδύνων, προσαρμόζοντας τα επιχειρηματικά τους μοντέλα και αναθεωρώντας, όπου απαιτείται, τις τιμολογιακές και επενδυτικές τους πολιτικές. Αυτή η στρατηγική προσαρμογής δείχνει την ευελιξία και την ανθεκτικότητα της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

Η απρόσκοπτη λειτουργία των υποδομών της χρηματοπιστωτικής αγοράς, δηλαδή των συστημάτων πληρωμών, εκκαθάρισης και διακανονισμού των συναλλαγών, συνέβαλε θετικά στη σταθερότητα του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος μέσω της αποτελεσματικής διεκπεραίωσης των συναλλαγών. Όσον αφορά τα χρησιμοποιούμενα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής, το πρώτο εξάμηνο του 2024 η αυξητική τάση στον αριθμό και την αξία των συναλλαγών μεταφορών πιστώσεων και άμεσων χρεώσεων συνεχίστηκε, ενώ οι συναλλαγές με κάρτες πληρωμών δεν παρουσίασαν σημαντικές μεταβολές. Οι δείκτες έντασης της απάτης σε όρους αριθμού και αξίας περιστατικών απάτης παρουσίασαν μείωση στις συναλλαγές καρτών και ιδιαίτερα σημαντική μείωση στις συναλλαγές μεταφορών πιστώσεων.

Τον Ιούνιο του 2024 η συνολική αξία των υπό διαχείριση ανοιγμάτων¹⁰ των Εταιριών Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ) ανήλθε σε 86,3 δισεκ. ευρώ, εκ των οποίων το 81% αφορά ανοίγματα που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ για λογαριασμό Αγοραστών Πιστώσεων¹¹ και το υπόλοιπο 19% αφορά τη διαχείριση ανοιγμάτων για λογαριασμό πιστωτικών ιδρυμάτων. Το σύνολο των υπό διαχείριση ανοιγμάτων τον Ιούνιο 2024 εξακολουθούσε να αφορά κυρίως ΜΕΔ (σε ποσοστό 83%) και σε μικρότερο ποσοστό (17%) εξυπηρετούμενα ανοίγματα.

Το αναθεωρημένο πλαίσιο (ν. 5072/2023) για τους διαχειριστές και αγοραστές πιστώσεων ορίζει ότι οι ΕΔΑΔΠ που είχαν αδειοδοτηθεί σύμφωνα με το άρθρο 1 του ν. 4354/2015 (Α' 176)¹² απαιτείται να αξιολογηθούν από την Τράπεζα της Ελλάδος ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις διατάξεις του νέου πλαισίου, ώστε να λάβουν νέα άδεια λειτουργίας. Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει χορηγήσει έως σήμερα άδεια λειτουργίας σε 14 ΕΔΑΔΠ, έχει δώσει παράταση λειτουργίας σε 4 ΕΔΑΔΠ έως το τέλος του 2024, ενώ ανακάλεσε την άδεια λειτουργίας 5 ΕΔΑΔΠ, κατόπιν οικειοθελούς παραίτησής τους από αυτήν.

¹⁰ Ως ανοίγματα εμφανίζονται όλα τα χρεωστικά μέσα (δάνεια και προκαταβολές και χρεωστικοί τίτλοι), μη συμπεριλαμβανομένων των μη λογιστικοποιημένων τόκων και διαγραφών. Σημειώνεται ότι με την ΠΕΕ 206/1/03.06.2022 τροποποιήθηκαν, μεταξύ άλλων, τα στοιχεία που οφείλουν να υποβάλλουν οι ΕΔΑΔΠ στην Τράπεζα της Ελλάδος.

¹¹ Τυχόν διαφορές μεταξύ των εποπτικών στοιχείων που αναλύονται στο παρόν τμήμα της Έκθεσης Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και των στοιχείων που δημοσιεύει περιοδικά στον ιστότοπό της η Τράπεζα της Ελλάδος οφείλονται κυρίως στη διαφορετική περίμετρο που εφαρμόζει η εκάστοτε έκδοση.

¹² Η Τράπεζα της Ελλάδος είχε χορηγήσει άδεια λειτουργίας σε συνολικά 26 ΕΔΑΔΠ, εκ των οποίων 3 είχαν παύσει τη λειτουργία τους πριν την έναρξη της διαδικασίας επανααδειοδότησης.

Οι δραστηριότητες των Ιδρυμάτων Πληρωμών (Π) και των Ιδρυμάτων Ηλεκτρονικού Χρήματος (ΙΗΧ) ενισχύθηκαν κατά τη διάρκεια του 2024. Η συνολική αξία των πράξεων πληρωμών που διενεργήθηκαν την περίοδο αναφοράς του 2024 (από 01.07.2023 έως 30.06.2024) από τα Π ανήλθε σε 60,5 δισεκ. ευρώ, αυξημένη κατά 4% σε σχέση με το 2023¹³ (58,2 δισεκ. ευρώ). Αντίστοιχα, η συνολική ετήσια αξία των πράξεων πληρωμών που πραγματοποιήθηκαν την περίοδο αναφοράς του 2024 (από 01.07.2023 έως 30.06.2024) από τα ΙΗΧ ανήλθε σε 29,7 δισεκ. ευρώ, αυξημένη κατά 11% σε σχέση με το 2023 (26,8 δισεκ. ευρώ). Οι ανωτέρω εξελίξεις είχαν θετική επίδραση στα ίδια κεφάλαια και στην κερδοφορία του κλάδου των Π και των ΙΗΧ.

Θετικές είναι οι προοπτικές για την πορεία της ελληνικής οικονομίας. Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος¹⁴ προβλέπεται ότι ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ θα διαμορφωθεί σε 2,2% το 2024 (από 2,3% το 2023), ενώ για το 2025 αναμένεται να επιταχυνθεί σε 2,5%. Η αξιοποίηση των πόρων του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αναμένεται να συμβάλει στην επίτευξη διατηρήσιμων ρυθμών ανάπτυξης του πραγματικού ΑΕΠ και ανόδου της συνολικής παραγωγικότητας των συντελεστών παραγωγής. Η αύξηση του ύψους των επενδύσεων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης. Στην κατεύθυνση αυτή θα συμβάλει και η ενίσχυση του διαμεσολαβητικού ρόλου των τραπεζών.

Οι προοπτικές του τραπεζικού τομέα είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τη μακροοικονομική πορεία της χώρας, η οποία με τη σειρά της επηρεάζεται και από τις εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο. Τυχόν χειροτέρευση των διεθνών χρηματοπιστωτικών συνθηκών μπορεί να έχει δυσμενείς επιδράσεις τόσο στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα όσο και στη χρηματοοικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών σε εγχώριο επίπεδο. Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο της άσκησης της ενιαίας νομισματικής πολιτικής, η σταδιακή αποκλιμάκωση των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ ενδέχεται να επηρεάσει αρνητικά την οργανική κερδοφορία των τραπεζών, ιδίως στην περίπτωση που δεν πετύχουν τους στόχους τους για την πιστωτική επέκταση. Ταυτόχρονα, παραμένει η πρόκληση της οριστικής εκκαθάρισης του αποθέματος των εναπομεινάντων ΜΕΔ και της σύγκλισης του δείκτη ΜΕΔ με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, καθώς και η ανάγκη για αντιμετώπιση των προκλήσεων που πρόσφατα έχουν αναδυθεί, όπως η κλιματική κρίση και ο κίνδυνος κυβερνοεπιθέσεων. Επισημαίνεται ότι ο κίνδυνος κυβερνοεπιθέσεων συνδέεται στενά με τις γεωπολιτικές εντάσεις και συνεπώς η αποτελεσματική αντιμετώπισή του απαιτεί συνεργασία σε διεθνές επίπεδο και περαιτέρω διερεύνηση των αλληλεπιδράσεων που προκύπτουν για το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Η διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από τη προώθηση μεταρρυθμίσεων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Η αύξηση των γεωπολιτικών κινδύνων με την επέκταση των πολεμικών συγκρούσεων και οι πολιτικές εξελίξεις με τις επικείμενες εκλογές στις ΗΠΑ εντείνουν την αβεβαιότητα. Συνεπώς, σε ένα περιβάλλον εντεινόμενων εξωτερικών επιδράσεων με υψηλή διασύνδεση και ταχεία μετάδοση των κινδύνων, η προώθηση μεταρρυθμίσεων που στοχεύουν στην απαλοιφή των εγγενών αδυναμιών της ΕΕ αποτελεί προτεραιότητα. Η δημιουργία κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασφάλισης καταθέσεων

¹³ Περίοδος αναφοράς: 01.01.2023-31.12.2023.

¹⁴ Για τις εκτιμήσεις αυτές δεν έχουν ληφθεί υπόψη: η δεύτερη εκτίμηση των Ετήσιων Εθνικών Λογαριασμών έτους 2023, καθώς και τα αναθεωρημένα στοιχεία των ετών 1995-2022 που ανακοινώθηκαν από την ΕΛΣΤΑΤ στις 17.10.2024.

(European Deposit Insurance Scheme - EDIS) σε επίπεδο Τραπεζικής Ένωσης κρίνεται απαραίτητη για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταθετών, ιδίως σε περίπτωση διασυνοριακών αναταράξεων και συστημικών κρίσεων. Η θέσπιση ενός κοινού πλαισίου διαχείρισης κρίσεων και ασφάλισης των καταθέσεων (common framework for Crisis Management and Deposit Insurance - CMDI) θα διευκολύνει την ενοποίηση του – σήμερα κατακερματισμένου – τραπεζικού τομέα στην ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, οι προτάσεις πολιτικής της έκθεσης Ντράγκι¹⁵ εκτιμάται ότι θα συμβάλουν αφενός στην επίλυση των προβλημάτων ανταγωνιστικότητας που αντιμετωπίζει η ΕΕ και αφετέρου στη διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού για όλες τις ευρωπαϊκές τράπεζες, οι οποίες πλέον θα υπάγονται σε ένα ομοιόμορφο πλαίσιο κανονιστικής ρύθμισης και εξυγίανσης.¹⁶ Ωστόσο, η θετική επίδραση των προτεινόμενων δράσεων της έκθεσης αυτής εξαρτάται από το βαθμό υλοποίησής τους. Τέλος, στο πλαίσιο της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των τραπεζών της ζώνης του ευρώ, αξιολογούνται θετικά διασυνοριακές πρωτοβουλίες,¹⁷ οι οποίες αποσκοπούν στην ενοποίηση τραπεζικών σχημάτων και τη διαμόρφωση οντοτήτων με κρίσιμο μέγεθος για να είναι ανταγωνιστικές σε διεθνές επίπεδο.

¹⁵ [Έκθεση Ντράγκι Σεπτέμβριος 2024](#)

¹⁶ Διευκρινίζεται ότι οι προτάσεις Ντράγκι αφορούν τη βελτίωση της λειτουργίας της ΕΕ συνολικά, της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητάς της και δεν αφορούν μια συγκεκριμένη ομάδα χωρών ή επιμέρους κλάδους.

¹⁷ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η πρόσφατη κίνηση της ιταλικής UniCredit για την απόκτηση σημαντικού ποσοστού του μετοχικού κεφαλαίου της γερμανικής Commerzbank.

II. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΓΟΡΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

1. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Η ελληνική οικονομία το πρώτο εξάμηνο του 2024 συνέχισε να αναπτύσσεται με ρυθμούς σημαντικά υψηλότερους σε σύγκριση με την ευρωζώνη, κυρίως χάρη στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης. Ανοδικά συνέβαλαν και οι πάγιες επενδύσεις, ιδιαίτερα αυτές που κατευθύνθηκαν σε μηχανολογικό και μεταφορικό εξοπλισμό. Οι εξαγωγές αγαθών ανέκαμψαν στο β' τρίμηνο, αλλά ο εξωτερικός τομέας της οικονομίας είχε συνολικά αρνητική συμβολή λόγω της μεγάλης αύξησης των εισαγωγών. Αρνητική ήταν η συμβολή της δημόσιας κατανάλωσης για δεύτερο συνεχές τρίμηνο. Από την πλευρά της προσφοράς, θετικά συνέβαλαν οι υπηρεσίες και η βιομηχανία, ενώ αντίθετα οι κατασκευές και ο πρωτογενής τομέας είχαν αρνητική συμβολή. Οι προσδοκίες των επιχειρήσεων παρέμειναν σε υψηλό επίπεδο και το πρώτο εξάμηνο του 2024 ενώ, αντίθετα, ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης παρέμεινε σε χαμηλό επίπεδο. Ο Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών (PMI) συνεχίζει να υποδηλώνει άνοδο της ελληνικής μεταποιητικής παραγωγής, σε αντιστοιχία με τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης που καταγράφει ο Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) για τους πρώτους επτά μήνες του έτους.

Αναλυτικότερα, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) αυξήθηκε κατά 2,2% το πρώτο εξάμηνο του 2024 σε ετήσια βάση, λόγω κυρίως της αύξησης της τελικής ζήτησης, καθώς οι καθαρές

Πίνακας II.1 Το ΑΕΠ και οι κύριες συνιστώσες του (2020 – β' τρίμηνο 2024)

(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές, ετήσια στοιχεία: σταθερές αγοραίες τιμές 2020, τριμηνιαία στοιχεία: σταθερές αγοραίες τιμές 2015)

	2020	2021	2022	2023	γ' τρίμ. 2023	δ' τρίμ. 2023	α' τρίμ. 2024	β' τρίμ. 2024
Ιδιωτική κατανάλωση	-6,2	5,1	8,6	1,8	1,3	2,1	2,1	2,0
Δημόσια κατανάλωση	3,0	1,8	0,1	2,6	-1,1	1,4	-5,1	-3,6
Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου	1,7	21,7	16,4	6,6	5,1	-5,5	3,1	3,9
Κατοικίες	19,0	31,8	57,8	24,7	27,5	-18,8	-13,9	-7,1
Άλλες κατασκευές	-4,7	18,4	8,3	10,2	4,6	13,2	9,4	0,7
Εξοπλισμός	-0,3	23,8	16,1	1,7	15,4	-11,2	7,5	15,5
Εγχώρια ζήτηση	-3,6	7,2	7,6	1,8	1,3	0,9	0,8	1,2
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-21,5	24,4	6,6	1,9	2,7	2,6	-3,7	2,1
Εξαγωγές αγαθών	4,2	14,4	4,1	0,1	1,6	-1,0	-8,6	2,0
Εξαγωγές υπηρεσιών	-42,8	37,6	9,4	3,9	4,6	5,2	2,4	2,8
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-7,3	17,4	11,0	0,9	4,1	0,0	3,1	9,6
Εισαγωγές αγαθών	-4,0	16,6	13,2	-0,3	5,1	1,6	2,6	10,5
Εισαγωγές υπηρεσιών	-18,9	20,3	2,6	5,8	0,5	-4,0	4,4	6,9
Πραγματικό ΑΕΠ σε τιμές αγοράς	-9,2	8,7	5,7	2,3	2,1	1,3	2,1	2,3

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ και Τράπεζα της Ελλάδος.
Ετήσια στοιχεία: μη εποχικώς διορθωμένα. Τριμηνιαία στοιχεία: εποχικώς διορθωμένα.

εξαγωγές είχαν αρνητική συμβολή. Η ιδιωτική κατανάλωση κατέγραψε υψηλότερο ρυθμό το πρώτο εξάμηνο του 2024 (2,0%, από 1,5% την αντίστοιχη περίοδο του 2023), λόγω της σημαντικής ανάκαμψης των λιανικών πωλήσεων. Η ιδιωτική ζήτηση υποστηρίχθηκε εν μέρει από την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος, καθώς το ονομαστικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών και των μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων που εξυπηρετούν τα νοικοκυριά (ΜΚΙΕΝ) αυξήθηκε κατά 1,1% το α' τρίμηνο του 2024, ενώ το εισόδημα από εξαρτημένη εργασία κατέγραψε υψηλότερη άνοδο (κατά 2,7%). Αντίθετα, η δημόσια κατανάλωση σημείωσε σημαντική υποχώρηση κατά -4,4%.

Οι επενδύσεις συνέχισαν να αυξάνονται το πρώτο εξάμηνο του 2024 με ρυθμό υψηλότερο από την οικονομική δραστηριότητα. Πιο συγκεκριμένα, ο ακαθάριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου αυξήθηκε κατά 3,5% το πρώτο εξάμηνο του 2024, έναντι 8,8% την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Η επιβράδυνση αυτή οφείλεται στη μείωση των επενδύσεων σε “κατοικίες”, οι οποίες μειώθηκαν κατά -10,5% το πρώτο εξάμηνο του 2024 έναντι αύξησης 47,1% την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Αντίθετα, άνοδο παρουσίασαν οι επενδύσεις σε “μηχανολογικό εξοπλισμό και οπλικά συστήματα” κατά 11,9% και σε “μεταφορικό εξοπλισμό” κατά 10,6%. Τέλος, μικρότερη άνοδο σημείωσαν οι επενδύσεις σε “άλλες κατασκευές” κατά 4,9%, σε “εξοπλισμό τεχνολογίας πληροφορικής και επικοινωνιών” κατά 0,2% και σε “άλλα προϊόντα” κατά 1,1%.

Η συνεισφορά των καθαρών εξαγωγών το πρώτο εξάμηνο του 2024 ήταν αρνητική (-3,1%), λόγω της αύξησης των εισαγωγών και της μείωσης των εξαγωγών. Όσον αφορά τις εισαγωγές, η άνοδος τους κατά 6,4% οφείλεται στην αύξηση των εισαγωγών τόσο αγαθών όσο και υπηρεσιών. Από την άλλη πλευρά η κατά 0,9% μείωση των εξαγωγών αποδίδεται στην υποχώρηση των εξαγωγών αγαθών, καθώς σημειώθηκε αύξηση στις εξαγωγές υπηρεσιών.

Από την πλευρά της προσφοράς, η συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία αυξήθηκε κατά 1,4% το πρώτο εξάμηνο του 2024. Σε κλαδικό επίπεδο, άνοδο σημείωσαν η “βιομηχανία” κατά 7,5%, οι “επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες” κατά 1,1% και το “χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές οχημάτων και μοτοσυκλετών, μεταφορά και αποθήκευση, υπηρεσίες παροχής καταλύματος και υπηρεσίες εστίασης” κατά 0,7%. Αντίθετα, ο πρωτογενής τομέας σημείωσε σημαντική υποχώρηση κατά -8,7%, οι “κατασκευές” κατά -0,9%, η “δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα” κατά -0,4% και οι “τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία” κατά -0,2%.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών διαμορφώθηκε σε 8,6 δισεκ. ευρώ την περίοδο Ιανουαρίου – Ιουλίου 2024, αυξημένο σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023 (7,3 δισεκ. ευρώ), λόγω της ταυτόχρονης μείωσης των εξαγωγών και αύξησης των εισαγωγών. Το πλεόνασμα του ισοζυγίου υπηρεσιών διευρύνθηκε, λόγω της βελτίωσης πρωτίστως του ισοζυγίου ταξιδιωτικών υπηρεσιών και δευτερευόντως του ισοζυγίου μεταφορών. Το έλλειμμα του ισοζυγίου πρωτογενών εισοδημάτων σημείωσε άνοδο σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023, κυρίως λόγω της μείωσης των καθαρών εισπράξεων από λοιπά πρωτογενή εισοδήματα.

Η αγορά εργασίας κατέγραψε περαιτέρω βελτίωση το πρώτο εξάμηνο του 2024. Πιο συγκεκριμένα, η συνολική απασχόληση αυξήθηκε κατά 2,0%, η μισθωτή απασχόληση κατά 1,4%, ενώ οι αυτοαπασχολούμενοι κατά 2,6%. Το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε στο 10,9% από 11,5% το πρώτο εξάμηνο του 2023. Σημαντική βελτίωση σημείωσε το ποσοστό ανεργίας τόσο για τις γυναίκες (13,7% από 15,0% το πρώτο εξάμηνο του 2023) όσο και για τους νέους 20-29 ετών (19,4%

από 21,4% το πρώτο εξάμηνο του 2023). Παράλληλα, το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων υποχώρησε στο 5,7% από 6,5% το πρώτο εξάμηνο του 2023.

Εντούτοις, η στενότητα στην αγορά εργασίας εντείνεται, καθώς το ποσοστό κενών θέσεων αυξάνεται σταθερά κατά τα τελευταία 13 τρίμηνα, ιδιαίτερα στους κλάδους των κατασκευών, της μεταποίησης, του εμπορίου και του τουρισμού. Το πρώτο εξάμηνο του 2024 οι αμοιβές ανά μισθωτό κινήθηκαν ανοδικά κατά 5,2% έναντι 5,4% την αντίστοιχη περίοδο του 2023, εντούτοις δεν έχει προκαλέσει κάποια σημαντική επιδείνωση στην ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, καθώς το μοναδιαίο κόστος εργασίας κυμάνθηκε σε ελαφρώς χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με τον μέσο όρο της ευρωζώνης. Αντίστοιχα, ο Δείκτης Μισθολογικού Κόστους σημείωσε άνοδο κατά 8,1%, αντικατοπτρίζοντας σε μεγάλο βαθμό και την αύξηση του κατώτατου μισθού κατά 6,4% που σημειώθηκε τον Απρίλιο του 2024.

Ο πληθωρισμός, όπως μετρείται από τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ), σημειώνει σημαντική αποκλιμάκωση, αν και παραμένει σε σχετικά υψηλό επίπεδο, καθώς το εννεάμηνο του 2024 διαμορφώθηκε στο 3,0% έναντι 4,4% την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Ωστόσο, ο γενικός δείκτης χωρίς την ενέργεια κατέγραψε υψηλούς ρυθμούς, λόγω των ανοδικών πιέσεων τόσο στα διατροφικά αγαθά όσο και στα βιομηχανικά αγαθά και τις υπηρεσίες.

Σύμφωνα με πιο πρόσφατες εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος,¹⁸ ο ρυθμός αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ αναμένεται να διαμορφωθεί σε 2,2% το 2024 και 2,5% το 2025. Ο πληθωρισμός εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε 2,9% το 2024 και 2,2% το 2025. Οι κίνδυνοι που περιβάλλουν τις προβλέψεις της Τράπεζας της Ελλάδος για την ανάπτυξη είναι κυρίως καθοδικοί και αφορούν: (α) τυχόν επιδείνωση του ρυθμού ανάπτυξης της ευρωζώνης σε συνδυασμό με τις γεωπολιτικές κρίσεις στην Ουκρανία και τη Μέση Ανατολή και τις επιπτώσεις τους στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον, (β) την πρόσφατη αύξηση στις τιμές του ηλεκτρικού ρεύματος, που θα ενισχύσει περαιτέρω τον πληθωρισμό, (γ) χαμηλότερο του αναμενομένου ρυθμό εφαρμογής των δράσεων του NextGenerationEU (NGEU), (δ) ενδεχόμενες φυσικές καταστροφές λόγω της κλιματικής κρίσης και (ε) τυχόν καθυστερήσεις στην υλοποίηση μεταρρυθμίσεων.

¹⁸ Για τις εκτιμήσεις αυτές δεν έχουν ληφθεί υπόψη: η δεύτερη εκτίμηση των Ετήσιων Εθνικών Λογαριασμών έτους 2023, καθώς και τα αναθεωρημένα στοιχεία των ετών 1995-2022 που ανακοινώθηκαν από την ΕΛΣΤΑΤ στις 17.10.2024.

2. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2024 παρατηρήθηκε καλύτερη απόδοση των φορολογικών εσόδων έναντι των στόχων του Προϋπολογισμού αλλά και του Προγράμματος Σταθερότητας 2024, λόγω κυρίως της βελτίωσης των εισοδημάτων και της κερδοφορίας των επιχειρήσεων, της απασχόλησης και της φορολογικής συμμόρφωσης και σε μικρότερο βαθμό του υψηλότερου πληθωρισμού.

Η υπεραπόδοση των φορολογικών εσόδων που καταγράφεται σταθερά τα τελευταία χρόνια αποτελεί σημαντική ένδειξη ότι η προσπάθεια μείωσης της φοροδιαφυγής αποδίδει σε μεγάλο βαθμό. Οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις στο μέτωπο της φοροδιαφυγής, που είχαν ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της φορολογικής συμμόρφωσης και την επακόλουθη σημαντική αύξηση των φορολογικών εσόδων, περιλαμβάνουν κυρίως το νέο τρόπο τεκμαρτού προσδιορισμού του εισοδήματος των ελεύθερων επαγγελματιών, τη διασύνδεση των ταμειακών μηχανών με τα POS, αλλά και την αυτοματοποίηση και ψηφιοποίηση του τρόπου καταγραφής και ελέγχου των συναλλαγών και των οικονομικών δεδομένων των επιχειρήσεων από την ΑΑΔΕ μέσω της πλατφόρμας myData.

Παράλληλα τον Ιούλιο ψηφίστηκε η φορολόγηση των πλεοναζόντων κερδών των διυλιστηρίων και για το 2024, γεγονός που αναμένεται να συμβάλει περαιτέρω στην υπεραπόδοση των φορολογικών εσόδων το 2024 και στη διεύρυνση του δημοσιονομικού χώρου. Ως εκ τούτου, το Σεπτέμβριο ανακοινώθηκε για το Δεκέμβριο η παροχή έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης ύψους 200 ευρώ προς τους χαμηλοσυνταξιούχους, τους δικαιούχους αναπηρικών επιδομάτων και τους ανασφάλιστους υπερήλικες, και ψηφίστηκε συμπληρωματικός προϋπολογισμός δημοσίων επενδύσεων ύψους 900 εκατ. ευρώ για το 2024.

Οι προαναφερθείσες εξελίξεις ενσωματώθηκαν στις προβλέψεις του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού-Διαρθρωτικού Σχεδίου (ΜΔΣ) 2025-2028 που δημοσιεύθηκε το Σεπτέμβριο και για πρώτη φορά καταρτίζεται βάσει του αναθεωρημένου πλαισίου δημοσιονομικής σταθερότητας. Το ΜΔΣ υποβάλλεται από όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και αποτελεί ένα ενιαίο σχέδιο δημοσιονομικών και διαρθρωτικών πολιτικών. Ο σχεδιασμός του είναι μεσοπρόθεσμος σε ορίζοντα τετραετίας (με δυνατότητα επέκτασης σε 7 έτη) και βασική του επιδίωξη αποτελεί η διασφάλιση της πρωτικής πορείας του λόγου του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ. Ως βασικός κανόνας παρακολούθησης της δημοσιονομικής πορείας ορίζεται το όριο δαπανών, το οποίο καθορίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Σύμφωνα με τον κανόνα, ο δείκτης δαπανών, που είναι οι καθαρές εθνικά χρηματοδοτούμενες πρωτογενείς δαπάνες,¹⁹ μπορεί να αυξάνεται με ρυθμό που δεν θα υπερβαίνει το όριο του κανόνα. Ο εν λόγω κανόνας προκύπτει κατά περίπτωση από την ανάλυση βιωσιμότητας χρέους που διεξάγει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για όλες τις χώρες και οδηγεί σε αντικυκλική πολιτική, λειτουργώντας ως αυτόματος σταθεροποιητής (αύξηση δαπανών σε περιόδους ύφεσης και συγκράτηση σε περιόδους υπερθέρμανσης της οικονομίας).

Ειδικότερα για το 2024, η ετήσια μεταβολή των καθαρών πρωτογενών δαπανών ορίζεται στο ΜΔΣ σε 2,6% και το δημόσιο χρέος αναμένεται να αποκλιμακωθεί σε 153,7% του ΑΕΠ (έναντι 161,9% του ΑΕΠ το 2023). Το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA το 2024 εκτιμάται σε πλεόνασμα 2,4% του ΑΕΠ, έναντι 1,9% του ΑΕΠ το 2023, βελτιωμένο έναντι

¹⁹ Ο δείκτης υπολογίζεται αν από τις συνολικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης αφαιρεθούν οι τόκοι, τα προγράμματα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ, η εθνική συμμετοχή σε προγράμματα της ΕΕ, η κυκλική δαπάνη για την καταβολή επιδομάτων ανεργίας, οι έκτακτες μη προβλεπόμενες δαπάνες και τα δημοσιονομικά ενεργητικά μέτρα εσόδων.

της πρόβλεψης στο Πρόγραμμα Σταθερότητας 2024 και στον Προϋπολογισμό του 2024 για πρωτογενές πλεόνασμα 2,1% του ΑΕΠ, παρά την αναθεωρημένη προς τα κάτω (κατά 0,3 ποσ. μον.) έναντι του Προγράμματος Σταθερότητας πρόβλεψη για το ρυθμό αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ κατά 2,2%.

Για την περίοδο 2025-2028 ο ρυθμός αύξησης των εθνικά χρηματοδοτούμενων καθαρών πρωτογενών δαπανών προβλέπεται να διαμορφώνεται σε επίπεδο άνω του 3% ετησίως (τα όρια δαπανών καθορίζονται σε 3,7%, 3,6%, 3,1% και 3,0% αντίστοιχα) και η οικονομική δραστηριότητα προβλέπεται να αναπτύσσεται με επιβραδυνόμενο ρυθμό (κατά 2,3%, 2,0%, 1,5% και 1,3% αντίστοιχα). Υπό αυτές τις προϋποθέσεις, το δημοσιονομικό αποτέλεσμα αναμένεται να διαμορφωθεί όλα τα έτη με μεγάλη ασφάλεια κάτω από το όριο για έλλειμμα 3% του ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ προβλέπεται να συνεχίσει την πτωτική του πορεία (σε 133,4% του ΑΕΠ το 2028) χάρη στα πρωτογενή πλεονάσματα (2,5% του ΑΕΠ το 2025 και 2,4% κάθε επόμενο έτος) καθώς και στη μειωτική επίδραση της διαφοράς έμμεσου επιτοκίου δανεισμού - ρυθμού μεταβολής ονομαστικού ΑΕΠ (“snowball effect”).

Οι προβλέψεις για το 2025 εξειδικεύτηκαν στο Προσχέδιο του Προϋπολογισμού του 2025, το οποίο δημοσιεύθηκε στις 7 Οκτωβρίου 2024. Η πρόβλεψη για πρωτογενές πλεόνασμα 2,5% περιλαμβάνει νέα δημοσιονομικά μέτρα με ισχύ από το 2025, ύψους 1,1 δισεκ. ευρώ, με κυριότερα τη μείωση κατά μία ποσοστιαία μονάδα των ασφαλιστικών εισφορών, την αυτοτελή φορολόγηση των εφημεριών των ιατρών του ΕΣΥ και την οριζόντια αύξηση του μισθολογίου του δημόσιου τομέα από τον Απρίλιο 2025, ώστε ο εισαγωγικός μισθός να μην υπολείπεται του επιπέδου του κατώτατου μισθού. Η αύξηση των καθαρών πρωτογενών δαπανών κατά 3,7% συνεπάγεται αύξηση τους κατά 3,7 δισεκ. ευρώ και ενσωματώνει μεταξύ άλλων την εκτιμώμενη αύξηση των συντάξεων βάσει των νέων συνταξιοδοτήσεων και τον κανόνα με βάση τον πληθωρισμό και το ΑΕΠ (περίπου 1 δισεκ. ευρώ), τη συνήθη αύξηση των τακτικών δαπανών των φορέων της γενικής κυβέρνησης με βάση τις αναληφθείσες υποχρεώσεις και τον πληθωρισμό (1 δισεκ. ευρώ), καθώς και τις αυξημένες φυσικές παραλαβές εξοπλιστικών προγραμμάτων (εκτιμώνται σε 860 εκατ. ευρώ).

Οι εκτιμήσεις για το 2024, καθώς και οι προβλέψεις για την περίοδο 2025-2028, είναι συμβατές με τις δημοσιονομικές προβλέψεις της Τράπεζας της Ελλάδος. Η δημοσιονομική πολιτική το 2024 και το 2025 εκτιμάται οριακά επεκτατική, εξαιτίας των αυξημένων δαπανών για επενδύσεις μέσω του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Ως εκ τούτου η δημοσιονομική πολιτική παραμένει εν πολλοίς συμβατή με την προσπάθεια της νομισματικής πολιτικής να συγκρατήσει τον πληθωρισμό, διαφυλάσσοντας παράλληλα τη δημοσιονομική ώθηση από τις δημόσιες επενδύσεις που χρηματοδοτούνται από το Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ώστε να στηριχθεί τόσο η ανάκαμψη της οικονομίας όσο και η πράσινη και ψηφιακή μετάβαση.

Όσον αφορά το διαρθρωτικό σκέλος, το ΜΔΣ 2025-2028 περιλαμβάνει ένα φιλόδοξο πλάνο μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων με στόχο την περαιτέρω αύξηση του δυνητικού προϊόντος και την ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου, αλλά και την αποτελεσματικότερη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης. Βασικές προτεραιότητες πολιτικής αποτελούν μεταξύ άλλων η αύξηση της αγοραστικής δύναμης των πολιτών και της απασχόλησης, η βελτίωση της παραγωγικής και τεχνολογικής ικανότητας της ελληνικής οικονομίας, η αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτουν τα δημογραφικά δεδομένα, οι γεωπολιτικές εξελίξεις και η κλιματική κρίση, τα υγιή δημόσια οικονο-

μικά, η διατήρηση των συνθηκών χρηματοπιστωτικής σταθερότητας καθώς και η περαιτέρω ανάπτυξη των ελληνικών κεφαλαιαγορών και η βελτίωση του επιχειρηματικού κανονιστικού πλαισίου.

Σημαντικές δράσεις στο πλαίσιο των παραπάνω προτεραιοτήτων πολιτικής, πολλές από τις οποίες έχουν ενσωματωθεί στο εθνικό σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας “Ελλάδα 2.0”, αποτελούν μεταξύ άλλων η επίτευξη υψηλότερων ρυθμών ανάπτυξης, η βελτίωση του ανταγωνισμού, η παραγωγική χρήση της δημόσιας περιουσίας, η ισχυρότερη στήριξη των νέων οικογενειών, ο περαιτέρω περιορισμός της φοροδιαφυγής και της γραφειοκρατίας, η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, η επισκόπηση των δημόσιων δαπανών για την ορθολογικότερη κατανομή τους, η ενίσχυση του συστήματος υγείας και η αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος.

Η διατήρηση της δημοσιονομικής αξιοπιστίας και η έγκαιρη υλοποίηση του μεταρρυθμιστικού προγράμματος, μέσω και της αποτελεσματικής αξιοποίησης των πόρων του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, πρέπει να αποτελεί βασική κυβερνητική προτεραιότητα διαχρονικά, για υψηλή και διατηρήσιμη οικονομική ανάπτυξη και ευημερία.

3. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

3.1 ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΑΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής της χρηματοδότησης των νοικοκυριών²⁰ από τα εγχώρια Νομισματικά και Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (NXI) παρέμεινε αρνητικός το 2024 (Αύγουστος 2024: -0,7%, – βλ. Διάγραμμα Π.1). Αναλυτικότερα, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των στεγαστικών δανείων παρέμεινε αρνητικός (Αύγουστος 2024: -2,7%), ενώ από το Μάρτιο του 2022 ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής για τα καταναλωτικά δάνεια έχει γίνει θετικός (Αύγουστος 2024: 5,8%).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Έρευνας Τραπεζικών Χορηγήσεων,²¹ η ζήτηση για στεγαστικά δάνεια μειώθηκε το γ' τρίμηνο του 2024 μετά από το πρώτο εξάμηνο του 2024 στο οποίο είχε μείνει σταθερή. Αντιθέτως, τα πιστωτικά ιδρύματα ανέφεραν ότι η ζήτηση καταναλωτικών και λοιπών δανείων παρέ-

μεινε σχεδόν αμετάβλητη το γ' τρίμηνο του 2024. Από την πλευρά της προσφοράς, οι συνολικοί όροι και προϋποθέσεις χορήγησης νέων δανείων καθώς και τα πιστοδοτικά κριτήρια για δάνεια προς νοικοκυριά παρέμειναν αμετάβλητα το γ' τρίμηνο του 2024. Αμετάβλητο παρέμεινε και το ποσοστό απόρριψης τόσο των στεγαστικών όσο και των καταναλωτικών και λοιπών δανείων.

Διάγραμμα Π.1 Χρηματοδότηση προς τα νοικοκυριά και τα ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα από τα εγχώρια NXI (2015 – Αύγουστος 2024)

(Δωδεκάμηνος ρυθμός μεταβολής)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Οι ρυθμοί προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων διορθωμένες για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, συναλλαγματικές διαφορές και αναταξινόμησης.

3.2 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ

Η αύξηση των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ από τον Ιούλιο του 2022 έως το Σεπτέμβριο του 2023 σωρευτικά κατά 450 μονάδες βάσης επηρέασε σταδιακά τα εγχώρια τραπεζικά επιτόκια.²² Το μέσο επιτόκιο στα υφιστάμενα υπόλοιπα των δανείων προς τα νοικοκυριά αυξήθηκε κατά 229 μονάδες βάσης (Αύγουστος 2024: 6,17%, Ιούνιος 2022: 3,88%), με τη μέγιστη τιμή του να παρατηρείται τον Απρίλιο του 2024 με 6,20% (232 μονάδες βάσης υψηλότερα από ό,τι τον Ιούνιο του 2022) αντανακλώντας την αυστηροποίηση της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ. Η αύξηση ήταν πιο αισθητή στα μακροπρόθεσμα στεγαστικά δάνεια που αποτελούν το μεγαλύτερο τμήμα των στεγαστικών δανείων. Η προσδοκία αλλαγής της κατεύθυνσης της νομισματικής πολιτικής και οι πρόσφατες μειώσεις των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ (25 μονάδες βάσης τον Ιούνιο, 25 μονάδες βάσης το Σεπτέμβριο και 25 μονάδες βάσης τον Οκτώβριο του 2024) έχουν ήδη αρχίσει να αντανακλώνονται στα επιτόκια των δανείων. Συγκεκριμένα, το μέσο επιτόκιο στα υφιστάμενα υπόλοιπα στεγαστικών δανείων με διάρκεια άνω των πέντε ετών μειώθηκε κατά 8

²⁰ Περιλαμβάνεται και η χρηματοδότηση προς τα ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα από τα εγχώρια NXI.

²¹ Έρευνα Τραπεζικών Χορηγήσεων.

²² Η πρώτη αύξηση των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ έγινε τον Ιούλιο του 2022 και γι' αυτό παρακολουθείται η μεταβολή των δανειακών επιτοκίων σε σύγκριση με τον Ιούνιο του 2022 (δηλαδή πριν από την πρώτη μεταβολή των βασικών επιτοκίων).

μονάδες βάσης στο χρονικό διάστημα Απριλίου-Αυγούστου 2024, μετά από τη συνολική αύξηση 241 μονάδων βάσης σε σύγκριση με τον Ιούνιο του 2022 (Αύγουστος 2024: 4,32%, Απρίλιος 2024: 4,40%, Ιούνιος 2022: 1,99%), ενώ στα στεγαστικά δάνεια με διάρκεια από ένα έως πέντε έτη, που αποτελούν το μεγαλύτερο τμήμα, παρέμεινε σταθερό το διάστημα Απριλίου-Αυγούστου 2024, αυξημένο κατά 160 μονάδες βάσης σε σχέση με τον Ιούνιο του 2022 (Απρίλιος-Αύγουστος 2024: 5,46%, Ιούνιος 2022: 3,86%). Κατ' αντιστοιχία, η μεταβολή στο μέσο επιτόκιο στα υφιστάμενα υπόλοιπα των καταναλωτικών και λοιπών δανείων προς τα νοικοκυριά μειώθηκε κατά 14 μονάδες βάσης την περίοδο Απριλίου-Αυγούστου 2024 για δάνεια με διάρκεια έως ένα έτος, μειώθηκε κατά 1 μονάδα βάσης για τα δάνεια με διάρκεια άνω του ενός έτους και έως πέντε έτη, ενώ αυξήθηκε κατά 4 μονάδες βάσης για τα δάνεια με διάρκεια άνω των πέντε ετών.

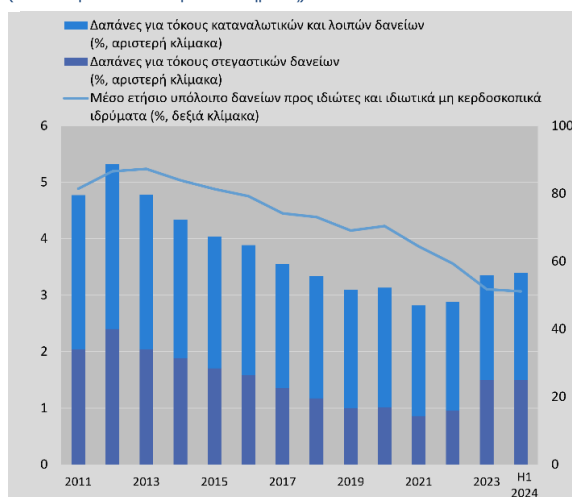
Οι δαπάνες για τόκους στεγαστικών δανείων ως ποσοστό του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών παρέμειναν σταθερές το πρώτο εξάμηνο του 2024 μετά τη σημαντική αύξηση που είχαν παρουσιάσει το 2023 εξαιτίας της ανόδου των επιτοκίων των υφιστάμενων δανείων. Οι δαπάνες για τόκους καταναλωτικών και λοιπών δανείων ως ποσοστό του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών παρέμειναν σχεδόν αμετάβλητες τόσο το 2023 όσο και το πρώτο εξάμηνο του 2024 (βλ. Διάγραμμα II.2). Τέλος, το μέσο ετήσιο υπόλοιπο των δανείων προς τα νοικοκυριά ως ποσοστό του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματός τους μειώθηκε περαιτέρω χάρη στη μείωση του μέσου υπολοίπου των δανείων προς τα νοικοκυριά και στην αύξηση του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών.

3.3 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ

Η εξέλιξη του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών αποτελεί βασικό προσδιοριστικό παράγοντα για την ευχέρεια εξυπηρέτησης των δανειακών τους υποχρεώσεων. Σύμφωνα με τα στοιχεία των τριμηνιαίων μη χρηματοοικονομικών λογαριασμών των θεσμικών τομέων που καταρτίζει η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), το ονομαστικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών αυξήθηκε κατά 1,1% το α' τρίμηνο του 2024, ενώ το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα μειώθηκε κατά 2,2% ως συνέπεια του πληθωρισμού. Η αύξηση του ονομαστικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών την εν λόγω περίοδο αποδίδεται κυρίως στη θετική συμβολή του εισοδήματος των αυτοαπασχολούμενων, καθώς και του εισοδήματος εξαρτημένης εργασίας.

Διάγραμμα II.2 Χρέος νοικοκυριών και δαπάνες για τόκους στεγαστικών, καταναλωτικών και λοιπών δανείων ως προς το ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα (2011 – Ιούνιος 2024)

(% ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος)

Πηγές: Εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος και Ελληνική Στατιστική Αρχή.

1. Οι δαπάνες για τόκους προσεγγίζονται με το γινόμενο του σταθμισμένου επιτοκίου κατά κατηγορία στα υφιστάμενα ενήμερα δάνεια επί το μέσο ετήσιο υπόλοιπο της συνολικής χρηματοδότησης προς τα νοικοκυριά κατά κατηγορία χρηματοδότησης.
2. Η χρηματοδότηση προς τα νοικοκυριά περιλαμβάνει στεγαστικά, καταναλωτικά και λοιπά δάνεια που βρίσκονται στους ισολογισμούς των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων και των εταιριών διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ) που λειτουργούν στην Ελλάδα.
3. Η χρηματοδότηση προς τα νοικοκυριά περιλαμβάνει και τα τιτλοποιημένα δάνεια που παραμένουν στους ισολογισμούς των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων (όπως συνθετικές τιτλοποιήσεις).
4. Το ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα σε ετήσια βάση προκύπτει ως το άθροισμα τεσσάρων τριμηνιαίων παρατηρήσεων εισοδήματος. Η τελευταία παρατήρηση για το 2024 λαμβάνει υπόψη τα στοιχεία της περιόδου β' τρίμηνο 2023 – α' τρίμηνο 2024. Διευκρινίζεται ότι περιλαμβάνεται το εισόδημα όλων των νοικοκυριών, ανεξάρτητα από το αν έχουν χρέος.

Περαιτέρω, κατά τη διάρκεια του 2024 η αγορά εργασίας εξακολούθησε να παρουσιάζει βελτίωση²³. Ειδικότερα, το ποσοστό ανεργίας τον Αύγουστο του 2024 διαμορφώθηκε σε 9,5% σε σύγκριση με 11,4% τον Αύγουστο του 2023. Αξιοσημείωτη είναι η βελτίωση του ποσοστού ανεργίας των γυναικών (Αύγουστος 2024: 11,6%, Αύγουστος 2023: 15,1%) και του ποσοστού ανεργίας των νέων ηλικίας έως 24 ετών, αν και εξακολουθεί να παραμένει υψηλό (Αύγουστος 2024: 19,4%, Αύγουστος 2023: 28,3%).

3.4 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ

Η αυξητική τάση στις τιμές των οικιστικών ακινήτων συνεχίστηκε το β' τρίμηνο του 2024 με μονοψήφιο ρυθμό. Αναλυτικότερα, οι τιμές των διαμερισμάτων (σε ονομαστικούς όρους) αυξήθηκαν το β' τρίμηνο του 2024 κατά 9,2% σε ετήσια βάση, με επιβραδυνόμενο ρυθμό σε σχέση με τα προηγούμενα τρίμηνα. Οι τιμές των νέων διαμερισμάτων (ηλικίας έως 5 ετών) το β' τρίμηνο του 2024 αυξήθηκαν με μέσο ετήσιο ρυθμό 10,7%, ενώ οι τιμές των παλαιών διαμερισμάτων κατά 8,3%. Με διάκριση κατά γεωγραφική περιοχή, ισχυροί ετήσιοι ρυθμοί αύξησης στις τιμές των διαμερισμάτων καταγράφηκαν στα μεγάλα αστικά κέντρα και συγκεκριμένα στην Αθήνα (9,1%), στη Θεσσαλονίκη (12,1%) και σε άλλες μεγάλες πόλεις (7,3%).

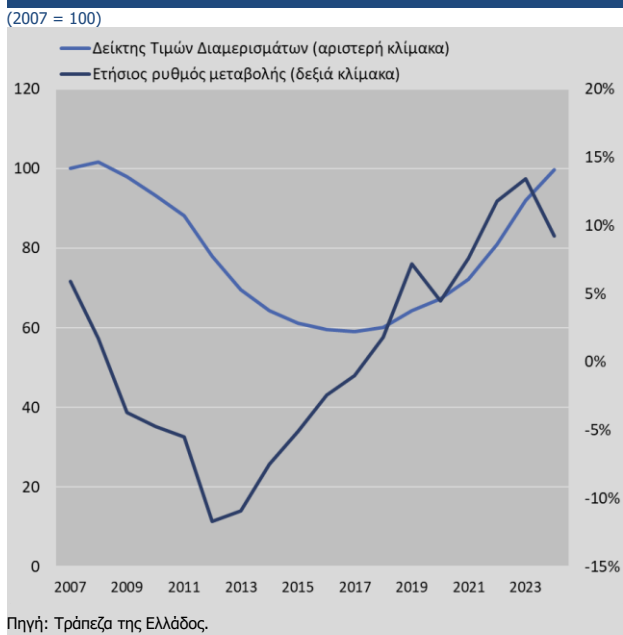
Οι προσδοκίες για την ελληνική αγορά ακινήτων για το επόμενο διάστημα παραμένουν συγκρατημένα θετικές. Οι συνθήκες αυξημένου κόστους κατασκευής και υψηλών επιτοκίων επηρεάζουν αρνητικά το περιθώριο επενδυτικού κέρδους, γεγονός που ενδέχεται σταδιακά να επηρεάσει και τις τιμές της εγχώριας αγοράς, η οποία τα τελευταία έτη τροφοδοτείται σημαντικά από τις ξένες επενδύσεις. Βραχυπρόθεσμα οι τιμές εκτιμάται ότι θα συνεχίσουν την ανοδική τους τάση όσο η ζήτηση από το εξωτερικό διατηρείται ισχυρή. Παράλληλα έχει οξυνθεί το πρόβλημα του κόστους στέγασης κατά τα τελευταία έτη, ως απόρροια της εκτεταμένης επενδυτικής εκμετάλλευσης της κατοικίας, της απόσυρσης από την αγορά ακινήτων που εξασφαλίζουν μη εξυπηρετούμενα δάνεια και προορίζονται για πλειστηριασμό καθώς και της υποτονικής δραστηριότητας στον κατασκευαστικό κλάδο για μακρά χρονική περίοδο, η οποία δεν έχει επιτρέψει την ομαλή αναπλήρωση του αποθέματος ακινήτων. Αυτό εγείρει σημαντικά ζητήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη για την πιθανή λήψη πρόσθετων μέτρων από την πολιτεία. Στο πλαίσιο αυτό, πρωτοβουλίες σχετικές με την παροχή στήριξης για ανακαίνιση παλαιών κατοικιών (π.χ. πρόγραμμα “Αναβαθμίζω το Σπίτι μου”) και με την ενίσχυση της προσφοράς (π.χ. “Κοινωνική Αντιπαροχή”) αναμένεται να συμβάλουν στην αντιμετώπιση του ζητήματος μέσω της βελτίωσης του κτιριακού αποθέματος. Στην ίδια κατεύθυνση αναμένεται να συμβάλουν και οι πρωτοβουλίες για την υποστήριξη της ζήτησης από συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες (π.χ. πρόγραμμα “Σπίτι μου II”) διευκολύνοντας την πρόσβασή τους στην αγορά κατοικίας.

²³ Αναλυτικότερα για τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας βλ. Ενότητα II Εξελίξεις και προοπτικές της οικονομικής δραστηριότητας.

Επιπροσθέτως, επισημαίνεται ότι οι τιμές των κατοικιών στην Ελλάδα απέχουν ελάχιστα πλέον από το ιστορικό υψηλό. Ειδικότερα, με βάση το δείκτη τιμών διαμερισμάτων που καταρτίζει η Τράπεζα της Ελλάδος για το σύνολο της χώρας, η υψηλότερη τιμή του δείκτη παρατηρήθηκε το γ' τρίμηνο 2008 (102,2) και στη συνέχεια ακολούθησε σταθερά καθοδική πορεία, μέχρι το γ' τρίμηνο 2017 (58,9). Έκτοτε, ο δείκτης τιμών διαμερισμάτων καταγράφει σταθερά ανοδική πορεία, ανερχόμενος σε 99,7 το β' τρίμηνο 2024, 2,5 μονάδες χαμηλότερα από την υψηλότερη τιμή που έχει λάβει (βλ. Διάγραμμα Π.3). Αξίζει να σημειωθεί ότι ο δείκτης τιμών κατοικιών για την Αθήνα διαμορφώθηκε το β' τρίμηνο 2024 σε 105,4 έχοντας ξεπεράσει ήδη το προηγούμενο ιστορικό υψηλό του (β' τρίμηνο 2008: 101,4).

Αντίστοιχη είναι και η εξέλιξη του επιπέδου των ενοικίων, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται σε 103,2 με βάση τα στοιχεία του γ' τριμήνου 2024, έναντι 98,7 το γ' τρίμηνο 2023.²⁴ Ο δείκτης ενοικίων, σε αντίθεση με το δείκτη τιμών κατοικιών, παραμένει σημαντικά χαμηλότερα από την υψηλότερη τιμή που έχει λάβει ιστορικά (124,3 το γ' τρίμηνο 2011).

Διάγραμμα Π.3 Δείκτης τιμών διαμερισμάτων και ετήσιος ρυθμός μεταβολής 2007 – β' τρίμηνο 2024

Πλαίσιο Π.1 Δάνεια που εξασφαλίζονται με οικιστικά ακίνητα – επισκόπηση εκταμιεύσεων πρώτου εξαμήνου 2024

Η Τράπεζα της Ελλάδος συγκεντρώνει στοιχεία για τις εκταμιεύσεις δανείων που εξασφαλίζονται με οικιστικά ακίνητα σε τριμηνιαία βάση σύμφωνα με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 175/1/2020.¹ Η περίμετρος αναφοράς περιλαμβάνει δάνεια προς φυσικά πρόσωπα που εξασφαλίζονται με οικιστικά ακίνητα ανεξάρτητα από το σκοπό του δανείου (δηλαδή περιέχονται στεγαστικά, επισκευαστικά και καταναλωτικά δάνεια, αλλά και δάνεια προς ελεύθερους επαγγελματίες και ατομικές επιχειρήσεις).

Τα βασικά συμπεράσματα για το πρώτο εξάμηνο του 2024 συνοψίζονται ως εξής:

(α) Οι εκταμιεύσεις δανείων με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα διαμορφώθηκαν σε 593 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 16,9% σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2023 (βλ. Διάγραμμα 1) παραμένοντας, ωστόσο, χαμηλές τόσο ως απόλυτο μέγεθος όσο και σε σύγκριση με το επίπεδο προ της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης.²

(β) Η αύξηση των εκταμιεύσεων δεν συνοδεύθηκε από χαλάρωση των πιστοδοτικών κριτηρίων. Η ανάλυση των βασικών δεικτών (δηλαδή των LTV-O, LTV-C, DSTI-O, LSTI-O, LTI-O, DTI-O)³ δείχνει ότι τα πιστωτικά ιδρύματα εφαρμόζουν έως τώρα συνετές πρακτικές δανεισμού.

²⁴ Στοιχεία από Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), έτος βάσης 2015 = 100, <https://data.oecd.org/price/housing-prices.htm>

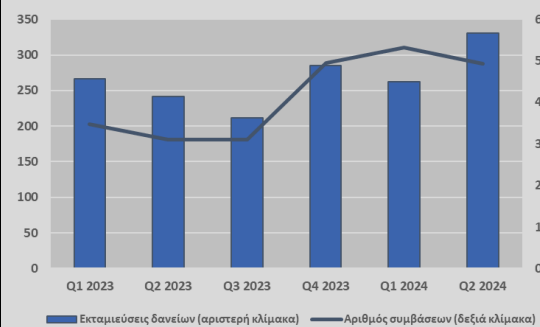
Ανάλυση στοιχείων και δεικτών

Οι συνολικές εκταμιεύσεις δανείων με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα ανήλθαν σε 593 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 16,9% σε σχέση με πρώτο εξάμηνο του 2023 (508 εκατ. ευρώ), και υπεγράφησαν 10.257 νέες δανειακές συμβάσεις. Το πρώτο εξάμηνο του 2024 η μέση εκταμίευση δανείου ανήλθε σε 57,9 χιλ. ευρώ, μειωμένη έναντι του πρώτου εξαμήνου του 2023 που είχε διαμορφωθεί σε 77,2 χιλ. ευρώ. Το μερίδιο αγοράς των τεσσάρων σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων όσον αφορά τις εκταμιεύσεις δανείων με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα ανήλθε σε 94,7%, παρουσιάζοντας αύξηση σε σύγκριση με το πρώτο εξάμηνο του 2023 (93,0%). Οι λιγότερο σημαντικές εμπορικές τράπεζες και οι συνεταιριστικές τράπεζες είχαν μερίδιο αγοράς 4,3% και 1,0% αντίστοιχα. Τέλος, το μερίδιο αγοράς των υποκαταστημάτων ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων ήταν αμελητέο.

Ο σταθμισμένος μέσος όρος του δείκτη δανείου προς αξία κατά την έγκριση (LTV-O) διαμορφώθηκε σε 61,2%, μειωμένος κατά 53 μονάδες βάσης σε σύγκριση με το πρώτο εξάμηνο του 2023 (61,7%) (βλ. Πίνακα 1). Η ανάλυση των στοιχείων καταδεικνύει ότι το 29,0% των εκταμιεύσεων έχουν δείκτη LTV-O με τιμή μικρότερη ή ίση με 50%, ενώ για το 88,0% των εκταμιεύσεων ο δείκτης LTV-O λαμβάνει τιμές μικρότερες ή ίσες με 80%. Όσον αφορά τα υπόλοιπα των δανείων με εξασφάλιση οικιστικό ακίνητο, ο σταθμισμένος μέσος όρος του τρέχοντος δείκτη δανείου προς αξία (LTV-C) ανήλθε σε 63,0%, με το 73,3% των δανείων να παρουσιάζει δείκτη LTV-C μικρότερο ή ίσο από 80%.

Διάγραμμα 1 Εκταμιεύσεις δανείων με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα και αριθμός δανειακών συμβάσεων

(α' τρίμηνο 2023 – β' τρίμηνο 2024, ποσά σε εκατ. ευρώ και δανειακές συμβάσεις σε χιλιάδες)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Πίνακας 1 Βασικά μεγέθη και δείκτες των εκταμιεύσεων δανείων με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα

	Εκταμιεύσεις δανείων (σε εκατ. ευρώ)	Αριθμός δανειακών συμβάσεων	LTV-O	LTV-C	LSTI-O	DSTI-O	LTI-O	DTI-O
			(%)					
A' τρίμηνο 2024	211,1	3.102	62,2	67,7	23,6	31,6	3,6	4,3
B' τρίμηνο 2024	285,3	4.941	62,4	67,0	24,2	30,9	4,0	5,6
Πρώτο εξάμηνο 2024	593,4	10.257	61,2	61,8	23,5	30,6	3,8	4,6

Ο σταθμισμένος μέσος όρος του δείκτη δανείου προς εισόδημα κατά την έγκριση (LTI-O) διαμορφώθηκε σε 3,8, υποδεικνύοντας ότι το σύνολο των δανείων που εξασφαλίζονται με οικιστικό ακίνητο είναι σχεδόν τέσσερις φορές υψηλότερο από το ετήσιο διαθέσιμο εισόδημα των δανειοληπτών. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι το 40,1% των εκταμιεύσεων έχουν δείκτη LTI-O μικρότερο ή ίσο με 3. Επιπλέον, ο σταθμισμένος μέσος όρος του δείκτη χρέους προς εισόδημα κατά την έγκριση (DTI-O) διαμορφώθηκε σε 4,6, με το 31,5% των εκταμιεύσεων να παρουσιάζουν δείκτη DTI-O μικρότερο ή ίσο του 3. Παράλληλα, ο σταθμισμένος μέσος όρος του δείκτη εξυ-

πληρωτέας δανείου προς εισόδημα κατά την έγκριση (LSTI-O) ανήλθε σε 23,5% και ο σταθμισμένος μέσος όρος του δείκτη εξυπηρέτησης χρέους προς εισόδημα κατά την έγκριση (DSTI-O) διαμορφώθηκε υψηλότερα, στο 30,6%.

Πρόσθετα χαρακτηριστικά

- Οι περισσότερες εκταμιεύσεις (96,9%) προορίζονται για αγορά οικιστικού ακινήτου για ιδιοκατοίκηση, ενώ μόλις το 3,1% αφορά δάνεια για αγορά οικιστικού ακινήτου προς εκμίσθωση.
- Σχεδόν το σύνολο των νέων εκταμιεύσεων αφορά δάνεια πλήρως χρεολυτικά.
- Οι εκταμιεύσεις δανείων με αρχική περίοδο σταθερού επιτοκίου άνω των δέκα ετών αντιπροσωπεύουν το 45% του συνόλου των νέων δανείων, και οι εκταμιεύσεις δανείων με αρχική περίοδο σταθερού επιτοκίου μεταξύ 5 και 10 ετών αντιπροσωπεύουν το 15% του συνόλου. Κατά συνέπεια το μεγαλύτερο μέρος των νέων εκταμιεύσεων έχει μακρά περίοδο σταθερού επιτοκίου, η οποία προστατεύει τους δανειολήπτες από περαιτέρω αυξήσεις των βασικών επιτοκίων. Οι εκταμιεύσεις δανείων με αρχική περίοδο σταθερού επιτοκίου μικρότερη ή ίση του ενός έτους αντιπροσωπεύουν το 16% του συνόλου των νέων δανείων.
- Η μέση διάρκεια δανείου κατά την έγκριση είναι 24,3 έτη. Το 16% των νέων δανειακών συμβάσεων έχουν διάρκεια έως 15 έτη, το 35% έχουν διάρκεια από 15 έως 25 έτη, ενώ το 44% έχουν διάρκεια από 25 έως 30 έτη και το υπόλοιπο 5% πάνω από 30 έτη.

Από κοινού κατανομή δεικτών

Αναφορικά με την από κοινού κατανομή επιλεγμένων δεικτών, το 65% των εκταμιεύσεων δανείων έχουν δείκτη LTV-O μικρότερο ή ίσο με 80% και δείκτη LSTI-O μικρότερο ή ίσο με 30%, ενώ για το 49% των εκταμιεύσεων δανείων ο δείκτης LTV-O είναι μικρότερος ή ίσος με 80% και ο δείκτης DTI-O μικρότερος ή ίσος με 4 (βλ. Πίνακες 2 και 3).

Πίνακας 2 Κοινή κατανομή του δείκτη δανείου προς αξία κατά την έγκριση (LTV-O) και του δείκτη εξυπηρέτησης δανείου προς εισόδημα κατά την έγκριση (LSTI-O) για τις εκταμιεύσεις δανείων με εξασφάλιση οικιστικού ακινήτου (πρώτο εξάμηνο 2024)

(ποσοστά, %)

Δείκτης δανείου προς αξία κατά την έγκριση (LTV-O)	Δείκτης εξυπηρέτησης δανείου προς εισόδημα κατά την έγκριση (LSTI-O)			Σύνολο
	≤30%	(30%-50%]	>50%	
LTV-O ≤ 80%	65,0	21,0	2,4	88,4
LTV-O (80%-90%]	7,9	3,1	0,2	11,2
LTV-O (90%-110%]	0,3	0,0	0,0	0,3
LTV-O >110%	0,1	0,0	0,0	0,1
Σύνολο	73,3	24,1	2,6	100,0

Με βάση την από κοινού κατανομή των δεικτών LTV-O και LSTI-O, ταξινομούμε τις εκταμιεύσεις δανείων που εξασφαλίζονται από οικιστικά ακίνητα σε τρεις ομάδες κινδύνου (χαμηλό, μεσαίο και υψηλό). Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο μέρος των εκταμιεύσεων (δηλαδή 72,9%) κατατάσσονται στην κατηγορία χαμηλού κινδύνου (πράσινο χρώμα), επομένως σε δανειολήπτες με επαρκές εισόδημα και ικανοποιητική ικανότητα εξυπηρέτησης δανείου. Το 26,9% των εκταμιεύ-

σεων δανείων χαρακτηρίζονται ως μεσαίου κινδύνου (πορτοκαλί χρώμα). Οι εκταμιεύσεις δανείων που ταξινομούνται στην κατηγορία υψηλού κινδύνου (κόκκινο χρώμα) αντιστοιχούν σε μόλις 0,2% επί του συνόλου. Αυτά τα ανοίγματα κατανέμονται από κοινού στη συστάδα (cluster) με τις τιμές των δεικτών LTV-O και LSTI-O άνω του 80% και του 50% αντίστοιχα και στη συστάδα με τιμές (LTV-O και LSTI-O) άνω του 90% και άνω του 30% αντίστοιχα.

Πίνακας 3 Κοινή κατανομή του δείκτη δανείου προς αξία κατά την έγκριση (LTV-O) και του δείκτη χρέους προς εισόδημα κατά την έγκριση (DTI-O) για τις εκταμιεύσεις δανείων με εξασφάλιση οικιστικού ακινήτου (πρώτο εξάμηνο 2024)

(ποσοστά, %)

Δείκτης δανείου προς αξία κατά την έγκριση (LTV-O)	Δείκτης χρέους προς εισόδημα κατά την έγκριση (DTI-O)			Σύνολο
	≤4	(4-6]	>6	
LTV-O ≤ 80%	48,8	24,8	14,8	88,4
LTV-O (80%-90%]	2,6	3,6	5,0	11,2
LTV-O (90%-110%]	0,2	0,1	0,0	0,3
LTV-O >110%	0,0	0,0	0,0	0,1
Σύνολο	51,6	28,5	19,8	100,0

Επίσης, με βάση την από κοινού κατανομή των δεικτών LTV-O και DTI-O, το 51,4% και το 43,4% των εκταμιεύσεων δανείων που εξασφαλίζονται από οικιστικά ακίνητα κατατάσσονται στις κατηγορίες χαμηλού και μεσαίου κινδύνου, αντίστοιχα, ενώ στην κατηγορία υψηλού κινδύνου κατατάσσεται το 5,2% των εκταμιεύσεων.

Συμπερασματικά, η ανάλυση των παραπάνω δεικτών καταδεικνύει ότι τα πιστωτικά ιδρύματα εφάρμοσαν και το πρώτο εξάμηνο του 2024 συνετές πρακτικές δανεισμού όσον αφορά τα δάνεια που εξασφαλίζονται από οικιστικά ακίνητα.

Διαχρονική εξέλιξη κατανομής δεικτών για δάνεια με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα

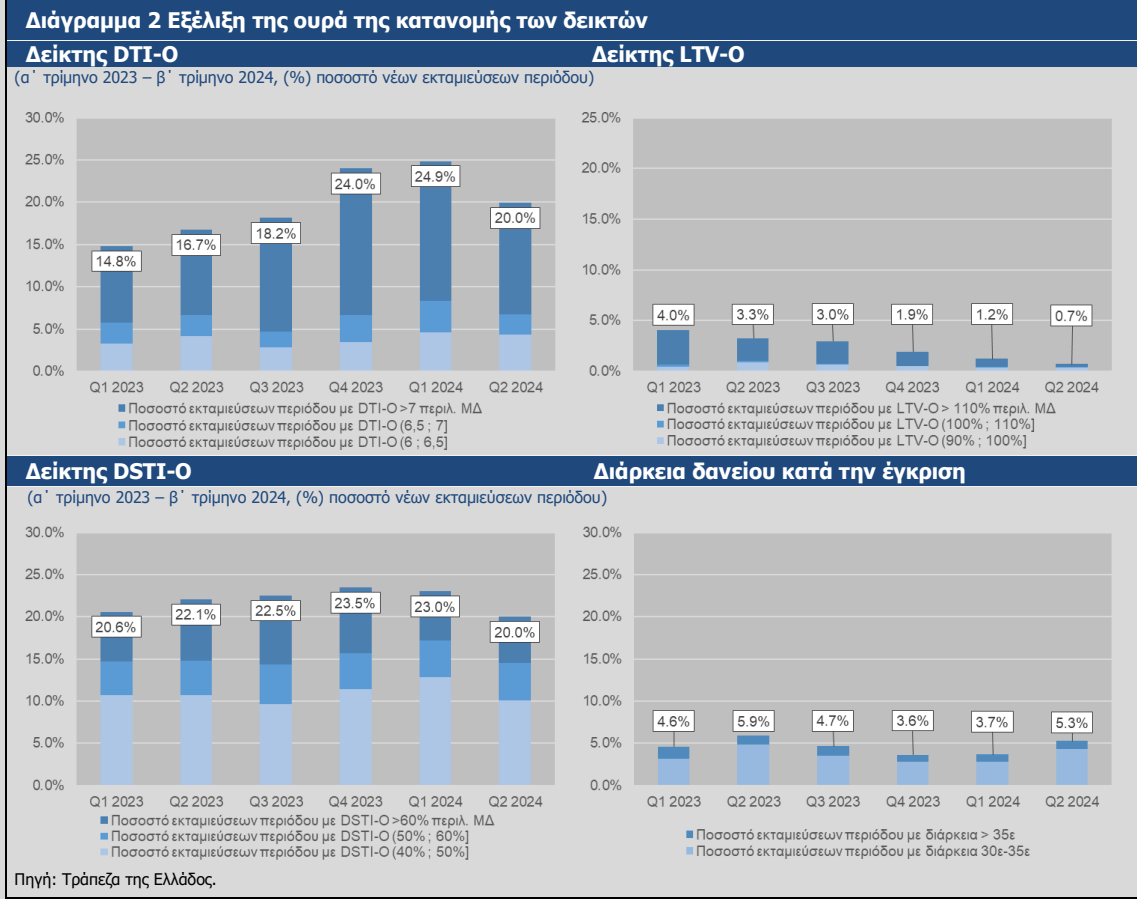
Συμπληρωματικά με την παραπάνω ανάλυση, το επίπεδο σύνεσης που υιοθετούν οι εγχώριες τράπεζες για την έγκριση δανείων με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα μπορεί να αξιολογηθεί επικουρικά από το μέγεθος της ουράς της κατανομής των δεικτών DTI-O, DSTI-O και LTV-O και της διάρκειας του δανείου κατά την έγκριση (βλ. Διάγραμμα 2).

Προκύπτει ότι η ουρά της κατανομής των δεικτών DTI-O, DSTI-O και LTV-O μειώθηκε στο β' τρίμηνο του 2024 έναντι του α' τριμήνου του 2024 (-491 μονάδες βάσης, -303 μονάδες βάσης, -51 μονάδες βάσης αντίστοιχα). Αντίθετα, η ουρά της κατανομής της διάρκειας κατά την έγκριση παρουσίασε αύξηση κατά 156 μονάδες βάσης έναντι του α' τριμήνου του 2024.

Σε ό,τι αφορά τον δείκτη DTI-O το δ' τρίμηνο του 2023 και α' τρίμηνο του 2024 καταγράφηκαν τα υψηλότερα ποσοστά δανείων με δείκτη άνω του 6, γεγονός που εν μέρει μπορεί να αποδοθεί στην επίδραση που είχε το Πρόγραμμα “Σπίτι μου” τόσο στην κατανομή του δείκτη DTI-O όσο και στον σταθμισμένο μέσο όρο του. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο δεύτερο εξάμηνο του 2023 ο σταθμισμένος μέσος όρος του δείκτη DTI-O για τα δάνεια του Προγράμματος ήταν 6,5 έναντι 4,3 για τις λοιπές χρηματοδοτήσεις με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα (για τη διαφοροποίηση των δανείων του Προγράμματος έναντι των λοιπών χρηματοδοτήσεων με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα, βλ. Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, Απρίλιος 2024). Η μείωση της ουράς του δείκτη DTI-O το β' τρίμηνο του 2024 αποδίδεται στη μείωση της συμβολής του προγράμματος “Σπίτι μου” στις συνολικές εκταμιεύσεις του τριμήνου.

Αναφορικά με το δείκτη LTV-O παρατηρείται μείωση του μεγέθους της ουράς της κατανομής καθ' όλη τη διάρκεια της υπό εξέταση περιόδου. Το γεγονός αντανακλά την απαίτηση των πιστωτικών ιδρυμάτων για υψηλότερα ποσοστά προκαταβολής από τους δανειολήπτες που λαμβάνουν δάνειο με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα, πιθανόν ως απόρροια των εξελίξεων στην αγορά οικιστικών ακινήτων, η οποία πλέον απέχει μόνο κατά 2,5 μονάδες από το προηγούμενο υψηλό του 2008.

Η εξέλιξη της ουράς της κατανομής του δείκτη DSTI-O στη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου συνάδει με αυτή του δείκτη DTI-O, παρουσιάζοντας όμως χαμηλότερη διακύμανση, γεγονός που δικαιολογείται από το ότι η δανειακή επιβάρυνση είναι συνάρτηση του ύψους του συνολικού δανεισμού. Ωστόσο, η δανειακή επιβάρυνση παρουσιάζει αντίρροπη σχέση με τη διάρκεια του δανείου, γεγονός που αποτυπώνεται στη διαχρονική εξέλιξη της ουράς των δύο κατανομών. Ενδεικτικό της μεταξύ τους αλληλεξάρτησης είναι το γεγονός ότι η χαμηλότερη τιμή της ουράς της κατανομής του DSTI-O συμπίπτει με την υψηλότερη τιμή της ουράς της κατανομής της διάρκειας κατά την έγκριση (βλ. δ' τρίμηνο του 2023 στο Διάγραμμα 2).

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι η μείωση της ουράς της κατανομής του DSTI-O συμπίπτει χρονικά με την ανακοίνωση της θέσπισης μέτρων μακροπροληπτικής πολιτικής που εφαρμόζονται σε επίπεδο δανειολήπτη στα οποία περιλαμβάνεται ανώτατο όριο στην τιμή του δείκτη DSTI-O με έναρξη εφαρμογής από την 1^η Ιανουαρίου 2025 (βλέπε ΠΕΕ 227/1/2024).

Συμπερασματικά, από την ανάλυση της ουράς των κατανομών των δεικτών και της διάρκειας κατά την έγκριση επιβεβαιώνεται ότι τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα εξακολουθούν να εφαρμόζουν συνετά πιστοδοτικά κριτήρια στις χρηματοδοτήσεις με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα. Πε-

ραιτέρω, με την πρόσφατη αναθεώρηση των εποπτικών αναφορών που λαμβάνονται από τα εγχώρια τραπεζικά ιδρύματα για τα δάνεια με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα (βλ. Πλαίσιο II.2 Αναθεώρηση πλαισίου για την κάλυψη κενών στα στοιχεία που αφορούν ακίνητα (ΕΣΣΚ/2016/14, ΕΣΣΚ/2019/3)) αναμένεται να ενισχυθεί η δυνατότητα παρακολούθησης των εφαρμοζόμενων πιστοδοτικών κριτηρίων και η ικανότητα λήψης αποτελεσματικών μέτρων σε περίπτωση που διαπιστωθούν ενδείξεις χαλάρωσής τους με γνώμονα τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

¹ Η παρούσα ανάλυση αναφέρεται στον τραπεζικό τομέα, καθώς οι εταιρίες χρηματοδοτικών μισθώσεων δεν έχουν αναφέρει εκταμιεύσεις ή υπόλοιπα δανείων με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα.

² Για την περίοδο 2005-2007, η ετήσια ροή στεγαστικών δανείων ανερχόταν ετησίως σε 12 δισεκ. ευρώ κατά μέσο όρο (σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος για τη χρηματοδότηση του εγχώριου ιδιωτικού τομέα από τα εγχώρια NXI).

³ Οι βασικοί δείκτες είναι οι εξής: Δείκτης δανείου προς αξία κατά την έγκριση – Loan-to-value ratio at origination (LTV-O), Δείκτης δανείου προς εισόδημα κατά την έγκριση – Loan-to income ratio at origination (LTI-O), Δείκτης εξυπηρέτησης δανείου προς εισόδημα κατά την έγκριση – Loan service-to-income ratio at origination (LSTI-O), Δείκτης εξυπηρέτησης χρέους προς εισόδημα κατά την έγκριση – Debt-service-to-income ratio at origination (DSTI-O), Δείκτης χρέους προς εισόδημα κατά την έγκριση – Debt-to-income ratio at origination (DTI-O), Τρέχων δείκτης δανείου προς αξία – Current loan-to-value ratio (LTV-C). Η στάθμιση των δεικτών πραγματοποιείται με βάση το υπόλοιπο.

4. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

4.1 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Το πρώτο εξάμηνο του 2024 οι ελληνικές επιχειρήσεις κατέγραψαν αυξημένα έσοδα σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2023. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ)²⁵ ο κύκλος εργασιών για το σύνολο των επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων της οικονομίας ανήλθε σε 220,2 δισεκ. ευρώ, αυξημένος κατά 3,8% σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο το 2023 (Διάγραμμα II.4).

Η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση του κύκλου εργασιών, σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο 2023, καταγράφηκε για επιχειρήσεις του τομέα “Κατασκευές” (17,1%), ενώ τη μεγαλύτερη μείωση παρουσίασαν οι επιχειρήσεις του τομέα “Παροχή Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού” (27%), αντανακλώντας την περαιτέρω αποκλιμάκωση των τιμών της ενέργειας. Ο κύκλος εργασιών για τον τομέα “Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, Επισκευή Μηχανοκίνητων Οχημάτων και Μοτοσυκλετών”, που αποτελεί περισσότερο από το 1/3 του κύκλου εργασιών για το σύνολο των επιχειρήσεων, αυξήθηκε κατά 3%. Περιορισμένη αύξηση (1,3%) κατέγραψε ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων του τομέα “Μεταποίηση”, ο οποίος αποτελεί περισσότερο από το 1/5 του συνολικού κύκλου εργασιών της οικονομίας.

Αναλύοντας τα τριμηνιαία στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, ο κύκλος εργασιών το α' τρίμηνο 2024 ανήλθε σε 100,8 δισεκ. ευρώ, αυξημένος κατά 1,5% σε σχέση με το α' τρίμηνο 2023. Τη μεγαλύτερη αύξηση στον κύκλο εργασιών το α' τρίμηνο 2024 παρουσίασαν οι επιχειρήσεις του τομέα “Διοικητικές και Υποστηρικτικές Δραστηριότητες”, κατά 20,0%, ενώ τη μεγαλύτερη μείωση παρουσίασαν οι επιχειρήσεις του τομέα “Παροχή Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού” κατά 33,5%. Αντίστοιχα για το β' τρίμηνο 2024 ο κύκλος εργασιών ανήλθε σε 119,4 δισεκ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 5,7% σε σχέση με το β' τρίμηνο 2023. Η μεγαλύτερη αύξηση στον κύκλο εργασιών το β' τρίμηνο 2024 σε σύγκριση με το β' τρίμηνο 2023 καταγράφηκε στις επιχειρήσεις του τομέα “Κατασκευές”, κατά 16,6%, ενώ τη μεγαλύτερη μείωση παρουσίασαν οι επιχειρήσεις του τομέα “Παροχή Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού” κατά 19,8%.

Το α' τρίμηνο του 2024 η κερδοφορία των ελληνικών μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων υποχώρησε σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ,²⁶ το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων αυξήθηκε κατά 2,7% το α' τρίμηνο του 2024 (έναντι αύξησης κατά 7,3% την αντίστοιχη περίοδο του 2023). Το καθαρό λειτουργικό πλεόνασμα υποχώρησε κατά 4,4% το α' τρίμηνο του 2024 (έναντι αύξησης κατά 4,2% την αντίστοιχη περίοδο του 2023). Ως εκ τούτου, το α' τρίμηνο του

Διάγραμμα II.4 Εξέλιξη κύκλου εργασιών για το σύνολο των επιχειρήσεων και των δραστηριοτήτων της οικονομίας

²⁵ Δελτίο Τύπου - Εξέλιξη κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων Β' τρίμηνο 2024.

²⁶ Τριμηνιαίοι Μη Χρηματοοικονομικοί Λογαριασμοί Θεσμικών Τομέων για Μη Χρηματοοικονομικές Εταιρείες (S.11), α' τρίμηνο 2024.

2024 η απόδοση του επιχειρηματικού τομέα σε όρους λειτουργικών κερδών – όπως εκφράζεται από το μερίδιο καθαρού κέρδους, δηλαδή το λόγο του καθαρού λειτουργικού πλεονάσματος προς την καθαρή προστιθέμενη αξία – υποχώρησε σε 35,1% έναντι 37% την αντίστοιχη περίοδο του 2023, παραμένοντας ωστόσο σημαντικά υψηλότερο από το μέσο όρο της προ της πανδημίας τριετίας 2017-2019 (28,1%).

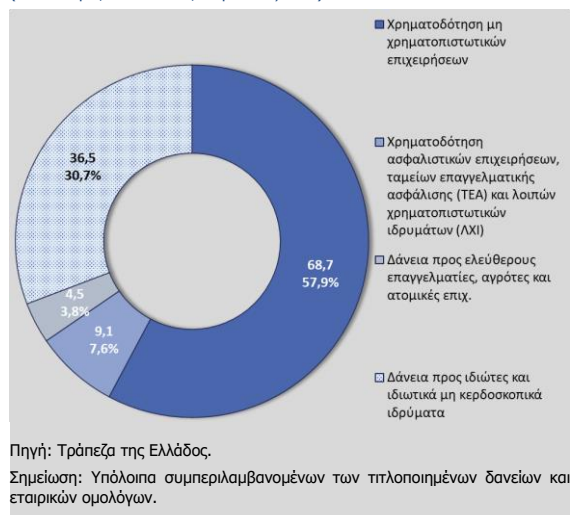
4.2 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΜΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΑΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ

Η χρηματοδότηση των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων από τα εγχώρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποτελεί σημαντικό μέρος της συνολικής χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα. Το πρώτο εξάμηνο του 2024 η πιστωτική επέκταση προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις επιταχύνθηκε. Οι τράπεζες χαλάρωσαν ελαφρώς τους όρους δανεισμού προς τις επιχειρήσεις, σύμφωνα με την έρευνα τραπεζικών χορηγήσεων,²⁷ με τη ζήτηση δανείων να αυξάνεται κατά τους πρώτους μήνες του έτους και να παραμένει σταθερή στη συνέχεια. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ζήτηση δανείων μειώθηκε λόγω υψηλών επιτοκίων και χαμηλότερων επενδύσεων, ενώ οι πρόσφατες μειώσεις των επιτοκίων από την ΕΚΤ συνέβαλαν στον περιορισμό του κόστους δανεισμού των επιχειρήσεων στο δεύτερο εξάμηνο του 2024.

Ειδικότερα, η χρηματοδότηση των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων (ΜΧΕ) από τα εγχώρια νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (ΝΧΙ) αντιπροσωπεύει το 58% της συνολικής χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα στη χώρα (βλ. Διάγραμμα II.5). Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής της χρηματοδότησης των ΜΧΕ από τα ΝΧΙ τον Αύγουστο του 2024 παρέμεινε θετικός (10,5%), κινούμενος σε υψηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2023 (5,8%) και τον Αύγουστο του 2023 (2,4%, βλ. Διάγραμμα II.6).²⁸

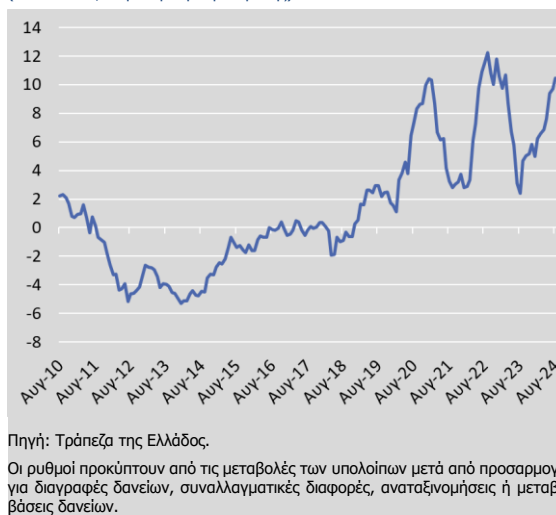
Διάγραμμα II.5 Χρηματοδότηση εγχώριου ιδιωτικού τομέα από τα εγχώρια Νομισματικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (ΝΧΙ)

(δισεκ. ευρώ, ποσοστά %, Αύγουστος 2024)

Διάγραμμα II.6 Ρυθμός μεταβολής χρηματοδότησης προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις από τα εγχώρια ΝΧΙ

(ποσοστά %, ετήσιοι ρυθμοί μεταβολής)

²⁷ Η Έρευνα Τραπεζικών Χορηγήσεων διεξάγεται ανά τρίμηνο από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες της ευρωζώνης σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), σε δείγμα περίπου 150 τραπεζών από όλες τις χώρες ευρωζώνης, το οποίο περιλαμβάνει τα τέσσερα σημαντικά πιστωτικά ιδρύματα της Ελλάδας.

²⁸ Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλε και η επιτάχυνση των εκταμιεύσεων τραπεζικών δανείων που συνδέονται με το Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF), η συμβολή των οποίων εκτιμάται σε 10% περίπου.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Έρευνας Τραπεζικών Χορηγήσεων που δημοσιεύεται από την Τράπεζα της Ελλάδος σε τριμηνιαία βάση, τα πιστωτικά κριτήρια των δανείων προς ΜΧΕ “παρέμειναν κατά βάση αμετάβλητα” το α΄, β΄ και γ΄ τρίμηνο του 2024, ενώ οι συνολικοί όροι χορήγησης δανείων “έγιναν ως ένα βαθμό πιο χαλαροί”²⁹ στο α΄ και β΄ τρίμηνο του 2024 σε σύγκριση με το δ΄ τρίμηνο του 2023, ενώ “παρέμειναν κατά βάση αμετάβλητοι” το γ΄ τρίμηνο του 2024. Η συνολική ζήτηση δανείων από ΜΧΕ αυξήθηκε κατά το α΄ τρίμηνο του 2024, ειδικότερα για χορηγήσεις προς μεγάλες επιχειρήσεις. Κατά το β΄ τρίμηνο του 2024 η ζήτηση δανείων προς ΜΧΕ παρέμεινε αμετάβλητη,³⁰ ενώ αυξήθηκε οριακά κατά το γ΄ τρίμηνο, σύμφωνα και με τις προσδοκίες των τραπεζών. Συγκρατημένες εμφανίζονται οι προσδοκίες των τραπεζών για τη ζήτηση δανείων προς ΜΧΕ για το δ΄ τρίμηνο του 2024. Αντίστοιχα, κατά το α΄ τρίμηνο του 2024 η συνολική ζήτηση δανείων σημείωσε αύξηση και παρέμεινε σταθερή το β΄ τρίμηνο του 2024, με τις προβλέψεις των τραπεζών – όπως καταγράφηκαν στην Έρευνα Τραπεζικών Χορηγήσεων – να προσδοκούν ότι “θα παραμείνει κατά βάση αμετάβλητη” για το γ΄ τρίμηνο, όπως και πραγματοποιήθηκε. Ο μέσος όρος των απαντήσεων για τους παράγοντες που επηρεάζουν τη ζήτηση δανείων από ΜΧΕ ήταν υψηλότερος του 3 για την επιλογή “συγχωνεύσεις/εξαγορές και αναδιάρθρωση επιχειρήσεων” (3,25 για το γ΄ τρίμηνο του 2024, όπου 3 = “συνέβαλαν στο να παραμείνουν οι όροι και προϋποθέσεις χορήγησης πιστώσεων κατά βάση αμετάβλητοι” και 4 = “συνέβαλαν ως έναν βαθμό στην αύξηση της ζήτησης”). Αντίθετα, ο μέσος όρος των απαντήσεων για την ίδια ερώτηση ήταν χαμηλότερος του 3 (2,75) για την επιλογή “εσωτερική χρηματοδότηση”. Επισημαίνεται ότι σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το γ΄ τρίμηνο του 2024 σημειώθηκε ήπια αύξηση στη ζήτηση δανείων από τις επιχειρήσεις, για πρώτη φορά από το γ΄ τρίμηνο του 2022,³¹ καθοδηγούμενη από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.³²

Το κόστος δανεισμού των ΜΧΕ κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024 επηρεάστηκε από τις προσδοκίες για τη μείωση των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ. Το μέσο σταθμισμένο επιτόκιο νέων δανείων μειώθηκε κατά 28 μονάδες βάσης σε 5,73% τον Αύγουστο του 2024, από 6,01% το Δεκέμβριο του 2023, παραμένοντας ωστόσο σε υψηλό επίπεδο. Αντίστοιχα, την εν λόγω περίοδο το μέσο σταθμισμένο επιτόκιο υφιστάμενων δανείων μειώθηκε κατά 43 μονάδες βάσης σε 5,95%, από 6,38% (βλ. Διάγραμμα Π.7). Αξίζει να σημειωθεί ότι, τόσο για τα υφιστάμενα όσο και για τις νέες συμβάσεις δανείων προς ΜΧΕ, τα επιτόκια των ελληνικών τραπεζών είναι μεταξύ των υψηλότερων στη ζώνη του ευρώ. Επισημαίνεται ότι η μείωση των επιτοκίων δανεισμού επιδρά σημαντικά στη μείωση του κόστους λειτουργίας των επιχειρήσεων.

²⁹ Ο μέσος όρος απαντήσεων α΄, β΄ και γ΄ τριμήνων 2024 διαμορφώθηκε σε 3,75, 3,5 και 3 αντίστοιχα, έναντι 3 για το δ΄ τρίμηνο του 2023. Επισημαίνεται ότι ο μέσος όρος των απαντήσεων των τραπεζών αντιστοιχεί σε μία κλίμακα από 1 έως 5, όπου: 1=οι όροι χορήγησης δανείων “έγιναν σε μεγάλο βαθμό πιο αυστηροί”, 2= “έγιναν ως έναν βαθμό πιο αυστηροί”, 3= “παρέμειναν κατά βάση αμετάβλητοι”, 4= “έγιναν ως έναν βαθμό πιο χαλαροί” και 5=“έγιναν σε μεγάλο βαθμό πιο χαλαροί”.

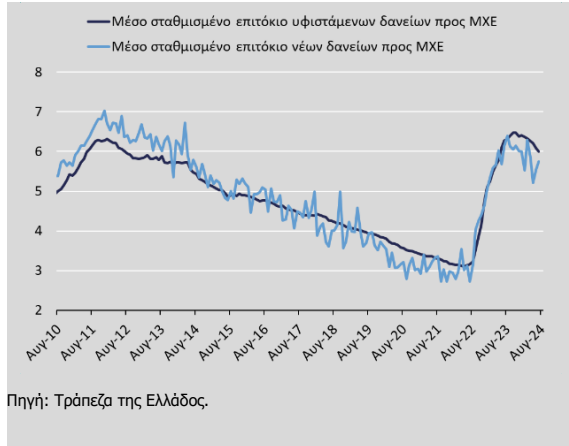
³⁰ Ο μέσος όρος απαντήσεων α΄ τριμήνου ήταν 3,50, β΄ τριμήνου ήταν 3 και γ΄ τριμήνου ήταν 3,25. Επισημαίνεται, ότι ο μέσος όρος των απαντήσεων των τραπεζών αντιστοιχεί σε μία κλίμακα από 1 έως 5, όπου: 1=η ζήτηση δανείων “μειώθηκε σε μεγάλο βαθμό”, 2= “μειώθηκε ως έναν βαθμό”, 3= “παρέμεινε κατά βάση αμετάβλητη”, 4= “αυξήθηκε ως έναν βαθμό” και 5= “αυξήθηκε σε μεγάλο βαθμό”.

³¹ [The euro area bank lending survey – Third quarter of 2024 \(ECB\)](#).

³² Υπήρξε σημαντική απόκλιση μεταξύ των χωρών της ζώνης του ευρώ, με τις τράπεζες στη Γερμανία, την Ισπανία και τη Γαλλία να αναφέρουν αύξηση της ζήτησης, ενώ εκείνες στην Ιταλία και σε οχτώ από τις υπόλοιπες δεκαέξι χώρες ανέφεραν μείωση. Η καθαρή αύξηση της ζήτησης για δάνεια οφείλεται κυρίως στη μείωση των επιτοκίων, με περιορισμένη συνεισφορά από τις επενδύσεις σε πάγια κεφάλαια, έπειτα από περίπου δύο χρόνια αρνητικής επίδρασης από αυτούς τους παράγοντες.

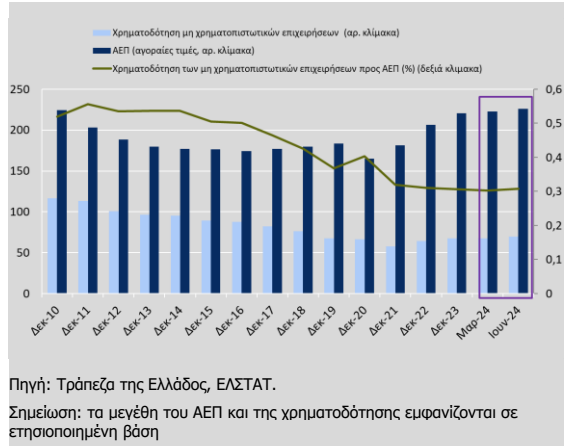
Διάγραμμα II.7 Μέσο σταθμισμένο επιτόκιο νέων και υφιστάμενων δανείων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις από τα εγχώρια NXI (Αύγουστος 2010 – Αύγουστος 2024)

(ποσοστά %)

Διάγραμμα II.8 Χρηματοδότηση μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων προς ΑΕΠ (Δεκέμβριος 2010 – Ιούνιος 2024)

(εκατ. ευρώ, ποσοστά %)

Ο λόγος χρηματοδότησης των ΜΧΕ ως προς το ΑΕΠ διαμορφώθηκε σε 30,8%, παρουσιάζοντας μικρή αύξηση τον Ιούνιο του 2024 σε σχέση με το 2023 (30,6%, βλ. Διάγραμμα II.8).

Πλαίσιο II.2 Αναθεώρηση πλαισίου για την κάλυψη κενών στα στοιχεία που αφορούν ακίνητα (ΕΣΣΚ/2016/14, ΕΣΣΚ/2019/3)

Η Τράπεζα της Ελλάδος, στο πλαίσιο της μακροπροληπτικής της αρμοδιότητας, υιοθέτησε με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 175/1/29.07.2020 τη Σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου ΕΣΣΚ/2016/14, όπως τροποποιήθηκε με τη Σύσταση ΕΣΣΚ/2019/3, “σχετικά με την κάλυψη κενών στα στοιχεία που αφορούν ακίνητα” (εφεξής “Σύσταση του ΕΣΣΚ”). Η ύπαρξη ενός εναρμονισμένου πλαισίου σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης για την παρακολούθηση των εξελίξεων στις αγορές των οικιστικών και επαγγελματικών ακινήτων, τα οποία αποτελούν και τα σημαντικότερα τμήματα του τομέα της αγοράς ακινήτων για σκοπούς χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, έχει αποφασιστική σημασία για τον έγκαιρο εντοπισμό ευπαθειών που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε χρηματοπιστωτικές κρίσεις. Υπό το πρίσμα αυτό, η τακτική παρακολούθηση μιας αξιόπιστης και συγκρίσιμης δέσμης βασικών δεικτών για τα δάνεια και τις επενδύσεις που αφορούν οικιστικά και επαγγελματικά ακίνητα συμβάλλει στον εντοπισμό της συσσώρευσης συστημικών κινδύνων και στην αξιολόγηση της ανάγκης για ενδεχόμενη παρέμβαση σε μακροπροληπτικό επίπεδο. Οι δείκτες αυτοί παρέχουν πολύ χρήσιμη πληροφόρηση για την αποτελεσματικότερη επιλογή και βαθμονόμηση των μακροπροληπτικών εργαλείων που έχουν ως σημείο αναφοράς τους παρόχους πιστώσεων (όπως οι κεφαλαιακές απαιτήσεις κατά τομέα, περιλαμβανομένου του τομέα των ακινήτων), ώστε να αποφευχθούν μελλοντικά φαινόμενα υπερβολικής πιστωτικής επέκτασης και κατά συνέπεια εκ νέου διόγκωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Επιπροσθέτως, οι δείκτες αυτοί καθοδηγούν τις εθνικές αρχές ως προς τη χρήση εθνικών εργαλείων μακροπροληπτικής πολιτικής για τη δανειακή επιβάρυνση που εφαρμόζονται σε επίπεδο δανειολήπτη (borrower-based measures).

Η Εκτελεστική Επιτροπή της Τράπεζα της Ελλάδος προχώρησε στην έκδοση νέας Πράξης σε αντικατάσταση της Πράξης Εκτελεστικής Επιτροπής 175/1/29.07.2020 λαμβάνοντας υπόψη:

- την ενθάρρυνση των εθνικών αρχών από την ΕΚΤ και το ΕΣΣΚ για συλλογή αναλυτικών στοιχείων για την αξιολόγηση των πιστοδοτικών κριτηρίων για δάνεια προς φυσικά πρόσωπα με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα,
- τη θέσπιση μέτρων για τη δανειακή επιβάρυνση που εφαρμόζονται σε επίπεδο δανειολήπτη (Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 227/1/08.03.2024) και την παρακολούθηση της εφαρμογής τους, και
- την ανάπτυξη μεθοδολογίας για τον προσδιορισμό και την παρακολούθηση των ευπαθειών που αφορούν τον τομέα των επαγγελματικών ακινήτων στο πλαίσιο της συμμόρφωσης της Τράπεζας της Ελλάδος με τη Σύσταση ΕΣΣΚ/2022/9 της 1ης Δεκεμβρίου 2022 “σχετικά με τις ευπάθειες του τομέα των εμπορικών ακινήτων του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου”.

Οι κυριότερες αλλαγές που εισάγει η νέα ΠΕΕ 231/3/15.07.2024 είναι οι ακόλουθες:

- Αναθεώρηση ορισμών (π.χ. αγοραστής για πρώτη φορά, ροές δανείων) και του τρόπου υπολογισμού δεικτών (π.χ. δάνειο προς αξία - LTV), με γνώμονα την αποσαφήνισή τους και την εναρμόνιση των προσεγγίσεων συμπλήρωσης των υποβαλλόμενων αναφορών.
- Προσθήκη νέων στοιχείων για τα δάνεια με εξασφάλιση οικιστικά ακίνητα που αφορούν ενδεικτικά τη συνδυασμένη κατανομή του δείκτη δάνειο προς αξία κατά την έγκριση (LTV-O) και του δείκτη εξυπηρέτησης χρέους προς εισόδημα κατά την έγκριση (DSTI-O), την ενσωμάτωση μεγαλύτερης λεπτομέρειας στα στοιχεία που λαμβάνονται για την κατανομή συχνότητας των δεικτών και την αποτύπωση στοιχείων για τα δάνεια στα οποία δεν έχουν εφαρμογή τα μέτρα της ΠΕΕ 227/1/08.03.2024.
- Προσθήκη νέων υποδειγμάτων και διαστάσεων ανάλυσης των στοιχείων για τα δάνεια που αφορούν επαγγελματικά ακίνητα. Η πρόσθετη πληροφορία που θα συλλέγεται αφορά ενδεικτικά την κατανομή συχνότητας του δείκτη δάνειο προς αξία κατά την έγκριση (LTV-O), του δείκτη κάλυψης τόκων κατά την έγκριση (ICR-O) και του δείκτη κάλυψης εξυπηρέτησης χρέους κατά την έγκριση (DSCR-O) και την κατηγοριοποίηση ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας.
- Αύξηση της συχνότητας υποβολής των στοιχείων για τα υπόλοιπα των δανείων και των επενδύσεων που αφορούν επαγγελματικά ακίνητα από ετήσια σε εξαμηνιαία.

Η νέα Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής τέθηκε σε ισχύ την 1^η Οκτωβρίου 2024, παρέχοντας έτσι επαρκή χρόνο προσαρμογής στους εγχώριους παρόχους στοιχείων.¹

¹ Οι διατάξεις της ΠΕΕ 231/3/15.07.2024 εφαρμόζονται στα πιστωτικά ιδρύματα που ιδρύονται και λειτουργούν στην Ελλάδα, στα υποκαταστήματα στην Ελλάδα των πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα σε χώρα εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε χώρα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης και στις εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης που ιδρύονται και λειτουργούν στην Ελλάδα.

5. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΓΧΩΡΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

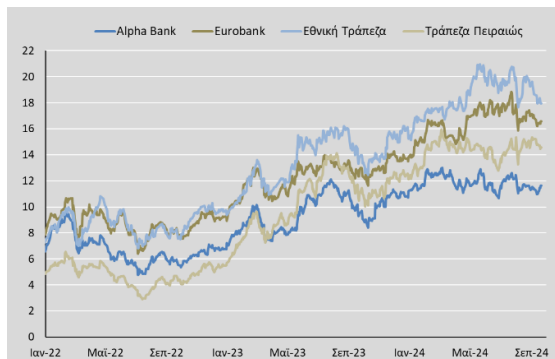
Το θετικό κλίμα στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων συνεχίστηκε το εννεάμηνο του 2024, με αποτέλεσμα την επικράτηση ανοδικών τάσεων για την πλειονότητα των χρηματιστηριακών δεικτών σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην άνοδο συνέτειναν η σταδιακή υποχώρηση των πληθωριστικών πιέσεων, η ηπιότερη, σε σχέση με τις αρχικές εκτιμήσεις, επιβράδυνση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης σε διεθνές επίπεδο, καθώς και η εκκίνηση της διαδικασίας αποκλιμάκωσης των βασικών επιτοκίων των κεντρικών τραπεζών.

Στην Ελλάδα συνεχίστηκε ο ικανοποιητικός ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας, διαμορφώνοντας ευνοϊκό μακροοικονομικό περιβάλλον. Η δέσμευση της Ελληνικής Κυβέρνησης για δημοσιονομική πειθαρχία, σε συνδυασμό με τη νέα αναβάθμιση των προοπτικών του αξιόχρεου της Ελλάδος το Σεπτέμβριο του 2024 από τη Moody's³³ και τη DBRS³⁴, η βελτίωση της χρηματοοικονομικής κατάστασης των ελληνικών μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων³⁵, οι συνθήκες πολιτικής σταθερότητας, καθώς και η περαιτέρω βελτίωση των οικονομικών μεγεθών του ελληνικού τραπεζικού τομέα συνέβαλαν καθοριστικά στη διατήρηση της ανοδικής τάσης της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς. Ως εκ τούτου, το εννεάμηνο του 2024 οι εγχώριοι χρηματιστηριακοί δείκτες ακολούθησαν ανοδική πορεία, ενώ ο Γενικός Δείκτης τιμών του Χρηματιστηρίου Αθηνών (ΓΔΧΑ) σημείωσε νέο υψηλό περίπου δέκα ετών το Μάιο του 2024 (1.502,79 μονάδες), αυξημένος κατά 16,2% σε σχέση με το τέλος του προηγούμενου έτους.

Όσον αφορά τις σημαντικές τράπεζες των οποίων οι μετοχικοί τίτλοι είναι εισηγμένοι στο Χρηματιστήριο Αθηνών, οι δείκτες Αγοραίας Κεφαλαιοποίησης ως προς το Σταθμισμένο Ενεργητικό (Market Cap/RWAs, βλ. Διάγραμμα Π.9) ακολούθησαν παράλληλη πορεία με τον ΓΔΧΑ, σημειώνοντας αύξηση το εννεάμηνο του 2024, εξαιτίας της βελτίωσης των οικονομικών μεγεθών των τραπεζών, της αναβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητάς τους το Σεπτέμβριο του 2024 από δυο οίκους αξιολόγησης (Standard & Poor's³⁶ για την Alpha Bank και Fitch³⁷ για το σύνολο των σημαντικών τραπεζών), καθώς και του ευνοϊκού μακροοικονομικού περιβάλλοντος.

Διάγραμμα Π.9 Δείκτης κεφαλαιοποίησης ελληνικών τραπεζών ως προς το σταθμισμένο ενεργητικό

(1.1.2022-30.9.2024, ημερήσιες τιμές, ποσοστά %)

Πηγές: Χρηματιστήριο Αθηνών και Τράπεζα της Ελλάδος.

³³ Στις 13 Σεπτεμβρίου 2024 ο οίκος αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας Moody's αναθεώρησε την προοπτική του για την Ελλάδα σε "θετική" από "σταθερή", διατηρώντας τη διαβάθμισή της σε Ba1.

³⁴ Στις 6 Σεπτεμβρίου 2024 ο οίκος πιστοληπτικής αξιολόγησης DBRS αναβάθμισε τις προοπτικές του ελληνικού αξιόχρεου σε **θετικές**, διατηρώντας το αξιόχρεο στη βαθμίδα BBB (low).

³⁵ Βλ. Ενότητα [Π.4.Χρηματοοικονομική κατάσταση επιχειρήσεων](#).

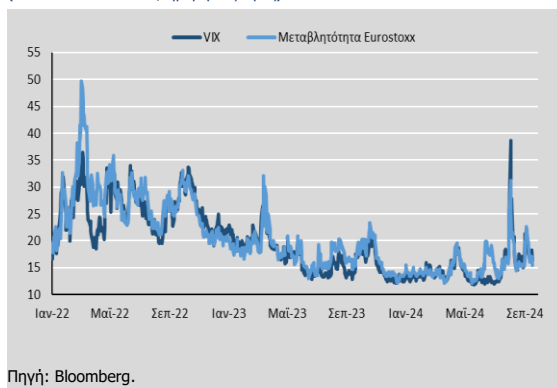
³⁶ Έκθεση [Standard and Poor's](#).

³⁷ Στις 6 Σεπτεμβρίου 2024 ο οίκος Fitch Ratings αναβάθμισε κατά μία βαθμίδα την κατηγορία της Μακροπρόθεσμης Αξιολόγησης (Issuer Default Rating - IDR) των τεσσάρων σημαντικών ελληνικών τραπεζών.

Η μεταβλητότητα στις διεθνείς χρηματιστηριακές αγορές κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2024 παρέμεινε σε χαμηλό επίπεδο με εξαίρεση τις αρχές Αυγούστου, όπου παρατηρήθηκε απότομη αύξηση. Η αύξηση της μεταβλητότητας το εν λόγω διάστημα προήλθε από την αιφνιδιαστική απόφαση της κεντρικής τράπεζας της Ιαπωνίας (Bank of Japan – BoJ) στο τέλος του Ιουλίου 2024 να αυξήσει το βασικό επιτόκιο της κατά 15 μονάδες βάσης, στο επίπεδο των 25 μονάδων βάσης, ωθώντας τους επενδυτές στις αγορές χρήματος, συναλλάγματος και κεφαλαίων σε αθρόα ρευστοποίηση θέσεων, με αποτέλεσμα την απότομη ανατιμολόγηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων σε παγκόσμιο επίπεδο.³⁸ Η σύντομη αναταραχή που προκλήθηκε στις αγορές ανέδειξε για άλλη μία φορά τον υψηλό βαθμό διασύνδεσης μεταξύ των αγορών παγκοσμίως και την ταχύτητα μετάδοσης μεμονωμένων διαταραχών σε διεθνές επίπεδο. Παρά την αυξημένη αβεβαιότητα διεθνώς, υπό την επίδραση των δυσμενών γεωπολιτικών εξελίξεων (Ρωσία-Ουκρανία, Μέση Ανατολή) και της πολιτικής αβεβαιότητας από την επερχόμενη εκλογική αναμέτρηση στις ΗΠΑ, η μεταβλητότητα στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων έχει πλέον εξομαλυνθεί σε σημαντικό βαθμό (βλ. Διάγραμμα II.10).

Διάγραμμα II.10 Μεταβλητότητα χρηματιστηριακών αγορών σε Ευρώπη και ΗΠΑ

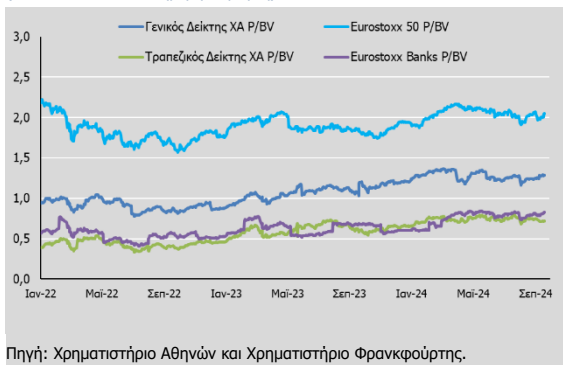
(1.1.2022- 30.9.2024, ημερήσιες τιμές)

Η διαφορά των αποτιμήσεων μεταξύ των ευρωπαϊκών και των ελληνικών μετοχών μειώθηκε οριακά το εννεάμηνο του 2024, καθώς ο Γενικός Δείκτης του Χρηματιστηρίου Αθηνών (ΓΔΧΑ) αυξήθηκε περισσότερο σε σύγκριση με το δείκτη Euro Stoxx 50³⁹ (12,3% έναντι 10,6%, αντίστοιχα). Ο δείκτης της χρηματιστηριακής αξίας σε σχέση με τη λογιστική αξία (Price to Book Value – P/BV) των ευρωπαϊκών μετοχικών τίτλων κατά την περίοδο Ιανουαρίου 2024-Σεπτεμβρίου 2024 αυξήθηκε από 1,93 σε 2,07 ενώ ο αντίστοιχος δείκτης του ΓΔΧΑ αυξήθηκε από 1,20 σε 1,30 την εν λόγω περίοδο. Επισημαίνεται ότι ο ευρωπαϊκός μέσος P/BV ανήλθε σε 2,04 το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και συνεχίζει να είναι σημαντικά υψηλότερος από τον αντίστοιχο ελληνικό (1,28 - βλ. Διάγραμμα II.11).

Διάγραμμα II.11 Χρηματιστηριακοί δείκτες

(1.1.2022-30.9.2024, ημερήσιες τιμές)

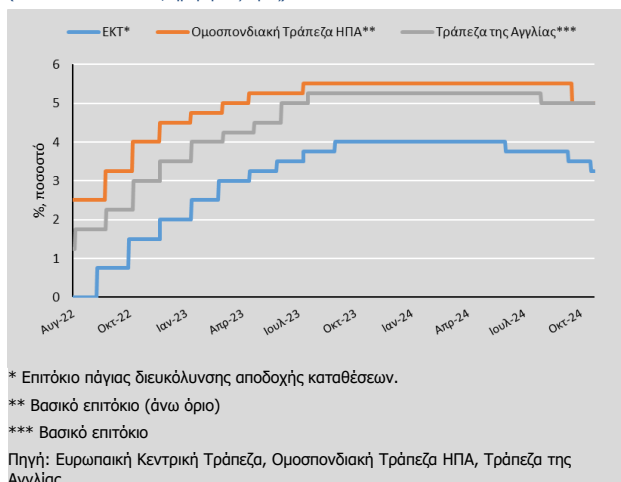
³⁸ Η αύξηση του βασικού επιτοκίου της BoJ σε συνδυασμό με την προεξόφληση από τους επενδυτές περαιτέρω σύφιξης της νομισματικής πολιτικής της BoJ και επιταχυνόμενου ρυθμού μείωσης του βασικού επιτοκίου της Fed οδήγησαν σε συρρίκνωση της διαφορικής απόδοσης των ιαπωνικών και των αμερικανικών ομολόγων, καθιστώντας πλέον τη στρατηγική του “carry trade” μη ελκυστική. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, έλαβαν χώρα άμεσες ρευστοποιήσεις των τοποθετήσεων που σχετίζονταν με τη στρατηγική αυτή. Επισημαίνεται ότι η στρατηγική του carry trade προϋποθέτει το δανεισμό κεφαλαίων με πολύ χαμηλό επιτόκιο από μία χώρα, ήτοι στη προκειμένη περίπτωση από την Ιαπωνία, προκειμένου στη συνέχεια να πραγματοποιηθούν τοποθετήσεις των κεφαλαίων αυτών σε άλλες αγορές και χρηματοοικονομικά μέσα με υψηλότερη απόδοση, όπως για παράδειγμα αμερικανικούς μετοχικούς τίτλους.

³⁹ Ο Euro Stoxx 50 είναι ο χρηματιστηριακός δείκτης μετοχών της ευρωζώνης που σχεδιάστηκε από την Stoxx, έναν πάροχο δεικτών που ανήκει στον Όμιλο Deutsche Börse. Ο δείκτης αποτελείται από 50 μετοχές εταιριών, οι οποίες θεωρούνται ηγέτες στους αντίστοιχους τομείς τους και ανήκουν στην κατηγορία της υψηλής κεφαλαιοποίησης σε 11 χώρες της ευρωζώνης.

Από τον Ιούνιο του 2024 και μετά η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η Τράπεζα της Αγγλίας και η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ (Fed) εκκίνησαν τη διαδικασία σταδιακής αποκλιμάκωσης των βασικών επιτοκίων. Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα τον Ιούνιο του 2024 πραγματοποίησε την πρώτη μείωση στο επιτόκιο⁴⁰ πάγιας διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων (deposit facility rate) κατά 25 μονάδες βάσης⁴¹, ενώ το Σεπτέμβριο⁴² και τον Οκτώβριο⁴³ πραγματοποίησε νέες μειώσεις κατά 25 μονάδες βάσης εκάστη. Αντίστοιχα, τον Αύγουστο του 2024 η Τράπεζα της Αγγλίας⁴⁴ προέβη σε μείωση του βασικού της επιτοκίου κατά 25 μονάδες βάσης και, τέλος, η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ⁴⁵ στις 18 Σεπτεμβρίου 2024 μείωσε αντίστοιχα το βασικό επιτόκιο της κατά 50 μονάδες βάσης (βλ. Διάγραμμα Π.12).

Διάγραμμα Π.12 Βασικά επιτόκια κεντρικών τραπεζών

(1.8.2022-22.10.2024, ημερήσιες τιμές)

Οι αποδόσεις των δεκαετών ομολόγων των χωρών της ζώνης του ευρώ κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου 2024-Σεπτεμβρίου 2024 παρουσίασαν μεικτή εικόνα. Η αρχική αβεβαιότητα ως προς την κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ το 2024 συνέβαλε στην αύξηση των αποδόσεων για την πλειονότητα των ομολόγων των χωρών της ζώνης του ευρώ κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024. Ωστόσο, η αρχική μείωση του βασικού επιτοκίου της ΕΚΤ τον Ιούνιο του 2024, καθώς και η περαιτέρω μείωση το Σεπτέμβριο, οδήγησαν σε υποχώρηση των αποδόσεων με αποτέλεσμα στο τέλος Σεπτεμβρίου του 2024 να διαμορφωθούν σε επίπεδο οριακά υψηλότερο από ό,τι στην αρχή του 2024.

Ανάλογη πορεία ακολούθησαν και οι αποδόσεις των τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου, οι οποίες παρουσίασαν οριακή αύξηση κατά το εννεάμηνο του 2024, ενώ η διαφορά της απόδοσης (spread) του δεκαετούς ομολόγου του Ελληνικού Δημοσίου έναντι του αντίστοιχου γερμανικού (Bund) μειώθηκε οριακά από 103 μονάδες βάσης στις αρχές Ιανουαρίου 2024 σε 99 μονάδες βάσης στο τέλος Σεπτεμβρίου 2024 (βλ. Διάγραμμα Π.13).

⁴⁰ Σημειώνεται ότι τα βασικά επιτόκια της ΕΚΤ είναι τρία, συγκεκριμένα το επιτόκιο της πάγιας διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων (deposit facility rate), το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης (main refinancing operations rate) και το επιτόκιο της πάγιας διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης (marginal lending facility rate).

⁴¹ [Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.](#)

⁴² [Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.](#)

⁴³ [Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.](#)

⁴⁴ [Τράπεζα της Αγγλίας.](#)

⁴⁵ [Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ.](#)

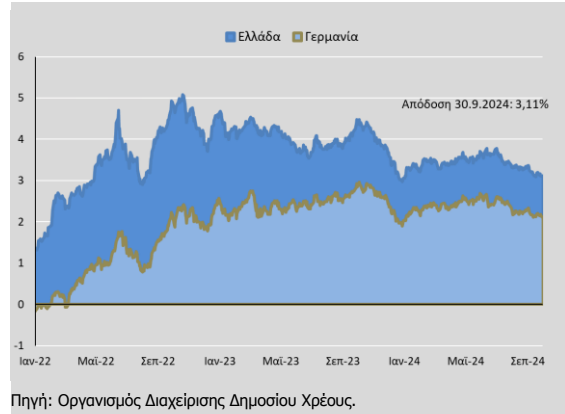
Η απόδοση του κρατικού ομολόγου δεκαετούς διάρκειας σε σχέση με το λόγο χρέους προς ΑΕΠ της Ελλάδος διαμορφώθηκε σε χαμηλότερο επίπεδο συγκριτικά με τις αντίστοιχες αποδόσεις ομολόγων σε σχέση με το λόγο χρέους προς ΑΕΠ των υπολοίπων χωρών της ζώνης του ευρώ. Σημειώνεται χαρακτηριστικά ότι η απόδοση του ιταλικού ομολόγου δεκαετούς διάρκειας ανήλθε σε υψηλότερο επίπεδο από την αντίστοιχη του ελληνικού, παρά το χαμηλότερο λόγο χρέους προς ΑΕΠ της Ιταλίας (βλ. Διάγραμμα Π.14).

Στις ΗΠΑ, η απόδοση του δεκαετούς κρατικού ομολόγου μειώθηκε οριακά στο 3,78% στα τέλη Σεπτεμβρίου του 2024, από 3,88% στις αρχές Ιανουαρίου του 2024. Επισημαίνεται ότι η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ έχει διαμορφώσει το βασικό επιτόκιο αναφοράς στο εύρος του 4,75% με 5%, μετά τη μείωση των επιτοκίων που πραγματοποιήθηκε το Σεπτέμβριο του 2024.

Οι αποδόσεις των ομολόγων των ελληνικών τραπεζών υποχώρησαν κατά το διάστημα Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2024, λόγω της σημαντικής βελτίωσης των οικονομικών τους μεγεθών, αλλά και των αναβαθμίσεων της πιστοληπτικής τους ικανότητας από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης (βλ. Διαγράμματα Π.15 και Π.16). Οι πιστοληπτικές αναβαθμίσεις, σε συνδυασμό με την αποεπένδυση του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας από τις σημαντικές τράπεζες, προσέδωσαν νέα δυναμική στην περαιτέρω προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων.⁴⁶ Στο πλαίσιο αυτό, το εννεάμηνο του 2024, οι ελληνικές τράπεζες προχώρησαν στην άντληση συνολικά 6,5 δισεκ. ευρώ από εκδόσεις ομολόγων τόσο χαμηλής όσο και υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας. Επισημαίνεται ότι η αποκλιμάκωση του κόστους άντλησης κεφαλαίων των τραπεζών είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την προσπάθεια κάλυψης των εποπτικών υποχρεώσεων των ελάχιστων απαιτήσεων ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων (Minimum Requirement for own funds and Eligible Liabilities – MREL). Συνεπώς, τυχόν μελλοντικές αναβαθμίσεις της πιστοληπτικής διαβάθμισης των τεσσάρων σημαντικών τραπεζών θα συμβάλουν περαιτέρω θετικά στην εν λόγω προσπάθεια.

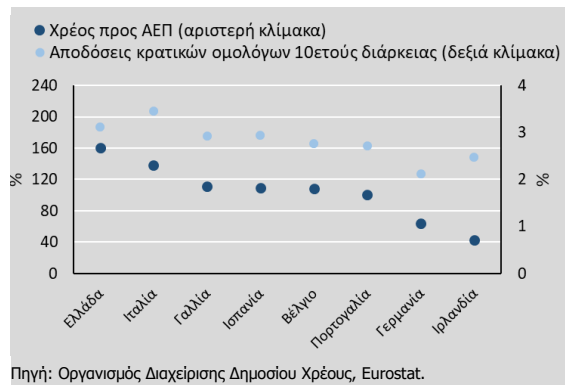
Διάγραμμα Π.13 Αποδόσεις ελληνικών και γερμανικών ομολόγων 10ετούς διάρκειας

(1.1.2022-30.9.2024, ημερήσιες τιμές, ποσοστά %)

Διάγραμμα Π.14 Χρέος προς ΑΕΠ και αποδόσεις κρατικών ομολόγων 10ετούς διάρκειας

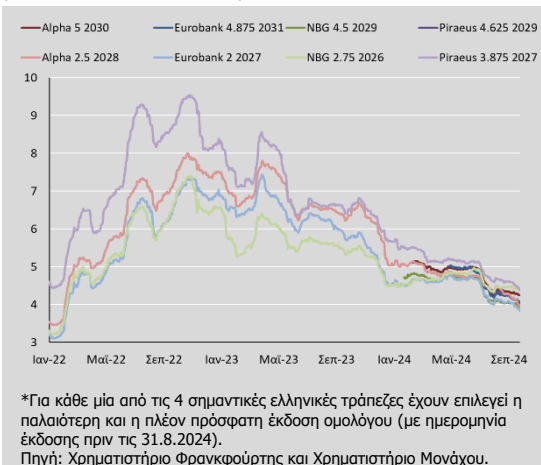
(30.9.2024, ποσοστά %)

⁴⁶ Σύμφωνα με τις βέλτιστες κοινές πρακτικές των επενδυτικών κεφαλαίων (π.χ. αμοιβαία κεφάλαια, λοιποί θεσμικοί επενδυτές, κ.λπ.) για την πραγματοποίηση επενδύσεων σε κάποιο χρηματοοικονομικό μέσο απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η απονομή επενδυτικής βαθμίδας στον εκδότη του μέσου από δύο τουλάχιστον διεθνώς αναγνωρισμένους οίκους αξιολόγησης.

Διάγραμμα ΙΙ.15 Πορεία αποδόσεων ομολόγων υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας ελληνικών τραπεζών

(1.1.2022-30.9.2024, ποσοστά %)

Διάγραμμα ΙΙ.16 Πορεία αποδόσεων ομολόγων χαμηλής εξοφλητικής προτεραιότητας ελληνικών τραπεζών

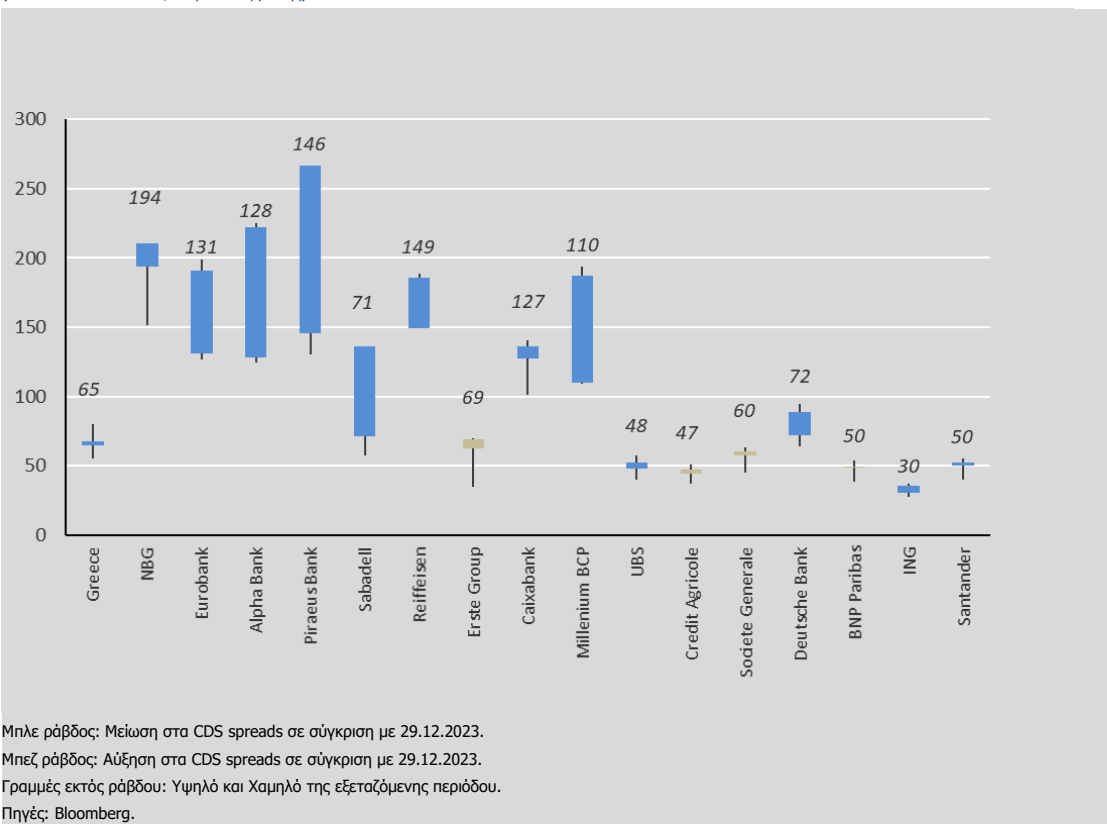
(1.1.2022-30.9.2024, ποσοστά %)

Τέλος, λόγω της βελτίωσης του οικονομικού κλίματος, τα πενταετή ασφάλιστρα πιστωτικού κινδύνου (5-year Credit Default Swaps – CDS) της Ελλάδος συνέχισαν την πτωτική τους πορεία κατά το διάστημα Ιανουαρίου 2024-Σεπτεμβρίου 2024 και διαμορφώθηκαν σε 65 μονάδες βάσης στο τέλος Σεπτεμβρίου από 67 μονάδες βάσης το Δεκέμβριο του 2023 (Διάγραμμα ΙΙ.17).

Διάγραμμα ΙΙ.17 Πενταετή ασφάλιστρα πιστωτικού κινδύνου (CDS spreads) Ελλάδας, ελληνικών και ευρωπαϊκών τραπεζών

(29.12.2023-30.9.2024, σε μονάδες βάσης)

Παράλληλα, πτωτική πορεία ακολούθησαν οι τιμές των πενταετών ασφαλίσεων πιστωτικού κινδύνου για το σύνολο των σημαντικών ελληνικών τραπεζών μέχρι και το Σεπτέμβριο του 2024.

III. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

1. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΤΟΥ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Το ενεργητικό των ελληνικών τραπεζικών ομίλων διαμορφώθηκε σε 321,5 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, αυξημένο κατά 0,8% (ή κατά 2,6 δισεκ. ευρώ) σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2023 (βλ. Πίνακα III.1).

Πίνακας III.1 Διάρθρωση του ενεργητικού και του παθητικού των ελληνικών εμπορικών τραπεζικών ομίλων

(ποσά σε εκατ. ευρώ)

Ενεργητικό	2023		Ιούνιος 2024		Μεταβολή
		%		%	
Ταμείο και διαθέσιμα στην κεντρική τράπεζα	36.973	11,6	34.121	10,6	-2.852
Απαιτήσεις κατά πιστωτικών ιδρυμάτων	8.003	2,5	7.751	2,4	-251
Δάνεια (μετά από προβλέψεις)	157.675	49,4	159.507	49,6	1.832
Παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα	4.966	1,6	4.671	1,5	-295
Χρεόγραφα	64.979	20,4	68.742	21,4	3.762
Συμμετοχές, ενσώματες και ασώματες ακινητοποιήσεις	11.038	3,5	11.713	3,6	675
Στοιχεία ενεργητικού διαθέσιμα προς πώληση	7.554	2,4	7.546	2,3	-7
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	27.752	8,7	27.460	8,5	-292
Σύνολο	318.940	100	321.510	100	2.570
Παθητικό	2023		Ιούνιος 2024		Μεταβολή
		%		%	
Καταθέσεις πελατών	233.737	73,3	235.611	73,3	1.874
Υποχρεώσεις προς πιστωτικά ιδρύματα	22.941	7,2	19.427	6,0	-3.514
Εκδοθείσες ομολογίες και λοιπές δανειακές υποχρεώσεις	13.013	4,1	15.137	4,7	2.124
Στοιχεία παθητικού διαθέσιμα προς πώληση	4.810	1,5	4.690	1,5	-120
Λοιπές υποχρεώσεις	12.578	3,9	12.658	3,9	81
Ίδια κεφάλαια	31.862	10,0	33.986	10,6	2.125
Σύνολο	318.940	100	321.510	100	2.570

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Αναλυτικότερα, οι μεταβολές στο ύψος και στη διάρθρωση του ενεργητικού οφείλονται κυρίως:

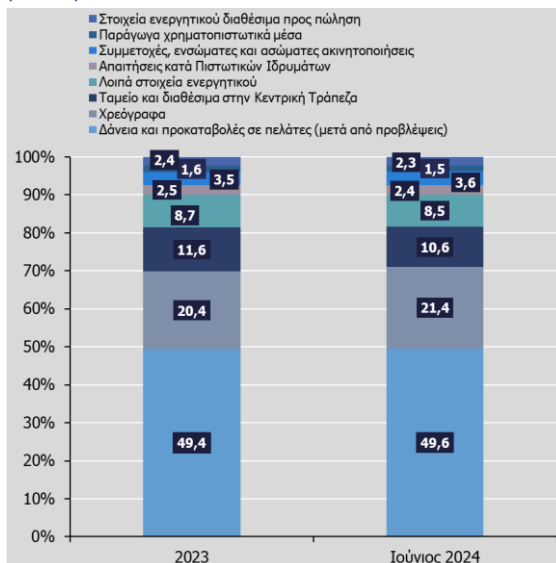
α) Στην αύξηση των χρεογράφων κατά 3,8 δισεκ. ευρώ, κυρίως από την αύξηση των θέσεων σε κρατικά ομόλογα λοιπών χωρών και εταιρικά ομόλογα, με αποτέλεσμα να αυξηθεί και το ποσοστό συμμετοχής των χρεογράφων στο σύνολο του ενεργητικού (Ιούνιος 2024: 21,4%, Δεκέμβριος 2023: 20,4%).

β) Στη μείωση των ταμειακών διαθεσίμων, κυρίως αυτών που είναι κατατεθειμένα στην Τράπεζα της Ελλάδος, κατά 2,9 δισεκ. ευρώ, ως αποτέλεσμα της αποπληρωμής μέρους της χρηματοδότησης που είχε αντληθεί από το Ευρωσύστημα μέσω των στοχευμένων πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (Targeted Longer-Term Refinancing Operations – TLTRO III). Κατά συνέπεια, μειώθηκε το ποσοστό συμμετοχής των ταμειακών διαθεσίμων στο σύνολο του ενεργητικού (Ιούνιος 2024: 10,6%, Δεκέμβριος 2023: 11,6%).

γ) Στην αύξηση των υπολοίπων των δανείων μετά από προβλέψεις κατά 1,8 δισεκ. ευρώ, καθώς οι εκταμιεύσεις δανείων υπερέβησαν τη μείωση των υπολοίπων εξαιτίας των αποπληρωμών. Κατά συνέπεια, το ποσοστό συμμετοχής των δανείων στο σύνολο του ενεργητικού αυξήθηκε οριακά (Ιούνιος 2024: 49,6%, Δεκέμβριος 2023: 49,4%, βλ. Διάγραμμα III.1).

Διάγραμμα III.1 Διάρθρωση του ενεργητικού των ελληνικών τραπεζικών ομίλων

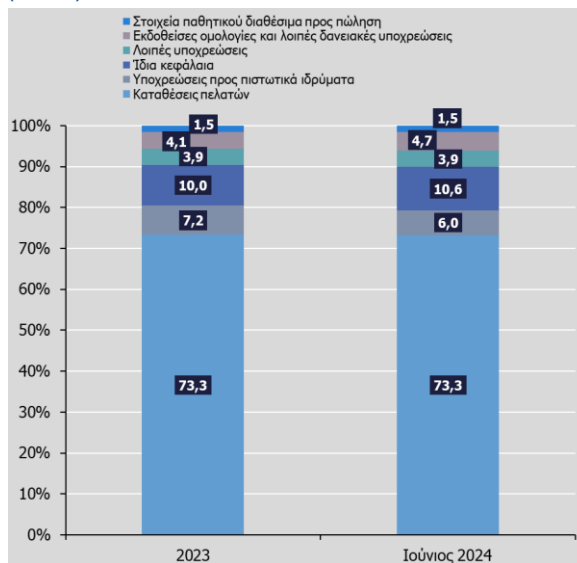
(ποσοστά)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα III.2 Διάρθρωση του παθητικού των ελληνικών τραπεζικών ομίλων

(ποσοστά)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Η μεταβολή στην πλευρά του παθητικού οφείλεται κυρίως:

α) Στη μείωση των υποχρεώσεων προς πιστωτικά ιδρύματα κατά 3,5 δισεκ. ευρώ, λόγω της αποπληρωμής μέρους των πράξεων TLTRO III. Κατά συνέπεια, μειώθηκε το ποσοστό συμμετοχής των υποχρεώσεων προς πιστωτικά ιδρύματα στο σύνολο του παθητικού (Ιούνιος 2024: 6,0%, Δεκέμβριος 2023: 7,2%).

β) Στην αύξηση των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζικών ομίλων κατά 2,1 δισεκ. ευρώ, κυρίως λόγω της αύξησης των αποθεματικών και αποτελεσμάτων εις νέον. Κατά συνέπεια, αυξήθηκε το ποσοστό συμμετοχής των ιδίων κεφαλαίων στο σύνολο του παθητικού (Ιούνιος 2024: 10,6%, Δεκέμβριος 2023: 10,0%).

γ) Στην αύξηση κατά 2,1 δισεκ. ευρώ των ομολογιών και λοιπών δανειακών υποχρεώσεων, με αποτέλεσμα να αυξηθεί το μερίδιό τους στο σύνολο του παθητικού (Ιούνιος 2024: 4,7%, Δεκέμβριος 2023: 4,1%, βλ. Διάγραμμα III.2 και Πίνακα III.1). Οι τράπεζες προχώρησαν σε μία σειρά από εκδόσεις ομολογιών στην προσπάθειά τους να εκπληρώσουν τις εποπτικές απαιτήσεις σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων (minimum requirement for own funds and eligible liabilities – MREL) το 2025, αλλά και να ενισχύσουν την κεφαλαιακή τους βάση.

δ) Στην αύξηση των καταθέσεων πελατών κατά 1,9 δισεκ. ευρώ, αν και το ποσοστό συμμετοχής των καταθέσεων στο σύνολο του παθητικού παρέμεινε αμετάβλητο στο 73,3%.

2. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

2.1 ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Εξέλιξη βασικών μεγεθών

Το πρώτο εξάμηνο του 2024 η ποιότητα του δανειακού χαρτοφυλακίου των πιστωτικών ιδρυμάτων επιδεινώθηκε ελαφρώς. Στο τέλος του πρώτου εξαμήνου το συνολικό απόθεμα των ΜΕΔ διαμορφώθηκε σε 10,4 δισεκ. ευρώ, αυξημένο κατά 4,8% ή 476 εκατ. ευρώ σε σχέση με το τέλος του 2023 (9,9 δισεκ. ευρώ) με στοιχεία σε ατομική βάση, εντός ισολογισμού⁴⁷ (βλ. Πίνακα ΙΙΙ.2). Ωστόσο, στο β' τρίμηνο του 2024 το συνολικό απόθεμα των ΜΕΔ μειώθηκε κατά 6% ή 671 εκατ. ευρώ σε σχέση με το α' τρίμηνο του 2024.

Πίνακας ΙΙΙ.2 Βασικά μεγέθη - Συνολικό χαρτοφυλάκιο		
(εκατ. ευρώ, στοιχεία εντός ισολογισμού)	Δεκ-23	Ιούν-24
Ανάλυση ΜΕΔ		
Σύνολο δανείων	149.595	151.022
Εξυηρητούμενα δάνεια	139.641	140.593
Μη εξυηρητούμενα δάνεια	9.954	10.430
Αβέβαιης είσπραξης	3.245	2.669
Σε καθυστέρηση > 90 ημέρες	2.535	3.709
91-180 ημέρες	410	530
181-360 ημέρες	388	648
>1 έτος	1.737	2.531
Καταγγελμένες απαιτήσεις	4.173	4.052
Ανάλυση δανείων υπό ρύθμιση		
Ρυθμισμένα δάνεια	8.537	7.403
Ρυθμισμένα εξυηρητούμενα δάνεια	5.010	4.427
Ρυθμισμένα μη εξυηρητούμενα δάνεια	3.527	2.977
Ανάλυση συσσωρευμένων προβλέψεων και εξασφαλίσεων		
Συσσωρευμένες προβλέψεις για μη εξυηρητούμενα δάνεια	4.577	4.278
Σύνολο εξασφαλίσεων	95.712	95.845
Εξασφαλίσεις σε εξυηρητούμενα δάνεια	89.654	89.429
Εξασφαλίσεις σε μη εξυηρητούμενα δάνεια	6.058	6.416
Αβέβαιης είσπραξης	2.311	1.837
Σε καθυστέρηση > 90 ημερών	1.435	2.274
Καταγγελμένες απαιτήσεις	2.311	2.305
Εξασφαλίσεις σε μη εξυηρητούμενα δάνεια υπό ρύθμιση	2.486	1.961
Ανάλυση ροών μη εξυηρητούμενων δανείων και διαγραφών		
	2023	Ιουν-24
Ροές μη εξυηρητούμενων δανείων περιόδου	815	576
Ροές προς εξυηρητούμενα δάνεια περιόδου	-1.827	-746
Ροές από εξυηρητούμενα δάνεια περιόδου	2.642	1.322
Διαγραφές περιόδου	1.041	256
εκ των οποίων διαγραφές καταγγελμένων απαιτήσεων	759	190

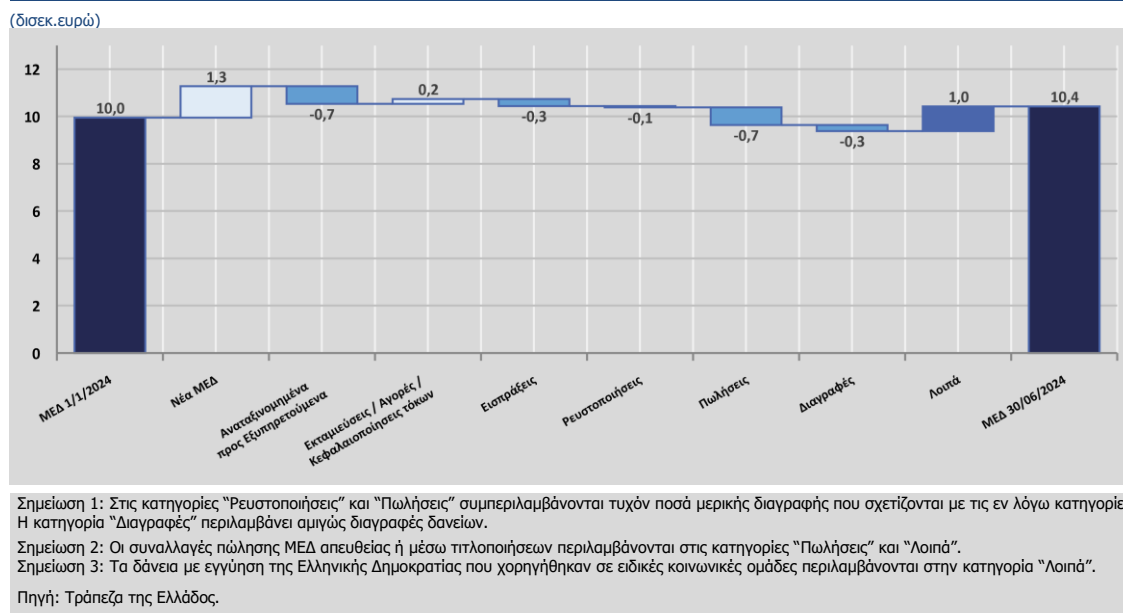
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Σημειώνεται ότι η συνολική μείωση των ΜΕΔ σε σχέση με το υψηλότερο επίπεδό τους, που καταγράφηκε το Μάρτιο του 2016, έφθασε το 90,3% ή 96,8 δισεκ. ευρώ.

⁴⁷ Σε ενοποιημένη βάση, το απόθεμα των ΜΕΔ διαμορφώθηκε στα 10,6 δισεκ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 4,3% ή 0,4 δισεκ. ευρώ, από 10,2 δισεκ. ευρώ στο τέλος του 2023.

Η επιδείνωση των ΜΕΔ κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024 οφείλεται στην ενσωμάτωση, μετά από εποπτική απαίτηση, συγκεκριμένων κατηγοριών δανείων με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου. Η εξέλιξη αυτή αποτελεί ένα μη επαναλαμβανόμενο γεγονός (βλ. Διάγραμμα ΙΙΙ.3).

Διάγραμμα ΙΙΙ.3 Εξέλιξη μη εξυπηρετούμενων δανείων το πρώτο εξάμηνο του 2024

Εντούτοις, επισημαίνεται ότι η καθαρή ροή νέων ΜΕΔ (δηλαδή το άθροισμα των "νέων ΜΕΔ", των "αναταξινομημένων προς εξυπηρετούμενα" και των "εκταμιεύσεων" – βλ. Διάγραμμα ΙΙΙ.3) το πρώτο εξάμηνο 2024 είναι θετική, παρά την αξιολογή αναταξινόμηση ΜΕΔ ως εξυπηρετούμενων. Ταυτόχρονα, η μείωση των ΜΕΔ από ρευστοποιήσεις καλυμμάτων παρέμεινε αμελητέα.

Ωστόσο, θα πρέπει να αναφερθεί ότι η μεταφορά των ΜΕΔ εκτός τραπεζικού τομέα δεν σημαίνει αυτόματα και την οριστική εξάλειψη του χρέους από την οικονομία. Το χρέος παραμένει στην οικονομία, με τη διαχείρισή του πλέον να έχει μεταφερθεί και να πραγματοποιείται από τις Εταιρίες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ).

Το υπόλοιπο των δανείων (εξυπηρετούμενων και μη εξυπηρετούμενων) σε ατομική βάση ανήλθε σε 151 δισεκ. ευρώ, σημειώνοντας μικρή αύξηση κατά 1%, προερχόμενη κυρίως από το χαρτοφυλάκιο των επιχειρηματικών δανείων και συγκεκριμένα των δανείων προς μεγάλες επιχειρήσεις (2,6%). Επίσης, στην παραπάνω άνοδο συνέβαλε η αύξηση του χαρτοφυλακίου των ΜΕΔ στα στεγαστικά δάνεια (ενσωμάτωση δανείων με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου) (βλ. Διάγραμμα ΙΙΙ.4).

Ο λόγος των ΜΕΔ προς το σύνολο των δανείων στο τέλος του πρώτου εξαμήνου του 2024 διαμορφώθηκε σε 6,9%, έναντι 6,7% στο τέλος του 2023. Επισημαίνεται ότι η πιστωτική

Διάγραμμα ΙΙΙ.4 Ποσοστιαία μεταβολή του αποθέματος των δανείων, εξυπηρετούμενων και μη, το πρώτο εξάμηνο του 2024

επέκταση μετρίασε την επίδραση από την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Εντούτοις, στις λιγότερο σημαντικές τράπεζες ο δείκτης των ΜΕΔ ως προς το σύνολο των δανείων παραμένει ιδιαίτερα υψηλός και διαμορφώνεται σε 36,4% το πρώτο εξάμηνο του 2024, μειωμένος κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023 κυρίως λόγω της πιστωτικής επέκτασης ορισμένων εξ αυτών. Παρ' όλα αυτά, αναμένεται μέχρι το τέλος του 2024 σημαντική αποκλιμάκωση του εν λόγω δείκτη μετά την ένταξη σημαντικού ποσοστού των ΜΕΔ της Attica Bank και της Παγκρήτιας Τράπεζας στο πρόγραμμα “Ηρακλής”. Επιπρόσθετα, ο δείκτης ΜΕΔ σε επίπεδο τραπεζικού τομέα εξακολουθεί να παραμένει υψηλός και πολλαπλάσιος του ευρωπαϊκού μέσου όρου (Ιούνιος 2024: 2,3%⁴⁸). Κατά συνέπεια, οι προσπάθειες αποκλιμάκωσης του υφιστάμενου αποθέματος χρειάζεται να συνεχιστούν περαιτέρω, ιδίως υπό το πρίσμα των προκλήσεων που αναδεικνύονται.

Η αυστηροποίηση της νομισματικής πολιτικής από την ΕΚΤ στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των πληθωριστικών πιέσεων διαμόρφωσε ένα περιβάλλον υψηλότερων βασικών επιτοκίων. Καθίσταται σαφές ότι σε ένα τέτοιο περιβάλλον τόσο το κόστος χρηματοδότησης όσο και οι δυνατότητες αποπληρωμής χρέους από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις επηρεάζονται δυσμενώς. Η τιλοποίηση μη εξυπηρετούμενων δανείων στο πλαίσιο του προγράμματος κρατικών εγγυήσεων “Ηρακλής ΙΙΙ” αναμένεται να συμβάλει στην περαιτέρω μείωση του αποθέματος ΜΕΔ, ιδιαίτερα στις λιγότερο σημαντικές τράπεζες. Παράλληλα, η διατήρηση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης στην Ελλάδα σε ικανοποιητικό επίπεδο, η βελτίωση του διαθέσιμου εισοδήματος των ασθενέστερων εισοδηματικά νοικοκυριών, καθώς μειώνεται ο πληθωρισμός, αλλά και η σταδιακή αποκλιμάκωση των επιτοκίων της ΕΚΤ, θα αμβλύνουν τις πιέσεις στη χρηματοοικονομική κατάσταση των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων.

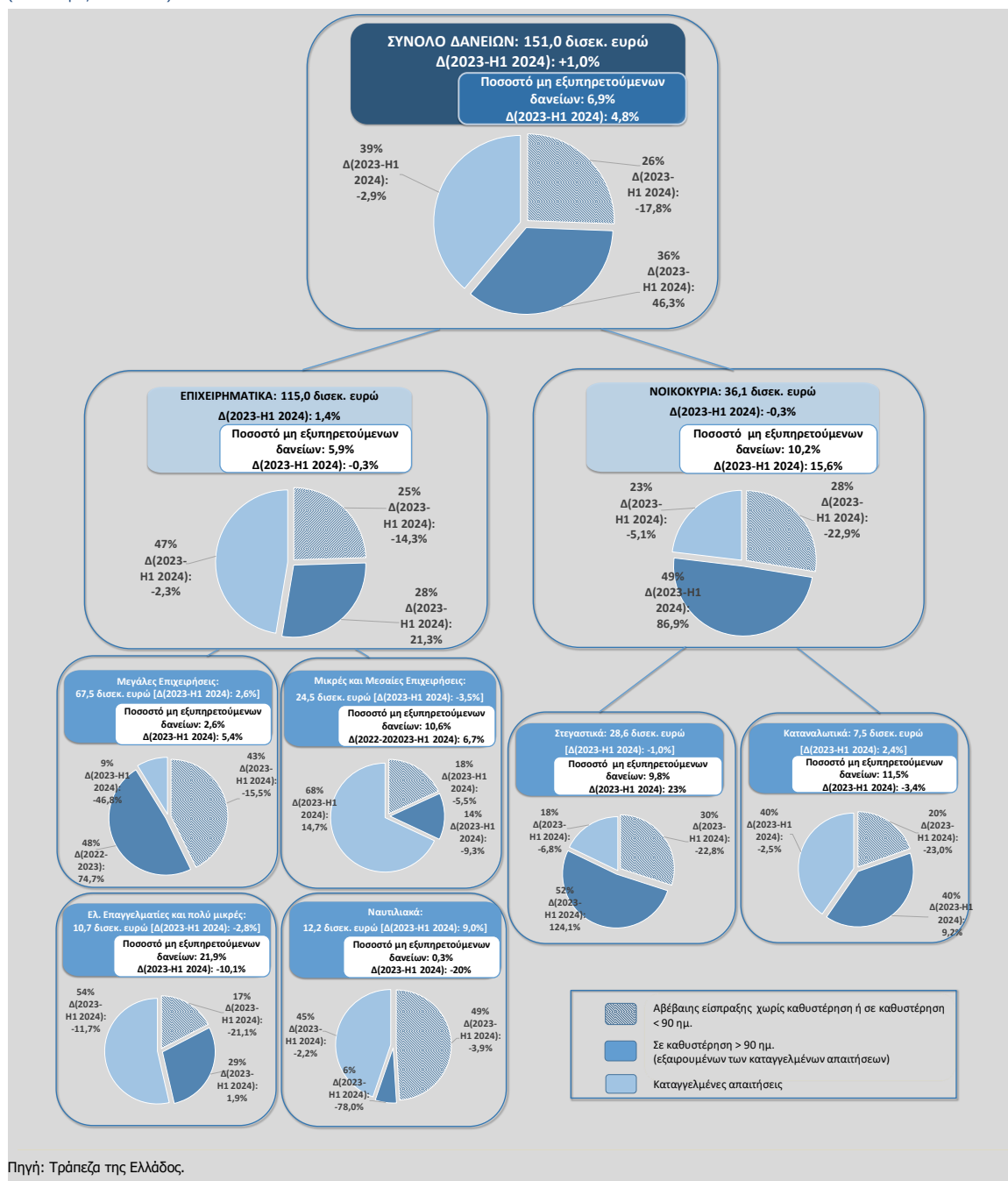
⁴⁸ Πηγή: [Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός \(Single Supervisory Mechanism – SSM\)](#)

Διάρθρωση και μεταβολή των μη εξυπηρετούμενων δανείων

Αύξηση του αποθέματος των ΜΕΔ καταγράφηκε στα περισσότερα χαρτοφυλάκια δανείων το πρώτο εξάμηνο του 2024, με σημαντικότερη ποσοστιαία αύξηση των ΜΕΔ προς νοικοκυριά (15,6%) και συγκεκριμένα των στεγαστικών δανείων (23%), με το ίδιο χαρτοφυλάκιο να παρουσιάζει τη σημαντικότερη αύξηση σε απόλυτα νούμερα (0,5 δισεκ. ευρώ). Το γεγονός αυτό οφείλεται κυρίως στην προαναφερθείσα ενσωμάτωση, μετά από εποπτική απαίτηση, δανείων με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου που χορηγήθηκαν σε ειδικές κοινωνικές ομάδες (βλ. Διάγραμμα ΙΙΙ.5).

Διάγραμμα ΙΙΙ.5 Διάρθρωση και μεταβολή των συνολικών δανείων και των ΜΕΔ των ελληνικών εμπορικών τραπεζών ανά χαρτοφυλάκιο κατά το α' εξάμηνο του 2024

(δισεκ. ευρώ, ποσοστά %)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τα δάνεια αβέβαιης είσπραξης (unlikely to pay) ανήλθαν σε 2,7 δισεκ. ευρώ (26% των ΜΕΔ) τον Ιούνιο του 2024, μειωμένα κατά 17,8% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023 (3,2 δισεκ. ευρώ).

Τα δάνεια σε καθυστέρηση από 1 έως 90 ημέρες (πρώιμες ληξιπρόθεσμες οφειλές) αυξήθηκαν κατά 43%, με αποτέλεσμα να ανέλθουν σε 7,7 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024 από 5,4 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023, ενώ ο λόγος των δανείων αυτών προς το σύνολο των εξυπηρετούμενων δανείων αυξήθηκε σε 5,5% τον Ιούνιο του 2024, έναντι 3,8% το Δεκέμβριο του 2023 (βλ. Διάγραμμα III.6). Η αύξηση αυτή προέρχεται κυρίως από τα επιχειρηματικά δάνεια σε καθυστέρηση από 1 έως 30 ημέρες.

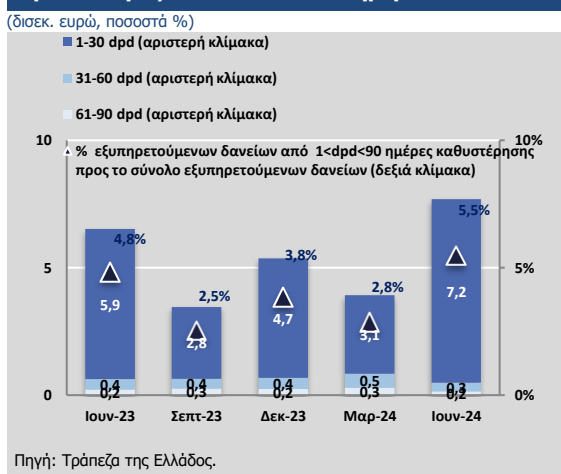
Τα δάνεια σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών (χωρίς να συμπεριλαμβάνονται οι καταγγελμένες απαιτήσεις – denounced) ενισχύθηκαν τον Ιούνιο του 2024 και διαμορφώθηκαν σε 3,7 δισεκ. ευρώ (35,6% των ΜΕΔ), αυξημένα κατά 46,3% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023 (2,5 δισεκ. ευρώ), λόγω της προαναφερθείσας συμπερίληψης δανείων με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου τα οποία βρίσκονται σε διαδικασία αποπληρωμής από το Ελληνικό Δημόσιο. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι το 68,2% των ΜΕΔ που εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία είναι σε καθυστέρηση μεγαλύτερη του ενός έτους, ποσοστό αντίστοιχο με εκείνο στο τέλος του 2023 (68,5%). Το αντίστοιχο ποσοστό καθυστέρησης για τα επιχειρηματικά δάνεια ανέρχεται σε 61,8%, για τα στεγαστικά σε 78,8% και για τα καταναλωτικά δάνεια σε 58,6%.

Ανάλυση σχετικά με τη διάρθρωση των υπολοίπων των ΜΕΔ στην κατηγορία καθυστέρησης άνω των 90 ημερών ανά χαρτοφυλάκιο στο τέλος του 2023 παρουσιάζεται στο Διάγραμμα III.7.

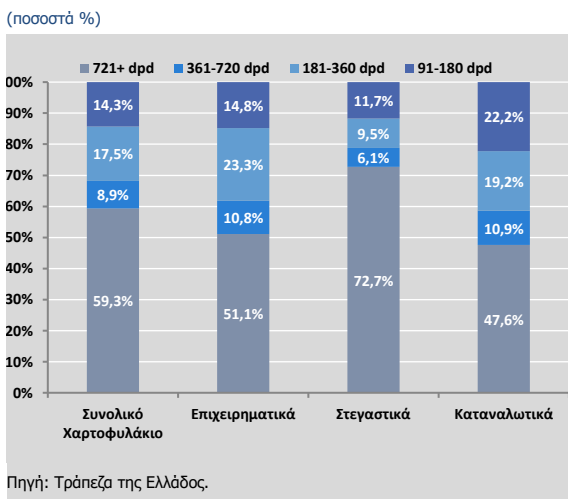
Παράλληλα, το 38,8% των ΜΕΔ αφορά καταγγελμένες απαιτήσεις (denounced), οι οποίες στο τέλος του πρώτου εξαμήνου του 2024 ανήλθαν σε 4,1 δισεκ. ευρώ, μειωμένες κατά 2,9%, ήτοι 0,1 δισεκ. ευρώ, σε σχέση με το τέλος του 2023, κυρίως λόγω των συναλλαγών πωλήσεων δανείων.

Τέλος, η ποιότητα του χαρτοφυλακίου αντανακλάται στην κατανομή του συνολικού αποθέματος δανείων ανά στάδιο ανάλογα με το επίπεδο πιστωτικού κινδύνου, σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 9 (ΔΠΧΑ 9), όπου τον Ιούνιο του 2024 σε σύγκριση με το

Διάγραμμα III.6 Διάρθρωση των υπολοίπων των πρώιμων ληξιπρόθεσμων οφειλών ανά περίοδο αθέτησης και ποσοστό των πρώιμων ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το σύνολο των ενήμερων δανείων

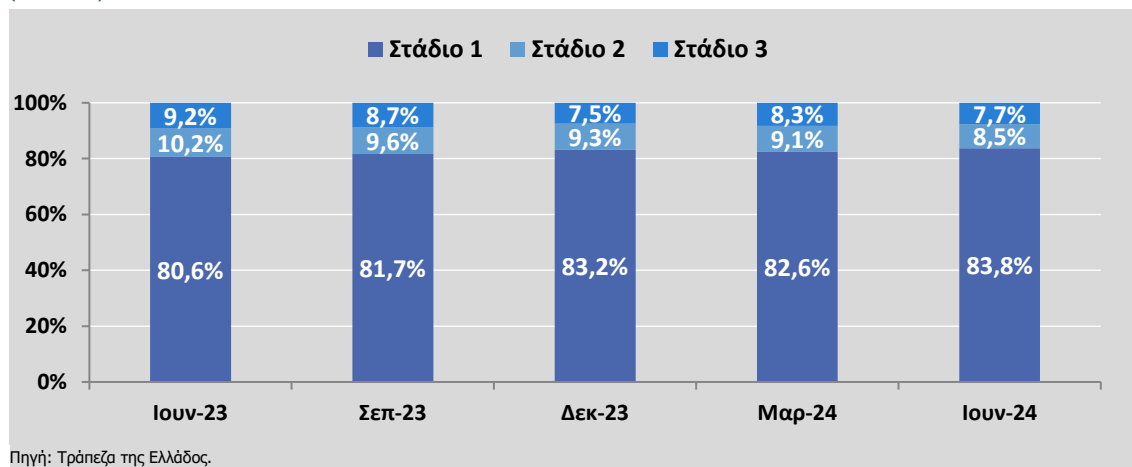
Διάγραμμα III.7 Διάρθρωση των υπολοίπων των ΜΕΔ στην κατηγορία καθυστέρησης μεγαλύτερης των 90 ημερών (χωρίς να συμπεριλαμβάνονται καταγγελμένες απαιτήσεις) ανά χαρτοφυλάκιο (Ιούνιος 2024)

Δεκέμβριο του 2023 παρατηρείται μία οριακή αύξηση των δανείων με το μεγαλύτερο πιστωτικό κίνδυνο (στάδιο 3) λόγω της αύξησης των ΜΕΔ, αλλά και αύξηση των δανείων με το μικρότερο πιστωτικό κίνδυνο (στάδιο 1) λόγω της πιστωτικής επέκτασης (βλ. Διάγραμμα ΙΙΙ.8).

Διάγραμμα ΙΙΙ.8 Κατανομή συνολικού αποθέματος δανείων ανά στάδιο κατά ΔΠΧΑ 9

(ποσοστά %)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Δείκτες παρακολούθησης και αξιολόγησης των ΜΕΔ

Σχετικά με τους δείκτες παρακολούθησης και αξιολόγησης της διαχείρισης των ΜΕΔ για τον Ιούνιο του 2024, παρατηρούνται τα εξής (βλ. Πίνακα ΙΙΙ.3):

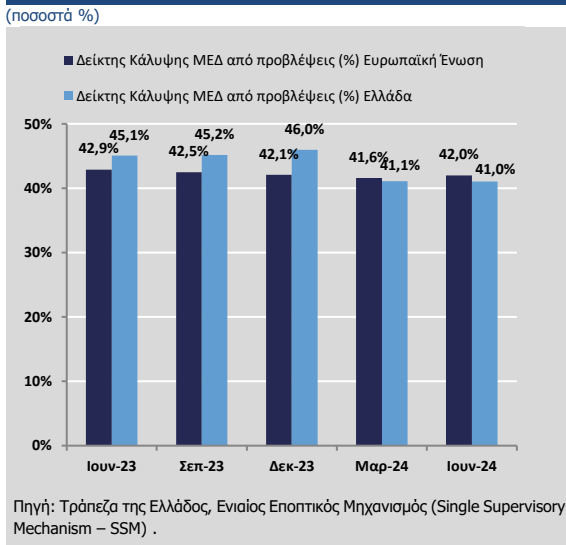
Πίνακας ΙΙΙ.3 Συνολικό χαρτοφυλάκιο δανείων - Βασικοί δείκτες

(ποσοστό %, στοιχεία εντός ισολογισμού)	Δεκ-23	Ιούν-24
Δείκτες ποιότητας χαρτοφυλακίου (%)		
Συνολικός δείκτης μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ)	6,7	6,9
Συνολικός δείκτης δανείων σε καθυστέρηση > 90 ημερών	4,5	5,1
Δείκτες διάρθρωσης καθυστερήσεων ως προς σύνολο ΜΕΔ (%)		
Αβέβαιες είσπραξης	32,6	25,6
Ανοίγματα σε καθυστέρηση > 90 ημερών	25,5	35,6
91-180 ημέρες	4,1	5,1
181-360 ημέρες	3,9	6,2
>1 έτους	17,4	24,3
Καταγγελλμένες απαιτήσεις	41,9	38,8
Δείκτες ρυθμίσεων ως προς σύνολο ανοιγμάτων (%)		
Δάνεια υπό ρύθμιση	5,7	4,9
Εξυπηρετούμενα δάνεια υπό ρύθμιση	3,3	2,9
Μη εξυπηρετούμενα δάνεια υπό ρύθμιση	2,4	2,0
Δείκτες κάλυψης μη εξυπηρετούμενων δανείων και διαγραφών (%)		
Συνολικός δείκτης κάλυψης ΜΕΔ από προβλέψεις	46,0	41,0
Συνολικός δείκτης διαγραφών έτους ως προς σύνολο δανείων	0,7	0,2
Συνολικός δείκτης διαγραφών έτους ως προς ΜΕΔ	10,5	2,5
Συνολικός δείκτης κάλυψης ΜΕΔ από εξασφαλίσεις	60,9	61,5
Δείκτης κάλυψης μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων υπό ρύθμιση από εξασφαλίσεις	70,5	65,9
Δείκτης κάλυψης μη εξυπηρετούμενων δανείων από προβλέψεις και εξασφαλίσεις	106,8	102,5
Κόστος πιστωτικού κινδύνου	Δ' Τρίμ-23	Β' Τρίμ-24
Προβλέψεις δανείων ως προς δάνεια μετά από προβλέψεις	1,1	0,7
Προβλέψεις δανείων ως προς ενεργητικό	0,5	0,4

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

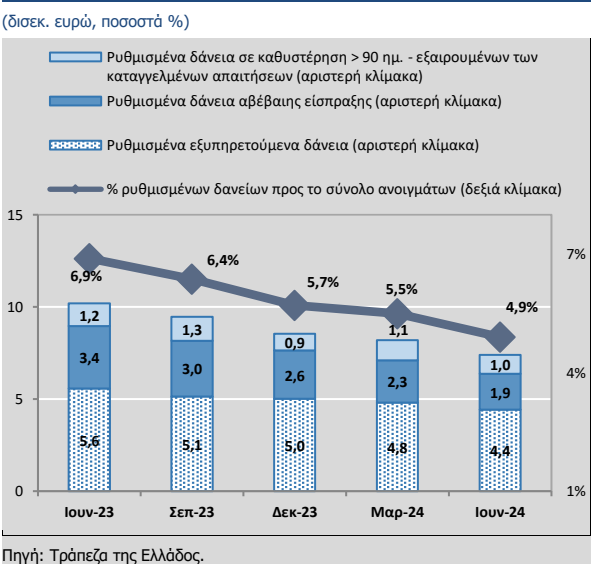
- Ο δείκτης κάλυψης των ΜΕΔ από συσσωρευμένες προβλέψεις διαμορφώθηκε τον Ιούνιο του 2024 σε 41% από 46% τον Δεκέμβριο του 2023. Ειδικότερα, οι συσσωρευμένες προβλέψεις τον Ιούνιο του 2024 για την κάλυψη των ΜΕΔ ανέρχονταν σε 4,3 δισεκ. ευρώ, έναντι 4,6 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023. Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στις συναλλαγές πώλησης ΜΕΔ (συμπεριλαμβανομένων εκείνων που μεταφέρθηκαν στο χαρτοφυλάκιο στοιχείων ενεργητικού προς πώληση) που πραγματοποιήθηκαν εντός του πρώτου εξαμήνου. Επισημαίνεται ότι από το α' τρίμηνο του 2024 το επίπεδο του δείκτη κάλυψης των ΜΕΔ από προβλέψεις στην Ελλάδα υπολείπεται ελαφρώς του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου (βλ. Διάγραμμα III.9), γεγονός που οφείλεται στην αύξηση του παρονομαστή (ΜΕΔ) με ταυτόχρονη μείωση του αριθμητή (συσσωρευμένες προβλέψεις).

Διάγραμμα III.9 Δείκτης κάλυψης ΜΕΔ από συσσωρευμένες προβλέψεις

- Ο δείκτης κάλυψης των ΜΕΔ από εξασφαλίσεις τον Ιούνιο του 2024 ανήλθε σε 61,5%, αυξημένος σε σχέση με το τέλος του 2023 (60,9%), ενώ ο δείκτης κάλυψης ρυθμισμένων ΜΕΔ από εξασφαλίσεις ανήλθε σε 65,9% έναντι 70,5% στο τέλος του 2023.
- Το σύνολο των ρυθμισμένων (forborne) δανείων⁴⁹ τον Ιούνιο του 2024 υποχώρησε στα 7,4 δισεκ. ευρώ, από 8,5 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023, αντιπροσωπεύοντας το 4,9% του συνόλου των δανείων (από 5,7% το 2023) (βλ. Διάγραμμα III.10). Η μείωση των ρυθμισμένων δανείων από το Δεκέμβριο του 2023 οφείλεται κυρίως στις συναλλαγές πώλησης ΜΕΔ που πραγματοποιήθηκαν το 2024.

Διάγραμμα III. 10 Εξέλιξη των ρυθμισμένων δανείων (forborne) ανά κατηγορία και του λόγου του συνόλου των ρυθμισμένων δανείων προς το σύνολο των δανείων

Επισημαίνεται ότι το 14% των ήδη ρυθμισμένων δανείων εμφανίζει καθυστέρηση άνω των 90 ημερών, ποσοστό αυξημένο σε σχέση με το τέλος του 2023 (10,6%).

- Το 72,1% των ΜΕΔ άνω των 90 ημερών δεν έχει ρυθμιστεί, έναντι 64,4% στο τέλος του 2023, ενώ τα ποσοστά για τα στεγαστικά, καταναλωτικά και επιχειρηματικά δάνεια ανέρχονται σε 86,5%, 73,8% και 60,7% αντίστοιχα.

⁴⁹ Στην Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής (ΠΕΕ) της Τράπεζας της Ελλάδος 175/2/29.7.2020 περιγράφονται ενδεικτικά οι δυνατοί τύποι ρυθμίσεων και οριστικών διευθετήσεων για τα εξυπηρετούμενα και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

- Οι διαγραφές δανείων το πρώτο εξάμηνο του 2024 ανήλθαν σε 256 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 190 εκατ. ευρώ αφορούν καταγγελλόμενες απαιτήσεις, κυρίως επιχειρηματικών δανείων (150 εκατ. ευρώ).
- Κατά τη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 2024 οι ροές από εξυπηρετούμενα δάνεια προς μη εξυπηρετούμενα ήταν 1,3 δισεκ. ευρώ (εκ των οποίων 1,0 δισεκ. ευρώ αφορά τα προαναφερθέντα δάνεια με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου), ενώ οι ροές από τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια προς τα εξυπηρετούμενα ήταν 0,7 δισεκ. ευρώ, αφήνοντας καθαρές ροές προς μη εξυπηρετούμενα δάνεια 576 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι και στα δύο πρώτα τρίμηνα του 2024 παρατηρήθηκε καθαρή ροή προς ΜΕΔ με μειωμένη τάση στο β' τρίμηνο (360 εκατ. ευρώ το α' τρίμηνο και 216 εκατ. ευρώ το β' τρίμηνο του 2024).
- Επισημαίνεται ότι 149 εκατ. ευρώ, ήτοι 1,4% των ΜΕΔ, αφορούν απαιτήσεις που έχουν υπαχθεί σε καθεστώς νομικής προστασίας και για τις οποίες εκκρεμεί η έκδοση τελεσίδικης δικαστικής απόφασης. Από αυτά, 74 εκατ. ευρώ αφορούν απαιτήσεις που έχουν ήδη καταγγελλθεί. Τα δάνεια αυτής της κατηγορίας αφορούν είτε φυσικά πρόσωπα (π.χ. ν. 3869/2010⁵⁰) είτε νομικά πρόσωπα (π.χ. ν. 4307/2014, Πτωχευτικός Κώδικας). Σχετικά με τις επιμέρους κατηγορίες, περίπου το 3,2% των μη εξυπηρετούμενων στεγαστικών δανείων έχει υπαχθεί σε καθεστώς νομικής προστασίας, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα καταναλωτικά δάνεια είναι 2,7%.

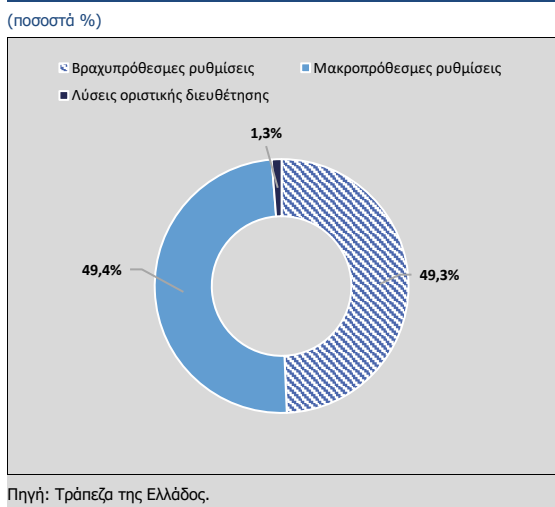
Το συντριπτικό ποσοστό των ρυθμισμένων δανείων επί του συνόλου μοιράζεται μεταξύ μακροπρόθεσμων ρυθμίσεων (49,4%) και βραχυπρόθεσμων ρυθμίσεων (49,3%), ενώ ακολουθούν οι λύσεις οριστικής διευθέτησης με ποσοστό 1,3% (βλ. Διάγραμμα III.11). Αξίζει να αναφερθεί ότι το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων ρυθμισμένων δανείων τον Ιούνιο του 2024 διαμορφώθηκε στο 27%, σημαντικά μειωμένο σε σχέση με το 2023 (41,6%).

Πιστωτικός κίνδυνος ανά κλάδο

Τον Ιούλιο του 2024 οι χρηματοδοτήσεις προς τις επιχειρήσεις, με στοιχεία εντός ισολογισμού, ανήλθαν σε 115 δισεκ. ευρώ, αποτελώντας περίπου το 76,1% της συνολικής χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα από τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα. Ο λόγος των ΜΕΔ στο επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο διαμορφώθηκε σε 5,9% και οφείλεται κυρίως στο υψηλό ποσοστό ΜΕΔ των μικρομεσαίων (10,6%) και των πολύ μικρών επιχειρήσεων (21,9%).

Αναφορικά με τη διάρθρωση των χρηματοδοτήσεων στους κλάδους της ελληνικής οικονομίας, σημειώνεται ότι η μεγαλύτερη συγκέντρωση αφορά τις χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (24% των συνολικών χρηματοδοτήσεων προς επιχειρήσεις). Ο δείκτης ΜΕΔ για τον εν λόγω κλάδο

Διάγραμμα III.11 Κατανομή ρυθμισμένων δανείων (forborne) κατά είδος ρύθμισης

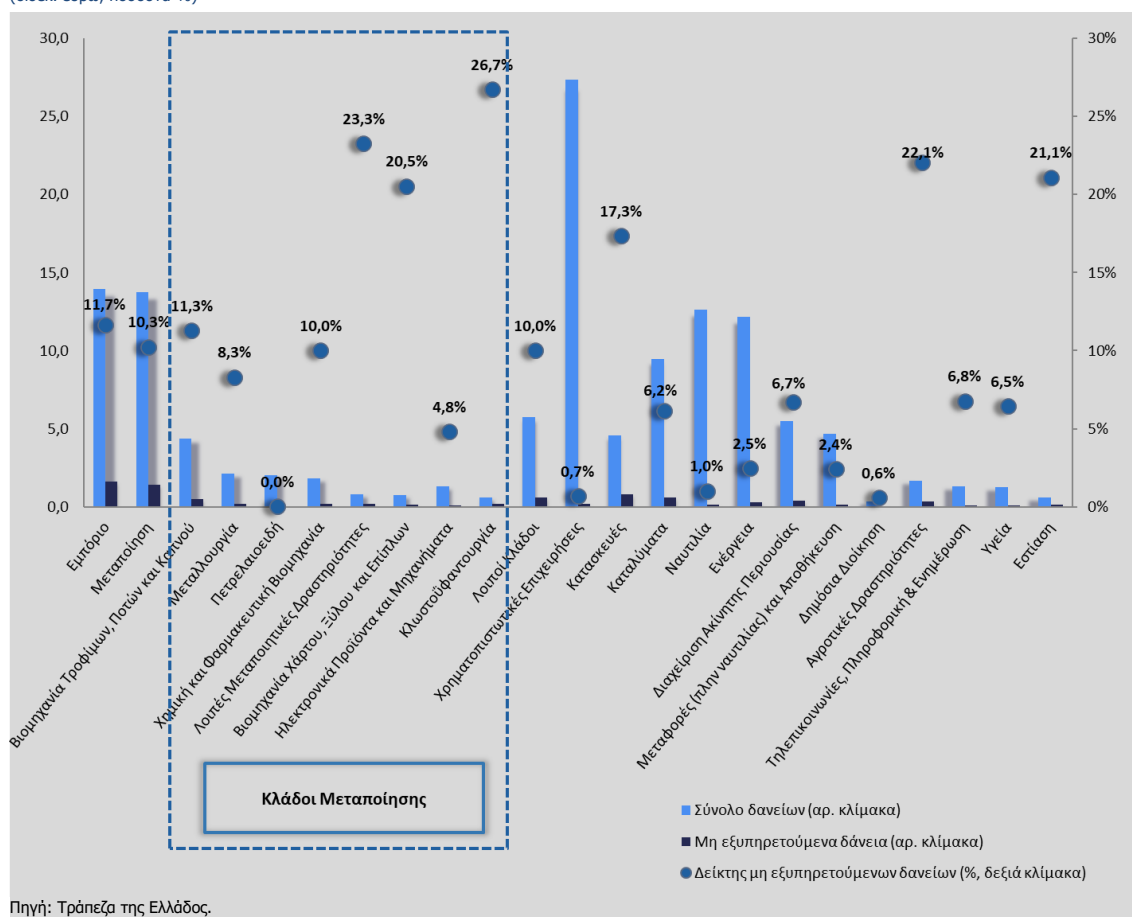
⁵⁰ Ο νόμος τροποποιήθηκε το Σεπτέμβριο του 2018 και προβλέπει την άρση του τραπεζικού απορρήτου των οφειλετών που έχουν υπαχθεί σε αυτόν, ενώ στην περίπτωση που φέρουν αντίρρηση θα τίθενται εκτός προστασίας. Ταυτόχρονα, ο οφειλέτης δηλώνει ότι παρέχει άδεια σε οποιοδήποτε πιστωτικό ίδρυμα να διαβιβάζει στους πιστωτές την κίνηση των τραπεζικών του λογαριασμών και των λοιπών τραπεζικών προϊόντων και ότι επιτρέπει σε αυτούς την επεξεργασία και ανταλλαγή των δεδομένων που κατέχουν ή λαμβάνουν από τα πιστωτικά ιδρύματα.

(0,7% τον Ιούλιο του 2024) κυμαίνεται σε επίπεδο πολύ χαμηλότερο του μέσου όρου του αντίστοιχου δείκτη των επιχειρηματικών δανείων.

Τα υψηλότερα ποσοστά ΜΕΔ καταγράφονται στους κλάδους της αγροτικής δραστηριότητας (22,1%), της εστίασης (21,1), των κατασκευών (17,3%), του εμπορίου (11,7%), της μεταποίησης (10,3%) και των τηλεπικοινωνιών, πληροφορικής και ενημέρωσης (6,8%). Υψηλά ποσοστά καταγράφονται και σε επιμέρους κλάδους της μεταποίησης, όπως ο κλάδος της κλωστοϋφαντουργίας (26,7%), των λοιπών μεταποιητικών δραστηριοτήτων (23,3%) και της βιομηχανίας χάρτου, ξύλου και επίπλων (20,5%) τα οποία όμως αφορούν μικρότερα υπόλοιπα χορηγήσεων και συνεπώς έχουν μικρή επίδραση στη διαμόρφωση του συνολικού δείκτη ΜΕΔ του κλάδου της μεταποίησης. Τα χαμηλότερα ποσοστά παρατηρούνται ενδεικτικά στους κλάδους των χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων (0,7%) και των μεταφορών (2,4%) (βλ. Διάγραμμα III.12).

Διάγραμμα III.12 Κλαδική ανάλυση επιχειρηματικών δανείων για το α' εξάμηνο του 2024

(δισεκ. ευρώ, ποσοστά %)

Όσον αφορά τις προοπτικές για την ποιότητα χαρτοφυλακίου των τραπεζών, αυτή αναμένεται να επηρεαστεί κυρίως από τους παρακάτω παράγοντες:

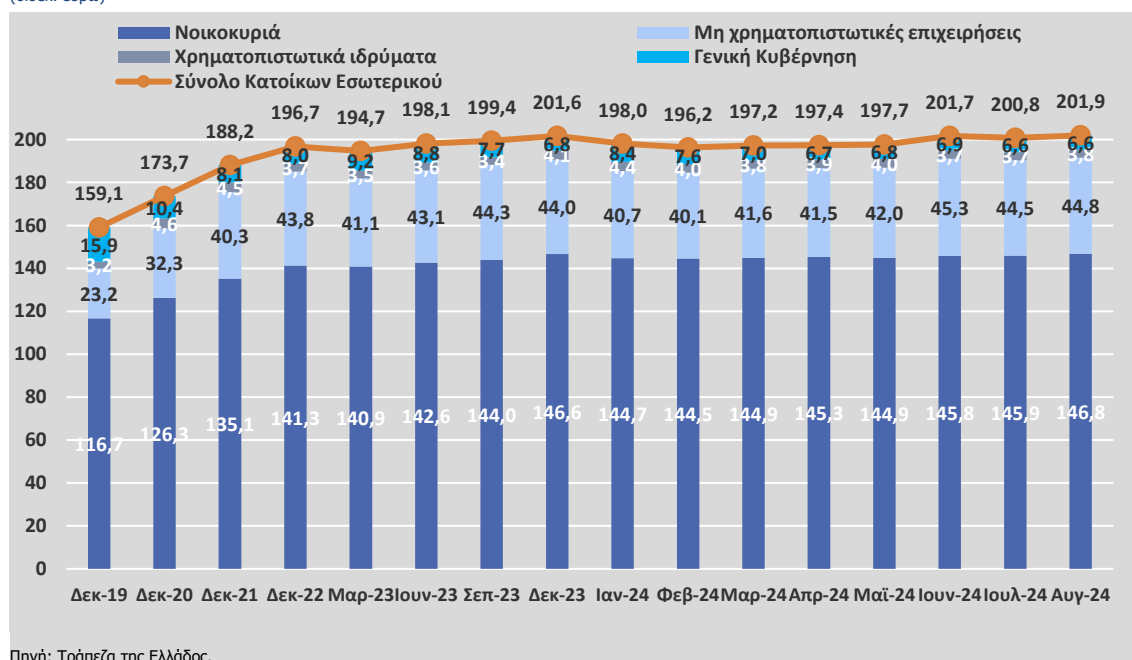
- την τιλοποίηση χαρτοφυλακίων μη εξυπηρετούμενων δανείων με την εγγύηση του προγράμματος “Ηρακλής”, που θα συμβάλει στην διευθέτηση του αποθέματος ΜΕΔ, και
- τον ρυθμό αποκλιμάκωσης των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ, σε συνδυασμό με τους αυξανόμενους γεωπολιτικούς κινδύνους και την αβεβαιότητα στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον.

2.2 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ

Οι συνθήκες ρευστότητας των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων παρέμειναν ικανοποιητικές το πρώτο εξάμηνο του 2024 παρά τις αντιξοότητες στο διεθνές μακροοικονομικό περιβάλλον. Το υπόλοιπο των καταθέσεων στην Ελλάδα από κατοίκους εσωτερικού τον Αύγουστο του 2024 ανήλθε σε 201,9 δισεκ. ευρώ, οριακά αυξημένο σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023 (βλ. Διάγραμμα III.13). Η παροδική μείωση των καταθέσεων τον Ιανουάριο και το Φεβρουάριο του 2024 οφείλεται εν μέρει σε εποχικούς παράγοντες. Επιπρόσθετα, ένα μέρος της ρευστότητας διοχετεύθηκε στην αποπληρωμή δανείων, με το φαινόμενο αυτό να είναι πιο έντονο στα επιχειρηματικά δάνεια. Από το Μάρτιο του 2024, η πορεία των καταθέσεων κατέγραψε ανοδική τάση.

Διάγραμμα III.13 Καταθέσεις κατοίκων εσωτερικού σε ΝΧΙ στην Ελλάδα (εξαιρουμένης της Τράπεζας της Ελλάδος)

(δισεκ. ευρώ)

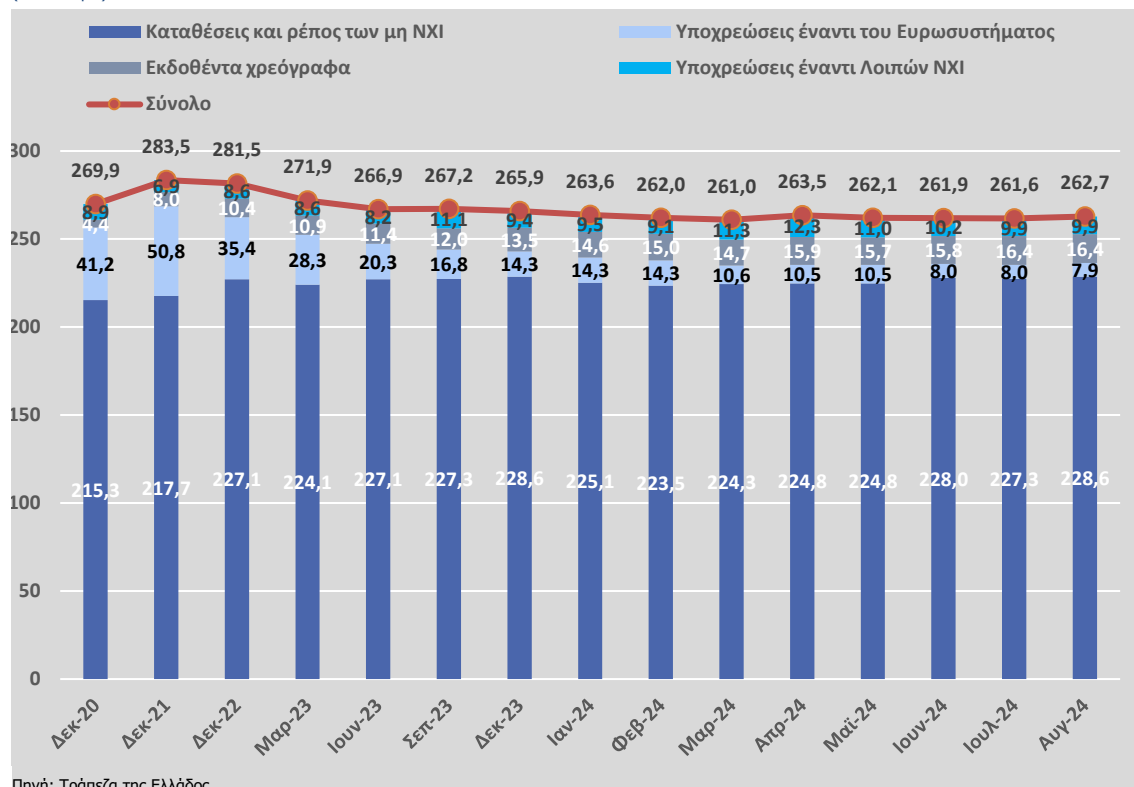
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Ειδικότερα, τον Αύγουστο του 2024 οι καταθέσεις των νοικοκυριών ανήλθαν σε 146,8 δισεκ. ευρώ, αυξημένες κατά 0,2 δισεκ. ευρώ (0,1%) σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023, και οι καταθέσεις των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων ανήλθαν σε 44,8 δισεκ. ευρώ, αυξημένες κατά 0,7 δισεκ. ευρώ (1,7%) σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023. Την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2024, οι καταθέσεις της γενικής κυβέρνησης μειώθηκαν κατά 3% (Αύγουστος 2024: 6,6 δισεκ. ευρώ, Δεκέμβριος 2023: 6,8 δισεκ. ευρώ). Επίσης, οι καταθέσεις των χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων εμφάνισαν μείωση κατά 7,3% (Αύγουστος 2024: 3,8 δισεκ. ευρώ, Δεκέμβριος 2023: 4,1 δισεκ. ευρώ).

Καθώς συνεχίστηκαν οι αποπληρωμές της χρηματοδότησης μέσω των πράξεων TLTRO III το 2024, η χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα μειώθηκε περαιτέρω κατά 6,4 δισεκ. ευρώ (Αύγουστος 2024: 7,9 δισεκ. ευρώ, Δεκέμβριος 2023: 14,3 δισεκ. ευρώ) (βλ. Διάγραμμα III.14).

Διάγραμμα ΙΙΙ.14 Πηγές χρηματοδότησης των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων

(δισεκ. ευρώ)

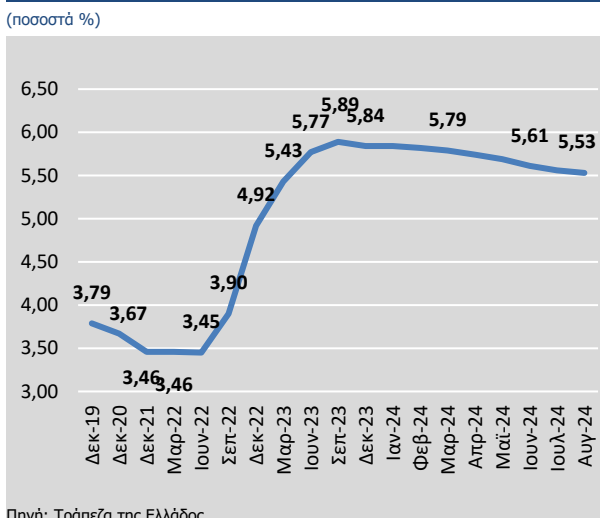

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Μέχρι το τέλος του 2024 θα έχει ολοκληρωθεί η αποπληρωμή της χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα μέσω των πράξεων TLTRO III. Επιπλέον, αυξήθηκαν ελαφρώς (κατά 0,5 δισεκ. ευρώ) οι υποχρεώσεις προς λοιπά νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (Αύγουστος 2024: 9,9 δισεκ. ευρώ, Δεκέμβριος 2023: 9,4 δισεκ. ευρώ). Οι καταθέσεις και οι συμφωνίες επαναγοράς από μη χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (συμπεριλαμβανομένων των νοικοκυριών) τον Αύγουστο του 2024 ανήλθαν στο επίπεδο του Δεκεμβρίου του 2023 (228,6 δισεκ. ευρώ), μετά την εποχική μείωση που παρατηρήθηκε το πρώτο δίμηνο του 2024. Κατά 2,8 δισεκ. ευρώ περίπου αυξήθηκαν και τα εκδοθέντα χρεόγραφα (Αύγουστος 2024: 16,4 δισεκ. ευρώ, Δεκέμβριος 2023: 13,5 δισεκ. ευρώ).

Την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2024, παρατηρήθηκε μικρή αύξηση των επιτοκίων των καταθέσεων, με παράλληλη καθοδική πορεία των επιτοκίων των χορηγήσεων (βλ. Διάγραμμα III.15). Το μέσο σταθμισμένο επιτόκιο καταθέσεων/συμφωνιών επαναγοράς διαμορφώθηκε σε 0,53% τον Αύγουστο του 2024 (Δεκέμβριος 2023: 0,51%). Το προσφερόμενο μέσο επιτόκιο στα νοικοκυριά και τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις διαμορφώθηκε αντίστοιχα σε 0,47% και 0,72% τον Αύγουστο του 2024 (Δεκέμβριος 2023: 0,41% και 0,83%). Οι μεταβολές στο μέσο σταθμισμένο επιτόκιο καταθέσεων/συμφωνιών επαναγοράς εξακολουθούν να αφορούν σχεδόν αποκλειστικά τις προθεσμιακές καταθέσεις.

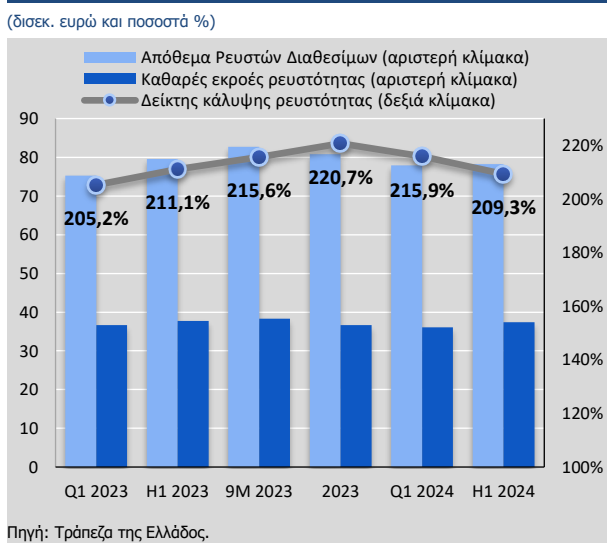
Διάγραμμα III.15 Διαφορά μέσου επιτοκίου χορηγήσεων και καταθέσεων

Δείκτες ρευστότητας των τραπεζών

Το πρώτο εξάμηνο του 2024, οι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι διατήρησαν τη ρευστότητά τους σε υψηλό επίπεδο, παρόλο που οι δείκτες ρευστότητας κατά μέσο όρο μειώθηκαν σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2023. Ο Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio - LCR) διαμορφώθηκε σε 209,3% τον Ιούνιο του 2024, από 220,7% το Δεκέμβριο του 2023 (βλ. Διάγραμμα III.16), παραμένοντας υπερδιπλάσιος της υποχρεωτικής εποπτικής απαίτησης, η οποία ορίζεται στο 100%. Η μεταβολή στο Δείκτη Κάλυψης Ρευστότητας οφείλεται στη μείωση των ρευστοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού, κυρίως στα υπόλοιπα από κεντρικές τράπεζες και

Διάγραμμα III.16 Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio - LCR)

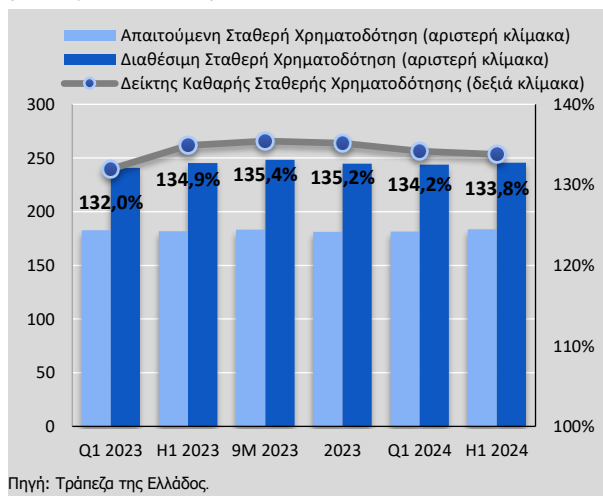
στα κρατικά ομόλογα. Ο Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας για τις ελληνικές τράπεζες διατηρήθηκε σε σημαντικά υψηλότερο επίπεδο από τον αντίστοιχο μέσο όρο των τραπεζών του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (159,4% για τα σημαντικά ιδρύματα – significant institutions SIs το β' τρίμηνο του 2024).⁵¹ Η περαιτέρω αποπληρωμή των πράξεων TLTRO III έως το τέλος του 2024 ενδέχεται να επηρεάσει την πορεία του Δείκτη Κάλυψης Ρευστότητας στις περιπτώσεις όπου τα δεσμευμένα στοιχεία ενεργητικού που θα απελευθερωθούν δεν θα είναι επιλέξιμα στο απόθεμα ρευστών διαθεσίμων που διακρατούν οι τράπεζες.

⁵¹ Πηγή: [Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός \(Single Supervisory Mechanism – SSM\) -SSM Supervisory Banking Statistics](#).

Επιπρόσθετα, ο Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio - NSFR) διαμορφώθηκε σε 133,8% τον Ιούνιο του 2024, από 135,2% το Δεκέμβριο του 2023, αντανakλώντας την επαρκή κάλυψη των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων των τραπεζών χωρίς να απαιτείται η υπέρμετρη χρήση βραχυπρόθεσμης χρηματοδότησης (βλ. Διάγραμμα III.17). Η μικρή μείωση του δείκτη προήλθε από την αύξηση της απαιτούμενης χρηματοδότησης και ιδιαίτερα από το δανειακό χαρτοφυλάκιο. Ο Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης για τις ελληνικές τράπεζες διατηρήθηκε σε επίπεδο λίγο υψηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο των τραπεζών του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (127,5% για τα SIs τον Ιούνιο του 2024).⁵² Για τον εν λόγω δείκτη υπάρχει υποχρεωτική εποπτική απαίτηση, η οποία ορίζεται στο 100%.

Διάγραμμα III.17 Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio – NSFR)

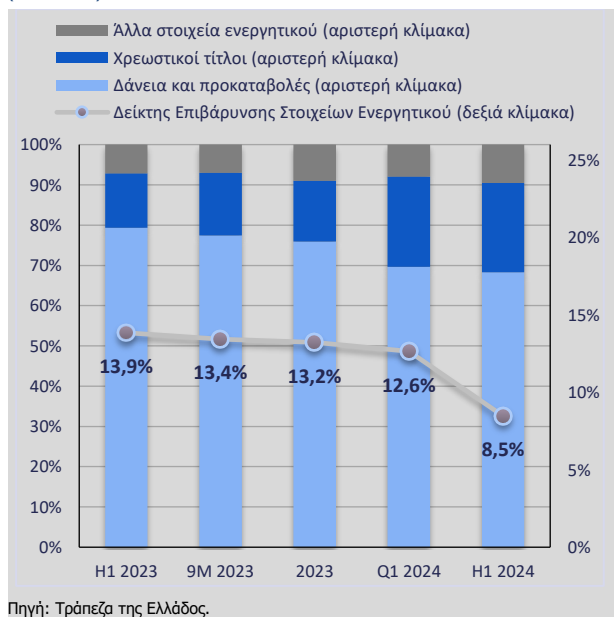
(δισεκ. ευρώ και ποσοστά %)

Ο Δείκτης Επιβάρυνσης Στοιχείων Ενεργητικού (Asset Encumbrance Ratio - AER) βελτιώθηκε σημαντικά, καθώς μειώθηκε στο 8,5% τον Ιούνιο του 2024, από 13,2% το Δεκέμβριο του 2023, παραμένοντας σε χαμηλότερο επίπεδο από τον αντίστοιχο μέσο όρο των τραπεζών που υπάγονται στην Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (Ιούνιος 2024: 24,2%⁵³) (βλ. Διάγραμμα III.18). Η μείωση σημειώθηκε κυρίως το β' τρίμηνο του 2024 μετά την απελευθέρωση στοιχείων ενεργητικού στο πλαίσιο της αποπληρωμής μέρους της χρηματοδότησης μέσω των πράξεων TLTRO III. Όσον αφορά την κατανομή των στοιχείων, μειώθηκαν τα δάνεια και οι προκαταβολές κατά 8,4 δισεκ. ευρώ ή 26,6%, ενώ αυξήθηκαν οι χρεωστικοί τίτλοι κατά 1,0 δισεκ. ευρώ ή 16% από το Δεκέμβριο του 2023 μέχρι τον Ιούνιο του 2024.

Διάγραμμα III.18 Δείκτης Επιβάρυνσης Στοιχείων Ενεργητικού (Asset Encumbrance Ratio – AER)

(ποσοστά %)

Το υπόλοιπο του δανειακού χαρτοφυλακίου (μετά από προβλέψεις) των ελληνικών τραπεζικών ομίλων τον Ιούνιο του 2024 διαμορφώθηκε σε 160,3 δισεκ. ευρώ. Παρατηρήθηκε αύξηση στο λόγο Δάνεια προς Καταθέσεις νοικοκυριών και μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων (Ιούνιος

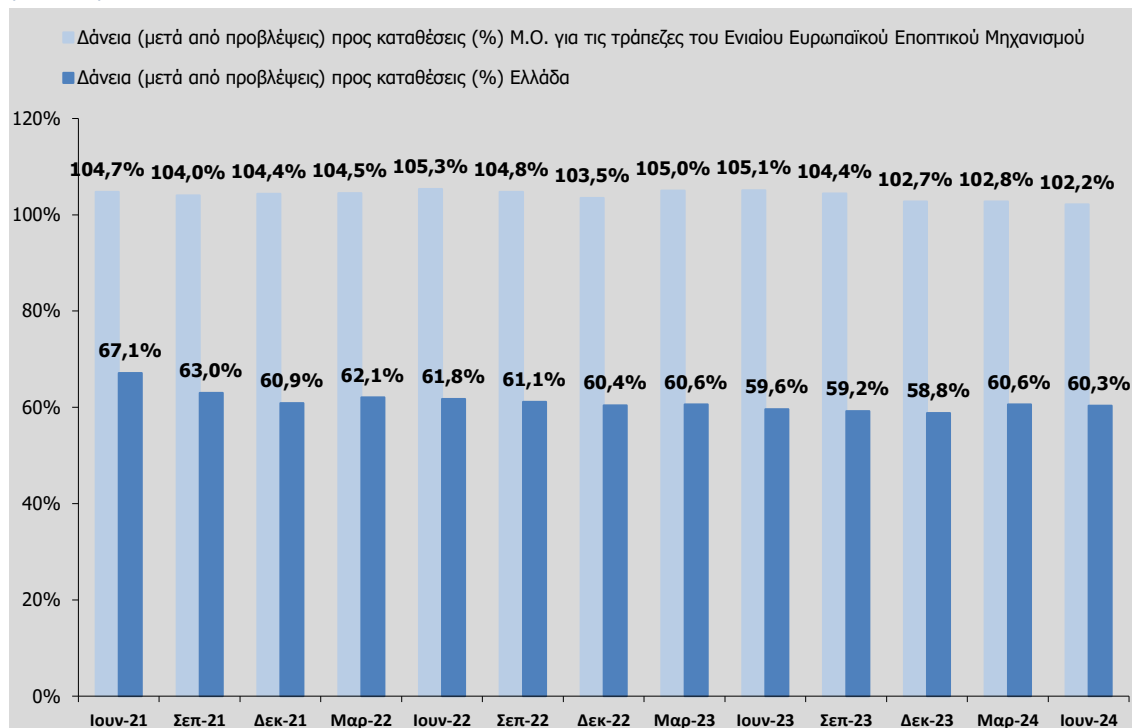
⁵² Πηγή: [Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός \(Single Supervisory Mechanism – SSM\) -SSM Supervisory Banking Statistics](#).

⁵³ Πηγή: [Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, EBA Risk Dashboard Q2 2024](#).

2024: 60,3%⁵⁴), ο οποίος είναι χαμηλότερος κατά 42 ποσοστιαίες μονάδες από το μέσο όρο των τραπεζών του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (Ιούνιος 2024: 102,2%,⁵⁵ βλ. Διάγραμμα ΙΙΙ.19).

Διάγραμμα ΙΙΙ.19 Δάνεια (μετά από προβλέψεις) προς Καταθέσεις Νοικοκυριών και Μη Χρηματοπιστωτικών Επιχειρήσεων

(ποσοστά %)

Πηγή: Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (Supervisory Banking Statistics).

Ελάχιστες απαιτήσεις ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων

Οι τράπεζες έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες με στόχο την κάλυψη των ελάχιστων απαιτήσεων ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων (Minimum Requirements for Own Funds and Eligible Liabilities – MREL) έως και το τέλος του 2025. Στο πλαίσιο αυτό, την περίοδο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου 2024, τα ελληνικά σημαντικά πιστωτικά ιδρύματα προχώρησαν σε εκδόσεις ομολόγων υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας (senior unsecured bonds) ονομαστικής αξίας 3.750 εκατ. ευρώ, σε εκδόσεις ομολόγων χαμηλής εξοφλητικής προτεραιότητας ονομαστικής (Tier 2) αξίας 2.450 εκατ. ευρώ και σε εκδόσεις πρόσθετων κεφαλαιακών μέσων της Κατηγορίας 1 (Additional Tier 1 - AT1) ονομαστικής αξίας 300 εκατ. ευρώ. Η έκδοση μη καλυμμένου χρέους αναμένεται να συνεχιστεί, όχι μόνο λόγω των απαιτήσεων του MREL, αλλά και ως εναλλακτική πηγή χρηματοδότησης δεδομένης της μείωσης της εξάρτησης από το Ευρωσύστημα.

2.3 ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΑΓΟΡΑΣ

Τα ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου αποτελούν το κυριότερο τμήμα (περίπου 48%) του χαρτοφυλακίου χρεογράφων των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση. Μάλιστα, το μεγαλύτερο μέρος (περίπου 87%) αυτών αφορά τίτλους που διακρατούνται μέχρι τη λήξη τους

⁵⁴ Πηγή: ECB Banking Supervision, [Supervisory Banking Statistics, Second quarter 2024, September 2024](#).

⁵⁵ Πηγή: ECB Banking Supervision, [Supervisory Banking Statistics, Second quarter 2024, September 2024](#).

και αποτιμώνται στο αποσβεσμένο κόστος (at amortised cost) και όχι στην εύλογη αξία (fair value). Κατά συνέπεια, οι ημερήσιες μεταβολές των τιμών δεν επηρεάζουν τη λογιστική αξία τους, ενώ επιπρόσθετα ο κίνδυνος αγοράς για τις τράπεζες μετριάζεται από τις πολιτικές αντιστάθμισης του επιτοκιακού κινδύνου που εφαρμόζουν. Τα κρατικά ομόλογα λοιπών χωρών αποτελούν το 30% του χαρτοφυλακίου ομολόγων και βαίνουν αυξανόμενα. Αύξηση παρατηρήθηκε το πρώτο εξάμηνο του 2024 και στα ομόλογα υπερεθνικών οργανισμών, τα τραπεζικά και τα εταιρικά ομόλογα.

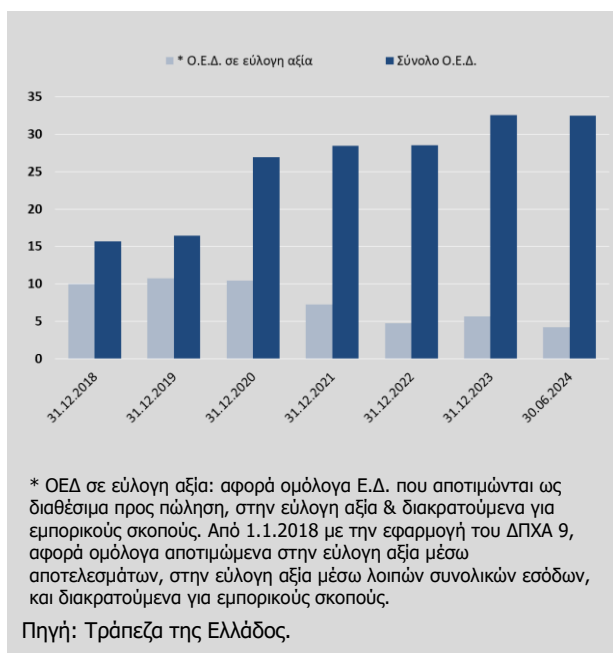
Έκθεση σε ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου

Το σύνολο των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου (συμπεριλαμβανομένων των εντόκων γραμματίων) που διακρατούν οι ελληνικές τράπεζες στα χαρτοφυλάκιά τους ανήλθε τον Ιούνιο του 2024 σε 32,5 δισεκ. ευρώ⁵⁶ (αποτελώντας το 10,1% του ενεργητικού τους), οριακά μειωμένο κατά περίπου 0,1 δισεκ. ευρώ (-0,3%) σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2023, αλλά σε επίπεδο σχεδόν διπλάσιο από την περίοδο πριν την πανδημία (περίπου 15 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο 2019).

Ειδικότερα, η αξία του χαρτοφυλακίου τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου που διακρατεί ο τραπεζικός τομέας σε χαρτοφυλάκια που αποτιμώνται στην τρέχουσα αξία⁵⁷ ανήλθε σε 4,2 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, έναντι 5,7 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023 (βλ. Πίνακα III.4 και Διάγραμμα III.20), παρουσιάζοντας μείωση κατά 25,1%. Η αξία του εν λόγω χαρτοφυλακίου ως ποσοστό του συνολικού ενεργητικού των τραπεζών μειώθηκε σε 1,3% από 1,8% το Δεκέμβριο του 2023.

Επισημαίνεται ότι στο πλαίσιο της αξιολόγησης του επιτοκιακού κινδύνου του χαρτοφυλακίου ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου, σύμφωνα με τη σύνθεσή του τον Ιούνιο του 2024, μία δυνητική αύξηση του γενικού επιπέδου των επιτοκίων (risk free rates) κατά 1 μονάδα βάσης (μ.β.) (PV01) θα επέφερε ζημίες ύψους 26,5 εκατ. ευρώ για το σύνολο των ελληνικών τραπεζών, έναντι ζημιών 26,4 εκατ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023. Αντίστοιχα, η επίδραση μίας δυνητικής αύξησης των πιστωτικών περιθωρίων (credit spreads) κατά 1 μ.β. (CS01) θα επέφερε ζημίες ύψους 29,8 εκατ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, έναντι ζημιών ύψους 30 εκατ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023.

Διάγραμμα III.20 Χαρτοφυλάκιο Ομολόγων Ελληνικού Δημοσίου (ΟΕΔ)

⁵⁶ Τα στοιχεία της ενότητας “Κίνδυνος Αγοράς” έχουν ημερομηνία αναφοράς 30.06.2024 και βασίζονται σε υποβαλλόμενα εποπτικά στοιχεία σε ενοποιημένη βάση.

⁵⁷ Με βάση το ΔΠΧΑ 9, τα περιουσιακά στοιχεία που έχουν κατηγοριοποιηθεί στα παρακάτω χαρτοφυλάκια αποτιμώνται στην τρέχουσα/εύλογη αξία (fair value): χαρτοφυλάκιο συναλλαγών (Held For Trading – HFT), χαρτοφυλάκιο χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων αποτιμώμενων στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων (Fair Value Through Profit and Loss – FVTPL), χαρτοφυλάκιο θέσεων υποχρεωτικά αποτιμώμενων στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων (Mandatorily Through Fair Value – MTFV), και χαρτοφυλάκιο χρηματοοικονομικών μέσων αποτιμώμενων στην εύλογη αξία μέσω λοιπών συνολικών εσόδων (Fair Value Through Other Comprehensive Income – FVTOCI).

Εντούτοις, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η επίπτωση στα αποτελέσματα ή τα κεφάλαια των τραπεζών θα περιοριζόταν σε ζημία 2 εκατ. ευρώ και 2,1 εκατ. ευρώ αντίστοιχα για τις προαναφερθείσες μεταβολές επιτοκίων (PV01 και CS01), που αφορά τα ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου που αποτιμώνται στην εύλογη αξία (Fair value through Profit and Loss or through Other Comprehensive Income (OCI)) και των οποίων η μεταβολή αξίας αποτυπώνεται άμεσα στα κεφάλαια ή τα κέρδη χρήσης.

Πίνακας ΙΙΙ.4 Επενδύσεις του τραπεζικού τομέα

(εκατ. ευρώ)	2021	2022	2023	Ιούνιος 2024	% Μεταβολή Δεκ. 2023-Ιουν. 2024
Γενικό σύνολο					
Ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου	28.449,2	28.502,7	32.562,2	32.462,5	-0,3%
<i>εκ των οποίων: ΕΓΕΔ*</i>	1.543,2	2.632,0	3.031,5	1.912,4	-36,9%
Κρατικά Ομόλογα λοιπών χωρών (εκτός Ελλάδας)	14.986,3	15.239,7	18.159,9	20.208,6	11,3%
Ομόλογα υπερεθνικών οργανισμών	460,5	700,2	1.124,6	1.262,8	12,3%
Ομόλογα Τραπεζών	3.302,9	5.283,3	7.015,0	8.427,9	20,1%
Εταιρικά ομόλογα	2.828,5	3.550,9	3.461,8	4.142,4	19,7%
Λοιπά Ομόλογα	23,9	120,5	963,6	1.189,8	23,5%
Μετοχές	585,6	693,8	822,5	903,1	9,8%
Αμοιβαία κεφάλαια	156,6	351,0	500,8	547,6	9,3%
Συμμετοχές	1.107,4	1.587,6	2.157,6	2.716,8	25,9%
Χαρτοφυλάκια που αποτιμώνται στην εύλογη/τρέχουσα αξία					
Ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου	7.245,0	4.786,4	5.664,1	4.243,2	-25,1%
<i>εκ των οποίων: ΕΓΕΔ</i>	1.543,2	2.472,8	2.952,0	1.505,9	-49,0%
Κρατικά Ομόλογα λοιπών χωρών (εκτός Ελλάδας)	6.944,4	3.265,7	3.456,6	4.326,0	25,2%
Ομόλογα υπερεθνικών οργανισμών	460,5	242,6	335,2	204,1	-39,1%
Ομόλογα Τραπεζών	1.937,9	875,0	663,1	602,5	-9,1%
Εταιρικά ομόλογα	2.553,8	1.317,6	1.178,2	1.268,7	7,7%
Λοιπά Ομόλογα	23,9	0,0	30,7	28,6	-6,9%
Μετοχές	585,6	693,8	822,5	903,1	9,8%
Αμοιβαία κεφάλαια	156,6	351,0	500,8	547,6	9,3%
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.					
* Έντοκα Γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου					

Έκθεση σε κρατικά ομόλογα λοιπών χωρών

Η αξία των κρατικών ομολόγων λοιπών χωρών (εκτός Ελλάδας) που διακρατούν οι τράπεζες αυξήθηκε κατά 11,3%, φθάνοντας τα 20,2 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024. Τα εν λόγω ομόλογα αφορούν κατά κύριο λόγο εκδόσεις χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και της Ομάδας των 10 (G10) και αποτελούν περίπου το 30% του χαρτοφυλακίου ομολόγων που διατηρούν οι τράπεζες (6,3% του ενεργητικού τους). Τα ομόλογα αυτά κατά το μεγαλύτερο μέρος τους (78,6%) διακρατούνται μέχρι τη λήξη τους και αποτιμώνται στο αποσβεσμένο κόστος (at amortised cost).

Έκθεση σε μη κρατικά ομόλογα

Πέραν των κρατικών ομολόγων, οι τράπεζες διατηρούν στα χαρτοφυλάκιά τους ομόλογα εκδόσεως υπερεθνικών οργανισμών, τραπεζικά ομόλογα, εταιρικά ομόλογα, καθώς και ομόλογα εκδόσεων μη τραπεζικών χρηματοοικονομικών οργανισμών. Τα τραπεζικά ομόλογα διαμορφώθηκαν στα 8,4 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, αυξημένα κατά 20,1% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023. Επιπλέον, τον Ιούνιο του 2024 η αξία των εταιρικών ομολόγων που διακρατούν οι τράπεζες αυξήθηκε από 3,5 δισεκ. ευρώ σε 4,1 δισεκ. ευρώ, κυρίως λόγω νέων αγορών. Ειδικότερα, η αξία των εταιρικών ομολόγων που αποτιμώνται στην τρέχουσα αξία αυξήθηκε κατά 7,7%, ήτοι σε 1,3 δισεκ. ευρώ, από 1,2 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023, αποτελώντας το 0,4% του συνόλου του ενεργητικού του τραπεζικού τομέα.

Έκθεση σε μετοχικούς τίτλους, αμοιβαία κεφάλαια και λοιπές συμμετοχές

Η αξία των μετοχικών τίτλων, αμοιβαίων κεφαλαίων και λοιπών συμμετοχών που διακρατεί ο τραπεζικός τομέας, ως ποσοστό του συνολικού ενεργητικού του, σημείωσε αύξηση. Συγκεκριμένα, τον Ιούνιο του 2024 οι τράπεζες κατείχαν μετοχικούς τίτλους, συμμετοχές και μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων συνολικής αξίας 4,2 δισεκ. ευρώ, ήτοι 1,1% του συνολικού ενεργητικού του τραπεζικού τομέα, έναντι 3,5 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023 (βλ. Πίνακα III.4). Η μεταβολή οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση της συμμετοχής μίας σημαντικής τράπεζας σε τραπεζικό ίδρυμα του εξωτερικού.

Έκθεση σε συναλλαγματικό κίνδυνο

Η ανοικτή συναλλαγματική θέση⁵⁸ των τραπεζών ανήλθε σε 642 εκατ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, αυξημένη κατά 132 εκατ. ευρώ σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023. Οι ελληνικές τράπεζες τον Ιούνιο του 2024 έχουν κυρίως ανοικτές συναλλαγματικές θέσεις σε ελβετικά φράγκα (CHF) 250 εκατ. ευρώ, δολάριο ΗΠΑ (USD) 77 εκατ. ευρώ και λίρα Αγγλίας (GBP) 82 εκατ. ευρώ. Επιπρόσθετα, οι ελληνικές τράπεζες έχουν έκθεση σε νομίσματα χωρών όπου εδρεύουν οι θυγατρικές τους, το συναλλαγματικό κίνδυνο των οποίων διαχειρίζονται και αντισταθμίζουν μέσω θέσεων σε παράγωγα προϊόντα σε επίπεδο μητρικής τράπεζας. Σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023, η έκθεση των τραπεζών μειώθηκε σε δολάριο ΗΠΑ κατά 25 εκατ. ευρώ, ενώ αυξήθηκε σε ελβετικά φράγκα (CHF) κατά 206 εκατ. ευρώ και σε λίρα Αγγλίας κατά 32 εκατ. ευρώ.

⁵⁸ Για τον υπολογισμό σε επίπεδο συστήματος δεν συμψηφίζονται αντίθετες θέσεις στο ίδιο νόμισμα σε διαφορετικά πιστωτικά ιδρύματα. Επιπλέον, για τον υπολογισμό της ανοικτής συναλλαγματικής θέσης λαμβάνεται υπόψη η μεγαλύτερη εκ των θέσεων αγοράς (long) και πώλησης (short) ανά νόμισμα.

Επιτοκιακή ευαισθησία των χρεογράφων και παραγώγων

Από την εξέταση του επιτοκιακού κινδύνου του χαρτοφυλακίου χρεογράφων και παραγώγων του τραπεζικού τομέα προκύπτει ότι μια αύξηση των επιτοκίων κατά 1 μ.β. (PV01) για τα χαρτοφυλάκια που αποτιμώνται στην εύλογη αξία (fair value), των οποίων η τρέχουσα αξία ανέρχεται σε 11 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, θα επέφερε ζημία ύψους 10,2 εκατ. ευρώ. Σε επίπεδο συνόλου χαρτοφυλακίων χρεογράφων και παραγώγων, δηλαδή περιουσιακών στοιχείων αποτιμώμενων τόσο σε εύλογη αξία όσο και στο αποσβεσμένο κόστος, η αύξηση των επιτοκίων κατά 1 μ.β. δύναται να προκαλέσει ζημίες ύψους 29,3 εκατ. ευρώ, με στοιχεία Ιουνίου 2024. Αντίστοιχα, η επίδραση της αύξησης των πιστωτικών περιθωρίων κατά 1 μ.β. (CS01) αναμένεται να επιφέρει ζημία ύψους 4,5 εκατ. ευρώ για τα χαρτοφυλάκια που αποτιμώνται στην εύλογη αξία, ενώ συνολικά για όλα τα χαρτοφυλάκια η ενδεχόμενη ζημία ανέρχεται σε 43,6 εκατ. ευρώ. Οι τράπεζες διατηρούν ένα χαρτοφυλάκιο από επιτοκιακά παράγωγα προϊόντα για σκοπούς οικονομικής αντιστάθμισης, απλής κυρίως δομής, τα οποία εκκαθαρίζονται κατά κανόνα μέσω κεντρικών αντισυμβαλλομένων ή αφορούν διμερείς συναλλαγές που διέπονται από τυποποιημένες συμβάσεις κάλυψης πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου, και τα οποία μετριάζουν το μέγεθος των προαναφερθέντων συντελεστών επιτοκιακής ευαισθησίας.

Κεφαλαιακές απαιτήσεις των τραπεζών για τον κίνδυνο αγοράς

Οι συνολικές κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον κίνδυνο αγοράς αυξήθηκαν σε 260,1 εκατ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024 (2% των συνολικών κεφαλαιακών απαιτήσεων), από 246,9 εκατ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023. Η μεταβολή αυτή προκύπτει κυρίως λόγω της αύξησης των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κίνδυνο χρεογράφων/επιτοκίων. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον κίνδυνο αγοράς αφορούν κατά 54% χρεόγραφα, 16% μετοχικούς τίτλους, 23% συνάλλαγμα και 7% εμπορεύματα. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη του κινδύνου προσαρμογής πιστωτικής αποτίμησης για το σύνολο του τραπεζικού τομέα ανήλθαν σε 41 εκατ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, έναντι 39 εκατ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023.

2.4 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Το πρώτο εξάμηνο του 2024 η παρουσία των ελληνικών τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό παρέμεινε αμετάβλητη. Ωστόσο, τον Αύγουστο η Eurobank ενίσχυσε περαιτέρω την συμμετοχή της στην Ελληνική Τράπεζα στην Κύπρο, με το συνολικό ποσοστό της να φθάνει το 56% μετά την ολοκλήρωση της δημόσιας πρότασης εξαγοράς που είχε ξεκινήσει τον Ιούνιο.⁵⁹

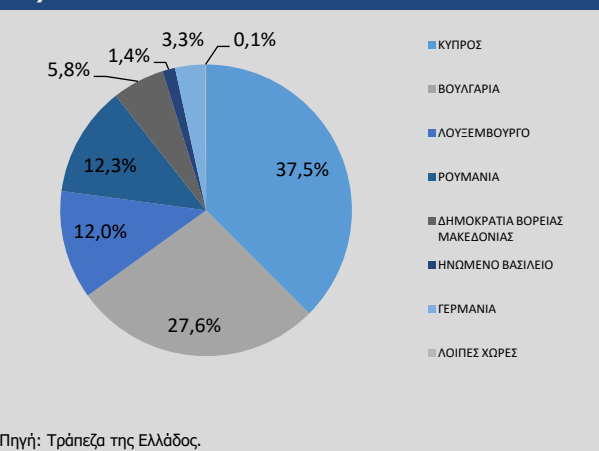
Το ενεργητικό των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό ανήλθε τον Ιούνιο του 2024 σε 37,7 δισεκ. ευρώ, αυξημένο κατά 8,2% σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2023, ενώ το μερίδιο των διεθνών δραστηριοτήτων στο συνολικό ενεργητικό σε ενοποιημένη βάση αυξήθηκε στο 11,8% τον Ιούνιο του 2024, από 11,0% το Δεκέμβριο του 2023.⁶⁰

⁵⁹ <https://www.eurobank.gr/el/omilos/grafeio-tupou/etairiki-anakoinosi-07-08-24>

⁶⁰ Σύμφωνα με εποπτικά στοιχεία που υποβάλλονται για τη δραστηριότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων στο εξωτερικό μέσω υποκαταστημάτων και θυγατρικών εταιριών στο πλαίσιο της Πράξης Διοικητή 2651/20.01.2012. Η ανάλυση στην ενότητα αυτή αφορά μόνο τις τραπεζικές θυγατρικές και υποκαταστήματα στο εξωτερικό.

Ως προς τη γεωγραφική κατανομή, η Νοτιοανατολική Ευρώπη (ΝΑ Ευρώπη)⁶¹ αντιπροσωπεύει το 83,1% του συνολικού ενεργητικού των διεθνών δραστηριοτήτων, με κυριότερη παρουσία στην Κύπρο και τη Βουλγαρία (βλ. Διάγραμμα III.21). Τα χρηματοοικονομικά κέντρα, δηλαδή το Λουξεμβούργο, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γερμανία, αντιπροσωπεύουν ποσοστό 16,8%, με τη μεγαλύτερη παρουσία να εμφανίζεται στο Λουξεμβούργο. Το μερίδιο της ΝΑ Ευρώπης στις καταθέσεις εξωτερικού είναι ακόμη μεγαλύτερο (88,8%, βλ. Πίνακα III.5), όπου συγκεντρώνεται και ο μεγαλύτερος αριθμός υπηρεσιακών μονάδων και προσωπικού.

Διάγραμμα III.21. Κατανομή του ενεργητικού των τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό (Ιούνιος 2024, ποσοστό %)

Πίνακας III.5 Βασικά μεγέθη ελληνικών τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό (Ιούνιος 2024)

(ποσά σε εκατ. ευρώ)

Χώρα	Ενεργητικό	Δάνεια (πριν από προβλέψεις)	Δάνεια σε καθυστέρηση	Ποσοστό δανείων σε καθυστέρηση	Καταθέσεις	Αριθμός καταστημάτων	Αριθμός προσωπικού
Νοτιοανατολική Ευρώπη	31.371	15.975	395	2,5%	24.598	435	7.701
Βουλγαρία	10.402	7.060	212	3,0%	8.338	223	3.780
Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας	2.184	1.576	54	3,5%	1.643	59	964
Κύπρος	14.155	3.990	71	1,8%	11.011	22	1.009
Ρουμανία	4.630	3.349	57	1,7%	3.606	131	1.948
Χρηματοοικονομικά κέντρα	6.323	3.497	6	0,2%	3.115	5	223
Γερμανία	1.247	972	1	0,1%	86	1	16
Ην. Βασίλειο	528	405	4	1,1%	426	1	73
Λουξεμβούργο	4.547	2.120	0	0,0%	2.603	3	134
Λοιπές χώρες¹	46	0	0	0,0%	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	37.740	19.472	400	2,1%	27.713	440	7.924

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

¹ Οι λοιπές χώρες περιλαμβάνουν την Αίγυπτο.

Η κερδοφορία από τις τραπεζικές θυγατρικές και υποκαταστήματα στο εξωτερικό αυξήθηκε σημαντικά σε 387 εκατ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο του 2024, από 320 εκατ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο του 2023, αντιπροσωπεύοντας το 12,7% των κερδών προ φόρων των τραπεζικών ομίλων σε ενοποιημένη βάση. Μεγάλη συμβολή είχαν οι θυγατρικές στην Κύπρο και τη Βουλγαρία.

⁶¹ Η δραστηριότητα των ελληνικών τραπεζών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη αφορά τις εξής χώρες: Βουλγαρία, Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, Κύπρο και Ρουμανία.

Τα δάνεια σε καθυστέρηση⁶² ανήλθαν τον Ιούνιο του 2024 σε 400 εκατ. ευρώ, από 440 εκατ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023 (μειωμένα κατά 8,9%), αντιπροσωπεύοντας το 2,1% του δανειακού χαρτοφυλακίου. Αναλυτικότερα, το ποσοστό δανείων σε καθυστέρηση στο σύνολο των δανείων ανέρχεται σε 1,7% για τα επιχειρηματικά, 3,6% για τα καταναλωτικά και 2,0% για τα στεγαστικά δάνεια. Τα δάνεια σε καθυστέρηση μειώθηκαν κατά 35,9% για τα στεγαστικά δάνεια και κατά 0,3% για τα καταναλωτικά δάνεια, ενώ κατά 7,8% αυξήθηκαν για τα επιχειρηματικά δάνεια. Το ποσοστό κάλυψης των δανείων σε καθυστέρηση από συσσωρευμένες προβλέψεις αυξήθηκε περαιτέρω σε 108% (Δεκέμβριος 2023: 98%).

Όσον αφορά τη ρευστότητα, ο δείκτης δάνεια προς καταθέσεις παρέμεινε σταθερός στο 70,3%. Αναλυτικότερα, τόσο οι καταθέσεις όσο και οι χορηγήσεις αυξήθηκαν κατά 5,2% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023.

Οι προοπτικές για τις διεθνείς δραστηριότητες στην παρούσα συγκυρία επηρεάζονται από τους αυξημένους γεωπολιτικούς κινδύνους και την επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι οι διεθνείς δραστηριότητες των ελληνικών τραπεζικών ομίλων συμβάλλουν στη διαφοροποίηση των πηγών εσόδων τους και στη μείωση του κινδύνου συγκέντρωσης.

⁶² Δάνεια σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών.

3. ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ

3.1 ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ

Το πρώτο εξάμηνο του 2024 οι ελληνικές τράπεζες κατέγραψαν κέρδη μετά από φόρους και διακοπτόμενες δραστηριότητες ύψους 2,3 δισεκ. ευρώ, έναντι κερδών 1,9 δισεκ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο του 2023 (βλ. Πίνακα III.6). Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλε καθοριστικά η αύξηση των καθαρών εσόδων από τόκους.

Πίνακας III.6 Αποτελέσματα χρήσεως του ελληνικού τραπεζικού τομέα

(ποσά σε εκατ. ευρώ)

	α' εξάμηνο 2023*	α' εξάμηνο 2024	Μεταβολή (%)
Λειτουργικά έσοδα	5.213	5.778	10,8
Καθαρά έσοδα από τόκους	3.987	4.440	11,4
- Έσοδα από τόκους	6.309	8.073	28,0
- Έξοδα τόκων	-2.322	-3.633	56,5
Καθαρά έσοδα από μη τοκοφόρες εργασίες	1.226	1.338	9,1
- Καθαρά έσοδα από προμήθειες	857	993	15,9
- Έσοδα από χρηματοοικονομικές πράξεις	163	192	17,8
- Λοιπά λειτουργικά αποτελέσματα	206	152	-26,1
Λειτουργικά έξοδα	-1.852	-1.929	4,1
Δαπάνες προσωπικού	-883	-988	11,9
Διοικητικά έξοδα	-671	-622	-7,4
Αποσβέσεις	-298	-319	6,8
Καθαρά έσοδα (λειτουργικά έσοδα – λειτουργικά έξοδα)	3.361	3.849	14,5
Προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο	-824	-595	-27,8
Λοιπές ζημίες απομείωσης	-162	-138	-14,7
Μη επαναλαμβανόμενα κέρδη/ζημίες	-2	-60	>100
Κέρδη(+)/Ζημίες (-) προ φόρων	2.372	3.057	28,9
Φόροι	-530	-739	39,4
Κέρδη(+)/Ζημίες(-) από διακοπτόμενες δραστηριότητες	15	35	>100
Κέρδη(+)/Ζημίες (-) μετά από φόρους	1.857	2.353	26,7

Πηγή: Οικονομικές καταστάσεις για τις τέσσερις σημαντικές τράπεζες (SIs) και εποπτικά στοιχεία για τις λιγότερο σημαντικές τράπεζες (LSIs).

* Τα συγκριτικά οικονομικά μεγέθη εμφανίζονται αναμορφωμένα ως αποτέλεσμα αναταξινόμησης που πραγματοποιήθηκαν στις οικονομικές καταστάσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Αναλυτικότερα, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024 τα λειτουργικά έσοδα των ελληνικών τραπεζικών ομίλων αυξήθηκαν κατά 10,8% σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2023. Τα καθαρά έσοδα από τόκους αυξήθηκαν κατά 11,4%. Τα έσοδα από τόκους ευνοήθηκαν από τη σημαντική αύξηση των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ από τον Ιούλιο του 2022 έως το Σεπτέμβριο του 2023, δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος του δανειακού χαρτοφυλακίου φέρει κυμαινόμενο επιτόκιο. Παράλληλα, η αύξηση των εξόδων για τόκους οφείλεται στη μικρή αύξηση του κόστους των καταθέσεων, η οποία αφορά κυρίως τις προθεσμιακές καταθέσεις, στην αύξηση των εξόδων τόκων για παράγωγα προϊόντα και, τέλος, στο αυξημένο κόστος χρηματοδότησης μέσω έκδοσης ομολογιών. Κατά συνέπεια, το καθαρό επιτοκιακό περιθώριο διαμορφώθηκε σε 2,8%, αυξημένο σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2023 (2,5%), παραμένοντας υψηλότερο από το μέσο όρο των τραπεζικών ομίλων στην Τραπεζική Ένωση που εποπτεύονται άμεσα από την ΕΚΤ.

Τα καθαρά έσοδα από προμήθειες ενισχύθηκαν κατά 15,9%, με θετική συμβολή των εσόδων από πράξεις πληρωμών και τη διαχείριση περιουσιακών στοιχείων. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, τα έσοδα από κύριες τραπεζικές εργασίες (δηλαδή τα καθαρά έσοδα από τόκους και προμήθειες) αυξήθηκαν κατά 12,2%. Αυξημένα ήταν και τα έσοδα από χρηματοοικονομικές πράξεις το πρώτο

εξάμηνο του 2024 προερχόμενα από κέρδη από συναλλαγές σε ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου και κέρδη από παράγωγα και προϊόντα αντιστάθμισης κινδύνου. Επιπρόσθετα, τα λοιπά λειτουργικά αποτελέσματα μειώθηκαν, καθώς επιβαρύνθηκαν από μη επαναλαμβανόμενα έξοδα το πρώτο εξάμηνο του 2024.

Τα λειτουργικά έξοδα αυξήθηκαν κατά 4,1%, κυρίως ως απόρροια της αύξησης των δαπανών προσωπικού λόγω του πληθωρισμού, ενώ τα διοικητικά έξοδα μειώθηκαν.⁶³ Η αύξηση των λειτουργικών εσόδων με ταχύτερο ρυθμό έναντι των λειτουργικών εξόδων είχε ως αποτέλεσμα τη βελτίωση του δείκτη αποτελεσματικότητας (λόγος λειτουργικών εξόδων προς έσοδα – cost-to-income ratio) των ελληνικών τραπεζικών ομίλων για το πρώτο εξάμηνο του 2024 στο 33,4%, ο οποίος παραμένει σημαντικά χαμηλότερος από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (54,2%, βλ. Πίνακα ΠΙ.7).

Πίνακας ΠΙ.7 Δείκτες αποδοτικότητας τραπεζικών ομίλων

(ποσοστά %)

	Ελλάδα		Τραπεζική Ένωση ¹
	α' εξάμηνο 2023	α' εξάμηνο 2024	α' εξάμηνο 2024
Καθαρά έσοδα από τόκους/ενεργητικό (καθαρό επιτοκιακό περιθώριο)	2,5	2,8	1,6
Λειτουργικά έξοδα/ενεργητικό	1,2	1,2	0,6
Λειτουργικά έξοδα/λειτουργικά έσοδα (δείκτης αποτελεσματικότητας)	35,5	33,4	54,2
Προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο/δάνεια μετά από προβλέψεις (κόστος πιστωτικού κινδύνου)	1,1	0,7	0,5
Αποδοτικότητα ενεργητικού ^{2,3}	1,2	1,5	0,7
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων ^{2,3}	12,5	13,8	10,1

Πηγές: Δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις των τεσσάρων ελληνικών σημαντικών τραπεζών και εποπτικά στοιχεία για τις λιγότερο σημαντικές τράπεζες (LSIs), [Στατιστική Βάση Δεδομένων \(SDW\) της ΕΚΤ - Supervisory Banking Statistics](#).

¹ Τραπεζικοί όμιλοι που εποπτεύονται άμεσα από την ΕΚΤ.

² Για τον υπολογισμό των δεικτών χρησιμοποιείται το ενεργητικό στο τέλος της υπό εξέταση περιόδου.

³ Ο υπολογισμός των δεικτών αποδοτικότητας ενεργητικού (ROA) και αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων (ROE) λαμβάνει υπόψη τα κέρδη μετά από φόρους και διακοπόμενες δραστηριότητες.

Το κόστος πιστωτικού κινδύνου (cost of credit risk)⁶⁴ μειώθηκε σημαντικά το πρώτο εξάμηνο του 2024 σε 0,7% των δανείων μετά από προβλέψεις. Συγκεκριμένα, σχηματίστηκαν προβλέψεις για τον πιστωτικό κίνδυνο συνολικού ύψους 595 εκατ. ευρώ, έναντι 824 εκατ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο του 2023.

Ως αποτέλεσμα όλων των παραπάνω, οι τραπεζικοί όμιλοι κατέγραψαν κέρδη μετά από φόρους και διακοπόμενες δραστηριότητες και οι δείκτες αποδοτικότητας του ενεργητικού (Return on Assets – RoA) και των ιδίων κεφαλαίων (Return on Equity – RoE) των τραπεζικών ομίλων ανήλθαν σε 1,5% και 13,8% αντίστοιχα.

Όσον αφορά τις προοπτικές για την κερδοφορία, μερικοί από τους παράγοντες που θα την επηρεάσουν είναι οι εξής: α) η επίδραση στα καθαρά έσοδα τόκων από τη μείωση των βασικών

⁶³ Η μείωση των διοικητικών εξόδων εν μέρει οφείλεται στη μη καταβολή τακτικής ετήσιας εισφοράς εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων προς το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης για το 2024.

⁶⁴ Το κόστος πιστωτικού κινδύνου είναι ο λόγος των προβλέψεων χρήσης για τον πιστωτικό κίνδυνο προς τα δάνεια μετά από τις συσσωρευμένες προβλέψεις.

επιτοκίων της ΕΚΤ που ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2024 και αναμένεται να συνεχιστεί, β) η επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων των τραπεζών για νέες εκταμιεύσεις δανείων προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και νοικοκυριά, η διαφοροποίηση των πηγών εσόδων τους και ο εξορθολογισμός του λειτουργικού κόστους, γ) οι εξελίξεις στη χρηματοοικονομική κατάσταση νοικοκυριών και επιχειρήσεων που δύνανται να επηρεάσουν το κόστος πιστωτικού κινδύνου των τραπεζών και δ) η συμβολή της επέκτασης των διεθνών δραστηριοτήτων κάποιων τραπεζικών ομίλων.

3.2 ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ

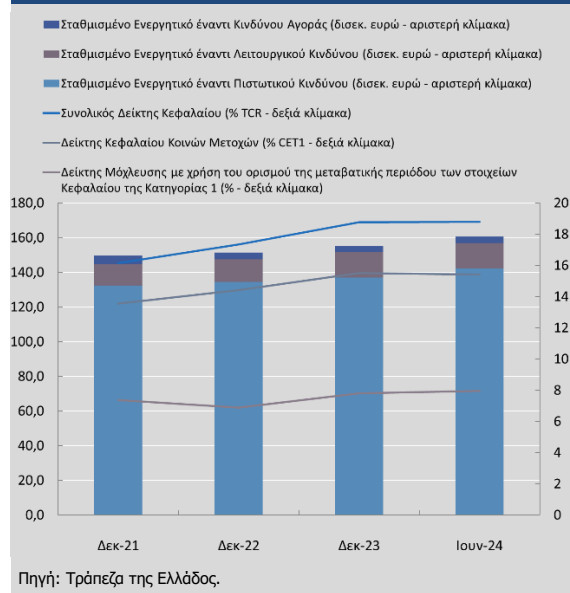
Η κεφαλαιακή επάρκεια του τραπεζικού τομέα παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη το πρώτο εξάμηνο του 2024, καθώς η αύξηση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων αντισταθμίστηκε από την αύξηση του σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικού.

Συγκεκριμένα, ο Δείκτης Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών της Κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1 ratio – CET1 ratio) σε ενοποιημένη βάση μειώθηκε οριακά σε 15,4% τον Ιούνιο του 2024 από 15,5% το Δεκέμβριο του 2023 (βλ. Διάγραμμα III.22) και ο Συνολικός Δείκτης Κεφαλαίου (Total Capital Ratio – TCR) παρέμεινε αμετάβλητος στο 18,8%. Οι δείκτες αυτοί υπολείπονται του μέσου όρου στην ΕΕ (δείκτες CET1: 15,8% και TCR: 19,9% τον Ιούνιο του 2024⁶⁵).

Αναλυτικότερα, τον Ιούνιο του 2024 τα εποπτικά ίδια κεφάλαια των ελληνικών τραπεζών αυξήθηκαν κατά 3,7% και ανήλθαν σε 30,2 δισεκ. ευρώ, καθώς η καταγραφή κερδών μετά από φόρους (δηλαδή η εσωτερική δημιουργία κεφαλαίου) και διακοπόμενες δραστηριότητες και η ενίσχυση των κεφαλαίων μέσω εκδόσεων ομολογιών που προσμετρούνται στα ίδια κεφάλαια αντιστάθμισαν σε μεγάλο βαθμό την αρνητική επίδραση από τη σταδιακή απόσβεση των οριστικών και εκκαθαρισμένων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων (Deferred Tax Credits – DTCs). Ωστόσο, η ποιότητα των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων των ελληνικών τραπεζών παραμένει χαμηλή, καθώς τον Ιούνιο του 2024 οι οριστικές και εκκαθαρισμένες αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις ανέρχονταν σε 12,5 δισεκ. ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 41% των συνολικών εποπτικών ιδίων κεφαλαίων (από 44% το Δεκέμβριο του 2023) και το 50% των συνολικών κεφαλαίων κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET1 Capital) (από 53% το Δεκέμβριο του 2023).

Οι κυριότερες ενέργειες κεφαλαιακής ενίσχυσης το πρώτο εξάμηνο του 2024 ήταν οι παρακάτω:

Διάγραμμα III.22 Δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, δείκτης μόχλευσης και κατανομή σταθμισμένου ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών (Δεκέμβριος 2020 – Δεκέμβριος 2023)

⁶⁵ Πηγή: [Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός \(Single Supervisory Mechanism – SSM\)](#)

- έκδοση ομολόγου Tier 2 ονομαστικής αξίας 500 εκατ. ευρώ από την Τράπεζα Πειραιώς τον Ιανουάριο (ενώ προχώρησε σε εξαγορά αντίστοιχου τίτλου ονομαστικής αξίας 400 εκατ. ευρώ μειώνοντας ισόποσα τα ίδια κεφάλαια),
- έκδοση ομολόγου Tier 2 ονομαστικής αξίας 300 εκατ. ευρώ από την Eurobank τον Ιανουάριο,
- έκδοση ομολόγου Tier 2 ονομαστικής αξίας 500 εκατ. ευρώ από την Εθνική Τράπεζα το Μάρτιο (ενώ προχώρησε σε εξαγορά αντίστοιχου τίτλου ονομαστικής αξίας 400 εκατ. ευρώ μειώνοντας ισόποσα τα ίδια κεφάλαια),
- έκδοση ομολόγου Tier 2 ονομαστικής αξίας 500 εκατ. ευρώ από την Alpha Bank τον Ιούνιο.

Το σταθμισμένο ως προς τον κίνδυνο ενεργητικό αυξήθηκε κατά 3,5% τον Ιούνιο του 2024 έναντι του Δεκεμβρίου του 2023. Αναλυτικότερα, το σταθμισμένο ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο ενεργητικό αυξήθηκε κατά 3,9% κυρίως λόγω της πιστωτικής επέκτασης. Αντίθετα, μειωτική επίδραση είχε η ολοκλήρωση της συναλλαγής της παραδοσιακής τιτλοποίησης Frontier II από την Εθνική Τράπεζα, η οποία εντάχθηκε στο πρόγραμμα “Ηρακλής”. Το σταθμισμένο ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο ενεργητικό αναλογεί στο 88,5% του συνολικού σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικού, γεγονός που οφείλεται στο επιχειρηματικό μοντέλο των ελληνικών τραπεζών, το οποίο είναι επικεντρωμένο σε παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες και κυρίως στη χορήγηση πιστώσεων. Επίσης, το σταθμισμένο ως προς το λειτουργικό κίνδυνο ενεργητικό αποτελεί το δεύτερο μεγαλύτερο τμήμα του συνολικού σταθμισμένου ενεργητικού, καθώς αναλογεί στο 9,1%. Τέλος, το σταθμισμένο ως προς τον κίνδυνο αγοράς ενεργητικό αυξήθηκε κατά 5,2% έναντι του Δεκεμβρίου του 2023 και αποτελεί μόνο το 2,4% του συνολικού σταθμισμένου ενεργητικού.

Ο δείκτης μόχλευσης⁶⁶ (leverage ratio) βελτιώθηκε οριακά σε 7,9% τον Ιούνιο του 2024 από 7,8% το Δεκέμβριο του 2023 λόγω της ενίσχυσης των κεφαλαίων Tier 1 (αύξηση κατά 679 εκατ. ευρώ) και όχι λόγω του παρονομαστή του δείκτη, καθώς το ενεργητικό σε ενοποιημένη βάση ενισχύθηκε κατά 2,5 δισεκ. ευρώ, όπως αυτό υπολογίζεται για σκοπούς υπολογισμού του δείκτη μόχλευσης. Σημειώνεται ότι ο δείκτης μόχλευσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος υπερβαίνει κατά πολύ το ελάχιστο εποπτικό όριο του 3% αλλά και τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στο 5,8%.

Θετική επίδραση στην κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών τραπεζικών ομίλων θα έχουν τόσο η έκδοση, που πραγματοποιήθηκε το Σεπτέμβριο, πρόσθετου μέσου κεφαλαίου της κατηγορίας 1 (Additional Tier 1 – AT1) 300 εκατ. ευρώ από την Alpha Bank και η έκδοση ομολόγου Tier 2 ονομαστικής αξίας 650 εκατ. ευρώ από την Τράπεζα Πειραιώς, όσο και η ολοκλήρωση της σχεδιαζόμενης αύξησης μετοχικού κεφαλαίου κατά 735⁶⁷ εκατ. ευρώ της Τράπεζας Αττικής μετά τη συγχώνευση με την Παγκρήτια Τράπεζα.

Όσον αφορά τις προοπτικές για την κεφαλαιακή επάρκεια, μερικοί από τους παράγοντες που θα την επηρεάσουν είναι οι εξής: α) η διατήρηση της ικανότητας εσωτερικής δημιουργίας κεφαλαίου σε ένα περιβάλλον μείωσης των βασικών επιτοκίων, β) η υλοποίηση εταιρικών ενεργειών που

⁶⁶ Λόγος των στοιχείων κεφαλαίου της Κατηγορίας 1 (στοιχεία κεφαλαίου Tier 1) που διαθέτει μία τράπεζα (με χρήση του ορισμού της μεταβατικής περιόδου των στοιχείων κεφαλαίου Tier 1) προς το συνολικό ενοποιημένο ενεργητικό της, όπως αυτό υπολογίζεται για σκοπούς μέτρησης του σχετικού Δείκτη σύμφωνα με την εποπτική οδηγία (CRR575/2013 και 2019/876).

⁶⁷ Η εν λόγω αύξηση θα γίνει κατά 672,2 εκατ. ευρώ με μετρητά και δικαίωμα προτίμησης υπέρ των παλαιών μετόχων, και κατά 62,9 εκατ. ευρώ μέσω έκδοσης τίτλων κτήσης (warrants) σύμφωνα με τις αποφάσεις της πρόσφατα διενεργηθείσας Γενικής Συνέλευσης των μετόχων της Τράπεζας Αττικής.

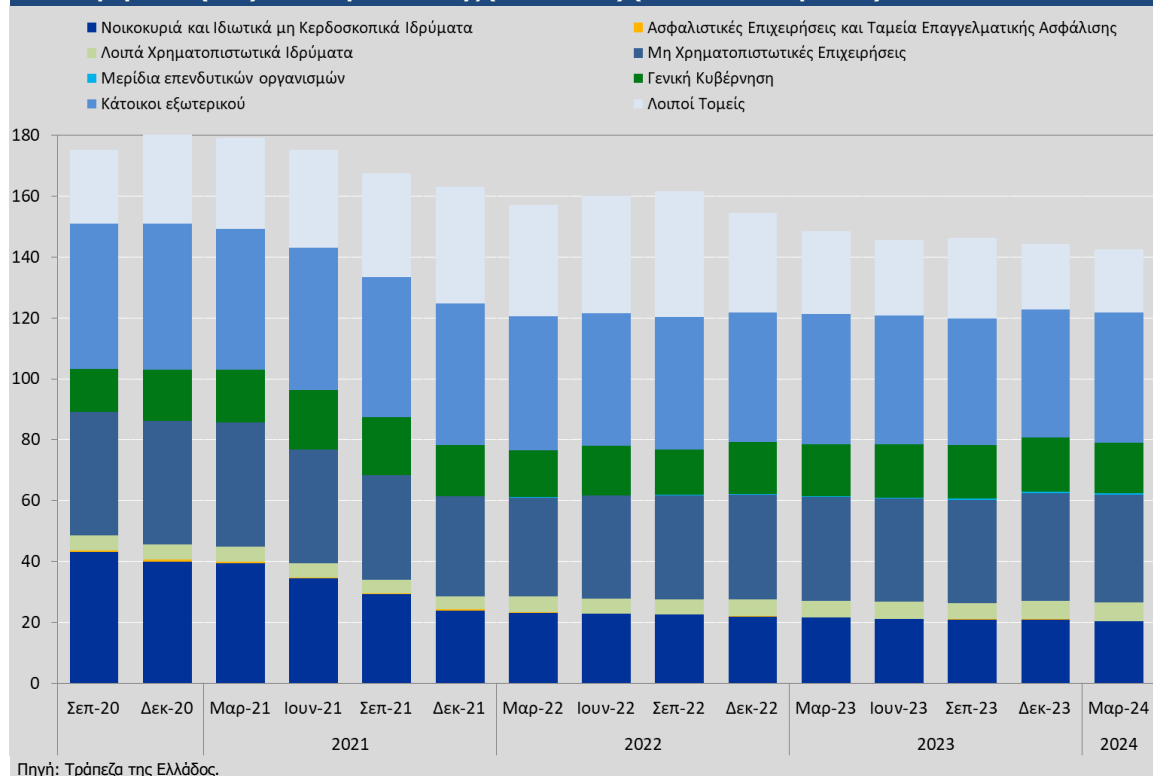
ενισχύουν την κεφαλαιακή επάρκεια (π.χ. συνθετικές τιτλοποιήσεις, αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου για τις λιγότερο σημαντικές τράπεζες) και η έκδοση κεφαλαιακών μέσων (Additional Tier 1, Tier 2) για την κάλυψη εποπτικών απαιτήσεων, συμπεριλαμβανομένων των ελάχιστων απαιτήσεων ιδίων κεφαλαίων και επιλέξιμων υποχρεώσεων (MREL), γ) η ποιότητα χαρτοφυλακίου και η συνακόλουθη επίδρασή της στο σταθμισμένο για τον κίνδυνο ενεργητικό, δ) η συνετή πολιτική διανομής κερδών/μερισμάτων στους μετόχους βάσει της διαμορφωθείσας κερδοφορίας και ε) η εξέλιξη των νέων εκταμιεύσεων δανείων προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και νοικοκυριά.

4. ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

4.1 ΑΜΕΣΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ⁶⁸

Ο λόγος των χρηματοπιστωτικών στοιχείων ενεργητικού των ελληνικών Νομισματικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων (NXI)⁶⁹ εκτός της Τράπεζας της Ελλάδος έναντι άλλων τομέων οικονομικής δραστηριότητας ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκε το 2023 και το α' τρίμηνο του 2024. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ και στη μείωση των στοιχείων ενεργητικού, ήτοι κυρίως στη μείωση των απαιτήσεων από τη Γενική Κυβέρνηση και από τους λοιπούς τομείς⁷⁰ και σε πολύ μικρότερο βαθμό των απαιτήσεων από Νοικοκυριά και Ιδιωτικά μη Κερδοσκοπικά Ιδρύματα. Ως αποτέλεσμα, η αξία των στοιχείων ενεργητικού των NXI διαμορφώθηκε στο 142,4% του ΑΕΠ το Μάρτιο του 2024 (βλ. Διάγραμμα III.23), έναντι 144,4% το Δεκέμβριο του 2023 και 154,5% το Δεκέμβριο του 2022.

Διάγραμμα III.23 Χρηματοπιστωτικά στοιχεία ενεργητικού των ελληνικών Νομισματικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων (NXI) κατά τομέα έκδοσης (% του ΑΕΠ) (Σεπ 2020 – Μαρ 2024)

Αναλυτικότερα, η κατανομή των στοιχείων ενεργητικού των NXI αντανακλά τη μείωση των απαιτήσεων από τη Γενική Κυβέρνηση, που διαμορφώθηκαν στο 16,5% του ΑΕΠ το Μάρτιο του 2024, έναντι 17,8% του ΑΕΠ το Δεκέμβριο του 2023, από τους λοιπούς τομείς στο 20,7% του

⁶⁸ Διευκρινίζεται ότι η ανάλυση της διασύνδεσης μεταξύ διαφορετικών οικονομικών παραγόντων και αγορών βοηθά στον εντοπισμό δυναμικών συστημικών ευπαθειών που προκύπτουν από τη διασύνδεση οντοτήτων εντός του ίδιου του χρηματοπιστωτικού τομέα ή μεταξύ του χρηματοπιστωτικού και του μη χρηματοπιστωτικού τομέα.

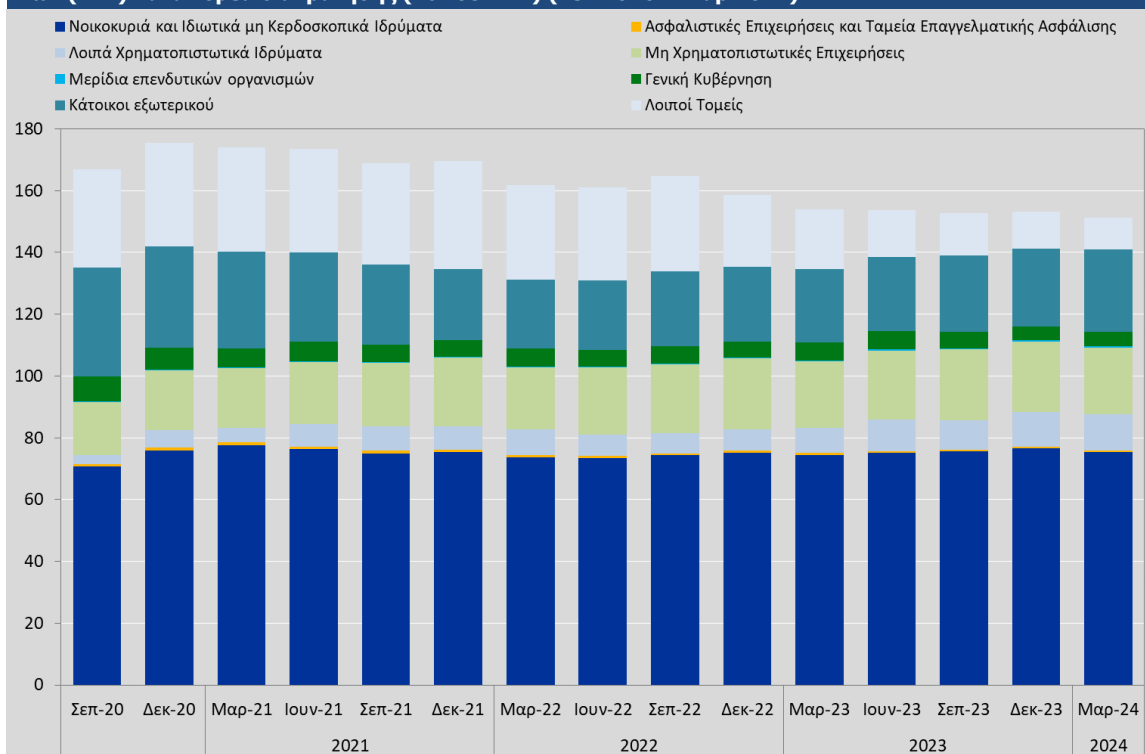
⁶⁹ Στην κατηγορία των NXI εντάσσονται γενικά οι Κεντρικές Τράπεζες, τα Πιστωτικά Ιδρύματα (ΠΙ), τα Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος (ΙΗΧ), τα Λοιπά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα που δέχονται καταθέσεις και τα Αμοιβαία Κεφάλαια Χρηματαγοράς (ΑΚΧΑ). Τα στοιχεία της ενότητας αυτής δεν περιλαμβάνουν την Τράπεζα της Ελλάδος.

⁷⁰ Οι λοιποί τομείς περιλαμβάνουν τεχνικά ασφαλιστικά αποθεματικά, μη εισηγμένες μετοχές και μερίδια, καταθέσεις στην ΕΚΤ και χρηματοπιστωτικά παράγωγα. Η μείωση το 2023 και το α' τρίμηνο του 2024 οφείλεται κυρίως στη μείωση των καταθέσεων στην ΕΚΤ.

ΑΕΠ, έναντι 21,5% αντίστοιχα, και τη μικρότερη μείωση των απαιτήσεων από τα Νοικοκυριά και Ιδιωτικά μη Κερδοσκοπικά Ιδρύματα στο 20,4% του ΑΕΠ, έναντι 21,0% αντίστοιχα. Επισημαίνεται ότι οι απαιτήσεις από τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις διαμορφώθηκαν στο 35,4% του ΑΕΠ το Μάρτιο του 2024, έναντι 35,5% το Δεκέμβριο του 2023. Αντίθετα, οι απαιτήσεις των ΝΧΙ από τα λοιπά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα αυξήθηκαν οριακά στο 6,1% του ΑΕΠ το Μάρτιο του 2024, έναντι 6% το Δεκέμβριο του 2023. Τέλος, οι απαιτήσεις έναντι κατοίκων του εξωτερικού⁷¹ παρέμειναν σημαντικές και διαμορφώθηκαν στο 42,6% του ΑΕΠ το Μάρτιο του 2024, έναντι 42,1% του ΑΕΠ το Δεκέμβριο του 2023.

Αντίστοιχα, οι υποχρεώσεις των ΝΧΙ ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκαν στο 151,2% το Μάρτιο του 2024, έναντι 153,2% το Δεκέμβριο του 2023 (βλ. Διάγραμμα ΙΙΙ.24).

Διάγραμμα ΙΙΙ.24 Χρηματοπιστωτικά στοιχεία παθητικού των Νομισματικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων (ΝΧΙ) κατά τομέα διακράτησης (% του ΑΕΠ) (Σεπ 2020 – Μαρ 2024)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Η εξέλιξη των υποχρεώσεων των ΝΧΙ ως ποσοστού του ΑΕΠ το 2023 και το α' τρίμηνο του 2024 οφείλεται τόσο στην αύξηση που καταγράφηκε στο ονομαστικό ΑΕΠ όσο και στη σημαντική μείωση των υποχρεώσεων προς τους λοιπούς τομείς, καθώς το υψηλότερο κόστος χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα και η αλλαγή των όρων χρηματοδότησης από τις TLTRO ΙΙΙ οδήγησε πολλά ΝΧΙ να προβούν σε εθελοντική ή πρόωρη αποπληρωμή μέρους της χρηματοδότησής τους μέσω των πράξεων TLTRO ΙΙΙ το 2023, ενώ οι αποπληρωμές συνεχίζονται και έως το τέλος του 2024. Επιπροσθέτως, παρατηρήθηκε μείωση των υποχρεώσεων προς τα Νοικοκυριά και Ιδιωτικά μη Κερδοσκοπικά Ιδρύματα, που διαμορφώθηκαν στο 75,5% το Μάρτιο του 2024, έναντι 76,6% το Δεκέμβριο του 2023. Αντίστοιχα, μείωση των υποχρεώσεων παρατηρήθηκε και προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις στο 21,6% του ΑΕΠ το Μάρτιο του 2024, έναντι 22,9% του

⁷¹ Ως κάτοικοι εξωτερικού ορίζονται φυσικά ή νομικά πρόσωπα που δεν κατοικούν/δεν έχουν έδρα την Ελλάδα, με περαιτέρω διάκριση σε κατοίκους των λοιπών πλην της Ελλάδος κρατών της ζώνης του ευρώ και κατοίκους λοιπών χωρών.

ΑΕΠ το Δεκέμβριο του 2023. Στο διάστημα αυτό, τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις άντλησαν καταθέσεις από τα ΝΧΙ για τη σταδιακή αποπληρωμή των συσσωρευμένων υποχρεώσεών τους. Επισημαίνεται ότι οι υποχρεώσεις των ΝΧΙ έναντι ασφαλιστικών εταιριών, συνταξιοδοτικών ταμείων (ΑΕΤΕΑ) και επενδυτικών οργανισμών πλησιάζουν μόλις το 0,5% του ΑΕΠ.

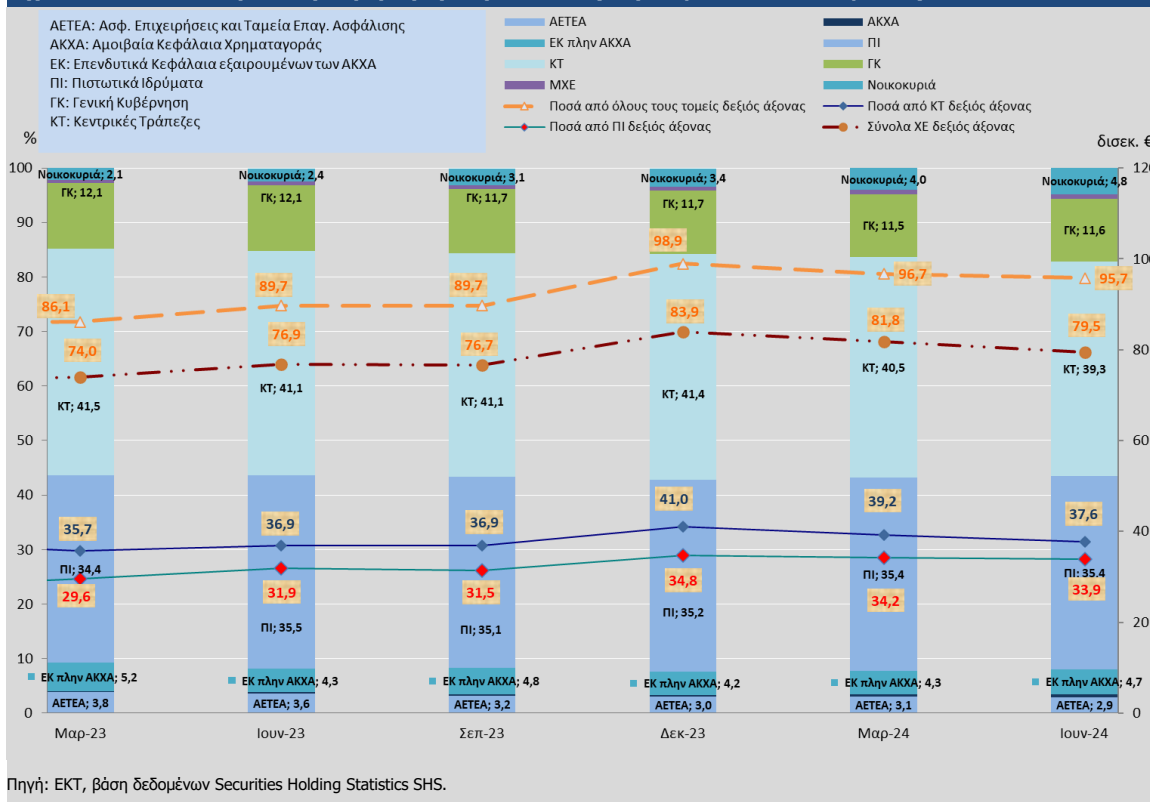
4.2 ΈΜΜΕΣΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΜΕ ΤΙΣ ΆΛΛΕΣ ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ⁷²

Η διακράτηση χρεογράφων από το σύνολο των τομέων της ζώνης του ευρώ που εκδίδονται από τη Γενική Κυβέρνηση στην Ελλάδα μειώθηκε σε 95,7 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, έναντι 98,9 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023. Συγκεκριμένα, η διακράτηση χρεογράφων από τα πιστωτικά ιδρύματα (ΠΙ) της ζώνης του ευρώ που εκδίδονται από τη Γενική Κυβέρνηση στην Ελλάδα μειώθηκε στα 33,9 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, έναντι 34,8 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023. Σε αυτό συντέτιναι εν μέρει η ενίσχυση των επενδύσεων σε εναλλακτικές τοποθετήσεις, όπως δάνεια σε μη τραπεζικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και στις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις. Επιπλέον, μείωση παρατηρείται στη διακράτηση, από τις κεντρικές τράπεζες της ευρωζώνης, χρεογράφων που έχουν εκδοθεί από τη Γενική Κυβέρνηση στην Ελλάδα. Το ύψος των διακρατούμενων στοιχείων διαμορφώθηκε στα 37,6 δισεκ. ευρώ το Μάρτιο του 2024, έναντι 41 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023.

Τα χρεόγραφα της γενικής κυβέρνησης που διακρατούν ασφαλιστικές επιχειρήσεις και ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης (ΑΕΤΕΑ) μειώθηκαν σε 2,9 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024 (Δεκέμβριος 2023: 3 δισεκ. ευρώ). Επισημαίνεται ότι τα ποσά διακρατήσεων από τα Αμοιβαία Κεφάλαια Χρηματαγοράς (ΑΚΧΑ) και τα επενδυτικά κεφάλαια της ευρωζώνης (ΕΚ) παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα (βλ. Διάγραμμα ΙΙΙ.25).

⁷² Η έμμεση διασύνδεση των τραπεζών με τις άλλες οντότητες του χρηματοπιστωτικού τομέα διερευνά εάν – παράλληλα με τον τραπεζικό τομέα – υπάρχουν μεταβολές σε άλλους τομείς οι οποίοι διακρατούν χρεόγραφα που έχουν εκδοθεί από τη Γενική Κυβέρνηση στην Ελλάδα (δηλ. ΟΕΔ, ΕΓΕΔ και εγγυήσεις). Στο πλαίσιο αυτό, η βάση δεδομένων της EKT Securities Holding Statistics (SHS) παρέχει πληροφορίες για χρεόγραφα και μετοχές που κατέχουν επενδυτές της ζώνης του ευρώ (σε επίπεδο χώρας), καταμετρημένες ανά τύπο μέσου, χώρα εκδότη και τομέα εκδότη.

Διάγραμμα III.25 Διακράτηση από όλους τους τομείς, ήτοι ΠΙ (πλην κεντρικών τραπεζών), ΑΕΤΕΑ, ΕΚ, ΑΚΧΑ, ΚΤ της ευρωζώνης, ως ποσοστό % των διακρατούμενων χρεογράφων (και αντίστοιχων ποσών) που έχουν εκδοθεί από τη Γενική Κυβέρνηση στην Ελλάδα (Μάρτιος 2023 – Ιούνιος 2024)

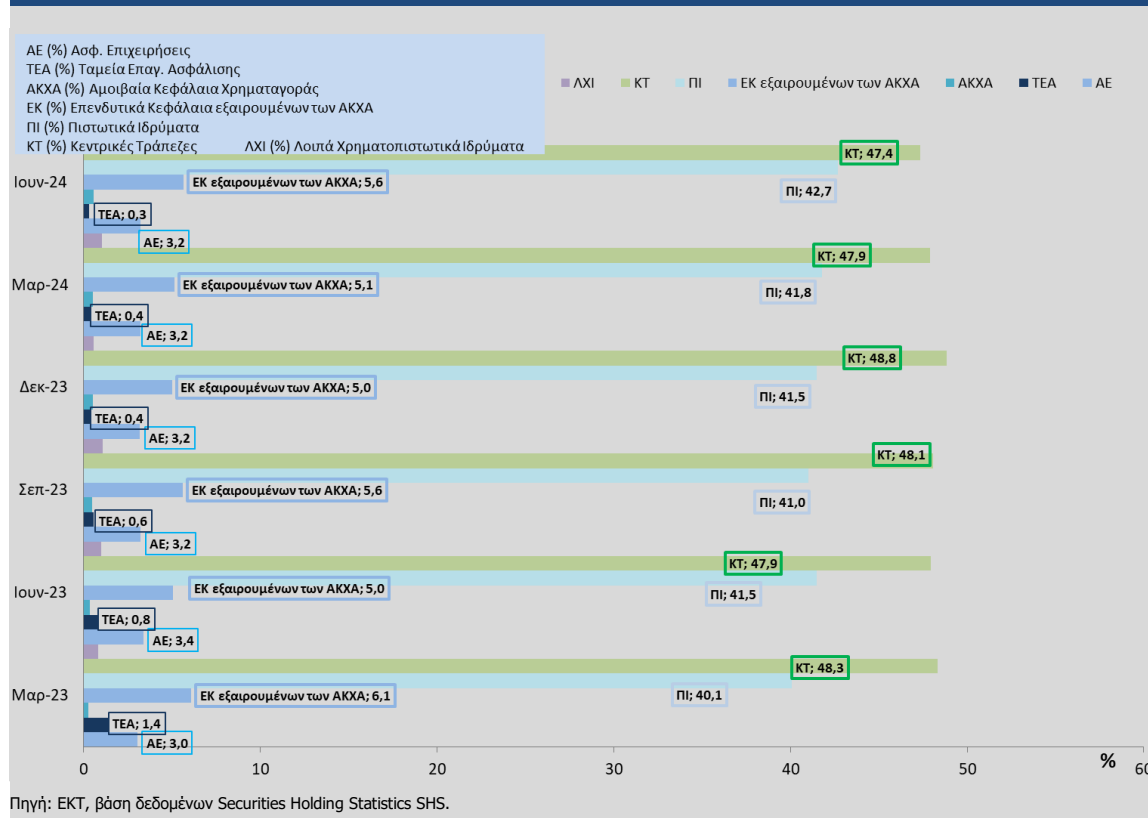
Σε ότι αφορά τη διάρθρωση των διακρατούμενων χρεογράφων που εκδόθηκαν από τη Γενική Κυβέρνηση ανά κατηγορία⁷³ χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων (ΧΕ) της ζώνης του ευρώ, διαπιστώνεται αύξηση του μεριδίου από τα πιστωτικά ιδρύματα σε 42,7% τον Ιούνιο του 2024 από 41,5% στο τέλος του 2023. Στο γεγονός αυτό συνέβαλαν οι μεταβολές στη σύνθεση των ισολογισμών μεγάλων διεθνών τραπεζών, οι οποίες πλέον παρέχουν υπηρεσίες στη ζώνη του ευρώ μέσω των θυγατρικών τους.⁷⁴ Από την άλλη, η αντίστοιχη διακράτηση από τις κεντρικές τράπεζες μειώθηκε σε 47,4% τον Ιούνιο του 2024, έναντι 48,8% στο τέλος του 2023, ενώ το ποσοστό των χρεογράφων που διακρατούν οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις διατηρήθηκε σταθερό το πρώτο εξάμηνο του 2024 και διαμορφώθηκε σε 3,2% τον Ιούνιο του 2024. Για τα λοιπά χρηματοπιστωτικά

⁷³ Στη χρονοσειρά SHSS που χρησιμοποιείται στην ανάλυση υπάρχει διαχωρισμός των Χρηματοπιστωτικών Επιχειρήσεων (ΧΕ) σε πιστωτικά ιδρύματα (ΠΙ), Αμοιβαία Κεφάλαια Χρηματογοράς (ΑΚΧΑ), επενδυτικά κεφάλαια πλην των αμοιβαίων κεφαλαίων (ΕΚ), Κεντρικές Τράπεζες (ΚΤ) εταιρίες χρηματοπιστωτικών μέσων που συμμετέχουν σε συναλλαγές τιμολογήσης (FVC), ασφαλιστικές εταιρίες (ΑΕ), Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΤΕΑ) και Λοιπά Χρηματοοικονομικά Ιδρύματα (ΛΧΙ).

⁷⁴ Μετά την έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου (ΗΒ) από την ΕΕ, οι διεθνείς τράπεζες με έδρα το ΗΒ δεν μπορούσαν πλέον να παρέχουν υπηρεσίες στην ΕΕ μέσω του “passporting”, δηλαδή του δικαιώματος να εξυπηρετούν πελάτες σε ολόκληρη την ΕΕ από την έδρα τους. Για το λόγο αυτό, οι διεθνείς τράπεζες προέβησαν σε μετατόπιση σημαντικού μέρους των δραστηριοτήτων τους από το Λονδίνο σε χρηματοπιστωτικά κέντρα της ζώνης του ευρώ, μέσω της ίδρυσης νέων νομικών προσώπων και της αναδιοργάνωσης των εταιρικών τους δομών. Επισημαίνεται ότι η Οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2024/1619 (CRD VI) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401619 εναρμονίζει τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για την παροχή τραπεζικών υπηρεσιών σε πελάτες και αντισυμβαλλομένους του ΕΟΧ από τράπεζες τρίτων χωρών. Ως αποτέλεσμα, συγκεκριμένες διασυνοριακές τραπεζικές υπηρεσίες θα περιοριστούν ουσιαστικά και τα ιδρύματα τρίτων χωρών θα χρειαστεί να ιδρύσουν υποκαταστήματα ή θυγατρικές στον ΕΟΧ.

ιδρύματα,⁷⁵ η έκθεση σε χρεογράφα που έχουν εκδοθεί από τη Γενική Κυβέρνηση είναι σημαντικά μικρότερη (Διάγραμμα III.26).

Διάγραμμα III.26 Διακράτηση ως % χρεογράφων (και αντίστοιχων ποσών) που έχουν εκδοθεί από τη γενική κυβέρνηση στην Ελλάδα από τις χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις της ευρωζώνης (ΧΕ) (Μάρτιος 2023 – Ιούνιος 2024)

4.3 ΈΚΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΙ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το σύνολο των ανοιγμάτων από όλες τις χώρες στην Ελλάδα διαμορφώθηκε σε 25,2 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 13,7% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023 (Δεκέμβριος 2023: 22,2 δισεκ. ευρώ).⁷⁶ Κατά το δ' τρίμηνο του 2023 και το α' τρίμηνο του 2024 παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση των τραπεζικών πιστώσεων, δηλαδή αύξηση της παροχής δανείων αλλά και της διακράτησης χρεογράφων.⁷⁷ Τα συνολικά ανοίγματα όμως από όλες τις χώρες στον επίσημο τομέα στην Ελλάδα⁷⁸ μειώθηκαν το πρώτο εξάμηνο του 2024 και διαμορφώθηκαν σε 4,5 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, από 4,9 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023 (βλ. Διά-

⁷⁵ Αμοιβαία Κεφάλαια Χρηματαγοράς (ΑΚΧΑ), Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΤΕΑ), Επενδυτικά Κεφάλαια (ΕΚ) και τα Λοιπά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα (ΛΧΙ). Οι αγορές έχουν την αντίληψη ότι τα αποθεματικά προσδίδουν μεγαλύτερα οφέλη ρευστότητας από τη διακράτηση δημόσιου χρέους επειδή μπορούν να χρησιμοποιηθούν για το διακανονισμό πληρωμών ή την κάλυψη των margin calls.

⁷⁶ Η αντίστοιχη αύξηση σε δολάρια ήταν 10% λόγω της ενίσχυσης του δολαρίου στις αγορές συναλλάγματος το πρώτο εξάμηνο του 2024.

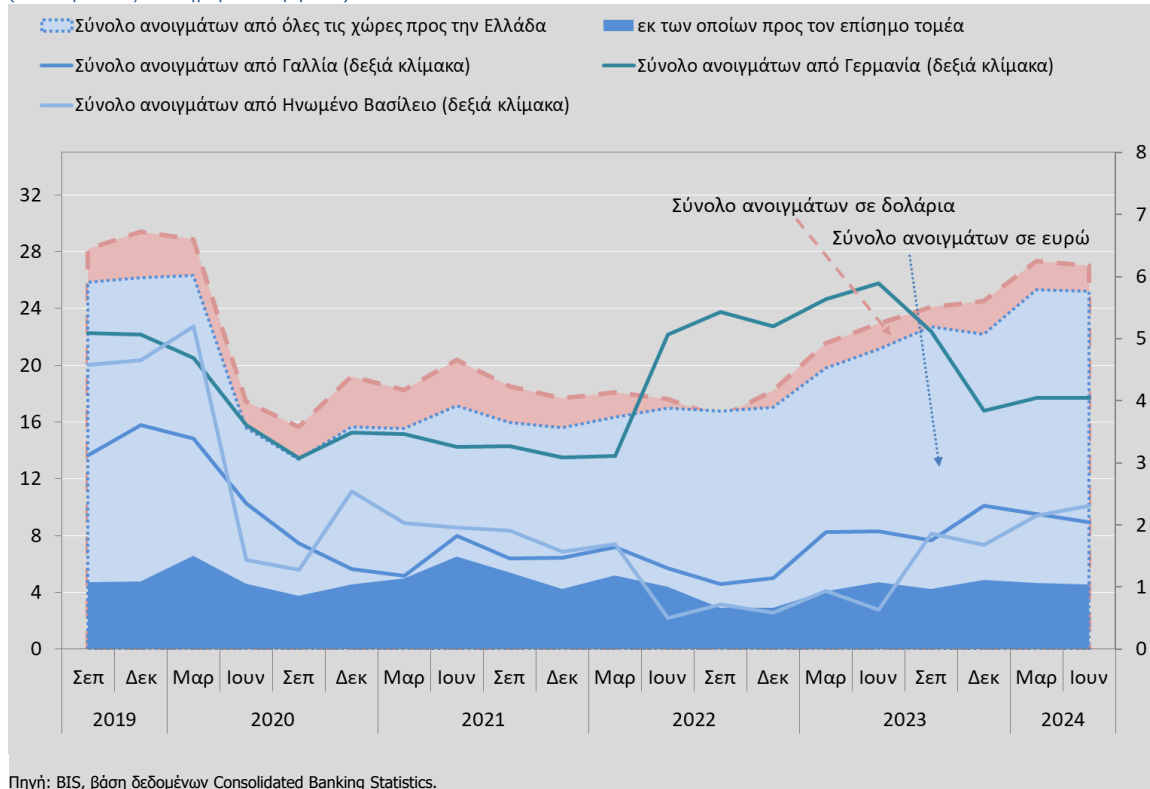
⁷⁷ [Statistical release: BIS international banking statistics and global liquidity indicators at end-March 2024](#); [Statistical release: BIS international banking statistics and global liquidity indicators at end-December 2023](#)

⁷⁸ <https://www.bis.org/statistics/glossary.htm?&selection=272&scope=Statistics&c=a&base=term> Επίσημος Τομέας: Ταξινόμηση της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (BIS) που χρησιμοποιείται στο Consolidated Banking Statistics (CBS) και αναφέρεται συλλογικά σε γενική κυβέρνηση, κεντρικές τράπεζες και διεθνείς οργανισμούς.

γραμμα III.27). Η μείωση στις διακρατήσεις χρέους που εκδόθηκε από τον επίσημο τομέα οφείλεται εν μέρει στην ενίσχυση των επενδύσεων σε εναλλακτικές τοποθετήσεις, όπως δάνεια σε μη τραπεζικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και στις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις. Η μείωση της διακράτησης από τις τράπεζες αύξησε τα προς διάθεση κρατικά χρεόγραφα, μέρος των οποίων απορροφήθηκε από νέους επενδυτές από τρίτες χώρες καθώς και από τα νοικοκυριά της ζώνης του ευρώ.⁷⁹

Διάγραμμα III.27 Σύνολο ανοιγμάτων των τραπεζών όλων των χωρών προς την Ελλάδα με βάση τον εγγυητή (guarantor basis) - (Σεπτέμβριος 2019-Ιούνιος 2024)

(εκατ. ευρώ εκτός αν αναγράφεται διαφορετικά)

Πηγή: BIS, βάση δεδομένων Consolidated Banking Statistics.

Σε ότι αφορά τις θέσεις των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό, παρατηρήθηκε αύξηση στα ανοίγματα των ελληνικών τραπεζών στην Ευρώπη,⁸⁰ τα οποία ανήλθαν στα 79,9 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, από 75 δισεκ. ευρώ στο τέλος του 2023. Ειδικότερα, το πρώτο εξάμηνο του 2024 παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση των ανοιγμάτων στην Κύπρο σε 11,4 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, από 9,8 δισεκ. ευρώ τον Δεκέμβριο του 2023,⁸¹ και στην Ιρλανδία σε 10,1 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, από 8,8 δισεκ. ευρώ τον Δεκέμβριο του 2023. Μικρότερη αύξηση των ανοιγμάτων παρατηρήθηκε στη Βουλγαρία, τα οποία διαμορφώθηκαν σε 9 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, από 8,4 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023, και στην Ιταλία σε 8,8 δισεκ. ευρώ

⁷⁹ [ECB Financial Stability Review, May 2024; Who buys bonds now? How markets deal with a smaller Eurosystem balance sheet \(europa.eu\)](https://www.ecb.europa.eu/press/pr/20240501_en.html)

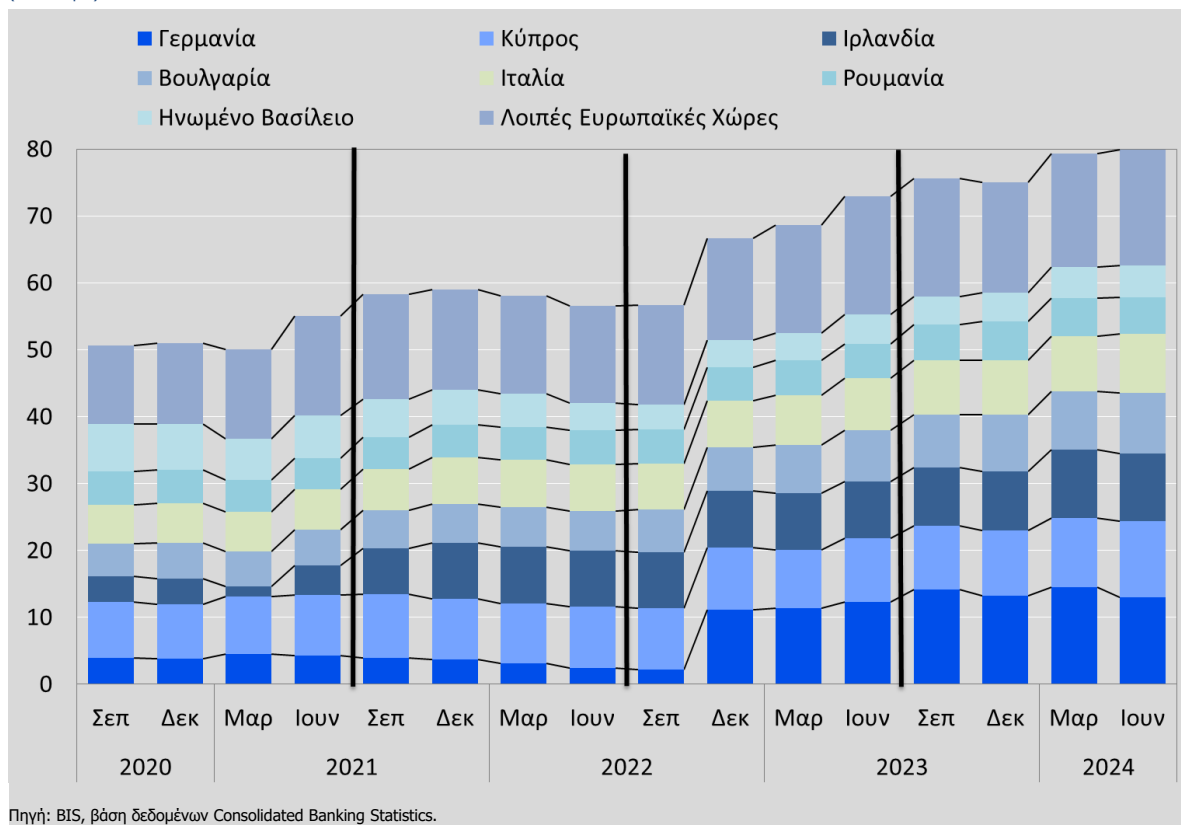
⁸⁰ Εκτός από τις χώρες του ΕΟΧ, περιλαμβάνονται και οι εξής χώρες: Αλβανία, Λευκορωσία, Βόρεια Μακεδονία, Μολδαβία, Μανροβούνιο, Ρωσία, Σερβία, Τουρκία, Ουκρανία, Ελβετία (συμπεριλαμβανομένης της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών) και Ηνωμένο Βασίλειο.

⁸¹ Το γεγονός αυτό οφείλεται κυρίως στην εξαγορά της Hellenic Bank Public Company Limited από τη Eurobank. Η αρχική ανακοίνωση έγινε στις 4.06.2024 και η εξαγορά ολοκληρώθηκε στις 7.08.2024.

τον Ιούνιο του 2024, από 8,2 δισεκ. ευρώ τον Δεκέμβριο του 2023. Αντίθετα, μείωση παρατηρήθηκε στα ανοίγματα στη Γερμανία⁸² σε 13 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, από 13,3 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023, και στη Ρουμανία σε 5,5 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, από 5,7 δισεκ. ευρώ τον Δεκέμβριο του 2023 (βλ. Διάγραμμα III.28).

Διάγραμμα III.28 Εξέλιξη των ανοιγμάτων των ελληνικών τραπεζών προς την Ευρώπη (Σεπτέμβριος 2020-Ιούνιος 2024)

(εκατ. ευρώ)

Πηγή: BIS, βάση δεδομένων Consolidated Banking Statistics.

⁸² Τα ανοίγματα προς τη Γερμανία συμπεριλαμβάνουν και τα ανοίγματα προς την ΕΚΤ. Επισημαίνεται ότι το επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων (deposit facility) της ΕΚΤ αυξήθηκε από το 2% στις 21.12.2022 σε 4% στις 20.09.2023, ενώ στη συνέχεια μειώθηκε και διαμορφώθηκε σε 3,5% στις 18.09.2024.

IV. ΜΑΚΡΟΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΑΝΤΙΚΥΚΛΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

1.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΥΚΛΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Τράπεζα της Ελλάδος, σύμφωνα με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 235/1/07.10.2024, αξιολογεί ανά τρίμηνο την ένταση του κυκλικού συστημικού κινδύνου και την καταλληλότητα του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας για την Ελλάδα και καθορίζει ή προσαρμόζει το ποσοστό αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο. Το αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας αποβλέπει στην αντιμετώπιση της υπερκυκλικότητας (procyclicality) της πιστωτικής επέκτασης και μόχλευσης, δηλαδή στη διαμόρφωση κατάλληλου επιπέδου πιστωτικής επέκτασης και μόχλευσης σε κάθε φάση του οικονομικού και χρηματοπιστωτικού κύκλου. Το ποσοστό του αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας κυμαίνεται μεταξύ 0% και 2,5%, βαθμονομημένο σε βήματα του 0,25% ή πολλαπλάσια του 0,25%.⁸³ Το αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας καλύπτεται από κεφάλαιο κοινών μετοχών της Κατηγορίας 1 (CET1) και εκφράζεται ως ποσοστό του συνολικού ποσού ανοιγμάτων σε κίνδυνο των πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων που είναι εκτεθειμένα σε πιστωτικό κίνδυνο.⁸⁴

Σε ουδέτερο περιβάλλον κινδύνου, όταν οι κυκλικοί συστημικοί κίνδυνοι δεν είναι ούτε υποτονικοί ούτε ιδιαίτερα αυξημένοι, ξεκινά η ενεργοποίηση του αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας προκειμένου να παρέχει τη δυνατότητα στα ιδρύματα να απορροφήσουν τυχόν ζημιές και να διασφαλίσει την ομαλή ροή της χρηματοδότησης προς την πραγματική οικονομία αν επέλθουν απρόβλεπτες διαταραχές (βλ. Διάγραμμα IV.1). Η σταδιακή δημιουργία ενός θετικού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας σε ουδέτερο περιβάλλον κινδύνου (positive neutral rate of the countercyclical capital buffer - PNR CCyB) συνεχίζεται μέχρι να ανέλθει στο επιδιωκόμενο ποσοστό, το οποίο ορίζεται με βάση την κρίση της Τράπεζας της Ελλάδος. Επισημαίνεται ότι βάσει του άρθρου 127, παράγραφος 5 του ν. 4261/2014 προβλέπεται κατά το μέγιστο χρονική υστέρηση 12 μηνών μεταξύ της ανακοίνωσης της απόφασης για αύξηση του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας και της εφαρμογής των αυξημένων κεφαλαιακών απαιτήσεων από τα ιδρύματα. Το θετικό αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας σε ουδέτερο περιβάλλον κινδύνου υιοθετήθηκε με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 235/1/07.10.2024, όπου ορίστηκε επίσης το επιδιωκόμενο ποσοστό θετικού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας σε ουδέτερο περιβάλλον κινδύνου για την Ελλάδα σε 0,5%. Στην ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου, ο καθορισμός του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας λαμβάνει υπόψη το επιδιωκόμενο ποσοστό του θετικού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας σε ουδέτερο περιβάλλον κινδύνου. Εφόσον η αξιολόγηση της έντασης των κυκλικών συστημικών κινδύνων από την Τράπεζα της Ελλάδος διαπι-

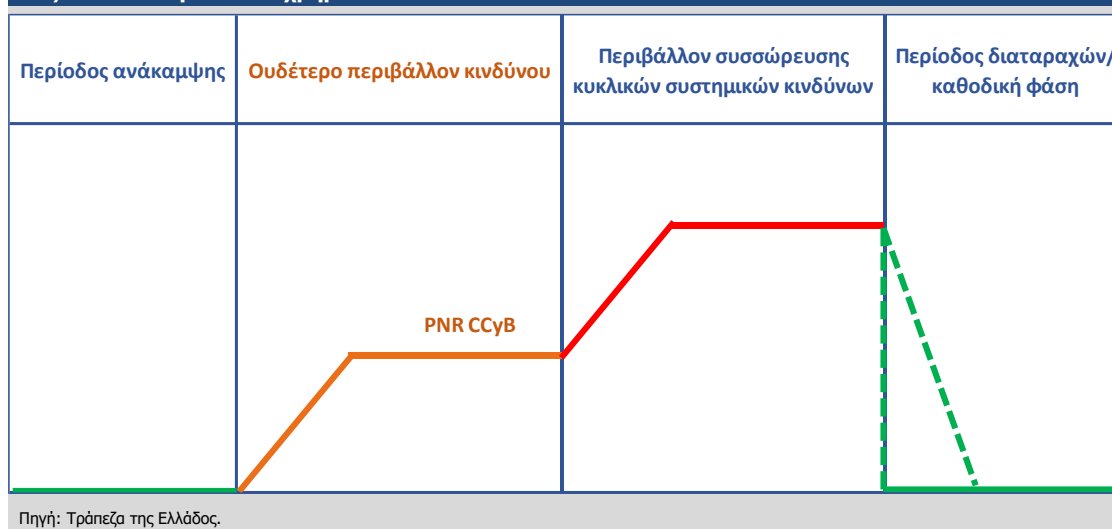
⁸³ Η Τράπεζα της Ελλάδος ως εντεταλμένη αρχή δύναται να καθορίζει ποσοστό αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας σε ύψος άνω του 2,5%, περίπτωση για την οποία ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 130 του ν. 4261/2014 ως προς τον υπολογισμό του ποσοστού ειδικού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας κάθε ιδρύματος.

⁸⁴ Το συνολικό ποσό ανοιγμάτων σε κίνδυνο υπολογίζεται σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 92 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 575/2013.

στώνει ότι συσσωρεύονται κυκλικοί συστημικοί κίνδυνοι, η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να αποφασίσει την αύξηση του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας σε επίπεδο υψηλότερο από το επιδιωκόμενο ποσοστό θετικού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας σε ουδέτερο περιβάλλον κινδύνου με σκοπό την αποτροπή ή τη μείωση της συσσώρευσης των κυκλικών συστημικών κινδύνων και την πρόληψη και τον περιορισμό της υπερβολικής πιστωτικής επέκτασης και μόχλευσης.

Αντίθετα, στην καθοδική φάση του οικονομικού κύκλου ή σε περίπτωση διαταραχών, η μείωση του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας ή η πλήρης αποδέσμευση (δηλ. ο καθορισμός σε μηδενικό επίπεδο) του ισχύοντος αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας δύναται να ενθαρρύνει την παροχή πιστώσεων, συμβάλλοντας έτσι στην ομαλή χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας. Η μείωση ή η πλήρης αποδέσμευση του ισχύοντος ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας έχει άμεση εφαρμογή από τη στιγμή της ανακοίνωσής της.

Διάγραμμα IV.1 Γραφική παρουσίαση της δημιουργίας και αποδέσμευσης του αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας ανάλογα με την ένταση των κυκλικών συστημικών κινδύνων στις τέσσερις φάσεις του οικονομικού και χρηματοπιστωτικού κύκλου

Στη φάση που η οικονομία ή το χρηματοπιστωτικό σύστημα ανακάμπτει μετά από σοβαρές, ενδογενείς ή εξωγενείς, διαταραχές ή μετά από μία συστημική κρίση, το αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας διατηρείται σε μηδενικό επίπεδο προκειμένου να ενθαρρυνθεί η παροχή πιστώσεων και να διασφαλισθεί η ομαλή χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας. Το αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας παραμένει σε μηδενικό επίπεδο έως ότου η ένταση του κυκλικού συστημικού κινδύνου αξιολογείται ότι βρίσκεται σε ουδέτερο επίπεδο.

1.2 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΚΥΚΛΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Η αξιολόγηση αυτή λαμβάνει υπόψη, μεταξύ άλλων, την τιμή του δείκτη “τυποποιημένη διαφορά των πιστώσεων προς το ΑΕΠ”, όπως αυτός ορίζεται στη Σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου ΕΣΣΚ/2014/1. Ο δείκτης αυτός εκφράζει την απόκλιση του λόγου των πιστώσεων προς το ΑΕΠ από τη μακροχρόνια τάση του. Αναλυτικότερα, σε πρώτη φάση υπολογίζεται ο λόγος των βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων χρεογράφων και δανείων (δηλαδή

των πιστώσεων), όπως προκύπτουν από τα χρηματοοικονομικά στοιχεία παθητικού του ιδιωτικού μη χρηματοπιστωτικού τομέα, προς το άθροισμα των τεσσάρων τελευταίων τριμηνιαίων παρατηρήσεων του ΑΕΠ (υπολογιζόμενου σε ονομαστική αξία, χωρίς εποχική διόρθωση). Σε δεύτερη φάση υπολογίζεται η μακροχρόνια τάση του λόγου των πιστώσεων προς το ΑΕΠ με την εφαρμογή του φίλτρου εξομάλυνσης Hodrick-Prescott. Ο δείκτης “τυποποιημένη διαφορά των πιστώσεων προς το ΑΕΠ” προκύπτει ως η διαφορά του λόγου των πιστώσεων προς το ΑΕΠ από τη μακροχρόνια τάση του. Υψηλή θετική τιμή του δείκτη δηλώνει υπερβολική πιστωτική επέκταση σε σχέση με την αύξηση του ΑΕΠ, η οποία δημιουργεί αυξημένους κινδύνους για το χρηματοπιστωτικό σύστημα, συνηγορώντας στον καθορισμό του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας σε ύψος άνω του 0%. Πέραν της “τυποποιημένης διαφοράς των πιστώσεων προς το ΑΕΠ”, η Τράπεζα της Ελλάδος εξετάζει συμπληρωματικά πρόσθετους δείκτες για την παρακολούθηση της δημιουργίας και συσσώρευσης του κυκλικού συστημικού κινδύνου.⁸⁵ Οι δείκτες αυτοί ομαδοποιούνται σε έξι περιοχές:

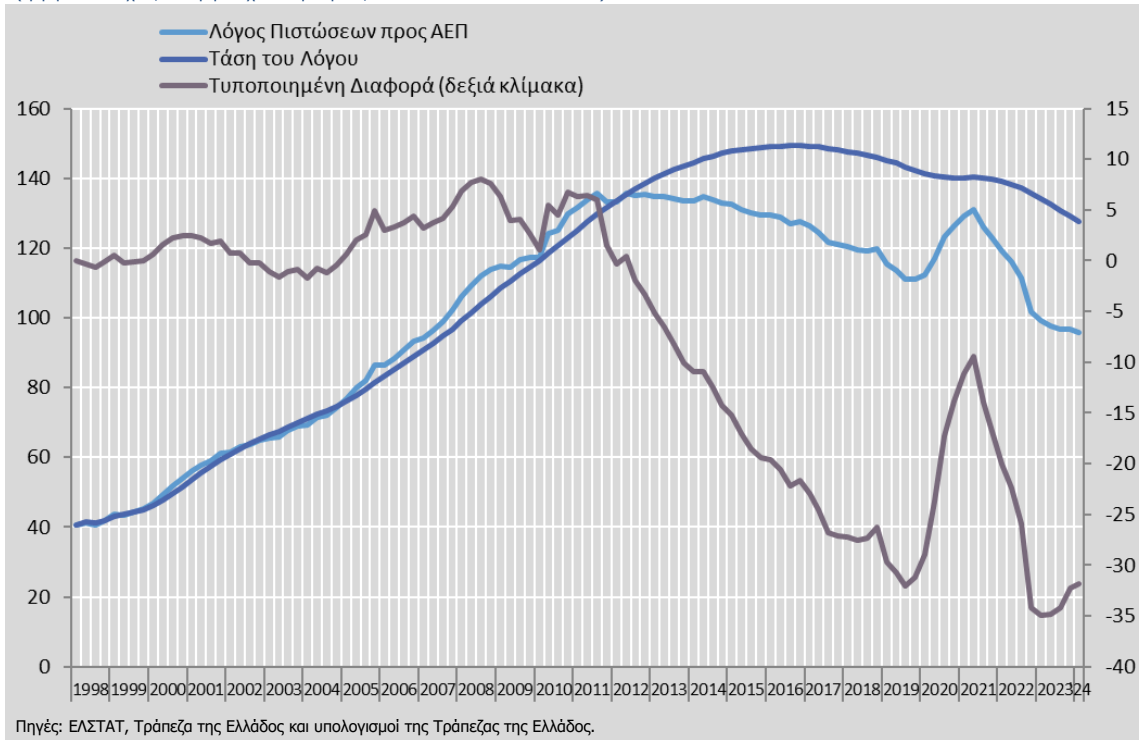
- Πιστωτικές εξελίξεις, όπου παρακολουθούνται ο λόγος του υπολοίπου της χρηματοδότησης προς το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές, η εξέλιξη των δανείων προς νοικοκυριά και η εξέλιξη της χρηματοδότησης των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων.
- Δανειακή επιβάρυνση του ιδιωτικού τομέα, όπου παρακολουθούνται η εξέλιξη της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα, ο λόγος του υπολοίπου της χρηματοδότησης των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων προς το ΑΕΠ, ο λόγος του υπολοίπου των δανείων σε νοικοκυριά προς το ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημά τους και ο δείκτης εξυπηρέτησης χρέους προς εισόδημα κατά την έγκριση για τα δάνεια που εξασφαλίζονται από οικιστικά ακίνητα.
- Δυνητική υπερτίμηση των ακινήτων, όπου παρακολουθείται η εξέλιξη των τιμών των οικιστικών και επαγγελματικών ακινήτων (γραφείων και καταστημάτων).
- Ευρωστία των πιστωτικών ιδρυμάτων, όπου παρακολουθείται το καθαρό περιθώριο επιτοκίου, η εξέλιξη των σταθμισμένων στοιχείων ενεργητικού, ο δείκτης μόχλευσης και ο λόγος δανείων προς καταθέσεις.
- Εξωτερικές ανισορροπίες, όπως αντανακλώνται στην εξέλιξη του λόγου του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών προς το ΑΕΠ.
- Τιμολόγηση του κινδύνου, όπου παρακολουθείται η εξέλιξη του Γενικού Δείκτη του Χρηματιστηρίου Αθηνών, καθώς και του κλαδικού δείκτη των τραπεζών.

Στην Ελλάδα, η “τυποποιημένη διαφορά των πιστώσεων προς το ΑΕΠ” παραμένει σε αρνητικό έδαφος από το 2012. Το α’ τρίμηνο του 2024 διαμορφώθηκε σε -31,8 ποσοστιαίες μονάδες, έναντι -32,3 ποσοστιαίων μονάδων το προηγούμενο τρίμηνο (βλ. Διάγραμμα IV.2). Επισημαίνεται ότι το α’ τρίμηνο του 2024 είναι το τελευταίο διαθέσιμο τρίμηνο των χρηματοοικονομικών στοιχείων παθητικού του ιδιωτικού μη χρηματοπιστωτικού τομέα. Για την εν λόγω τιμή της “τυποποιημένης διαφοράς των πιστώσεων προς το ΑΕΠ”, το σημείο αναφοράς αποθέματος ασφαλείας (οδηγός αποθέματος ασφαλείας), όπως αυτό ορίζεται στη σύσταση Β παράγραφος 3α της Σύστασης ΕΣΣΚ/2014/1, είναι μηδέν.

⁸⁵ Για αναλυτικούς ορισμούς, βλ. ΠΙΕΕ 202/1/11.3.2022.

Διάγραμμα IV.2 Τυποποιημένη διαφορά πιστώσεων προς το ΑΕΠ, λόγος πιστώσεων προς ΑΕΠ και μακροχρόνια τάση του λόγου πιστώσεων προς το ΑΕΠ (δ' τρίμηνο 1997 – α' τρίμηνο 2024)

(Τριμηνιαία στοιχεία, ΑΕΠ μη εποχικά διορθωμένο, Hodrick Prescott one-sided filter)

Η ανάλυση των πρόσθετων δεικτών που εξετάζει η Τράπεζα της Ελλάδος αναδεικνύει την απαρχή συσσώρευσης κυκλικών συστημικών κινδύνων σε επιμέρους τομείς, όπως η χρηματοδότηση των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων, οι τιμές των οικιστικών ακινήτων και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Συνολικά ωστόσο, επιβεβαιώνει την εκτίμηση περί της απουσίας υπέρμετρης πιστωτικής επέκτασης.

1.3 ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΑΝΤΙΚΥΚΛΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οι κυκλικοί συστημικοί κίνδυνοι στην Ελλάδα έχουν παραμείνει σε χαμηλό ή μεσαίο επίπεδο για μακρά χρονική περίοδο και δεν αναμένεται στο προσεχές μέλλον απότομη συσσώρευσή τους, γεγονός που θα επέτρεπε τη διατήρηση του ποσοστού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας στο 0%.

Από την άλλη πλευρά, το σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον, η ανάκτηση της επενδυτικής κατηγορίας για την πιστοληπτική διαβάθμιση της Ελλάδος και η βελτίωση των θεμελιωδών μεγεθών και των εποπτικών δεικτών του τραπεζικού τομέα διαμορφώνουν μια ευνοϊκή συγκυρία για τη δημιουργία επαρκούς μακροπρόθεσμου χώρου που θα διασφαλίζει τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος μακροπρόθεσμα. Προς την κατεύθυνση αυτή συνηγορούν και οι συστάσεις διεθνών οργανισμών. Πιο συγκεκριμένα, στις 28 Ιουνίου 2024 το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ με δήλωσή του ενθαρρύνει τις εθνικές αρχές να αυξήσουν τα κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας με δυνατότητα άμεσης αποδέσμευσης, δεδομένου ότι οι επικρατούσες συνθήκες στον τραπεζικό τομέα εκτιμάται ότι περιορίζουν την υπερκυκλικότητα. Επίσης, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), στην τελευταία έκθεσή του στο πλαίσιο του Article IV Consultation, επισημαίνει ότι η εφαρμογή ενός θετικού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας σε

ουδέτερο περιβάλλον κινδύνου θα συνέβαλε στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας του τραπεζικού τομέα στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο αυτό, η Τράπεζα της Ελλάδος αποφάσισε να ορίσει το επιδιωκόμενο ποσοστό θετικού αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας σε ουδέτερο περιβάλλον κινδύνου για την Ελλάδα στο 0,5%.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η Τράπεζα της Ελλάδος αποφάσισε με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 235/2/07.10.2024 να καθορίσει το ποσοστό του αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας στο 0,25% με ημερομηνία εφαρμογής την 1η Οκτωβρίου 2025, ενώ το γ' τρίμηνο του 2024 το είχε διατηρήσει σε μηδενικό επίπεδο.

2. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΣΥΣΤΗΜΙΚΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (O-SII) ΚΑΙ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ O-SII

Η εφαρμογή του αποθέματος ασφαλείας λοιπών συστημικά σημαντικών ιδρυμάτων (Other Systemically Important Institutions – O-SII)⁸⁶ αποσκοπεί στη μείωση του ηθικού κινδύνου (moral hazard) και στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των λοιπών συστημικά σημαντικών ιδρυμάτων. Ο ηθικός κίνδυνος συνίσταται στην προσδοκία του ιδρύματος ότι, λόγω της συστημικής του σημασίας, δεν θα αφεθεί να καταρρεύσει (too big to fail). Η επιβολή πρόσθετων κεφαλαιακών απαιτήσεων με τη μορφή αποθέματος ασφαλείας O-SII περιορίζει την υπερβολική ανάληψη κινδύνων από το συστημικά σημαντικό ίδρυμα, με σκοπό τη μείωση του ηθικού κινδύνου. Επιπροσθέτως, μειώνει τις συστημικές επιπτώσεις του ηθικού κινδύνου μέσω της ενίσχυσης των αποθεμάτων κεφαλαίου του συστημικά σημαντικού ιδρύματος για την απορρόφηση ενδεχόμενων ζημιών και κατά συνέπεια τον περιορισμό του κινδύνου μετάδοσης της διαταραχής στον υπόλοιπο τραπεζικό τομέα.

Το απόθεμα ασφαλείας O-SII συνίσταται σε κεφάλαιο κοινών μετοχών της Κατηγορίας 1 (CET1) και το ποσοστό του καθορίζεται σε ύψος έως 3% επί του συνολικού ποσού ανοίγματος σε κίνδυνο.⁸⁷ Το εν λόγω απόθεμα ασφαλείας τίθεται σε ενοποιημένη, υποενοποιημένη ή ατομική βάση, ανάλογα με την περίπτωση, και το ύψος του επανεξετάζεται τουλάχιστον ετησίως.

Η Τράπεζα της Ελλάδος, βάσει του ν. 4261/2014 (άρθρο 124), είναι αρμόδια για τον προσδιορισμό των λοιπών συστημικά σημαντικών ιδρυμάτων (Other Systemically Important Institutions – O-SIIs) μεταξύ των ιδρυμάτων που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα. Ο προσδιορισμός των λοιπών συστημικά σημαντικών ιδρυμάτων διενεργείται σε ετήσια βάση, προκειμένου να εξεταστεί αν είναι σκόπιμη η εφαρμογή σε αυτά αποθέματος ασφαλείας O-SII, καθώς και να καθοριστεί το ύψος του εν λόγω αποθέματος.

Η Τράπεζα της Ελλάδος, για τον προσδιορισμό των O-SII, εφαρμόζει τη μεθοδολογία που περιλαμβάνεται στις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές που εξέδωσε η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (EAT),⁸⁸ όπως αυτές υιοθετήθηκαν με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος 56/18.12.2015. Σύμφωνα με τη μεθοδολογία αυτή, οι αρμόδιες αρχές υπολογίζουν βαθμολογία που υποδηλώνει τη συστημική σημασία κάθε ιδρύματος βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων. Τα κριτήρια αυτά αφορούν το μέγεθος, τη σημασία για την οικονομία της Ελλάδας, την πολυπλοκότητα/διασυνοριακή δραστηριότητα και το βαθμό διασύνδεσης του ιδρύματος με το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Στα τέσσερα αυτά κριτήρια αντιστοιχούν υποχρεωτικοί δείκτες, οι οποίοι θα πρέπει να χρησιμοποιούνται κατ' ελάχιστον από τις αρμόδιες αρχές κατά τον υπολογισμό της βαθμολογίας κάθε ιδρύματος. Η βαθμολογία κάθε ιδρύματος εκφράζεται σε μονάδες βάσης (μ.β.). Κάθε αρμόδια αρχή ορίζει ένα κατώφλι σε μ.β. και όσα ιδρύματα το υπερβαίνουν θεωρούνται ως O-SII. Το κατώφλι αυτό δύναται να οριστεί από τις 275 μ.β. έως τις 425 μ.β., προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες του τραπεζικού τομέα κάθε κράτους-μέλους και να διασφαλιστεί ομοιογένεια στα O-SII που προσδιορίζονται με αυτό τον τρόπο βάσει της συστημικής τους σημασίας. Ως ενδεικτικό κατώφλι προτείνονται οι 350 μονάδες βάσης. Επίσης, παρέχεται στις

⁸⁶ Τα λοιπά συστημικά σημαντικά ιδρύματα αντιδιαστέλλονται προς εκείνα τα οποία χαρακτηρίζονται ως παγκοσμίως συστημικά σημαντικά ιδρύματα (Global Systemically Important Institutions – G-SIIs).

⁸⁷ Επισημαίνεται ότι το απόθεμα ασφαλείας O-SII δύναται να υπερβαίνει το 3% κατόπιν έγκρισης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

⁸⁸ EAT, EBA/GL/2014/10.

Πίνακας IV.1 Υποχρεωτικοί δείκτες για τη βαθμολόγηση των λοιπών συστημικά σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα

Κριτήριο	Δείκτες	Συντελεστής στάθμισης (%)
Μέγεθος	Σύνολο στοιχείων ενεργητικού	25
Σημασία	Αξία εγχώριων πράξεων πληρωμής	8,33
	Καταθέσεις ιδιωτικού τομέα από καταθέτες εντός ΕΕ	8,33
	Δάνεια ιδιωτικού τομέα σε δανειολήπτες εντός ΕΕ	8,33
Διασυνοριακή δραστηριότητα	Αξία εξωχρηματοπιστηριακών παραγώγων (ονομαστική)	8,33
	Διακρατικές υποχρεώσεις	8,33
	Διακρατικές απαιτήσεις	8,33
Διασύνδεση	Υποχρεώσεις εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος	8,33
	Στοιχεία ενεργητικού εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος	8,33
	Χρεωστικοί τίτλοι	8,33

αρμόδιες αρχές η δυνατότητα να προσδιορίζουν ως O-SII και επιπλέον οντότητες βάσει πρόσθετων ποιοτικών ή/και ποσοτικών δεικτών συστημικού κινδύνου.

Η Τράπεζα της Ελλάδος, για τον υπολογισμό της βαθμολογίας των ελληνικών τραπεζών ως προς τη συστημική τους σημασία, χρησιμοποίησε αποκλειστικά τους υποχρεωτικούς δείκτες βαθμολόγησης (βλ. Πίνακα IV.1) και επέλεξε ως κατώφλι τις 350 μονάδες βάσης.

Με βάση τα παραπάνω, για το 2024 προσδιορίστηκαν ως O-SII τα παρακάτω ιδρύματα σε ενοποιημένη βάση:

- Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.
- Πειραιώς Financial Holdings Α.Ε.
- Alpha Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε.
- Eurobank Ergasias Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε.

και αντίστοιχα τα παρακάτω πιστωτικά ιδρύματα σε ατομική βάση:

- Άλφα Τράπεζα Α.Ε.
- Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.
- Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε.
- Τράπεζα Eurobank Α.Ε.

Τα παραπάνω τέσσερα πιστωτικά ιδρύματα που προσδιορίστηκαν ως O-SII αντιπροσωπεύουν περίπου το 94% του ενεργητικού του εγχώριου τραπεζικού τομέα.

Με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 234/1/23.09.2024, η Τράπεζα της Ελλάδος αποφάσισε να καθορίσει το απόθεμα ασφαλείας O-SII για το έτος 2025 για τα ιδρύματα που προσδιορίζονται παραπάνω ως O-SII ως εξής:

- σε ποσοστό 1,25% για τη Eurobank Ergasias Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε. σε ενοποιημένη βάση, και
- σε ποσοστό 1,00% για τα παρακάτω O-SII:
 - Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. σε ατομική και ενοποιημένη βάση,
 - Πειραιώς Financial Holdings Α.Ε. σε ενοποιημένη βάση και Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε. σε ατομική βάση,
 - Τράπεζα Eurobank Α.Ε. σε ατομική βάση, και
 - Alpha Υπηρεσιών και Συμμετοχών Α.Ε. σε ενοποιημένη βάση και Άλφα Τράπεζα Α.Ε. σε ατομική βάση.

3. ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΑΝΕΙΑΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΙ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΔΑΝΕΙΟΛΗΠΤΗ

Τα μακροπροληπτικά μέτρα για τη δανειακή επιβάρυνση που εφαρμόζονται σε επίπεδο δανειολήπτη στοχεύουν στον περιορισμό της συσσώρευσης συστημικών κινδύνων που απορρέουν από την αγορά ακινήτων και συνδέονται με τη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα. Με την ενεργοποίηση των μέτρων αυτών αποσοβείται ο κίνδυνος υπέρμετρης χαλάρωσης των πιστοδοτικών κριτηρίων, με αποτέλεσμα την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των δανειοληπτών και τη μείωση του πιστωτικού κινδύνου των πιστωτών.

Στην Ελλάδα, αρμόδια για τη θέσπιση μακροπροληπτικών μέτρων σχετικά με τη δανειακή επιβάρυνση που εφαρμόζονται σε επίπεδο δανειολήπτη είναι η Τράπεζα της Ελλάδος δυνάμει του άρθρου 133Α του ν. 4261/2014, όπως προστέθηκε με το άρθρο 54 του ν. 5036/2023 με ισχύ από τις 29 Μαρτίου 2023. Στο πλαίσιο της μακροπροληπτικής της αρμοδιότητας, η Τράπεζα της Ελλάδος καθορίζει το είδος των μακροπροληπτικών μέτρων για τη δανειακή επιβάρυνση που εφαρμόζονται σε επίπεδο δανειολήπτη, τους δείκτες ή τα χαρακτηριστικά των πιστώσεων ως προς τα οποία θα εφαρμόζονται τα όρια που θεσπίζει, καθώς και το ύψος των ορίων αυτών, το είδος των πιστώσεων ως προς τις οποίες εφαρμόζονται τα μακροπροληπτικά μέτρα, τους όρους και τις προϋποθέσεις εφαρμογής τους.

Με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 227/1/8.3.2024 θεσπίστηκαν μέτρα για τη δανειακή επιβάρυνση που εφαρμόζονται σε επίπεδο δανειολήπτη για δάνεια και λοιπές πιστώσεις προς φυσικά πρόσωπα με εξασφάλιση οικιστικό ακίνητο στην Ελλάδα, με ημερομηνία εφαρμογής την 1η Ιανουαρίου 2025, ώστε να υπάρξει επαρκής περίοδος προσαρμογής στο νέο πλαίσιο. Ειδικότερα, το ανώτατο επιτρεπόμενο όριο για το δείκτη δανείου προς αξία κατά την έγκριση (loan-to-value at origination – LTV-O) τέθηκε σε 90% για τους δανειολήπτες που είναι αγοραστές για πρώτη φορά και σε 80% για τους λοιπούς δανειολήπτες. Επίσης, το ανώτατο επιτρεπόμενο όριο για το δείκτη εξυπηρέτησης δανείου προς εισόδημα κατά την έγκριση (debt service-to-income at origination – DSTI-O) τέθηκε σε 50% για τους δανειολήπτες που είναι αγοραστές για πρώτη φορά και σε 40% για τους λοιπούς δανειολήπτες. Επισημαίνεται ότι ο δείκτης DSTI-O νοείται ως το ετήσιο κόστος εξυπηρέτησης του συνολικού χρέους σε σχέση με το συνολικό ετήσιο διαθέσιμο εισόδημα του δανειολήπτη κατά το χρόνο έγκρισης του δανείου ή της πίστωσης, ενώ ο δείκτης LTV-O νοείται ως το σύνολο των δανείων ή τμημάτων δανείων και λοιπών πιστώσεων που εξασφαλίζονται με ακίνητο από το δανειολήπτη κατά το χρόνο έγκρισης σε σχέση με την αξία του υπέγγυου ακινήτου κατά το χρόνο έγκρισης.

Κρίθηκε σκόπιμο να τεθούν λιγότερο αυστηρά όρια για τους αγοραστές για πρώτη φορά, ώστε να διευκολύνεται η πρόσβασή τους στη στεγαστική πίστη. Επιπροσθέτως, ποσοστό έως 10% επί του συνολικού αριθμού των δανείων και λοιπών πιστώσεων που εγκρίνονται και έχουν έστω εν μέρει εκταμειωθεί εντός εκάστοτε ημερολογιακού τριμήνου σε επίπεδο ιδρύματος ή οντότητας δύναται να υπερβαίνει τα ανώτατα επιτρεπόμενα όρια LTV-O και DSTI-O. Η αξιολόγηση της υπέρβασης των ορίων θα γίνεται διακριτά για τους αγοραστές για πρώτη φορά και για τους λοιπούς δανειολήπτες. Διευκρινίζεται ότι τα προαναφερθέντα όρια δεν εφαρμόζονται σε μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα, σε δάνεια που τελούν υπό καθεστώς ρύθμισης, σε μεταβιβαζόμενα χαρτοφυλάκια από εταιρίες διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, καθώς και σε δάνεια που εντάσσονται σε προγράμματα εθνικής στεγαστικής πολιτικής ή αφορούν τη μετάβαση στην πράσινη οικονομία.

Υ.ΛΟΙΠΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

1. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΓΧΩΡΙΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Το πρώτο εξάμηνο του 2024 η διάρθρωση του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος δεν παρουσίασε αξιοσημείωτες μεταβολές συγκριτικά με το τέλος του 2023, με τις τράπεζες να παραμένουν ο βασικός πυλώνας του (βλ. Πίνακα V.1). Ειδικότερα, το ενεργητικό των πιστωτικών ιδρυμάτων ανήλθε σε 85,1% επί του συνολικού ενεργητικού του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με τις ελληνικές εμπορικές τράπεζες να αντιπροσωπεύουν το 83,5% του συνόλου, ενώ οι συνεταιριστικές τράπεζες και τα υποκαταστήματα ξένων τραπεζών αντιπροσωπεύουν μόλις το 0,5% και 1,1%, αντίστοιχα. Οι τέσσερις σημαντικές τράπεζες εξακολουθούν να αποτελούν τη συντριπτική πλειονότητα του τραπεζικού τομέα, με το ενεργητικό τους να αποτελεί περίπου το 93,8% του συνόλου.

Πίνακας V.1 Διάρθρωση του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος

(ποσά σε εκατ. ευρώ, ποσοστό)

Ενεργητικό	2020		2021		2022		2023		Ιούνιος 2024	
Πιστωτικά ιδρύματα	277.335	87,8%	302.678	87,9%	306.119	88,4%	294.417	86,1%	294.985	85,1%
Ελληνικές εμπορικές τράπεζες	271.791	86,1%	296.403	86,1%	299.284	86,4%	289.554	84,7%	289.612	83,5%
Συνεταιριστικές τράπεζες	1.727	0,5%	1.786	0,5%	1.750	0,5%	1.620	0,5%	1.636	0,5%
Υποκαταστήματα ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων	3.818	1,2%	4.490	1,3%	5.085	1,5%	3.242	0,9%	3.737	1,1%
Θεσμικοί επενδυτές	29.612	9,4%	32.875	9,5%	31.812	9,2%	38.635	11,3%	43.238	12,5%
Ασφαλιστικές επιχειρήσεις	19.976	6,3%	20.468	5,9%	18.698	5,4%	20.326	5,9%	20.599	5,9%
Ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης και ιδρύματα επαγγελματικών συνταξοδοτικών παροχών	1.698	0,5%	1.887	0,5%	1.800	0,5%	2.158	0,6%	2.348	0,7%
Οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων	7.938	2,5%	10.519	3,1%	11.314	3,3%	16.152	4,7%	20.291	5,9%
<i>Αμοιβαία κεφάλαια (συμπεριλαμβανομένων των α/κ χρηματοαγοράς-διαθεσίμων)</i>	4.799	1,5%	6.606	1,9%	6.751	1,9%	11.237	3,3%	15.044	4,3%
<i>Εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου και επενδύσεων σε ακίνητη περιουσία</i>	3.139	1,0%	3.913	1,1%	4.563	1,3%	4.915	1,4%	5.248	1,5%
Λοιπές μη τραπεζικές επιχειρήσεις	7.528	2,4%	7.184	2,1%	6.899	2,0%	7.440	2,2%	7.329	2,1%
Χρηματιστηριακές εταιρίες	753	0,2%	807	0,2%	607	0,2%	818	0,2%	930	0,3%
Εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης και πρακτορείας απαιτήσεων	6.522	2,1%	6.186	1,8%	6.292	1,8%	6.618	1,9%	6.394	1,8%
Εταιρίες παροχής πιστώσεων και εταιρίες κεφαλαίου επιχειρηματικών συμμετοχών	253	0,1%	191	0,1%	0	0,0%	4	0,0%	5	0,0%
Εταιρίες διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις	1.223	0,4%	1.535	0,4%	1.445	0,4%	1.294	0,4%	1.177	0,3%
Σύνολο	315.699	100%	344.272	100%	346.275	100%	341.786	100%	346.729	100%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Οι θεσμικοί επενδυτές⁸⁹ συνεχίζουν να αποτελούν το δεύτερο μεγαλύτερο τομέα του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Τον Ιούνιο του 2024, το ενεργητικό τους παρουσίασε σημαντική αύξηση σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023, με αποτέλεσμα το μερίδιό τους να διευρυνθεί σε 12,5% στο σύνολο του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στους Οργανισμούς Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες (ΟΣΕΚΑ) με ενεργητικό 20,3 δισεκ. ευρώ (5,9% του συνόλου). Το ενεργητικό των Α/Κ καταγράφει αξιοσημείωτη αύξηση την τελευταία διετία (υπερδιπλασιάστηκε σε σχέση με το τέλος του 2022).⁹⁰ Το ενεργητικό των ασφαλιστικών επιχειρήσεων αυξήθηκε οριακά στα 20,6 δισεκ. ευρώ (5,9% του συνόλου).

Μικρό μερίδιο αγοράς εξακολουθούν να κατέχουν οι λοιπές μη τραπεζικές επιχειρήσεις (χρηματοπιστηριακές εταιρίες, εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης – leasing, εταιρίες πρακτόρευσης απαιτήσεων – factoring και εταιρίες κεφαλαίου επιχειρηματικών συμμετοχών), το οποίο διαμορφώθηκε σε 2,1% του συνόλου του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Τέλος, ο κλάδος των εταιριών διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ) αποτελεί ένα πολύ μικρό τμήμα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με το ενεργητικό τους να ανέρχεται σε μόλις 0,3% του συνόλου.⁹¹

⁸⁹ Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις, τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης (ΤΕΑ) και οι οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ).

⁹⁰ Η αύξηση του ενεργητικού των Α/Κ αφορά ειδικά τα νέα αμοιβαία κεφάλαια με καθορισμένη διάρκεια. Συνήθως τα αμοιβαία κεφάλαια αυτά διαθέτουν διάρκεια δύο έως πέντε ετών.

⁹¹ Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι διαχειρίζονται το μεγαλύτερο μέρος των ΜΕΔ.

2. ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

2.1 ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ⁹²

Το πρώτο εξάμηνο του 2024 δεν παρατηρήθηκαν αξιόλογες μεταβολές στη διάρθρωση της ελληνικής αγοράς ιδιωτικής ασφάλισης, με 34 ασφαλιστικές επιχειρήσεις⁹³ να δραστηριοποιούνται σε αυτή. Οι επιχειρήσεις αυτές κατηγοριοποιούνται βάσει της άδειας λειτουργίας και των ασφαλιστικών τους εργασιών ως εξής:

- 2 επιχειρήσεις ασφαλίσεων ζωής,
- 19 επιχειρήσεις ασφαλίσεων κατά ζημιών και
- 13 επιχειρήσεις που ασκούν ταυτόχρονα δραστηριότητες ασφαλίσεων ζωής και ασφαλίσεων κατά ζημιών (συμπεριλαμβάνονται επιχειρήσεις του κλάδου ζωής που, εκ των ασφαλίσεων κατά ζημιών, ασκούν αποκλειστικά αυτές των κλάδων “Ατυχήματα” και “Ασθένειες”).

Από τις ως άνω 34 ασφαλιστικές επιχειρήσεις, 31 λειτουργούν και εποπτεύονται σύμφωνα με την ευρωπαϊκή οδηγία “Φερεγγυότητα II” (Solvency II), που εφαρμόζεται σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) από 1.1.2016, ενώ 3 επιχειρήσεις εξαιρούνται, λόγω μεγέθους, από την εφαρμογή πλήθους απαιτήσεων που αφορούν και τους τρεις βασικούς πυλώνες της Φερεγγυότητας II (Solvency II).⁹⁴ Εκ των 31 ασφαλιστικών επιχειρήσεων που υπόκεινται στις διατάξεις της Φερεγγυότητας II, οι 11 ανήκουν σε ασφαλιστικούς ομίλους με έδρα στο εξωτερικό⁹⁵ και 5 ανήκουν σε ασφαλιστικούς ομίλους που υπόκεινται στην εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος. Επίσης, 6 ασφαλιστικές επιχειρήσεις με έδρα στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται σε άλλες χώρες της ΕΕ με καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (βλ. Πίνακα V.2).

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Αρχής Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (European Insurance and Occupational Pensions Authority), το Δεκέμβριο του 2023 δραστηριότητα στην Ελλάδα, με καθεστώς είτε ελεύθερης εγκατάστασης (υποκατάστημα) είτε ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, ασκούσαν και 190 ασφαλιστικές επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους σε άλλο κράτος-μέλος της ΕΕ⁹⁶ και εποπτεύονται, ως προς τη χρηματοοικονομική τους κατάσταση, από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές των χωρών καταγωγής τους.⁹⁷

⁹² Στο κεφάλαιο αυτό έχουν ληφθεί υπόψη πληροφορίες και στοιχεία που υποβλήθηκαν έως τις 30.6.2024.

⁹³ Εξαιρουμένων των αλληλασφαλιστικών συνεταιρισμών του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 7 του ν. 4364/2016.

⁹⁴ Η Τράπεζα της Ελλάδος, με βάση την αρχή της αναλογικότητας, έχει επιτρέψει σε 3 ασφαλιστικές επιχειρήσεις που πληρούν τα απαιτούμενα κριτήρια μεγέθους και εργασιών να εξαιρεθούν από ορισμένες διατάξεις της Φερεγγυότητας II σχετικά με τις απαιτήσεις για τη φερεγγυότητα, το σύστημα διακυβέρνησης και τη δημοσιοποίηση εκθέσεων και αναφορών.

⁹⁵ Ο αριθμός ανέρχεται σε 11, λόγω της από 18.1.2024 εξαγοράς του 75% της “Υδρόγειος Α.Α.Ε.” από την “Reale Mutua di Assicurazioni”.

⁹⁶ Πηγή: Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (ΕΑΑΕΣ)/European Insurance and Occupational Pensions Authority (ΕΙΟΡΑ).

⁹⁷ Το 2023 η ετήσια παραγωγή ασφαλιστών των επιχειρήσεων αυτών ανερχόταν σε 335 εκατ. ευρώ για τα υποκαταστήματα και 1.006 εκατ. ευρώ για δραστηριότητα μέσω ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, που αντιστοιχεί σε ποσοστό 5% και 16% επί του συνόλου της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς.

Πίνακας V.2 Αριθμός ασφαλιστικών επιχειρήσεων με δραστηριότητα στην Ελλάδα

	2020	2021	2022	2023	α' εξάμηνο 2024
Επιχειρήσεις ασφαλίσεων ζωής	2	2	2	2	2
Επιχειρήσεις ασφαλίσεων κατά ζημιών	18	18	19	19	19
Επιχειρήσεις ασφαλίσεων ζωής και κατά ζημιών	17	16	15	13	13
Σύνολο	37	36	36	34	34
<i>Εκ των οποίων εποπτεύονται σύμφωνα με τη Φερεγγυότητα II</i>	<i>35</i>	<i>34</i>	<i>34</i>	<i>31</i>	<i>31</i>
Υποκαταστήματα ασφαλιστικών επιχειρήσεων με έδρα σε άλλο κράτος-μέλος της ΕΕ	23	21	20	21	22
Ασφαλιστικές επιχειρήσεις με καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών ή ελεύθερης εγκατάστασης	253	215	229	190	Μ.Δ.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Επισημαίνεται ότι οι επιχειρήσεις αυτές έχουν μεγάλο μερίδιο αγοράς στον τομέα ασφάλισης αστικής ευθύνης χερσαίων οχημάτων. Μάλιστα, το πρώτο εξάμηνο του 2024 αυξήθηκε το μερίδιό τους (σε πλήθος οχημάτων) και ανήλθε σε 22% από 21% το Δεκέμβριο του 2023.

Τα οικονομικά μεγέθη που παρουσιάζονται παρακάτω αφορούν μόνο τις 31 επιχειρήσεις που υπόκεινται στην, κατά Φερεγγυότητα II, χρηματοοικονομική εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος.

Η εγχώρια ασφαλιστική αγορά χαρακτηρίζεται από σημαντική συγκέντρωση, ιδιαίτερα στις επιχειρήσεις που ασκούν εργασίες ασφαλίσεων ζωής και στις επιχειρήσεις που ασκούν ταυτοχρόνως ασφαλίσεις ζωής και κατά ζημιών, καθώς οι 5 μεγαλύτερες εξ αυτών κατέχουν το 87% της σχετικής αγοράς, σε όρους τεχνικών προβλέψεων, ενώ οι 5 μεγαλύτερες ασφαλιστικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στις ασφαλίσεις κατά ζημιών, σε όρους ακαθάριστων εγγεγραμμένων ασφαλιστρών, κατέχουν μερίδιο που ανέρχεται σε 60% της σχετικής αγοράς.

Η παραγωγή ακαθάριστων εγγεγραμμένων ασφαλιστρών στις ασφαλίσεις ζωής⁹⁸ το πρώτο εξάμηνο του 2024 ανήλθε σε 1,4 δισεκ. ευρώ, αυξημένη κατά 11% συγκριτικά με το πρώτο εξάμηνο του 2023. Από το ανωτέρω ποσό, 0,6 δισεκ. ευρώ αφορά συμβόλαια που συνδέονται με επενδύσεις, ποσοστό 44% επί των συνολικών ακαθάριστων εγγεγραμμένων ασφαλιστρών δραστηριοτήτων ζωής, έναντι 42% το πρώτο εξάμηνο του 2023, καταγράφοντας σημαντική αύξηση (16% συγκριτικά με το πρώτο εξάμηνο του 2023). Παράλληλα, καταγράφηκε αύξηση των ακαθάριστων εγγεγραμμένων ασφαλιστρών των ασφαλίσεων με συμμετοχή στα κέρδη κατά 1% και αύξηση των λοιπών ασφαλίσεων ζωής κατά 6% (βλ. Διάγραμμα V.1).

Τα ασφαλίστρα των δραστηριοτήτων ασφαλίσεων κατά ζημιών⁹⁹ ανήλθαν την ίδια περίοδο σε 1,3 δισεκ. ευρώ, αυξημένα κατά 6% συγκριτικά με το πρώτο εξάμηνο του 2023. Από το ποσό αυτό, σημαντικό μερίδιο αποτελούν οι ασφαλίσεις αστικής ευθύνης χερσαίων οχημάτων (30%), οι ασφαλίσεις πυρός (21%) και οι ασφαλίσεις νοσοκομειακών εξόδων (17%), με μεταβολές ασφαλιστρών έναντι του πρώτου εξαμήνου του 2023 κατά +1%, +12% και +9% αντιστοίχως. Το πρώτο εξάμηνο του 2024, οι επισυμβάσεις αποζημιώσεις, χωρίς να ληφθούν υπόψη οι αντισταθμιστικές ανακτήσεις, ανήλθαν σε 1,1 δισεκ. ευρώ για τις ασφαλίσεις ζωής και σε 0,5 δισεκ. ευρώ για τις

⁹⁸ Περιλαμβάνει και την παραγωγή ασφαλίσεων ζωής των επιχειρήσεων μικτής δραστηριότητας, ήτοι ζωής και κατά ζημιών.

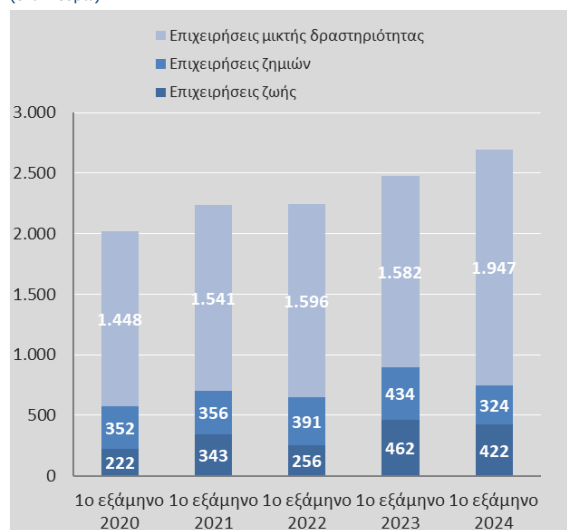
⁹⁹ Περιλαμβάνει και την παραγωγή ασφαλίσεων κατά ζημιών των επιχειρήσεων μικτής δραστηριότητας, ήτοι ζωής και κατά ζημιών.

ασφαλίσεις κατά ζημιών, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 21% και κατά 9% αντίστοιχα (βλ. Διάγραμμα V.2).

Στις ασφαλίσεις κατά ζημιών, ο δείκτης ζημιών (loss ratio) της αγοράς το πρώτο εξάμηνο του 2024 ανήλθε στο 52% (έναντι 55% το 2023), ενώ ο δείκτης εξόδων (διαχείρισης και προμηθειών) ανήλθε στο 49% (έναντι 48% το 2023).

Διάγραμμα V.1 Ακαθάριστα εγγεγραμμένα ασφάλιστρα ανά είδος ασφαλιστικής επιχείρησης

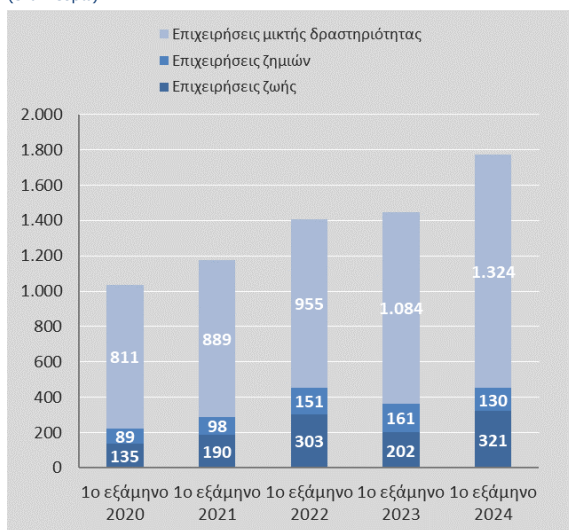
(εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα V.2 Επισυμβάσεις αποζημιώσεων ανά είδος ασφαλιστικής επιχείρησης

(εκατ. ευρώ)

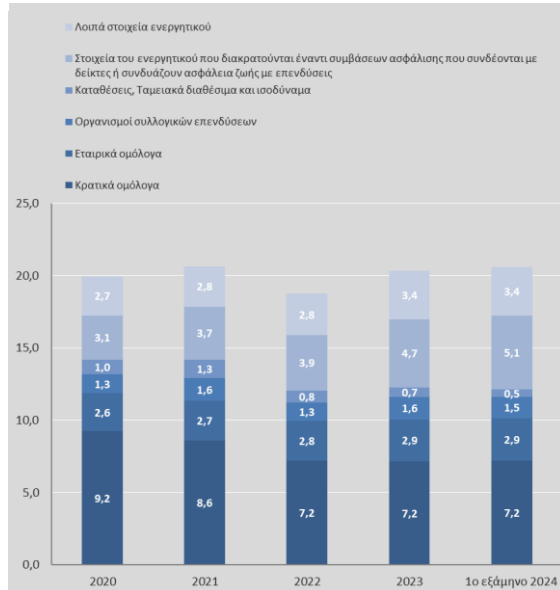
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Το σύνολο του ενεργητικού των εποπτευόμενων από την Τράπεζα της Ελλάδος ασφαλιστικών επιχειρήσεων διαμορφώθηκε σε 20,6 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, οριακά αυξημένο κατά 1% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023. Από το σύνολο του ενεργητικού, 7,2 δισεκ. ευρώ (35%) ήταν τοποθετημένα σε κρατικά ομόλογα και 2,9 δισεκ. ευρώ (14%) σε εταιρικά ομόλογα. Όσον αφορά την πιστοληπτική διαβάθμιση αυτών, το 98% των κρατικών ομολόγων και αντίστοιχα το 86% των εταιρικών ομολόγων ήταν πιστοληπτικής διαβάθμισης BB- και πάνω. Επιπλέον, ποσό 5,1 δισεκ. ευρώ (25%) αφορούσε επενδύσεις για ασφαλίσεις των οποίων τον επενδυτικό κίνδυνο φέρουν οι ασφαλισμένοι (βλ. Διάγραμμα V.3).

Αντίστοιχα, τον Ιούνιο του 2024 οι συνολικές υποχρεώσεις των ασφαλιστικών επιχειρήσεων ανήλθαν σε 16,8 δισεκ. ευρώ (από 16,6 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023), με το σύνολο των τεχνικών προβλέψεων να διαμορφώνονται σε 15,3 δισεκ. ευρώ για την ίδια περίοδο (από 15,2 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023), εκ των οποίων 11,8 δισεκ. ευρώ αφορούσαν ασφαλίσεις ζωής και 3,5 δισεκ. ευρώ ασφαλίσεις κατά ζημιών. Από τις τεχνικές προβλέψεις ζωής, το 39% αφορά ασφαλίσεις ζωής που συνδέονται με επενδύσεις (έναντι 37% το Δεκέμβριο του 2023) (βλ. Διάγραμμα V.4).

Διάγραμμα V.3 Διάρθρωση του ενεργητικού των ασφαλιστικών επιχειρήσεων

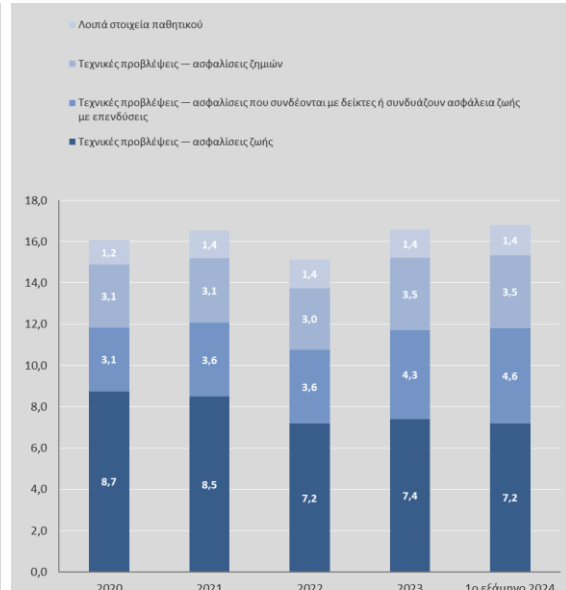
(δισεκ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα V.4 Διάρθρωση υποχρεώσεων των ασφαλιστικών επιχειρήσεων

(δισεκ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τα ίδια κεφάλαια των ασφαλιστικών επιχειρήσεων ανήλθαν σε 3,7 δισεκ. ευρώ, αυξημένα κατά 2% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023. Η συνολική Κεφαλαιακή Απαίτηση Φερεγγυότητας (Solvency Capital Requirement - SCR)¹⁰⁰ ανήλθε σε 2,1 δισεκ. ευρώ, με συνολικά επιλέξιμα ίδια κεφάλαια 3,7 δισεκ. ευρώ. Όσον αφορά την ποιότητα των επιλέξιμων κεφαλαίων της ασφαλιστικής αγοράς, αυτά ταξινομούνται στην υψηλότερη κατηγορία ποιότητας (Κατηγορία 1) σε ποσοστό 91%. Παράλληλα, όλες οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις διαθέτουν δείκτη κάλυψης κεφαλαιακής απαίτησης φερεγγυότητας (SCR ratio) σε επίπεδα σημαντικά υψηλότερα του 100% (βλ. Πίνακα V.3 και Διάγραμμα V.5). Η Ελάχιστη Κεφαλαιακή Απαίτηση (Minimum Capital Requirement - MCR)¹⁰¹ στο σύνολο της ασφαλιστικής αγοράς διαμορφώθηκε σε 0,7 δισεκ. ευρώ, με τα αντίστοιχα συνολικά επιλέξιμα ίδια κεφάλαια να ανέρχονται σε 3,4 δισεκ. ευρώ (βλ. Πίνακα V.3 και Διάγραμμα V.6).

¹⁰⁰ Η Κεφαλαιακή Απαίτηση Φερεγγυότητας (Solvency Capital Requirement) απεικονίζει τα κεφάλαια που πρέπει να διαθέτει μια ασφαλιστική επιχείρηση προκειμένου να έχει τη δυνατότητα να απορροφά ζημιές σε επίπεδο εμπιστοσύνης 99,5% και με ορίζοντα ενός έτους.

¹⁰¹ Η Ελάχιστη Κεφαλαιακή Απαίτηση (Minimum Capital Requirement) απεικονίζει τα κεφάλαια που πρέπει να διαθέτει μια ασφαλιστική επιχείρηση προκειμένου να έχει τη δυνατότητα να απορροφά ζημιές σε επίπεδο εμπιστοσύνης 85% και με ορίζοντα ενός έτους και αντιπροσωπεύει ένα επίπεδο κεφαλαίου κάτω από το οποίο τα συμφέροντα των κατόχων ασφαλιστηρίων συμβολαίων θα εκτίθεντο σε σοβαρό κίνδυνο, εάν επιτρεπόταν στην επιχείρηση να συνεχίσει να λειτουργεί.

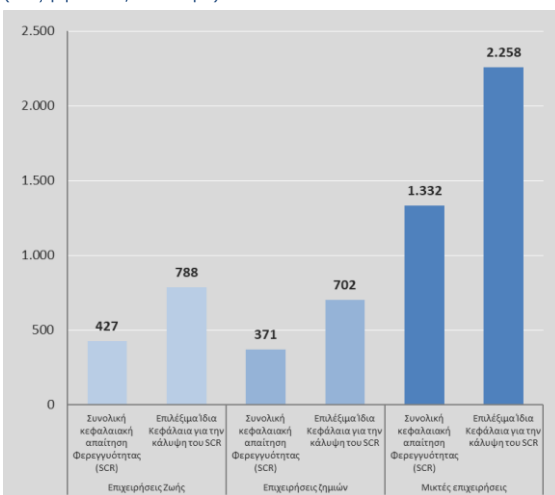
Πίνακας V.3 Κεφαλαιακές Απαιτήσεις, Επιλέξιμα Ίδια Κεφάλαια και Δείκτες Φερεγγυότητας

ποσά σε εκατ. ευρώ	2020	2021	2022	2023	α' εξάμηνο 2024
Συνολική Κεφαλαιακή Απαιτηση Φερεγγυότητας (SCR)	1.940	2.094	1.954	2.104	2.130
Επιλέξιμα Ίδια Κεφάλαια για την κάλυψη του SCR	3.602	3.984	3.606	3.739	3.748
Δείκτης κάλυψης του SCR	185,7%	190,3%	184,6%	177,7%	175,9%
Ελάχιστη Κεφαλαιακή Απαιτηση (MCR)	703	714	676	738	740
Επιλέξιμα Ίδια Κεφάλαια για την κάλυψη του MCR	3.441	3.718	3.290	3.408	3.440
Δείκτης κάλυψης του MCR	489,5%	521,0%	486,9%	461,6%	465,0%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα V.5 Συνολική Κεφαλαιακή Απαιτηση Φερεγγυότητας και Επιλέξιμα Ίδια Κεφάλαια για την κάλυψη του SCR ανά κλάδο ασφαλιστικής επιχείρησης

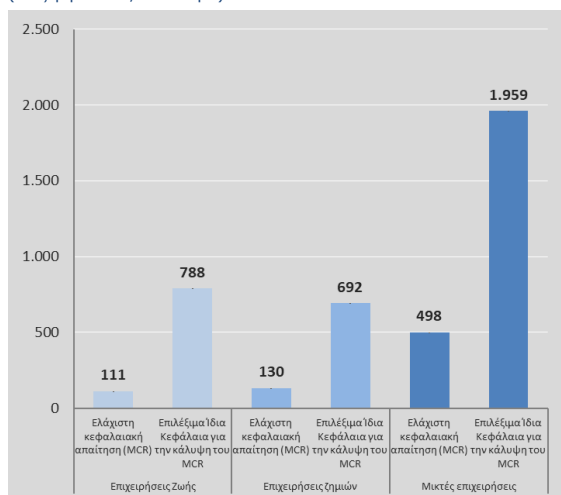
(α' εξάμηνο 2024, εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα V.6 Ελάχιστη Κεφαλαιακή Απαιτηση Φερεγγυότητας και Επιλέξιμα Ίδια Κεφάλαια για την κάλυψη του MCR ανά κλάδο ασφαλιστικής επιχείρησης

(α' εξάμηνο 2024, εκατ. ευρώ)

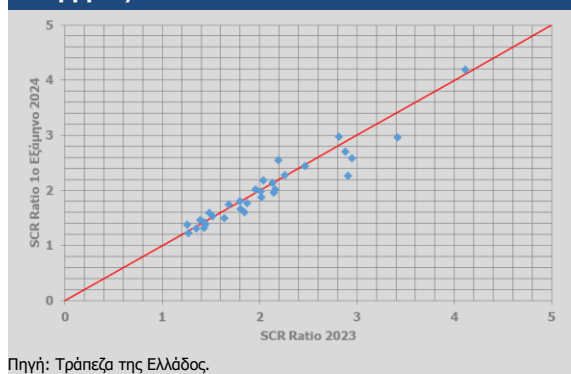

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις παρουσίασαν μεταβολές στο ποσοστό κάλυψης του SCR κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024, ωστόσο όλες παραμένουν φερέγγυες.

Οι επιχειρήσεις που εμφανίζονται πάνω από την κόκκινη ευθεία παρουσιάζουν βελτίωση του ποσοστού κάλυψης του SCR κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024 σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023 (42% του συνόλου των ασφαλιστικών επιχειρήσεων), ενώ οι επιχειρήσεις που βρίσκονται κάτω εμφανίζουν χειροτέρευση (βλ. Διάγραμμα V.7).

Διάγραμμα V.7 Ποσοστό κάλυψης SCR Ιούνιος 2024/ Δεκέμβριος 2023

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

2.2 ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Οι κίνδυνοι που αναλαμβάνουν οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις συνδέονται με τις ασφαλιστικές τους εργασίες και με τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται μέσω του επενδυτικού τους χαρτοφυλακίου. Όπως προκύπτει από την ανάλυση της Κεφαλαιακής Απαίτησης Φερεγγυότητας, οι κίνδυνοι αυτοί για το 2023 δεν παρουσιάζουν σημαντικές μεταβολές.

Οι κίνδυνοι των ασφαλιστικών εργασιών για τις επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν εργασίες ασφαλίσεων ζωής, ως εκ της φύσεως των προϊόντων που διαθέτουν, είναι περισσότερο μακροχρόνιοι και εμπεριέχουν συνήθως μεγαλύτερο επιτοκιακό κίνδυνο και εν γένει κίνδυνο αγοράς. Στις ασφαλίσεις κατά ζημιών, οι ασφαλιστικοί κίνδυνοι είναι κυρίως βραχυχρόνιοι, αν και σε ορισμένες περιπτώσεις απαιτείται χρόνος μέχρι τον πλήρη διακανονισμό των απαιτήσεων ασφάλισης, και αφορούν κυρίως καταστροφικούς κινδύνους, όπως σεισμού ή πυρκαγιάς. Επιπλέον, τόσο για τις εργασίες ασφαλίσεων ζωής όσο και για τις ασφαλίσεις κατά ζημιών, σημαντικοί θεωρούνται ο κίνδυνος αθέτησης αντισυμβαλλομένου, καθώς και ο λειτουργικός κίνδυνος, ο οποίος συνδέεται συνολικά με την, επιτυχή ή μη, επιχειρησιακή λειτουργία της ασφαλιστικής επιχείρησης.

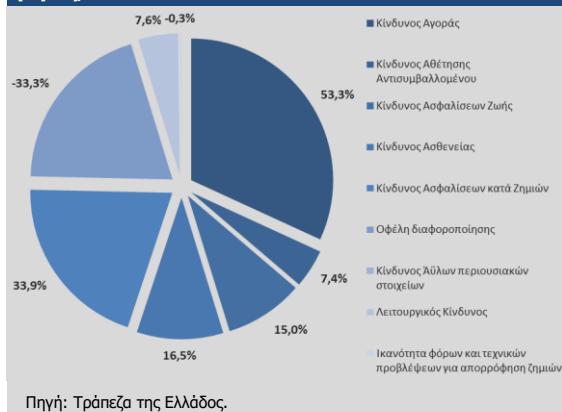
Το 2023 ο κίνδυνος αγοράς, ο οποίος αφορά κυρίως τους κινδύνους μετοχών και πιστωτικών περιθωρίων, παρουσίασε αύξηση, ενώ ο ασφαλιστικός κίνδυνος παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητος σε σύγκριση με το 2022. Σημειώνεται ότι η ανάλυση κινδύνων που παρουσιάζεται στα παρακάτω διαγράμματα αφορά την καθαρή Κεφαλαιακή Απαίτηση Φερεγγυότητας, ήτοι μετά την επίπτωση της αντασφάλισης,¹⁰² η οποία είναι σημαντική κυρίως για τους καταστροφικούς κινδύνους (κλάδοι πυρός-σεισμού).

Ανάλυση των κινδύνων των ασφαλιστικών επιχειρήσεων

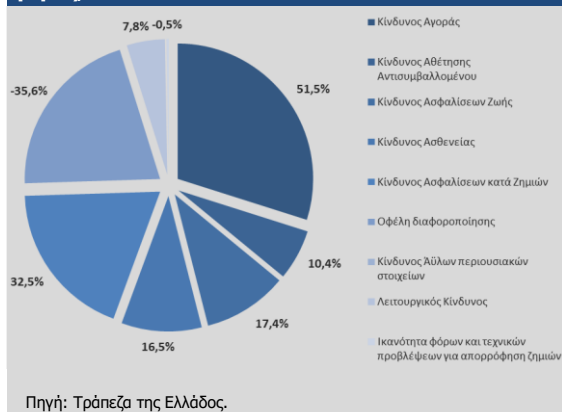
Από την ανάλυση των κινδύνων για το σύνολο της ελληνικής ασφαλιστικής αγοράς, την τελευταία διετία παρατηρείται αύξηση δύο ποσοστιαίων μονάδων για τον κίνδυνο αγοράς, μείωση του κινδύνου ασφαλίσεων ζωής κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες, αύξηση του κινδύνου ασφαλίσεων κατά ζημιών κατά μία ποσοστιαία μονάδα, ενώ ο κίνδυνος ασφαλίσεων ασθένειας παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητος (βλ. Διάγραμμα V.8 και Διάγραμμα V.9).

¹⁰² Αντασφάλιση είναι μία τεχνική μείωσης του κινδύνου της ασφαλιστικής επιχείρησης, βάσει σύμβασης, κατά την οποία μεταφέρει τμήμα του κινδύνου ή και του χαρτοφυλακίου σε τρίτους.

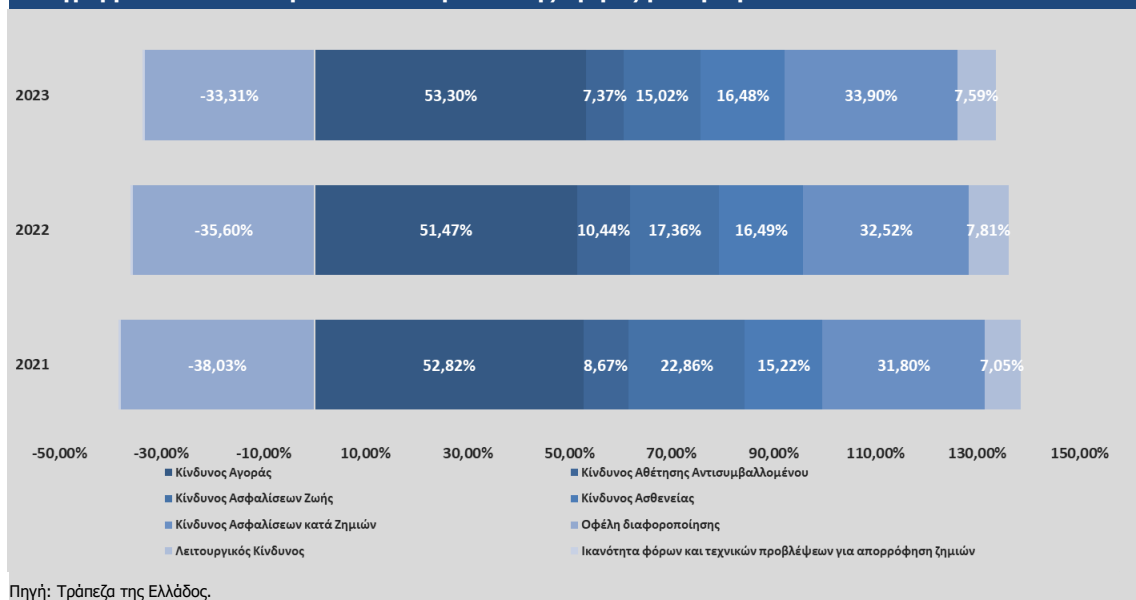
Διάγραμμα V.8 Ανάλυση κινδύνων ασφαλιστικής αγοράς, 31.12.2023

Διάγραμμα V.9 Ανάλυση κινδύνων ασφαλιστικής αγοράς, 31.12.2022

Διάγραμμα V.10 Ανάλυση κινδύνων ασφαλιστικής αγοράς για την τριετία 2021-2023

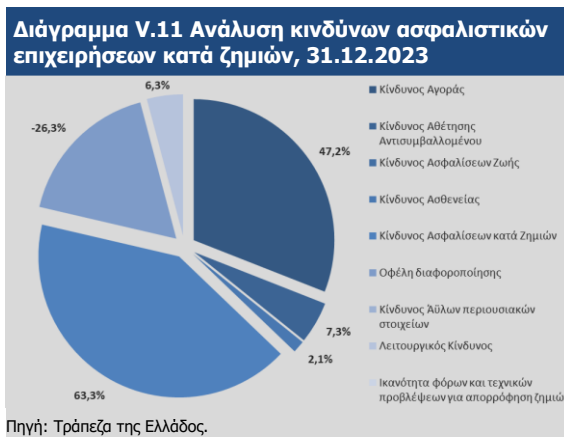

Την τριετία 2021-2023 παρατηρείται αύξηση του κινδύνου αγοράς, μικρή αύξηση του κινδύνου ασθενείας, καθώς και μικρή αύξηση στον κίνδυνο ασφαλίσεων κατά ζημιών. Ο λειτουργικός κίνδυνος παρουσιάζει μικρή διαφοροποίηση, σε αντίθεση με τον κίνδυνο ασφαλίσεων ζωής, που παρουσιάζει αισθητή μείωση. Όσον αφορά τον κίνδυνο αθέτησης αντισυμβαλλομένου, παρατηρήθηκε μικρή μείωση, όπως και στο όφελος διαφοροποίησης¹⁰³ των σχετιζόμενων κινδύνων (βλ. Διάγραμμα V.10).

¹⁰³ Το όφελος διαφοροποίησης (diversification benefit) είναι η μείωση της έκθεσης στον κίνδυνο που σχετίζεται με τη διαφοροποίηση των εργασιών και απορρέει από το γεγονός ότι το δυσμενές αποτέλεσμα από κάποιο κίνδυνο μπορεί να αντισταθμιστεί από το ευνοϊκότερο αποτέλεσμα ενός άλλου κινδύνου, όταν οι κίνδυνοι αυτοί δεν είναι πλήρως συσχετισμένοι μεταξύ τους.

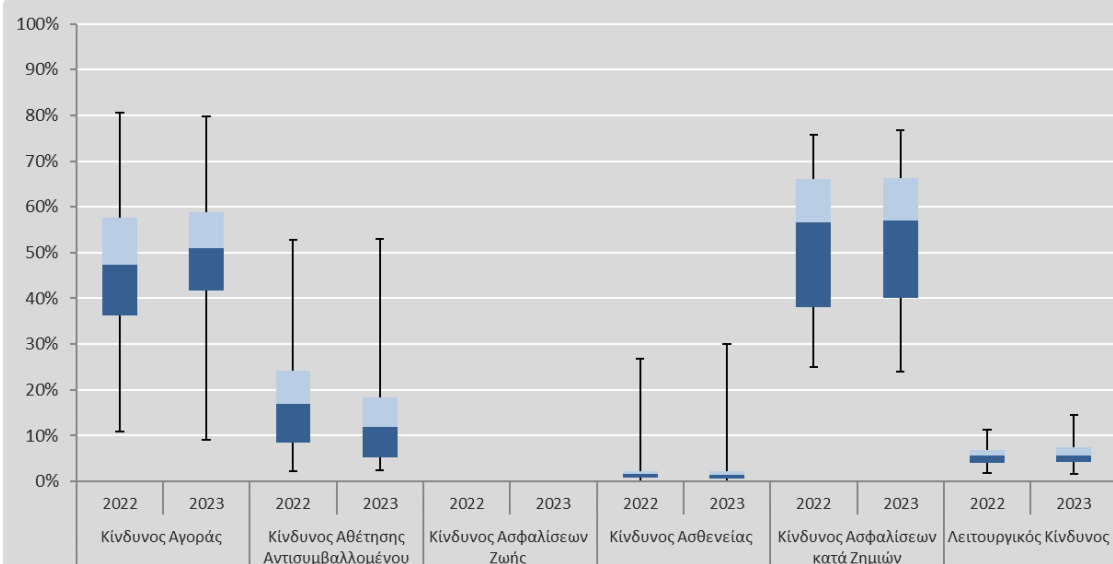
Ασφαλιστικές επιχειρήσεις κατά ζημιών

Στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις κατά ζημιών, ο μεγαλύτερος κίνδυνος είναι ο ασφαλιστικός, ο οποίος συνεισφέρει κατά 63,3% (από 61,8% το 2022 και 58,9% το 2021) στη διαμόρφωση του προφίλ κινδύνου τους, ενώ αμέσως επόμενος σε μέγεθος είναι ο κίνδυνος αγοράς, ο οποίος συνεισφέρει στη διαμόρφωση του προφίλ κινδύνου τους κατά 47,2% (από 44,9% το 2022 και 52,3% το 2021). Ο επόμενος κατά σειρά σημαντικότητας κίνδυνος είναι ο κίνδυνος αθέτησης αντισυμβαλλομένου, με συνεισφορά 7,3%, παρουσιάζοντας μείωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (13,3%), ενώ ο λειτουργικός κίνδυνος παραμένει αρκετά μικρός, περίπου στο 6,3%, από 6,1% το προηγούμενο έτος. Τέλος, τα οφέλη από τη διαφοροποίηση των κινδύνων συνεισφέρουν στη διαμόρφωση του προφίλ κινδύνου τους αφαιρετικά, καθώς μειώνουν τον κίνδυνο κατά 26,3% (βλ. Διάγραμμα V.11).

Ωστόσο, σημαντικές διαφοροποιήσεις διαπιστώνονται μεταξύ των επιμέρους ασφαλιστικών επιχειρήσεων κατά ζημιών. Συγκεκριμένα, παρατηρείται μεγάλη ανομοιογένεια στο προφίλ κινδύνου και ιδιαίτερα στον κίνδυνο αγοράς και στον κίνδυνο ασφαλίσεων κατά ζημιών, όπου τα ποσοστά συνεισφοράς των συγκεκριμένων κινδύνων στο προφίλ κινδύνου των ασφαλιστικών επιχειρήσεων κυμαίνονται από 9,1% μέχρι και 79,8% και από 23,9% μέχρι και 76,9%, αντίστοιχα (βλ. Διάγραμμα V.12).

Διάγραμμα V.12 Κατανομή κινδύνων ασφαλιστικών επιχειρήσεων κατά ζημιών, 31.12.2023

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

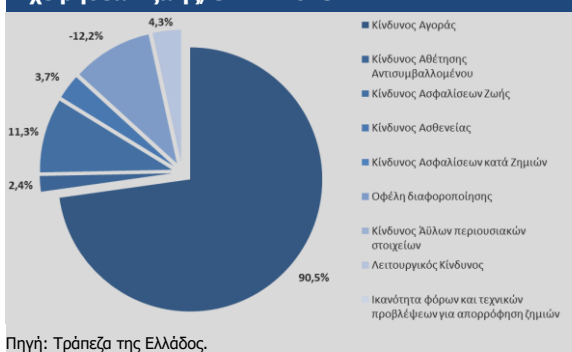
Ασφαλιστικές επιχειρήσεις ζωής

Στις δύο (2) ασφαλιστικές επιχειρήσεις που ασκούν αποκλειστικά ασφαλίσεις ζωής, ο μεγαλύτερος κίνδυνος το 2023 είναι ο κίνδυνος αγοράς, με ποσοστό 90,5%, παρουσιάζοντας σημαντική αύξηση σε σχέση με το 2022 (86%), ενώ ο αμέσως επόμενος σε μέγεθος κίνδυνος είναι ο ασφαλιστικός, με 11,3%, από 14,6% κατά το προηγούμενο έτος (βλ. Διάγραμμα V.13).

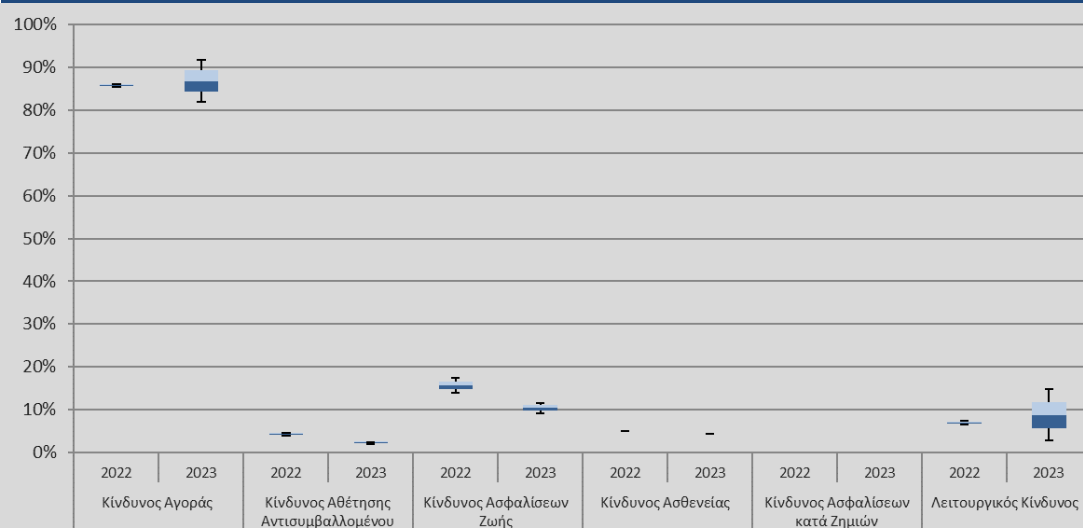
Ο κίνδυνος αθέτησης αντισυμβαλλομένου μειώθηκε σε 2,4% από 4,4% το 2022, ενώ ο λειτουργικός κίνδυνος μειώθηκε σε 4,3% από 6,7% το προηγούμενο έτος. Τέλος, ο κίνδυνος ασθένειας μειώθηκε σε 3,7% για το 2023 από 4,2% για το 2022. Τέλος, τα οφέλη από τη διαφοροποίηση των κινδύνων μειώθηκαν σημαντικά σε σχέση με το προηγούμενο έτος σε ποσοστό 12,2% για το 2023, έναντι 15,8% για το 2022.

Αντίστοιχα, διαφοροποιήσεις διαπιστώνονται μεταξύ των επιμέρους ασφαλιστικών επιχειρήσεων ζωής (βλ. Διάγραμμα V.14).

Διάγραμμα V.13 Ανάλυση κινδύνων ασφαλιστικών επιχειρήσεων ζωής, 31.12.2023

Διάγραμμα V.14 Κατανομή κινδύνων ασφαλιστικών επιχειρήσεων ζωής, 2022-2023

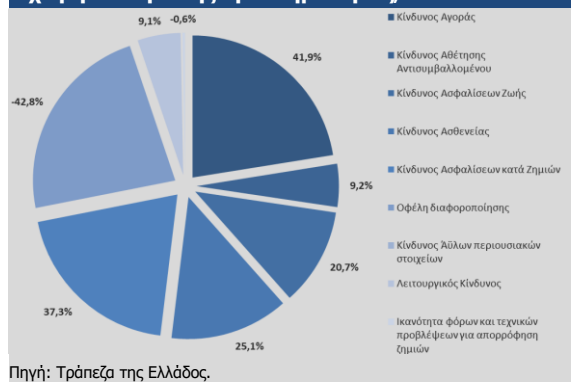

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Ασφαλιστικές επιχειρήσεις μικτής δραστηριότητας

Στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις που ασκούν ταυτόχρονα ασφαλίσεις ζωής και κατά ζημιών (ασφαλιστικές επιχειρήσεις μικτής δραστηριότητας), η συνεισφορά των διαφόρων κινδύνων στο προφίλ των κινδύνων τους διαφοροποιείται σημαντικά. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος είναι αυτός της αγοράς, καθώς συνεισφέρει κατά 42%, από 44,1% το 2022, ενώ οι ασφαλιστικοί κίνδυνοι κατά ζημιών, ζωής και ασθε- νείας συνεισφέρουν με ποσοστό 37,3%, 20,7% και 25,1%, με τα αντίστοιχα ποσοστά για το προηγούμενο έτος να είναι 33,5%, 22,6% και 23,4% (βλ. Διάγραμμα V.15).

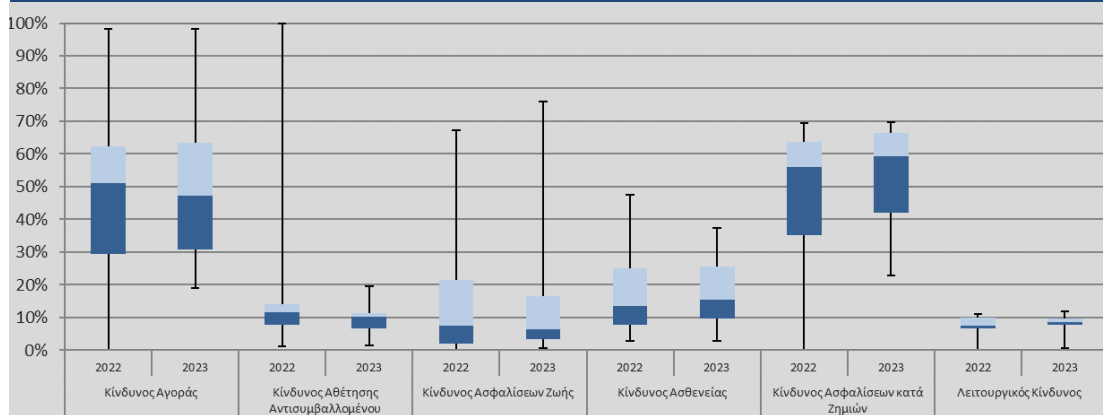
Διάγραμμα V.15 Ανάλυση κινδύνων ασφαλιστικών ε- πιχειρήσεων μικτής δραστηριότητας, 31.12.2023

Επιπλέον, ο κίνδυνος αθέτησης αντισυμβαλλομένου κινείται σε υψηλά επίπεδα, ήτοι 9,2%, μειω- μένος σε σχέση με το 2022 (11,3%). Τα οφέλη από τη διαφοροποίηση είναι αρκετά σημαντικά και μειώνουν τον κίνδυνο κατά 42,8%, καθώς οι επιχειρήσεις αυτές έχουν μεγαλύτερες δυνατό- τητες ανάληψης ασυσχέτιστων ή και, σε ορισμένες περιπτώσεις, αρνητικά συσχετισμένων κινδύ- νων.

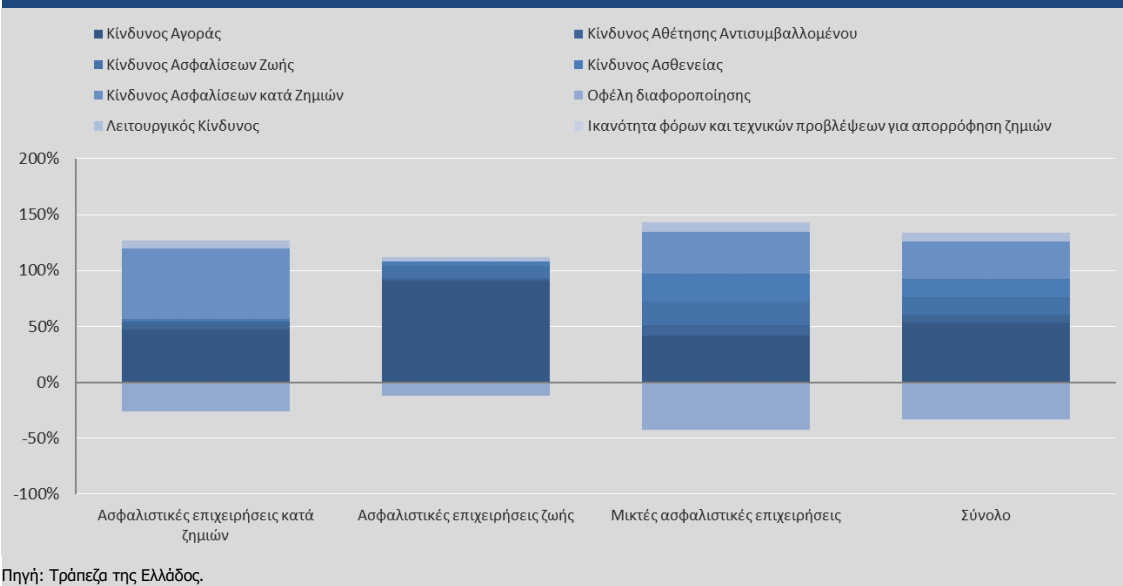
Σε επίπεδο σύγκρισης μεταξύ των μεμονωμένων μικτών ασφαλιστικών επιχειρήσεων παρουσιά- ζεται μεγάλη ανομοιογένεια. Αυτή προέρχεται κυρίως από το γεγονός ότι στις επιχειρήσεις μι- κτής δραστηριότητας εντάσσονται και οι εταιρίες ζωής που αναλαμβάνουν κινδύνους ασθεναίας του κλάδου ζημιών, ενώ σημαντικός αριθμός μικτών επιχειρήσεων αναλαμβάνει κατά κύριο λόγο κινδύνους ασφαλίσεων κατά ζημιών. Ομοίως, η μεγάλη ανομοιογένεια που εμφανίζει ο κίνδυνος ασφαλίσεων ζωής οφείλεται στο μικρό αριθμό επιχειρήσεων που αναλαμβάνουν σημαντικό κίν- δυνο ζωής (βλ. Διάγραμμα V.16).

Διάγραμμα V.16 Κατανομή κινδύνων ασφαλιστικών επιχειρήσεων μικτής δραστηριότητας, 2022-2023

Συγκριτικά, ανά είδος ασφαλιστικής επιχείρησης οι μεγαλύτεροι κίνδυνοι για το 2023 είναι ο κίνδυνος ασφαλίσεων κατά ζημιών και ο κίνδυνος αγοράς (βλ. Διάγραμμα V.17).

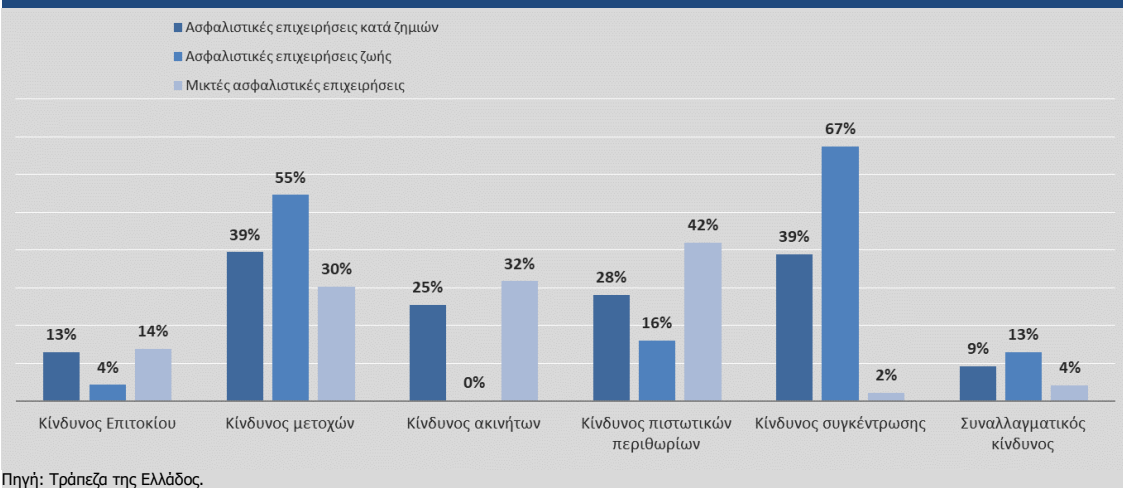
Διάγραμμα V.17 Κατανομή κινδύνων ανά είδος ασφαλιστικής επιχείρησης, 31.12.2023

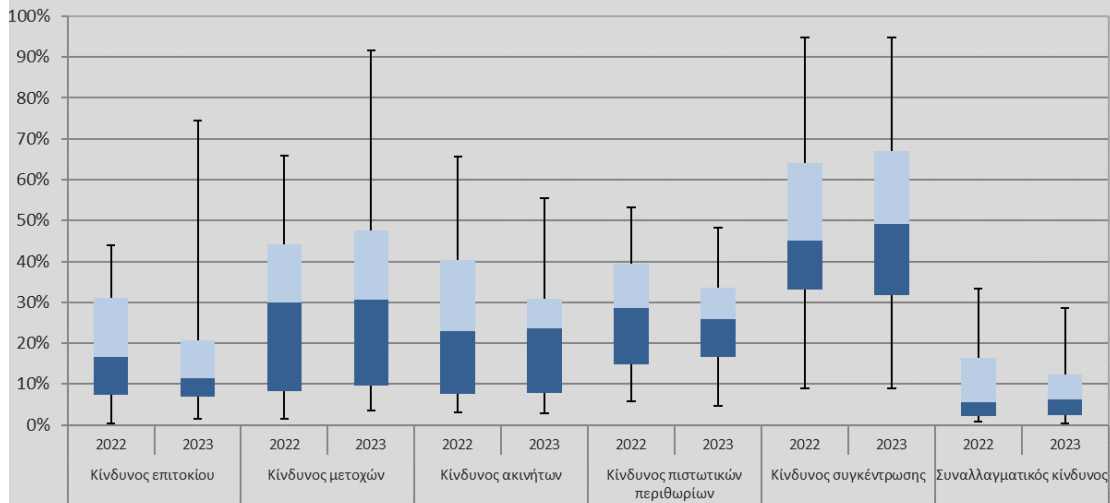
Ο κίνδυνος αγοράς των ασφαλιστικών επιχειρήσεων

Ο κίνδυνος αγοράς αποτελεί το 53,3% του συνολικού κινδύνου των ασφαλιστικών επιχειρήσεων και εμφανίζει μεγάλες διαφοροποιήσεις ανά είδος ασφαλιστικής επιχείρησης και ανά ειδική κατηγορία κινδύνου. Από την ανάλυση της κατανομής του κινδύνου αγοράς για τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις κατά ζημιών, διαπιστώνεται ότι αυτές παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη έκθεση στον κίνδυνο μετοχών, ήτοι 39,4% επί του συνολικού κινδύνου τους, από 33,3% το προηγούμενο έτος, και στους κινδύνους συγκέντρωσης (38,8%), πιστωτικών περιθωρίων (28%) και ακινήτων (25,4%) (βλ. Διάγραμμα V.18 και Διάγραμμα V.19).

Διάγραμμα V.18 Ανάλυση του κινδύνου αγοράς στην ασφαλιστική αγορά, 31.12.2023

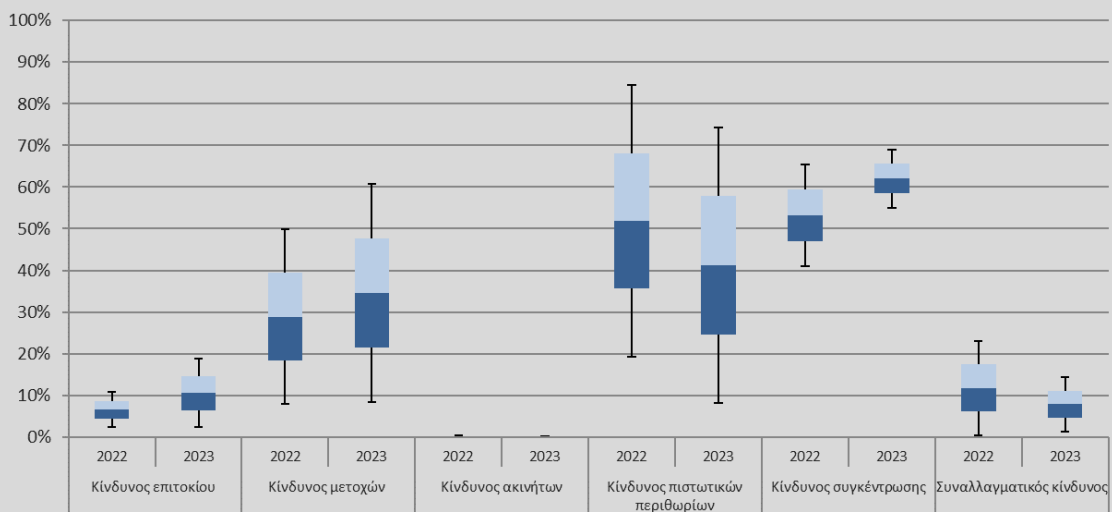
Διάγραμμα V.19 Κατανομή των κινδύνων αγοράς στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις κατά ζημιών, 2022-2023

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Ο μεγαλύτερος κίνδυνος των ασφαλιστικών επιχειρήσεων ζωής είναι ο κίνδυνος συγκέντρωσης (67,4%), ο οποίος παρουσίασε σημαντική αύξηση σε σύγκριση με το 2022 (61,6%), καθώς και ο κίνδυνος μετοχών και ο κίνδυνος πιστωτικών περιθωρίων, οι οποίοι ανέρχονται αντίστοιχα στο 54,5%, από 43,2% το προηγούμενο έτος, και στο 15,9%, από 29,8% το προηγούμενο έτος αντίστοιχα. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο κίνδυνος επιτοκίου, αν και αυξημένος σε σύγκριση με το 2022, παραμένει σε χαμηλό επίπεδο. Ο κίνδυνος ακινήτων είναι σχεδόν μηδενικός, ενώ ο συναλλαγματικός κίνδυνος μειώθηκε στο 12,9% το 2023 από 19,4% για το 2022 και 23,47% το 2021 (βλ. Διάγραμμα V.18 και Διάγραμμα V.20).

Διάγραμμα V.20 Κατανομή των κινδύνων αγοράς στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις ζωής, 2022-2023

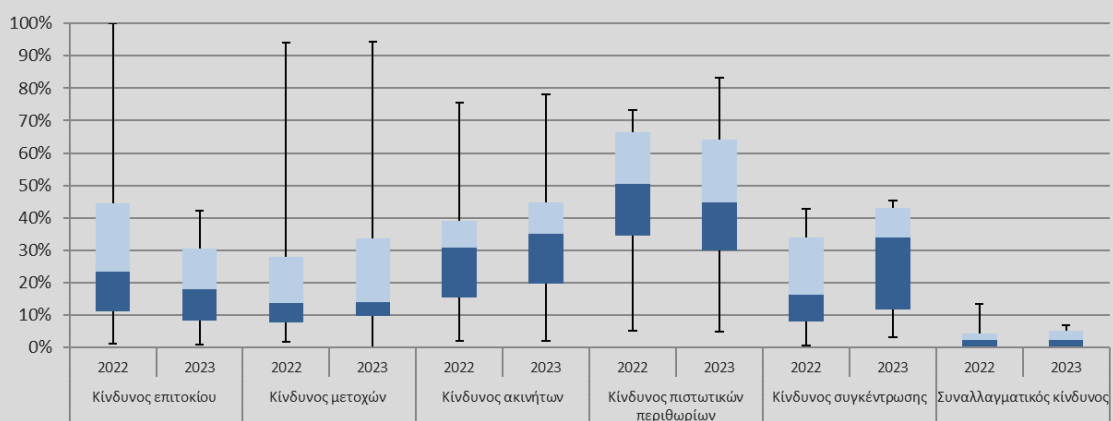

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Τέλος, αναφορικά με τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις μικτής δραστηριότητας, αυτές παρουσιάζουν μεγάλη ανομοιομορφία ως προς την έκθεσή τους στους κινδύνους αγοράς καθώς υπάρχουν ασφαλιστικές επιχειρήσεις με σχεδόν μηδενική έκθεση σε κάποιο κίνδυνο και ασφαλιστικές επιχειρήσεις με αρκετά μεγάλη έκθεση. Στις επιχειρήσεις αυτές, ο μεγαλύτερος εκ των κινδύνων

αγοράς είναι ο κίνδυνος πιστωτικών περιθωρίων με ποσοστό 41,9%, έναντι 43% το 2022, και ακολουθεί ο κίνδυνος ακινήτων με ποσοστό 31,7%, έναντι 27,5% το 2022 (βλ. Διάγραμμα V.18 και Διάγραμμα V.21).

Διάγραμμα V.21 Κατανομή των κινδύνων αγοράς ασφαλιστικών επιχειρήσεων μικτής δραστηριότητας, 31.12.2023

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

3. ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

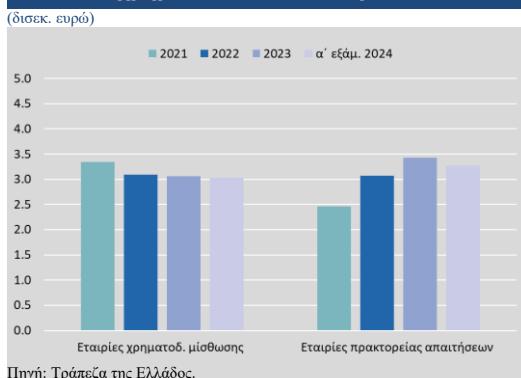
3.1 ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ – ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ – ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΜΙΚΡΟΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΝ

Το πρώτο εξάμηνο του 2024 το ενεργητικό των εταιριών χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) υποχώρησε οριακά και διαμορφώθηκε σε 3 δισεκ. ευρώ, μειωμένο κατά 0,9% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023. Αντίστοιχα, το ενεργητικό των εταιριών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) σημείωσε πτώση σε 3,3 δισεκ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, μειωμένο κατά 4,5% σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023 (βλ. Διάγραμμα V.22). Αντίθετα, το ενεργητικό των ιδρυμάτων μικροχρηματοδοτήσεων (microfinance institutions) παρουσίασε σημαντική αύξηση κατά 78% το πρώτο εξάμηνο του 2024. Η αύξηση οφείλεται κυρίως στην μεγέθυνση της συγκεκριμένης αγοράς με την αδειοδότηση και έναρξη λειτουργίας δύο ακόμη ιδρυμάτων μικροχρηματοδοτήσεων,¹⁰⁴ με τα ενεργά ιδρύματα να αθροίζονται πλέον σε τρία. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι η συμμετοχή των μικροχρηματοδοτήσεων στο σύνολο του ενεργητικού των λοιπών επιχειρήσεων παραμένει σε πολύ χαμηλό επίπεδο (8 εκατ. ευρώ, από 4,5 εκατ. ευρώ στο τέλος του 2023).

Η διασύνδεση των λοιπών επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα με τα πιστωτικά ιδρύματα αφορά κυρίως τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από δανεισμό από τους μητρικούς ομίλους. Τον Ιούνιο του 2024 ο δανεισμός τους αυξήθηκε και διαμορφώθηκε σε 15% των υποχρεώσεών τους, έναντι 14,7% το Δεκέμβριο του 2023.¹⁰⁵ Ταυτόχρονα, οι απαιτήσεις των λοιπών επιχειρήσεων κατά πιστωτικών ιδρυμάτων μειώθηκαν σημαντικά σε 89,8 εκατ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024, από 193,2 εκατ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023, αποτελώντας το 1,4% του ενεργητικού τους τον Ιούνιο του 2024, έναντι 3% το Δεκέμβριο του 2023.¹⁰⁶

Το πρώτο εξάμηνο του 2024 οι εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης εμφάνισαν κέρδη προ φόρων ύψους 14,8 εκατ. ευρώ, έναντι κερδών 11,1 εκατ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο του 2023. Αντίστοιχα, οι εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων κατέγραψαν αυξημένα κέρδη προ φόρων, τα οποία ανήλθαν σε 32 εκατ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο του 2024, έναντι 30 εκατ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο του 2023 (βλ. Διάγραμμα V.23).

Διάγραμμα V.22 Ενεργητικό λοιπών επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα

Διάγραμμα V.23 Αποτελέσματα προ φόρων λοιπών επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα

¹⁰⁴ [Χρηματοδοτικά ιδρύματα - Αδειοδότηση \(bankofgreece.gr\)](https://www.bankofgreece.gr)

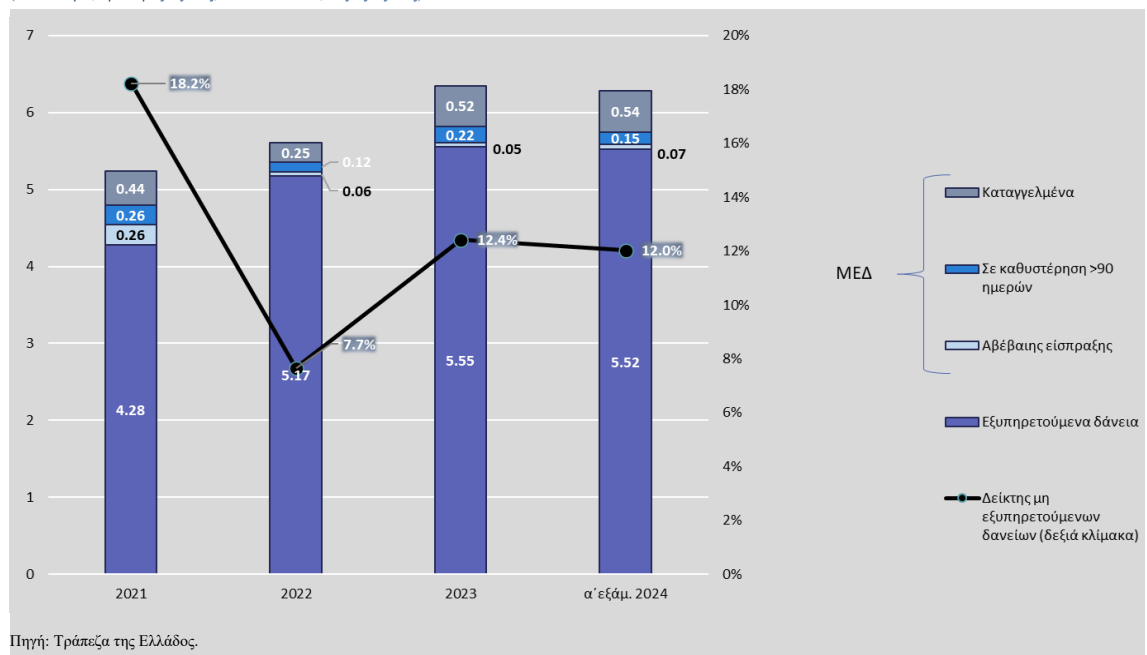
¹⁰⁵ Τα εν λόγω μεγέθη αφορούν αποκλειστικά τις εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης και εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων.

¹⁰⁶ Η σημαντική μείωση οφείλεται στην Πειραιώς Factoring, η οποία παρουσιάζει μείωση κατά 103 εκατ. ευρώ στις 30.6.2024 ως αποτέλεσμα της στρατηγικής να επενδύσει σε πάγια στοιχεία.

Τα ΜΕΔ (με στοιχεία εντός ισολογισμού), συγκεντρωτικά για τους τρεις κλάδους εταιριών, μειώθηκαν σε 755 εκατ. ευρώ τον Ιούνιο του 2024 (από 787,7 εκατ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2023). Ως εκ τούτου, ο λόγος των ΜΕΔ προς το σύνολο των δανείων μειώθηκε και διαμορφώθηκε σε 12% τον Ιούνιο του 2024, έναντι 12,4% το Δεκέμβριο του 2023 (βλ. Διάγραμμα V.24).

Διάγραμμα V.24 Εξυηρητούμενα και μη εξυηρητούμενα δάνεια των εταιριών χρηματοδοτικής μίσθωσης, πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και ιδρυμάτων μικροχρηματοδότησεων

(δισεκ. ευρώ, αριστερός άξονας, και ποσοστά %, δεξιός άξονας)

3.2 ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ (ΕΔΑΔΠ)

Σήμερα στην Ελλάδα λειτουργούν 18 Εταιρίες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ).¹⁰⁷ Το αναθεωρημένο πλαίσιο (ν. 5072/2023) για τους διαχειριστές και αγοραστές πιστώσεων¹⁰⁸ ορίζει ότι οι ΕΔΑΔΠ που είχαν αδειοδοτηθεί σύμφωνα με το άρθρο 1 του ν. 4354/2015 (Α' 176)¹⁰⁹ απαιτείται να αξιολογηθούν από την Τράπεζα της Ελλάδος ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις διατάξεις του νέου πλαισίου, ώστε να λάβουν νέα άδεια λειτουργίας. Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει χορηγήσει έως σήμερα άδεια λειτουργίας σε 14 ΕΔΑΔΠ, έχει δώσει

¹⁰⁷ Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 40 του ν. 5072/2023 και των Πράξεων Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος 118/19.05.2017 και 225/1/30.1.2024, όπως ισχύουν.

¹⁰⁸ Το αναθεωρημένο πλαίσιο για διαχειριστές και αγοραστές πιστώσεων θεσπίστηκε με το ν. 5072/2023, με τον οποίο – μεταξύ άλλων – ενσωματώθηκαν στην ελληνική νομοθεσία οι σχετικές διατάξεις της Οδηγίας (ΕΕ) 2021/2167 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Νοεμβρίου 2021 για τους διαχειριστές πιστώσεων και τους αγοραστές πιστώσεων και την τροποποίηση των Οδηγιών 2008/48/ΕΚ και 2014/17/ΕΕ. Συγκεκριμένα, με το νέο πλαίσιο θεσμοθετήθηκαν (α) πρόσθετες απαιτήσεις για την ίδρυση και λειτουργία των ΕΔΑΔΠ (π.χ. ενισχυμένο πλαίσιο εσωτερικής διακυβέρνησης και μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου, πλαίσιο κυρώσεων, διοικητικών και διορθωτικών μέτρων, ενίσχυση της προστασίας και δίκαιης μεταχείρισης των δανειοληπτών, συμπεριλαμβανομένων σχετικών διαδικασιών καταγραφής και διαχείρισης των παραπόνων των δανειοληπτών), (β) υποχρεώσεις πληροφόρησης σχετικά με τη μεταβίβαση απαιτήσεων από τα Πιστωτικά /Χρηματοδοτικά ιδρύματα και τους αγοραστές πιστώσεων, καθώς και (γ) το πλαίσιο άσκησης διασυνοριακών δραστηριοτήτων από τους διαχειριστές πιστώσεων. Κατόπιν της δημοσίευσης του ν. 5072/2023 εκδόθηκε η Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος 225/1/30.1.2024, η οποία εξειδικεύει τους όρους και τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας των ΕΔΑΔΠ.

¹⁰⁹ Η Τράπεζα της Ελλάδος είχε χορηγήσει άδεια λειτουργίας σε συνολικά 26 ΕΔΑΔΠ, εκ των οποίων 3 είχαν παύσει τη λειτουργία τους πριν την έναρξη της διαδικασίας επανααδειοδότησης.

παράταση λειτουργίας σε 4 ΕΔΑΔΠ έως το τέλος του έτους, ενώ ανακάλεσε την άδεια λειτουργίας 5 ΕΔΑΔΠ, κατόπιν οικειοθελούς παραίτησής τους από αυτήν.

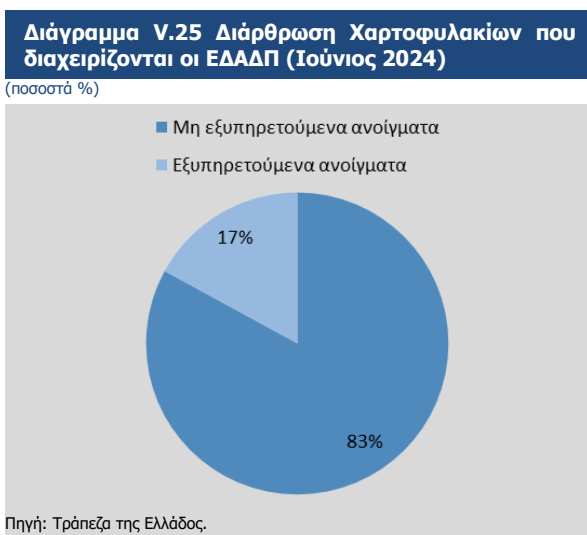
Μέχρι σήμερα, καμία ΕΔΑΔΠ δεν έχει αιτηθεί να λάβει άδεια για την αναχρηματοδότηση απαιτήσεων. Ο βαθμός δραστηριοποίησης των υφιστάμενων εταιριών διαφοροποιείται σημαντικά, με αποτέλεσμα οι 3 μεγαλύτερες εταιρίες να κατέχουν σφαιρικό μερίδιο αγοράς 85,3% με βάση τη συνολική αξία των υπό διαχείριση ανοιγμάτων, ενώ 12 εταιρίες καταγράφουν ελάχιστη έως μηδαμινή δραστηριότητα (μερίδιο μικρότερο του 1%).

Συγκεντρωτικά στοιχεία ΕΔΑΔΠ

Τον Ιούνιο του 2024 το συνολικό ενεργητικό των ΕΔΑΔΠ ανήλθε σε 1,17 δισεκ. ευρώ,¹¹⁰ ενώ το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων, καθώς και των υποχρεώσεων των ΕΔΑΔΠ περιλαμβανομένων των προβλέψεων, ανήλθαν σε 694 εκατ. ευρώ και 477,1 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα. Τα κέρδη των ΕΔΑΔΠ για το πρώτο εξάμηνο του 2024 διαμορφώθηκαν σε 48,1 εκατ. ευρώ, ενώ το σύνολο των αμοιβών προσωπικού και των διοικητικών εξόδων των ΕΔΑΔΠ αποτελούν το 54% του κύκλου εργασιών τους.

Τον Ιούνιο του 2024 η συνολική αξία των υπό διαχείριση ανοιγμάτων¹¹¹ των ΕΔΑΔΠ ανήλθε σε 86,3 δισεκ. ευρώ, εκ των οποίων το 81% αφορά ανοίγματα που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ για λογαριασμό Αγοραστών Πιστώσεων¹¹² και το υπόλοιπο 19% αφορά τη διαχείριση ανοιγμάτων για λογαριασμό πιστωτικών ιδρυμάτων. Κατά πλειονότητα τα ανοίγματα που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ για λογαριασμό Αγοραστών Πιστώσεων έχουν ανατεθεί σε αυτές στο πλαίσιο της υλοποίησης των στρατηγικών των πιστωτικών ιδρυμάτων για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων (ΜΕΑ).

Το σύνολο των υπό διαχείριση ανοιγμάτων τον Ιούνιο του 2024 εξακολουθούσε να αφορά κυρίως ΜΕΑ (σε ποσοστό 83%) και σε μικρότερο ποσοστό (17%) εξυπηρετούμενα ανοίγματα (βλ. Διάγραμμα V.25).

¹¹⁰ Επισημαίνεται ότι τα στοιχεία ισολογισμού με ημερομηνία αναφοράς 30.06.2024 είναι προσωρινά και δεν έχουν ελεγχθεί από ορκωτό ελεγκτή.

¹¹¹ Ως ανοίγματα εμφανίζονται όλα τα χρεωστικά μέσα (δάνεια και προκαταβολές και χρεωστικοί τίτλοι), μη συμπεριλαμβανομένων των μη λογιστικοποιημένων τόκων και διαγραφών. Σημειώνεται ότι με την [ΠΕΕ 206/1/03.06.2022](#) τροποποιήθηκαν, μεταξύ άλλων, τα στοιχεία που οφείλουν να υποβάλλουν οι ΕΔΑΔΠ στην Τράπεζα της Ελλάδος.

¹¹² Τυχόν διαφορές μεταξύ των εποπτικών στοιχείων που αναλύονται στο παρόν τμήμα της Έκθεσης Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και των στοιχείων που δημοσιεύει περιοδικά στον ιστότοπό της η Τράπεζα της Ελλάδος οφείλονται κυρίως στη διαφορετική περίμετρο που εφαρμόζει η εκάστοτε έκδοση.

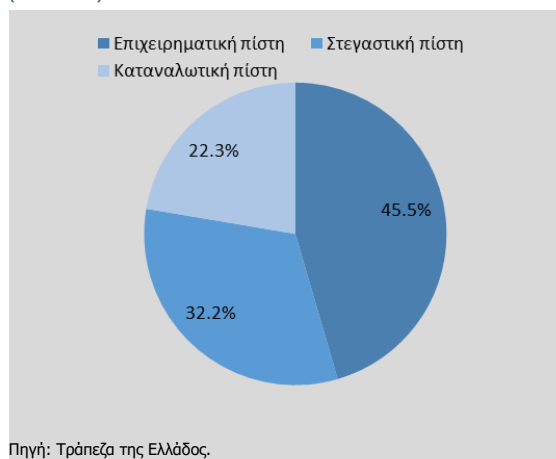
Διαχείριση ανοιγμάτων για λογαριασμό των Αγοραστών Πιστώσεων

Το πρώτο εξάμηνο του 2024 η συνολική αξία των ανοιγμάτων που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ για λογαριασμό των Αγοραστών Πιστώσεων ανήλθε σε 69,6 δισεκ. ευρώ.

Το μεγαλύτερο μέρος του εν λόγω χαρτοφυλακίου αφορά χαρτοφυλάκιο επιχειρηματικής πίστης (45,5%), ενώ ακολουθεί το χαρτοφυλάκιο στεγαστικής πίστης (32,2%) και, τέλος, το χαρτοφυλάκιο καταναλωτικής πίστης (22,3%) (βλ. Διάγραμμα V.26).

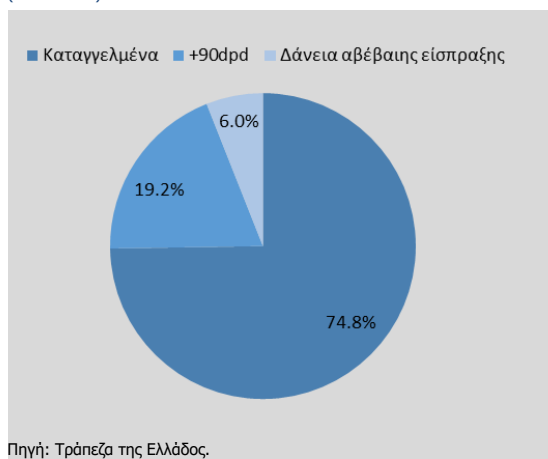
Διάγραμμα V.26 Ανάλυση ανοιγμάτων υπό διαχείριση για λογαριασμό Αγοραστών Πιστώσεων ανά κατηγορία χαρτοφυλακίου (Ιούνιος 2024)

(ποσοστά %)

Διάγραμμα V.27 Ανάλυση μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων υπό διαχείριση για λογαριασμό Αγοραστών Πιστώσεων (ανά κατηγορία καθυστέρησης) – Ιούνιος 2024

(ποσοστά %)

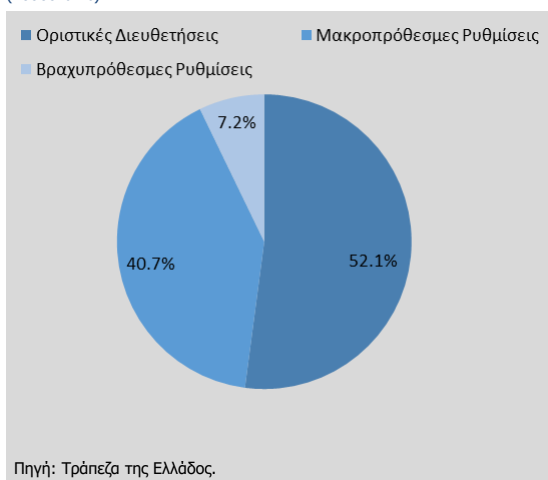
Τα υπό διαχείριση ανοίγματα για λογαριασμό των Αγοραστών Πιστώσεων είναι χαμηλής ποιότητας, με το 90% αυτών να αφορά ΜΕΑ. Από τα υπό διαχείριση ΜΕΑ, η πλειονότητα είναι καταγεγλιμένα ανοίγματα (74,8%), ενώ το 19,2% αφορά ανοίγματα σε καθυστέρηση άνω των 90 ημερών και το 6% ανοίγματα ταξινομημένα ως αβέβαιης είσπραξης (unlikely to pay) (βλ. Διάγραμμα V.27).

Το πρώτο εξάμηνο του 2024 οι αποπληρωμές, ρευστοποιήσεις εξασφαλίσεων και διαγραφές ανοιγμάτων που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ για λογαριασμό των εν λόγω προσώπων διαμορφώθηκαν σε 1,52 δισεκ. ευρώ. Συγκεκριμένα, οι αποπληρωμές ανοιγμάτων ανήλθαν σε 845,7 εκατ. ευρώ, οι ρευστοποιήσεις υφιστάμενων εξασφαλίσεων σε 390,8 εκατ. ευρώ και οι διαγραφές ανοιγμάτων σε 284,6 εκατ. ευρώ.

Τέλος, οι ρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι τον Ιούνιο του 2024 αφορούν το 26,3% του συνολικού υπό διαχείριση χαρτοφυλακίου για λογαριασμό των Αγοραστών Πιστώσεων. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ρυθμισμένων ανοιγμάτων αφορά λύσεις οριστικής διευ-

Διάγραμμα V.28 Ανάλυση ρυθμισμένων ανοιγμάτων υπό διαχείριση (Ιούνιος 2024)

(ποσοστά %)

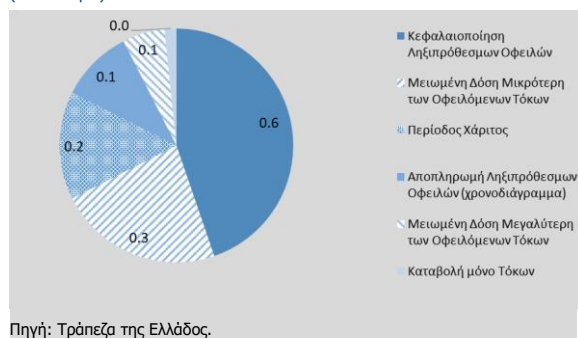

θέτησης (52,1%) και ακολουθούν οι μακροπρόθεσμες λύσεις ρύθμισης (40,7%) και οι βραχυπρόθεσμες λύσεις ρύθμισης (7,2%) (βλ. Διάγραμμα V.28).¹¹³ Σημειώνεται ότι με στοιχεία Ιουνίου 2024 το υπόλοιπο των ρυθμισμένων ανοιγμάτων στα οποία έχουν εφαρμοστεί λύσεις οριστικής διευθέτησης ανήλθε σε 9,52 δισεκ. ευρώ, ενώ τα αντίστοιχα υπόλοιπα για τις βραχυπρόθεσμες ρυθμίσεις ήταν 1,31 δισεκ. ευρώ και για τις μακροπρόθεσμες ρυθμίσεις 7,45 δισεκ. ευρώ.

Το μεγαλύτερο ποσοστό (45%) των βραχυπρόθεσμων ρυθμίσεων¹¹⁴ αφορά λύσεις κεφαλαιοποίησης ληξιπρόθεσμων οφειλών (βλ. Διάγραμμα V.29α), ενώ πιο συνήθεις τύποι μακροπρόθεσμων ρυθμίσεων¹¹⁵ είναι η μερική διαγραφή οφειλής, ο διαχωρισμός οφειλής και η παράταση διάρκειας, με ποσοστό 45%, 26% και 20% αντίστοιχα (βλ. Διάγραμμα V.29β).

Διάγραμμα V.29α Βραχυπρόθεσμες ρυθμίσεις (Ιούνιος 2024) **Διάγραμμα 29β Μακροπρόθεσμες ρυθμίσεις (Ιούνιος 2024)**

(δισεκ. ευρώ)

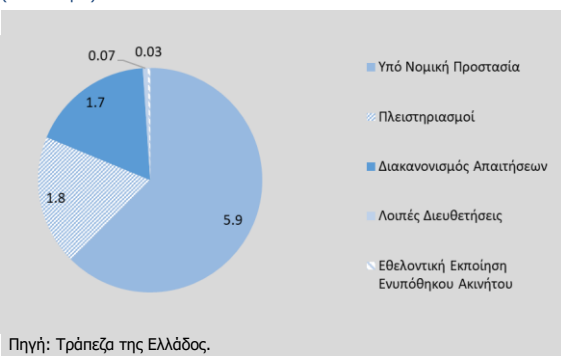
(δισεκ. ευρώ)

Την ίδια περίοδο, μεταξύ των λύσεων οριστικής διευθέτησης,¹¹⁶ οι ρυθμίσεις που υπόκεινται σε καθεστώς νομικής προστασίας (62% του συνόλου), οι πλειστηριασμοί (19% του συνόλου) και οι λύσεις διακανονισμού απαιτήσεων (18% του συνόλου) αποτελούν τους πιο συνήθεις τύπους ρυθμίσεων (βλ. Διάγραμμα V.29γ).

Διάγραμμα 29γ Οριστικές διευθετήσεις (Ιούνιος 2024)

(δισεκ. ευρώ)

¹¹³ Σύμφωνα με την [ΠΕΕ 175/2/29.07.2020, Παράρτημα V](#).

¹¹⁴ Ως βραχυπρόθεσμοι τύποι ρυθμίσεων θεωρούνται οι τύποι ρύθμισης με διάρκεια μικρότερη των δύο ετών που αφορούν περιπτώσεις όπου οι δυσκολίες αποπληρωμής κρίνονται, βάσιμα, προσωρινές.

¹¹⁵ Στις μακροπρόθεσμες ρυθμίσεις κατατάσσονται τύποι ρυθμίσεων με διάρκεια μεγαλύτερη των δύο ετών, λαμβάνοντας υπόψη συντηρητικές παραδοχές για την εκτιμώμενη μελλοντική ικανότητα αποπληρωμής του δανειολήπτη μέχρι τη λήξη του προγράμματος αποπληρωμής.

¹¹⁶ Στις λύσεις οριστικής διευθέτησης περιλαμβάνονται οποιεσδήποτε μεταβολές του είδους της συμβατικής σχέσης ή ο τερματισμός αυτής.

Διαχείριση ανοιγμάτων για λογαριασμό των πιστωτικών ιδρυμάτων

Η συνολική αξία των ανοιγμάτων που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ για λογαριασμό πιστωτικών ιδρυμάτων ανήλθε σε 16,7 δισεκ. ευρώ το τέλος του Ιουνίου 2024 και 52% εξ αυτών αφορούσαν ΜΕΑ.

Ειδικότερα, το μεγαλύτερο μέρος του χαρτοφυλακίου που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ για λογαριασμό πιστωτικών ιδρυμάτων αφορά χαρτοφυλάκιο στεγαστικής πίστης (46%), ενώ ακολουθούν το χαρτοφυλάκιο επιχειρηματικής πίστης (44%) και το χαρτοφυλάκιο καταναλωτικής πίστης (10%) (βλ. Διάγραμμα V.30).

Το πρώτο εξάμηνο του 2024 οι αποπληρωμές και ρευστοποιήσεις εξασφαλίσεων αναφορικά με τα ανοίγματα που διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ για λογαριασμό των πιστωτικών ιδρυμάτων διαμορφώθηκαν σε 0,8 δισεκ. ευρώ, εκ των οποίων 0,75 δισεκ. ευρώ ήταν αποπληρωμές και 0,05 δισεκ. ευρώ ρευστοποιήσεις υφιστάμενων εξασφαλίσεων.

Διάγραμμα V.30 Ανάλυση ανοιγμάτων υπό διαχείριση για λογαριασμό των πιστωτικών ιδρυμάτων ανά κατηγορία χαρτοφυλακίου (Ιούνιος 2024)

Δευτερογενής αγορά

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών παρατηρείται σημαντική ανάπτυξη της δευτερογενούς αγοράς δανείων τα οποία διαχειρίζονται οι ΕΔΑΔΠ, καθώς από το 2019 μέχρι το Δεκέμβριο του 2023 οι εν λόγω συναλλαγές αφορούσαν 102 χαρτοφυλάκια δανείων, κυρίως επιχειρηματικών, με συνολική αξία απαιτήσεων 4,2 δισεκ. ευρώ.¹¹⁷ Το πρώτο εξάμηνο του 2024 οι συναλλαγές στη δευτερογενή αγορά παρουσίασαν σημαντική αύξηση, καθώς αφορούσαν 26 χαρτοφυλάκια δανείων με συνολική αξία απαιτήσεων 3,3 δισεκ. ευρώ (αξία κατά την ημερομηνία μεταφοράς). Η ανάπτυξη της δευτερογενούς αγοράς στην Ελλάδα αναμένεται να συνεχιστεί στο μέλλον με τη αύξηση των συναλλασσόμενων, αλλά και των διενεργούμενων συναλλαγών, στο πλαίσιο της εντατικοποίησης των προσπαθειών των ΕΔΑΔΠ για την επίτευξη των στόχων τους βάσει του προγράμματος κρατικών εγγυήσεων «Ηρακλής».

Συμπεράσματα και προκλήσεις

Οι ΕΔΑΔΠ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαχείριση του ιδιωτικού χρέους στην Ελλάδα. Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη διαχείριση των μη-εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων από τις ΕΔΑΔΠ αφορούν κυρίως την έλλειψη χρηματοδότησης και τις καθυστερήσεις που παρατηρούνται στην ολοκλήρωση των νομικών ενεργειών και των ρευστοποιήσεων. Όσον αφορά το πρώτο,

¹¹⁷ Αναλυτικά οι συναλλαγές ανά έτος: α) το 2019 διενεργήθηκαν 7 συναλλαγές με αθροιστική αξία 106 εκατ. ευρώ, β) το 2020 διενεργήθηκαν 13 συναλλαγές με αθροιστική αξία 93 εκατ. ευρώ, γ) το 2021 διενεργήθηκαν 31 συναλλαγές με αθροιστική αξία 538 εκατ. ευρώ, δ) το 2022 διενεργήθηκαν 21 συναλλαγές με αθροιστική αξία 1.530 εκατ. ευρώ και ε) το 2023 διενεργήθηκαν 30 συναλλαγές με αθροιστική αξία 1.941 εκατ. ευρώ.

η χρήση του ισχύοντος σχετικού πλαισίου πιστώσεων για αναχρηματοδότηση ρυθμισθέντων δανείων θα μπορούσε να παρέχει τη δυνατότητα επανάκαμψης μέρους του χαρτοφυλακίου ΜΕΑ (π.χ. για κεφάλαια κίνησης επιχειρήσεων), ωστόσο, μέχρι σήμερα, καμία ΕΔΑΔΠ δεν έχει αιτηθεί άδεια για την αναχρηματοδότηση απαιτήσεων. Επίσης, μέχρι σήμερα δεν έχει δοθεί άδεια σε καμία εταιρία παροχής πιστώσεων που βάσει του νέου πλαισίου προβλέπει τη χρηματοδότηση ρυθμισθεισών απαιτήσεων. Σε περιπτώσεις όπου έχουν εξαντληθεί όλες οι διαθέσιμες ενέργειες, οι καθυστερήσεις που καταγράφονται στην υλοποίηση των δικαστικών ενεργειών και αποφάσεων, λειτουργούν ανασταλτικά στην αποτελεσματική διαχείριση του ιδιωτικού χρέους.

Οι βασικές προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι ΕΔΑΔΠ περιλαμβάνουν ακόμα: 1) την περαιτέρω προσαρμογή της διακυβέρνησης, των πολιτικών και των διαδικασιών τους, καθώς και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου τους, προκειμένου να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις του νέου πλαισίου, 2) την περαιτέρω χρήση του αναθεωρημένου εξωδικαστικού μηχανισμού για αποτελεσματικότερη εφαρμογή των ρυθμίσεων, 3) την περαιτέρω ενίσχυση των ενεργειών στο πλαίσιο επίτευξης των στόχων βάσει του προγράμματος κρατικών εγγυήσεων «Ηρακλής», 4) την ψηφιοποίηση διαδικασιών και αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών προς τους δανειολήπτες. Τέλος, οι ΕΔΑΔΠ καλούνται να διερευνήσουν εναλλακτικούς τρόπους επιστροφής των εξυπηρετούμενων δανείων στους ισολογισμούς των τραπεζών τα οποία θα πληρούν τόσο τα κριτήρια της ΕΑΤ όσο και τα τρέχοντα πιστοδοτικά κριτήρια των τραπεζών. Η αποτελεσματική διαχείριση του ιδιωτικού χρέους θα συμβάλλει στην επιστροφή μέρους των υπό διαχείριση δανείων στους ισολογισμούς των τραπεζών εξυγιασμένα και ικανά να επανενταχθούν στο τραπεζικό σύστημα.

3.3 ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ, ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ, ΠΑΡΟΧΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΚΚΙΝΗΣΗΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ

Βασικά μεγέθη

(α) Ιδρύματα Πληρωμών (ΠΠ)

Η Τράπεζα της Ελλάδος, βάσει του ν. 4537/2018¹¹⁸ και της Πράξης Εκτελεστικής Επιτροπής 164/2/13.12.2019 όπως ισχύει, έχει χορηγήσει άδεια λειτουργίας σε δεκατέσσερα (14) ιδρύματα πληρωμών (ΠΠ) και έναν (1) πάροχο υπηρεσιών πληροφοριών λογαριασμού (ΠΥΠΛ).¹¹⁹

Η συνολική αξία των πράξεων πληρωμών που διενεργήθηκαν την περίοδο αναφοράς του 2024¹²⁰ από τα ΠΠ ανήλθε σε 60,5 δισεκ. ευρώ, αυξημένη κατά 4% σε σχέση με την περίοδο αναφοράς έτους 2023¹²¹ (58,2 δισεκ. ευρώ – βλ. Διάγραμμα V.31). Σημειώνεται ότι το 94% της συνολικής αξίας των πράξεων πληρωμών πραγματοποιείται από τέσσερα ΠΠ.

¹¹⁸ Με τον ν. 4537/2018 ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη η Οδηγία 2015/2366/ΕΕ (Payment Services Directive II - PSDII), θεσπίζοντας το κανονιστικό πλαίσιο για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά.

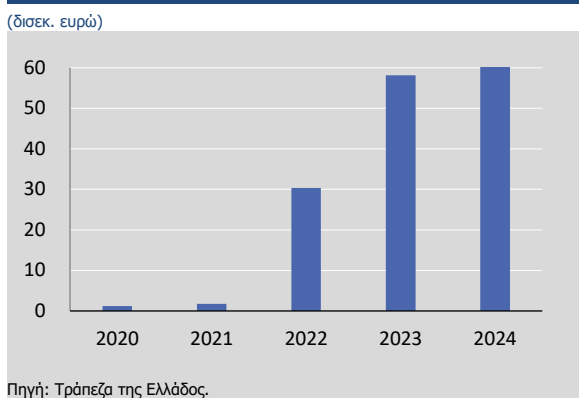
¹¹⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 14 του ν. 4537/2018, η Τράπεζα της Ελλάδος καταρτίζει στον επίσημο διαδικτυακό της τόπο δημόσιο μητρώο, στο οποίο καταχωρίζονται τα αδειοδοτημένα ΠΠ και οι ΠΥΠΛ με έδρα στην Ελλάδα ([Εποπτευόμενα ιδρύματα \(bankofgreece.gr\)](http://bankofgreece.gr)).

¹²⁰ Σύμφωνα με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο, η συνολική αξία των πράξεων πληρωμών αφορά δωδεκάμηνη περίοδο. Συγκεκριμένα, η περίοδος αναφοράς έτους 2024 περιλαμβάνει το χρονικό διάστημα από 1.7.2023 έως 30.06.2024.

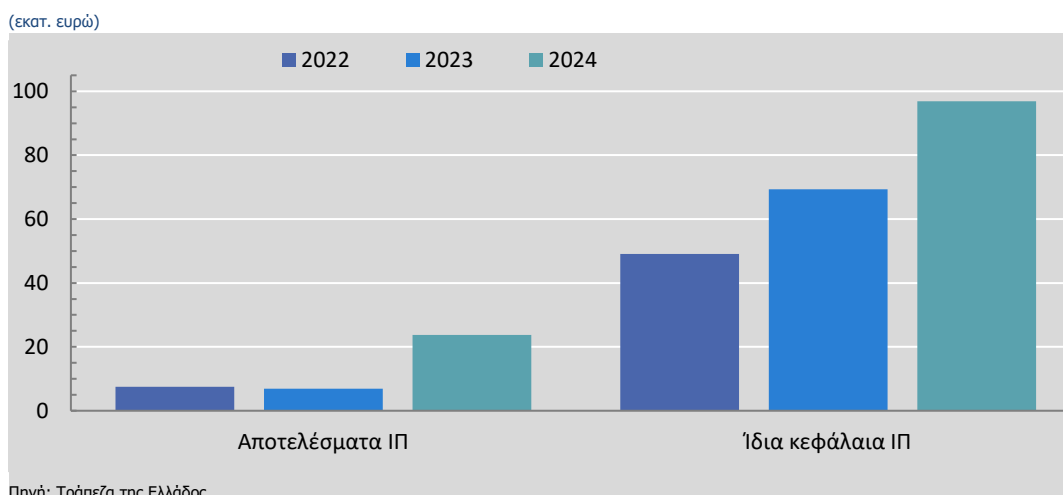
¹²¹ Σύμφωνα με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο, η συνολική αξία των πράξεων πληρωμών αφορά δωδεκάμηνη περίοδο. Συγκεκριμένα, η περίοδος αναφοράς έτους 2023 περιλαμβάνει το χρονικό διάστημα από 1.1.2023 έως 31.12.2023.

Τον Ιούνιο του 2024 το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων των ΙΠ ανήλθε σε 96,9 εκατ. ευρώ, ήτοι αυξημένα κατά 39,8% από το Δεκέμβριο του 2023 (69,3 εκατ. ευρώ). Η σημαντική αυτή αύξηση αποδίδεται ιδίως στην αύξηση της καθαρής θέσης των ΙΠ, που έχουν αναλάβει τον αποσχισθέντα κλάδο αποδοχής πράξεων πληρωμής των τεσσάρων σημαντικών τραπεζών, λόγω κυρίως της κερδοφορίας τους. Επίσης, ο κλάδος των ΙΠ συνεχίζει συνολικά να είναι κερδοφόρος, με κέρδη προ φόρων 23,7 εκατ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο του 2024, έναντι 6,9 εκατ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο του 2023 (βλ. Διάγραμμα V.32).

Διάγραμμα V.31 Ετήσια αξία πράξεων πληρωμών από Ιδρύματα Πληρωμών

Διάγραμμα V.32 Αποτελέσματα χρήσης και ίδια κεφάλαια των Ιδρυμάτων Πληρωμών

(β) Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος (ΙΗΧ)

Η Τράπεζα της Ελλάδος, βάσει του ν.4021/2011¹²² και της Πράξης Εκτελεστικής Επιτροπής 164/2/13.12.2019 όπως ισχύει, έχει χορηγήσει άδεια λειτουργίας σε πέντε (5) ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος (ΙΗΧ).¹²³

Η συνολική ετήσια αξία των πράξεων πληρωμών που πραγματοποιήθηκε την περίοδο αναφοράς του 2024 από τα ΙΗΧ ανήλθε σε 29,7 δισεκ. ευρώ, αυξημένη κατά 10,8% σε σχέση με την περίοδο αναφοράς έτους 2023 (26,8 δισεκ. ευρώ, βλ. Διάγραμμα V.33). Η αύξηση του όγκου πληρωμών οφείλεται ιδίως στις δραστηριότητες ενός ΙΗΧ το οποίο εκτελεί το 87,4% του συνόλου της αξίας

¹²² Ο ν. 4021/2011 ενσωμάτωσε στην ελληνική νομοθεσία τις διατάξεις της Οδηγίας 2009/110/ΕΚ σχετικά με την ανάληψη, άσκηση και προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ηλεκτρονικού χρήματος.

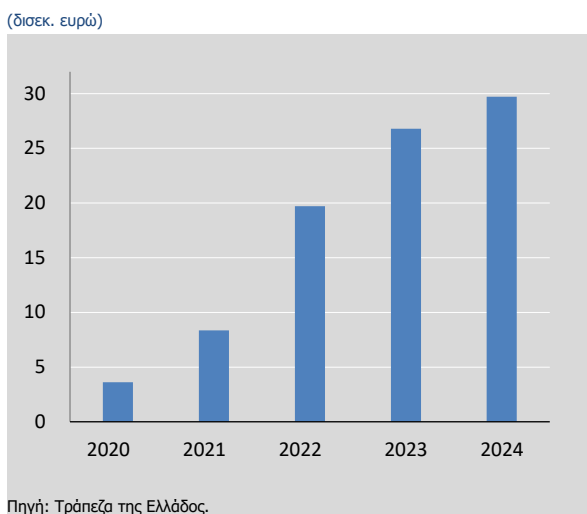
¹²³ Τα δύο (2) εκ των πέντε (5) ΙΗΧ αδειοδοτήθηκαν εντός του έτους 2024 (Αποφάσεις υπ' αριθμ. 497/1/21.3.2024 και 508/3/26.07.2024 της Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος) κατόπιν επέκτασης της άδειας λειτουργίας ΙΠ που ήδη κατείχαν. Δεδομένου ότι έως την ημερομηνία αναφοράς της παρούσης έκθεσης δεν έχουν ξεκινήσει την παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικού χρήματος, η ετήσια αξία συναλλαγών για την περίοδο αναφοράς ως ιδρύματα πληρωμών έχει συμπεριληφθεί στα μεγέθη των ΙΠ (βλ. Διάγραμμα V.31 Ετήσια αξία πράξεων πληρωμών από Ιδρύματα Πληρωμών).

πράξεων πληρωμών. Επιπλέον, την περίοδο αναφοράς του 2024 παρατηρείται ανάπτυξη των εργασιών δύο άλλων ΙΗΧ, μέσω της υλοποίησης και διάθεσης στο κοινό της υπηρεσίας ηλεκτρονικού χρήματος,¹²⁴ αλλά και λοιπών υπηρεσιών πληρωμής.

Η Τράπεζα της Ελλάδος, βάσει του ν.4021/2011¹²⁵ και της Πράξης Εκτελεστικής Επιτροπής 164/2/13.12.2019 όπως ισχύει, έχει χορηγήσει άδεια λειτουργίας σε πέντε (5) ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος (ΙΗΧ).¹²⁶

Η συνολική ετήσια αξία των πράξεων πληρωμών που πραγματοποιήθηκε την περίοδο αναφοράς του 2024 από τα ΙΗΧ ανήλθε σε 29,7 δισεκ. ευρώ, αυξημένη κατά 10,8% σε σχέση με την περίοδο αναφοράς έτους 2023 (26,8 δισεκ. ευρώ, βλ. Διάγραμμα V.33). Η αύξηση του όγκου πληρωμών οφείλεται ιδίως στις δραστηριότητες ενός ΙΗΧ το οποίο εκτελεί το 87,4% του συνόλου της αξίας πράξεων πληρωμών. Επιπλέον, την περίοδο αναφοράς του 2024 παρατηρείται ανάπτυξη των εργασιών δύο άλλων ΙΗΧ, μέσω της υλοποίησης και διάθεσης στο κοινό της υπηρεσίας ηλεκτρονικού χρήματος,¹²⁷ αλλά και λοιπών υπηρεσιών πληρωμής.

Διάγραμμα V.33 Ετήσια αξία πράξεων πληρωμών από Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος

Τον Ιούνιο του 2024 το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων των ΙΗΧ ανήλθε σε 68,5 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 20,1 εκατ. ευρώ σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2023 (48,3 εκατ. ευρώ, βλ. Διάγραμμα V.34), κυρίως λόγω της αύξησης της καθαρής θέσης ενός εκ των ΙΗΧ, προερχόμενη από αύξηση μετοχικού κεφαλαίου. Επίσης, το πρώτο εξάμηνο του 2024 οι ζημιές του κλάδου διαμορφώθηκαν σε 22,2 εκατ. ευρώ, έναντι ζημιών 10,8 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2023, λόγω των σημαντικών ζημιών ενός ΙΗΧ, οι οποίες προέρχονται ιδίως από δαπάνες σε τομείς υποδομών πληροφορικής και τεχνολογίας γενικότερα. Οι εν λόγω ζημιές καλύφθηκαν από τις απαιτούμενες αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου.

¹²⁴ Σύμφωνα με το άρθρο 10 του ν. 4021/2011, το ηλεκτρονικό χρήμα αφορά οποιαδήποτε νομισματική αξία αποθηκευμένη σε ηλεκτρονικό υπόθεμα, που εμφανίζεται ως απαίτηση έναντι του εκδότη ηλεκτρονικού χρήματος, η οποία έχει εκδοθεί κατόπιν παραλαβής χρηματικού ποσού για το σκοπό της πραγματοποίησης πράξεων πληρωμών, και γίνεται δεκτή από άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα πέραν του εκδότη.

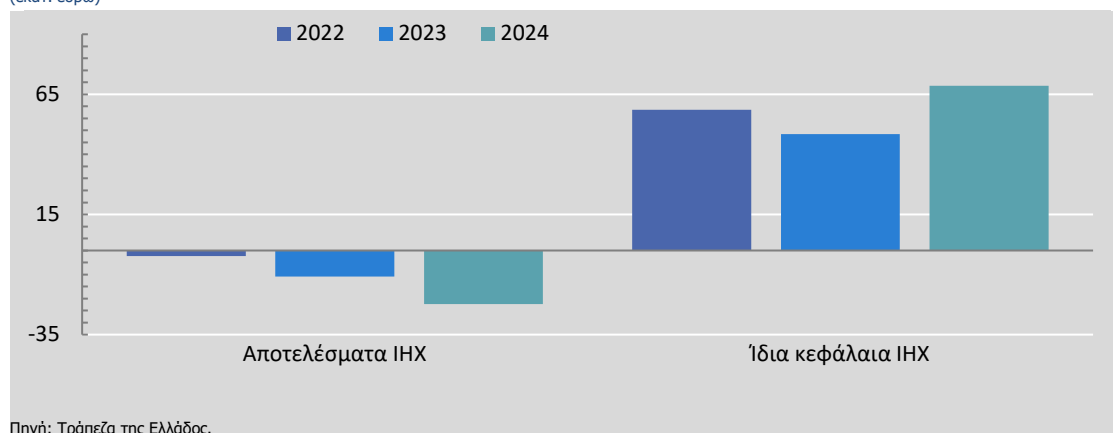
¹²⁵ Ο ν. 4021/2011 ενσωμάτωσε στην ελληνική νομοθεσία τις διατάξεις της Οδηγίας 2009/110/ΕΚ σχετικά με την ανάληψη, άσκηση και προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ηλεκτρονικού χρήματος.

¹²⁶ Τα δύο (2) εκ των πέντε (5) ΙΗΧ αδειοδοτήθηκαν εντός του έτους 2024 (Αποφάσεις υπ' αριθμ. 497/1/21.3.2024 και 508/3/26.07.2024 της Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος) κατόπιν επέκτασης της άδειας λειτουργίας ΙΠ που ήδη κατείχαν. Δεδομένου ότι έως την ημερομηνία αναφοράς της παρούσης έκθεσης δεν έχουν ξεκινήσει την παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικού χρήματος, η ετήσια αξία συναλλαγών για την περίοδο αναφοράς ως ιδρύματα πληρωμών έχει συμπεριληφθεί στα μεγέθη των ΙΠ (βλ. Διάγραμμα V.31 Ετήσια αξία πράξεων πληρωμών από Ιδρύματα Πληρωμών).

¹²⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 10 του ν. 4021/2011, το ηλεκτρονικό χρήμα αφορά οποιαδήποτε νομισματική αξία αποθηκευμένη σε ηλεκτρονικό υπόθεμα, που εμφανίζεται ως απαίτηση έναντι του εκδότη ηλεκτρονικού χρήματος, η οποία έχει εκδοθεί κατόπιν παραλαβής χρηματικού ποσού για το σκοπό της πραγματοποίησης πράξεων πληρωμών, και γίνεται δεκτή από άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα πέραν του εκδότη.

Διάγραμμα V.34 Αποτελέσματα χρήσης και ίδια κεφάλαια των Ιδρυμάτων Ηλεκτρονικού Χρήματος

(εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι έχουν γνωστοποιήσει στην Τράπεζα της Ελλάδος την πρόθεσή τους να παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών στην Ελλάδα με κοινοτικό διαβατήριο 294 ΙΠ και 223 ΙΗΧ με έδρα σε άλλο κράτος-μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, η πλειοψηφία των οποίων ασκεί το δικαίωμα της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση. Ως προς τις παρεχόμενες υπηρεσίες πληρωμών, η πλειονότητα των ως άνω ιδρυμάτων δραστηριοποιείται στην έκδοση μέσω πληρωμής ή/και στην αποδοχή πράξεων πληρωμής, στη μεταφορά κεφαλαίων και στην εκτέλεση εμβασμάτων.

VI. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ

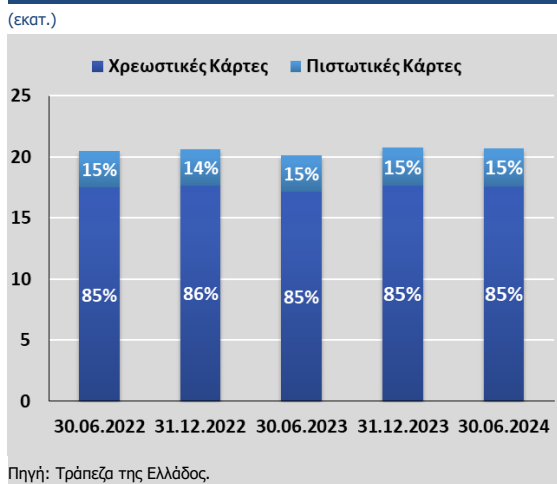
1. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ ΠΛΗΡΩΜΗΣ

1.1 ΚΑΡΤΕΣ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Αριθμός καρτών πληρωμών

Οι ενεργές κάρτες¹²⁸ πληρωμών σε κυκλοφορία ανήλθαν σε 20,7 εκατ. στις 30 Ιουνίου 2024, σχεδόν αμετάβλητες σε σχέση με τις 31 Δεκεμβρίου 2023 (βλ. Διάγραμμα VI.1). Στις επιμέρους μεταβολές ανά κατηγορία καρτών καταγράφεται αύξηση στον αριθμό πιστωτικών καρτών κατά 2%, ενώ ο αριθμός των χρεωστικών καρτών δεν παρουσίασε μεταβολή. Το ποσοστό συμμετοχής των χρεωστικών και πιστωτικών καρτών επί του συνόλου των καρτών πληρωμών δεν μεταβλήθηκε από τις 31 Δεκεμβρίου 2023 και διαμορφώθηκε στο επίπεδο του 85% και 15%, αντίστοιχα. Τέλος, σημειώνεται πως οι προπληρωμένες κάρτες που αποτελούν το 10% του συνόλου των ενεργών καρτών σε κυκλοφορία εμφανίζονται μειωμένες κατά 11% στις 30 Ιουνίου 2024 σε σχέση με τις 31 Δεκεμβρίου 2023.

Διάγραμμα VI.1 Αριθμός καρτών ανά κατηγορία

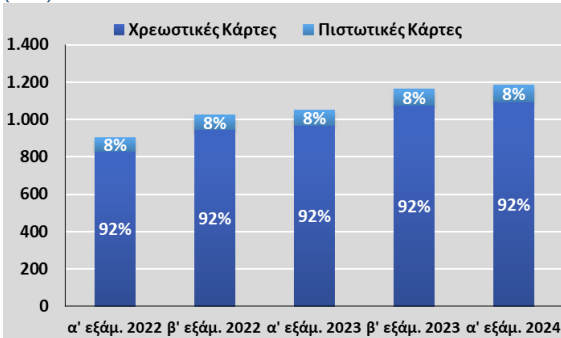

Συναλλαγές με κάρτες πληρωμών

Ο συνολικός αριθμός και η συνολική αξία των συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν με κάρτες πληρωμών το πρώτο εξάμηνο του 2024 δεν παρουσίασαν σημαντικές μεταβολές σε σχέση με το δεύτερο εξάμηνο του 2023. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των συναλλαγών με κάρτες ανήλθε σε 1.185 εκατ., παρουσιάζοντας αύξηση 2% (βλ. Διάγραμμα VI.2), ενώ η αναλογούσα αξία διαμορφώθηκε στα 53 δισεκ. ευρώ, καταγράφοντας μείωση 3% (βλ. Διάγραμμα VI.3).

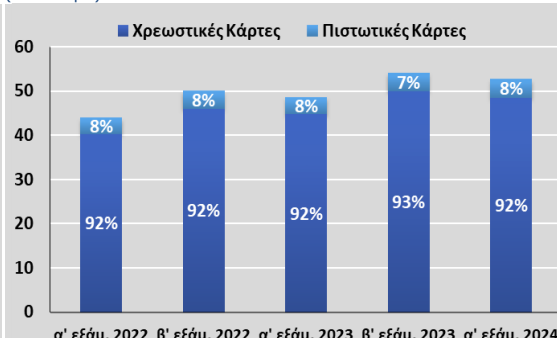
Διάγραμμα VI.2 Αριθμός συναλλαγών με κάρτες

(εκατ.)

Διάγραμμα VI.3 Αξία συναλλαγών με κάρτες

(δισεκ. ευρώ)

¹²⁸ Για τους σκοπούς της Έκθεσης, στις χρεωστικές κάρτες συμπεριλαμβάνονται οι προπληρωμένες κάρτες και οι κάρτες ανάληψης μετρητών χωρίς τη δυνατότητα διενέργειας αγορών. Στις πιστωτικές κάρτες συμπεριλαμβάνονται οι εικονικές κάρτες και οι κάρτες μεταγενέστερης χρέωσης.

Ο μέσος αριθμός συναλλαγών ανά κάρτα εμφανίστηκε οριακά αυξημένος στις 57, από 56 το δεύτερο εξάμηνο του 2023. Οι χρεωστικές κάρτες που αποτελούν το κύριο υποκατάστατο των μετρητών, συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται ευρέως για συναλλαγές μικρής αξίας. Ο μέσος αριθμός συναλλαγών ανά χρεωστική κάρτα ανήλθε σε 62 συναλλαγές, από 61 το δεύτερο εξάμηνο του 2023. Ο μέσος αριθμός συναλλαγών ανά πιστωτική κάρτα διατηρήθηκε αμετάβλητος στις 29 συναλλαγές (βλ. Διάγραμμα VI.4).

Η μέση αξία συναλλαγών ανά κάρτα ανήλθε σε 2.542 ευρώ παρουσιάζοντας μείωση κατά 2,5% συγκριτικά με το δεύτερο εξάμηνο του 2023 (βλ. Διάγραμμα VI.5). Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στην αντίστοιχη μείωση της μέσης αξίας συναλλαγών ανά χρεωστική κάρτα κατά 2,5%, η οποία διαμορφώθηκε σε 2.760 ευρώ, από 2.831 ευρώ το δεύτερο εξάμηνο του 2023. Η μέση αξία συναλλαγών ανά πιστωτική κάρτα μειώθηκε οριακά κατά 0,3% και διαμορφώθηκε σε 1.313 ευρώ, από 1.318 ευρώ το δεύτερο εξάμηνο του 2023.

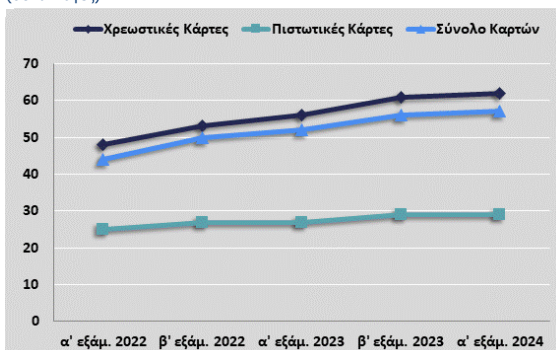
Η μέση αξία ανά συναλλαγή για το σύνολο των καρτών μειώθηκε κατά 4,5% σε 44 ευρώ, από 46 ευρώ το δεύτερο εξάμηνο του 2023 (βλ. Διάγραμμα VI.6).

Στις επιμέρους κατηγορίες καρτών, η μέση αξία ανά συναλλαγή με χρήση χρεωστικής κάρτας υποχώρησε σε 44 ευρώ από 47, παρουσιάζοντας μείωση 5%, ενώ η μέση αξία ανά συναλλαγή με χρήση πιστωτικής κάρτας μειώθηκε σε 45 ευρώ από 46, παρουσιάζοντας μείωση 1% συγκριτικά με το δεύτερο εξάμηνο του 2023.

Η πτωτική τάση της μέσης αξίας ανά συναλλαγή των χρεωστικών και πιστωτικών καρτών αναδεικνύει την ολοένα μεγαλύτερη χρήση των καρτών πληρωμών για αγορές χαμηλής αξίας.

Διάγραμμα VI.4 Μέσος αριθμός συναλλαγών ανά κάρτα

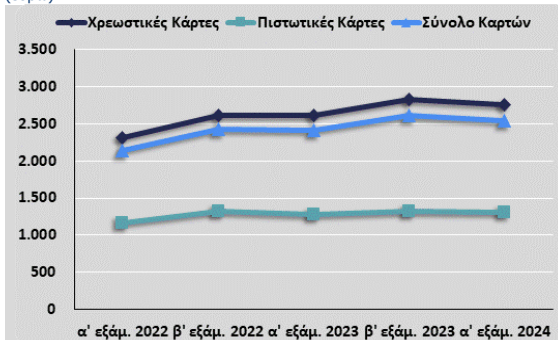
(συναλλαγές)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα VI.5 Μέση αξία συναλλαγών ανά κάρτα

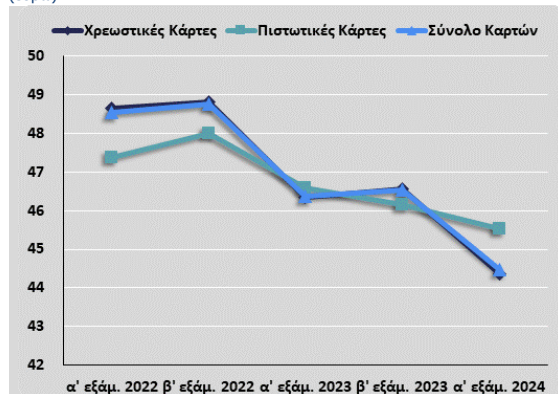
(ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα VI.6 Μέση αξία ανά συναλλαγή με κάρτες

(ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Περιστατικά απάτης στις συναλλαγές με κάρτες πληρωμών

Στα περιστατικά απάτης στις συναλλαγές με κάρτες πληρωμών το πρώτο εξάμηνο του 2024 καταγράφηκε μείωση του αριθμού συναλλαγών απάτης κατά 6% σε σχέση με το δεύτερο εξάμηνο του 2023 (βλ. Πίνακα VI.1). Αντίστοιχα, ο δείκτης της αναλογίας του αριθμού των περιστατικών απάτης προς τον αριθμό των συναλλαγών μειώθηκε συγκριτικά με το προηγούμενο εξάμηνο κατά 7%, και αντιστοιχεί σε 1 συναλλαγή απάτης ανά 6 χιλ. συναλλαγές.

Πίνακας VI.1 Αριθμός συναλλαγών περιστατικών απάτης ως προς το συνολικό αριθμό συναλλαγών

Χρονική Περίοδος	Αριθμός συναλλαγών	Αριθμός συναλλαγών απάτης	% συναλλαγών απάτης
α' εξάμ. 2024	1.185.199.780	196.535	0,02%
β' εξάμ. 2023	1.162.672.464	208.345	0,02%
α' εξάμ. 2023	1.048.193.208	202.000	0,02%
β' εξάμ. 2022	1.025.430.306	151.203	0,01%
α' εξάμ. 2022	904.213.583	136.153	0,02%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Σε ό,τι αφορά την αξία των συναλλαγών απάτης παρατηρείται μείωση κατά 3% σε σχέση με το δεύτερο εξάμηνο του 2023 (βλ. Πίνακα VI.2). Ταυτόχρονα, ο δείκτης της αναλογίας της αξίας των περιστατικών απάτης προς την αξία των συναλλαγών εμφανίζεται σχεδόν αμετάβλητος σε σχέση με το δεύτερο εξάμηνο του 2023 και εξακολουθεί να διατηρείται στο χαμηλό επίπεδο του 0,02% και αντιστοιχεί σε 1 ευρώ αξία απάτης ανά 4,8 χιλ. ευρώ αξία συναλλαγών.

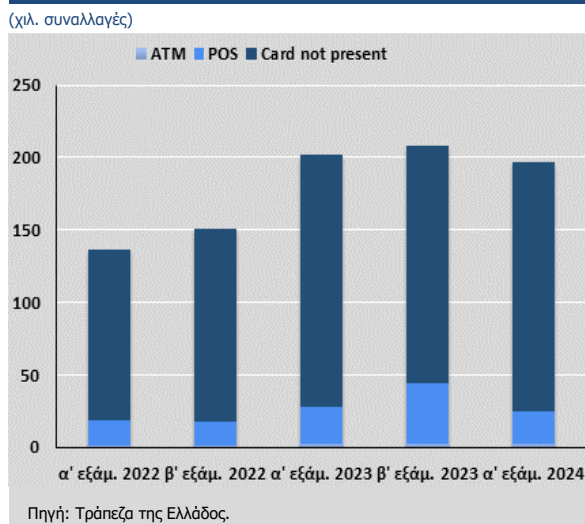
Πίνακας VI.2 Αξία συναλλαγών περιστατικών απάτης ως προς τη συνολική αξία συναλλαγών

Χρονική Περίοδος	Αξία συναλλαγών	Αξία συναλλαγών απάτης	% συναλλαγών απάτης
α' εξάμ. 2024	52.690.799.247	10.985.653	0,02%
β' εξάμ. 2023	54.112.403.611	11.278.698	0,02%
α' εξάμ. 2023	48.597.138.971	12.492.176	0,03%
β' εξάμ. 2022	49.991.684.614	9.995.707	0,02%
α' εξάμ. 2022	43.899.493.109	6.241.816	0,01%

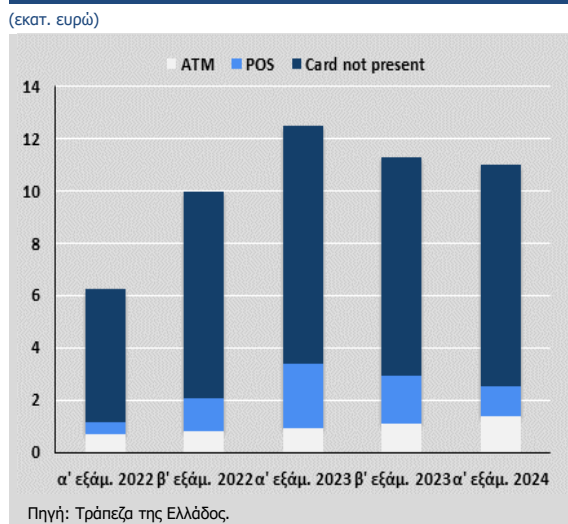
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Αναλύοντας τα περιστατικά απάτης ανά δίαυλο συναλλαγής με κάρτες πληρωμών, δηλαδή (α) συναλλαγές σε τερματικά ATM, (β) πληρωμές σε τερματικά POS και (γ) εξ αποστάσεως συναλλαγές χωρίς τη φυσική παρουσία της κάρτας (card not present - CNP), προκύπτει ότι το υψηλότερο ποσοστό απάτης εξακολουθεί να αφορά τις εξ αποστάσεως συναλλαγές (βλ. Διαγράμματα VI.7 και VI.8).

Διάγραμμα VI.7 Αριθμός συναλλαγών περιστατικών απάτης ανά τύπο συναλλαγής

Διάγραμμα VI.8 Αξία συναλλαγών περιστατικών απάτης ανά τύπο συναλλαγής

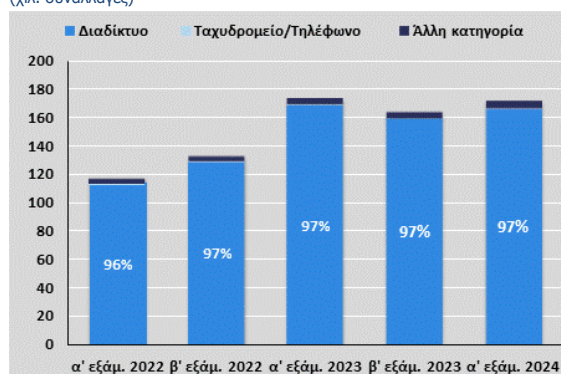
Το πρώτο εξάμηνο του 2024 ο αριθμός των περιστατικών απάτης που καταγράφηκε ανά τύπο συναλλαγής ανήλθε σε 2.661 συναλλαγές σε τερματικά ATM, 22 χιλ. συναλλαγές σε τερματικά POS και 172 χιλ. στις εξ αποστάσεως συναλλαγές χωρίς τη φυσική παρουσία κάρτας (card-not present - CNP). Η αντίστοιχη αξία τους διαμορφώθηκε σε 1,4 εκατ. ευρώ στις συναλλαγές ATM, 1,1 εκατ. ευρώ στις πληρωμές POS και 8,4 εκατ. ευρώ στις συναλλαγές CNP. Αξίζει να σημειωθεί η σημαντική μείωση του αριθμού των περιστατικών απάτης στις πληρωμές POS μεταξύ του πρώτου εξαμήνου του 2024 και του δεύτερου εξαμήνου του 2023 κατά 48%, ενώ η αντίστοιχη αξία τους μειώθηκε κατά 36%. Αντίθετα, σε ό,τι αφορά τις συναλλαγές απάτης σε τερματικά ATM, τόσο ο αριθμός όσο και η αξία τους εμφανίζονται αυξημένα κατά 11% και 25% αντίστοιχα, σε σχέση με το δεύτερο εξάμηνο του 2023. Τέλος, σε ό,τι αφορά τον αριθμό των περιστατικών απάτης στις CNP συναλλαγές, παρατηρούνται αυξήσεις στον αριθμό και στην αξία των συναλλαγών απάτης κατά 5% και κατά 1% αντίστοιχα σε σχέση με το προηγούμενο εξάμηνο (βλ. Διαγράμματα VI.7 και VI.8).

Από την ανάλυση του αριθμού των περιστατικών απάτης σε ATM διαπιστώθηκε πως το μεγαλύτερο μέρος του οφείλεται σε μη νόμιμες συναλλαγές που έχουν διενεργηθεί με τη χρήση χαμένης/κλεμμένης κάρτας (2,6 χιλ. συναλλαγές από 2,4 χιλ. το δεύτερο εξάμηνο 2023). Η αντίστοιχη αξία των περιστατικών αυτών ανήλθε σε 1,3 εκατ. ευρώ από 1,1 εκατ. ευρώ το δεύτερο εξάμηνο του 2023. Σε ό,τι αφορά τα περιστατικά απάτης σημειώνεται πως η σημαντική μείωση του αριθμού και της αξίας των συναλλαγών απάτης σε POS οφείλεται στη μείωση των συναλλαγών απάτης που έχουν διενεργηθεί με τη χρήση χαμένης/κλεμμένης κάρτας, ο αριθμός των οποίων μειώθηκε σε 19,7 χιλ. από 39,2 χιλ. με την αντίστοιχη αξία να μειώνεται σε 857 χιλ. ευρώ, από 1,3 εκατ. ευρώ σε σχέση με το δεύτερο εξάμηνο του 2023.

Εξετάζοντας περαιτέρω την απάτη που διενεργήθηκε στις εξ αποστάσεως συναλλαγές μέσω διαδικτύου ή ταχυδρομείου/τηλεφώνου διαπιστώνεται ότι η συντριπτική πλειονότητα των περιστατικών απάτης αφορά τις συναλλαγές μέσω διαδικτύου (βλ. Διαγράμματα VI.9 και VI.10).

Διάγραμμα VI.9 Αριθμός συναλλαγών περιστατικών απάτης σε συναλλαγές CNP

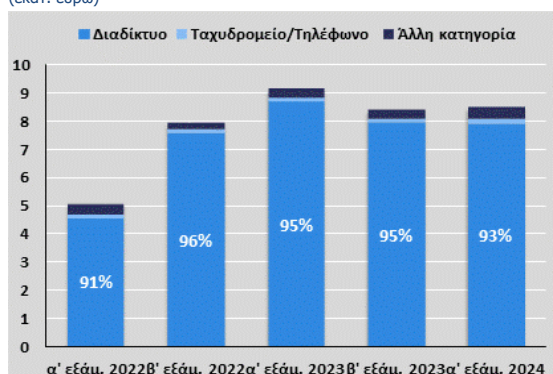
(χιλ. συναλλαγές)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα VI.10 Αξία συναλλαγών περιστατικών απάτης σε συναλλαγές CNP

(εκατ. ευρώ)

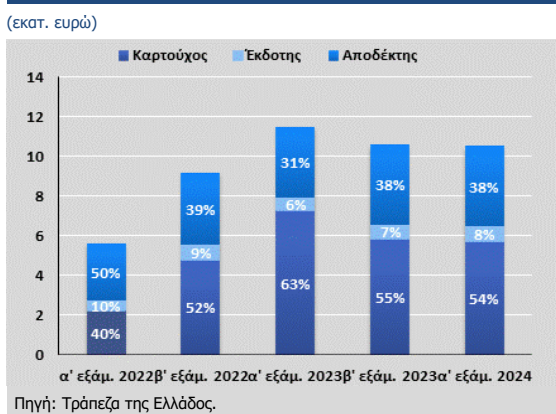

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Όπως και τα προηγούμενα εξάμηνα, οι περιπτώσεις διαδικτυακής απάτης αφορούν ως επί το πλείστον συναλλαγές αγορών από ηλεκτρονικά καταστήματα του εξωτερικού με κάρτες που έχουν εκδοθεί στην Ελλάδα. Το γεγονός αυτό αποδίδεται στην εκτενέστερη χρήση του διεθνούς τεχνικού προτύπου ασφαλών συναλλαγών 3D Secure από τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών στην Ελλάδα σε σύγκριση με τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών του εξωτερικού.

Οι οικονομικές ζημίες που προκύπτουν από τις συναλλαγές απάτης και οι οποίες επιμερίζονται στα συμβαλλόμενα μέρη της συναλλαγής ανάλογα με την υπαιτιότητά τους ανήλθαν σε 10,4 εκατ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο του 2024, οριακά μειωμένες κατά 1% συγκριτικά με το δεύτερο εξάμηνο του 2023 και κατά 9% σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2023. Σε ό,τι αφορά τον επιμερισμό τους, διαπιστώνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος της ζημίας επιβαρύνει τους κατόχους-χρήστες καρτών, οι οποίοι κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024 επωμίστηκαν το 54% της συνολικής ζημίας. Οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών που αποδέχονται συναλλαγές καρτών επωμίστηκαν το 38% της συνολικής ζημίας, ενώ οι πάροχοι-εκδότες καρτών πληρωμών επιβαρύνθηκαν σε ποσοστό 8% (βλ. Διάγραμμα VI.11).

Διάγραμμα VI.11 Κατανομή Ζημίας από συναλλαγές περιστατικών απάτης

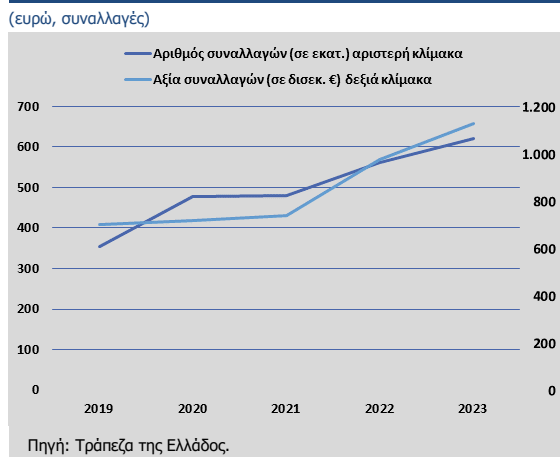

1.2 ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ

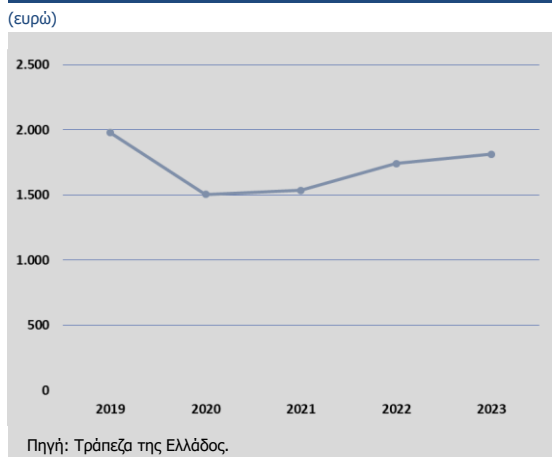
Συναλλαγές με μεταφορές πιστώσεων

Το 2023 διενεργήθηκαν 620 εκατ. πελατειακές συναλλαγές με τη χρήση μεταφοράς πίστωσης αξίας 1,1 τρισεκ. ευρώ. Σε σχέση με το 2022, παρατηρείται σημαντική αύξηση του αριθμού των συναλλαγών κατά 11% και της αναλογούσας αξίας κατά 15% (βλ. Διάγραμμα VI.12). Αντίστοιχα, η μέση αξία ανά συναλλαγή αυξήθηκε κατά 4% και διαμορφώθηκε σε 1.815 ευρώ το 2023, από 1.742 ευρώ το 2022 (βλ. Διάγραμμα VI.13).

Διάγραμμα VI.12 Μεταφορές πιστώσεων - Αριθμός και αξία συναλλαγών

Διάγραμμα VI.13 Μεταφορές πιστώσεων - Μέση αξία ανά συναλλαγή

Απάτη στις συναλλαγές με μεταφορές πιστώσεων

Σύμφωνα με τη μεθοδολογία του κανονισμού της ΕΚΤ/2020/59 για τις στατιστικές πληρωμών, το 2023 καταγράφηκε μείωση κατά 31% των περιστατικών απάτης στις μεταφορές πιστώσεων και κατά 69% στην αναλογούσα αξία τους. Ειδικότερα, αναφέρθηκαν 11.214 περιστατικά απάτης συνολικής αξίας 24,6 εκατ. ευρώ, έναντι 16.339 περιστατικών απάτης συνολικής αξίας 79,5 εκατ. ευρώ το 2022. Οι δείκτες της αναλογίας των περιστατικών και της αξίας της απάτης προς τον αριθμό και την αξία των συναλλαγών με μεταφορά πίστωσης κυμάνθηκαν στο επίπεδο του 0,00181% και 0,00219%, αντίστοιχα, και αναλογούν σε μία συναλλαγή απάτης ανά 55 χιλ. συναλλαγές μεταφοράς πίστωσης, με 1 ευρώ αξία απάτης ανά 46 χιλ. ευρώ αξία συναλλαγών. Από την εξέταση των στοιχείων προέκυψε πως ο κύριος λόγος της σημαντικής μείωσης των περιστατικών απάτης στις μεταφορές πιστώσεων που παρατηρείται το 2023 είναι η λήψη περισσότερων μέτρων πρόληψης από τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών, όπως ενδεικτικά η αποστολή κωδικού μίας χρήσης (One-Time-Password, OTP) στο χρήστη, που απαιτεί μία πρόσθετη ενέργεια από αυτόν για την έγκριση της συναλλαγής που πρόκειται να διενεργήσει. Παράλληλα, πρέπει να σημειωθεί πως η καταγραφή των περιστατικών απάτης κατά το 2023, που αποτελεί το δεύτερο έτος εφαρμογής του κανονισμού της ΕΚΤ/2020/59, είναι ακριβέστερη και πληρέστερη σε σχέση με το 2022, λόγω της μεγαλύτερης εξοικείωσης με τις απαιτήσεις του κανονισμού από τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών.

Από τις επιμέρους αναλύσεις των στοιχείων προκύπτει ότι η πλειονότητα των τεχνικών διενέργειας απάτης στις ηλεκτρονικές συναλλαγές μεταφοράς πιστώσεων αφορά (α) κατά 78% στη μέθοδο της έκδοσης εντολής πληρωμής από το δράστη της απάτης και (β) κατά 22% στη μέθοδο της χειραγώγησης του πληρωτή από το δράστη της απάτης. Βάσει της (α) μεθόδου, ο δράστης της απάτης εκδίδει πλαστή εντολή πληρωμής αφού αποκτήσει τα ευαίσθητα δεδομένα πληρωμής του πληρωτή ή του δικαιούχου με δόλια μέσα, ενώ βάσει της (β) μεθόδου ο πληρωτής παρέχει καλή τη πίστιη τη συγκατάθεσή του στην εκτέλεση εντολής πληρωμής προς λογαριασμό πληρωμών τρίτου θεωρώντας ότι ανήκει σε νόμιμο δικαιούχο.

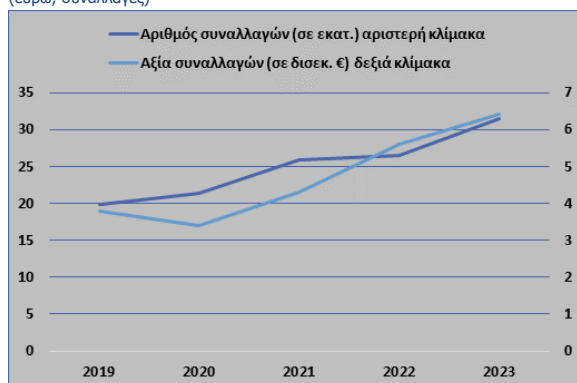
1.3 ΑΜΕΣΕΣ ΧΡΕΩΣΕΙΣ

Συναλλαγές με άμεσες χρεώσεις

Σύμφωνα με τη μεθοδολογία του Κανονισμού της ΕΚΤ/2020/59, το 2023 οι πελατειακές συναλλαγές με τη χρήση άμεσων χρεώσεων παρουσίασαν σημαντική αύξηση κατά 19% σε σχέση με το 2022 και διαμορφώθηκαν στις 32 εκατ. συναλλαγές. Παράλληλα, η αξία των συναλλαγών παρουσίασε αύξηση κατά 15% και η αντίστοιχη αξία διαμορφώθηκε στα 6,4 δισεκ. ευρώ (βλ. Διάγραμμα VI.14). Η μέση αξία ανά συναλλαγή διαμορφώθηκε στα 203 ευρώ από 210 ευρώ το 2022, μειωμένη κατά 4% (βλ. Διάγραμμα VI.15).

Διάγραμμα VI.14 Άμεσες χρεώσεις – Αριθμός και αξία συναλλαγών

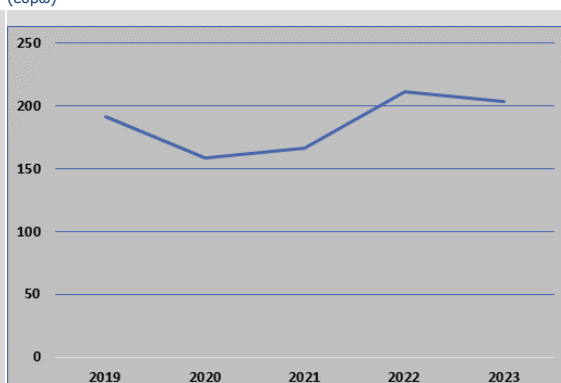
(ευρώ, συναλλαγές)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα VI.15 Άμεσες χρεώσεις - Μέση αξία ανά συναλλαγή

(ευρώ)

Πηγή Τράπεζα της Ελλάδος.

Απάτη στις συναλλαγές άμεσων χρεώσεων

Οι άμεσες χρεώσεις συνεχίζουν να αποτελούν το πλέον ασφαλές μέσο πληρωμής δεδομένου ότι και το 2023 δεν αναφέρθηκαν περιστατικά απάτης από τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών.

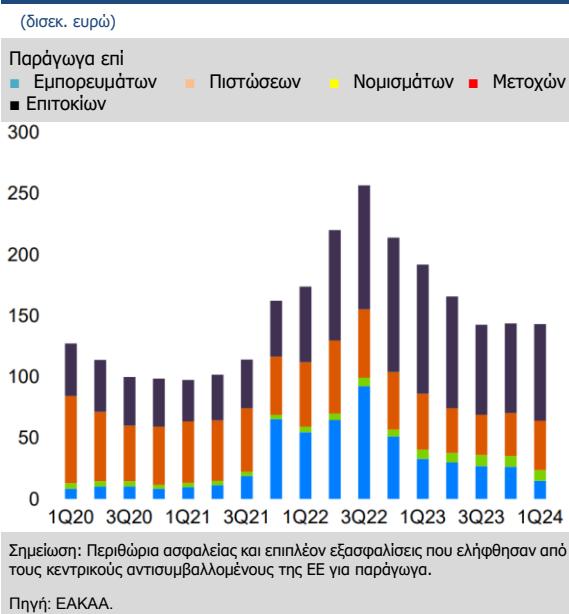
2. ΚΕΝΤΡΙΚΟΙ ΑΝΤΙΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ

2.1 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Οι χρηματοπιστωτικές αγορές της ΕΕ παρέμειναν ανθεκτικές κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024, σε ένα περιβάλλον με σημαντικές προκλήσεις και γεωπολιτικούς κινδύνους.

Τα περιθώρια ασφαλείας που συλλέχθηκαν από τους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για πράξεις σε παράγωγα επί εμπορευμάτων σημείωσαν πτώση το α' τρίμηνο του 2024 συγκριτικά με το προηγούμενο έτος (2023) και παρά το γεγονός ότι οι τιμές των βασικών εμπορευμάτων αυξήθηκαν ξανά το 2024 μετά την πτώση τους το δεύτερο εξάμηνο του 2023 (βλ. Διάγραμμα VI.16). Αντίθετα, σε υψηλότερο επίπεδο κινήθηκαν κατά το ίδιο χρονικό διάστημα τα περιθώρια ασφαλείας για πράξεις σε παράγωγα επί μετοχών και επί επιτοκίων, με τη μεταβλητότητα, ωστόσο, στην αγορά μετοχών να είναι περιορισμένη, παρά τις μικρές διακυμάνσεις που οφείλονται πιθανώς στην αβεβαιότητα που συνόδευσε τις πρόσφατες εκλογές στην ΕΕ.

Διάγραμμα VI.16 Περιθώρια ασφαλείας που συλλέγονται από τους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους της ΕΕ ανά κατηγορία παραγώγου

Η Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών (ΕΑΚΑΑ), που αποτελεί τη ρυθμιστική και εποπτική αρχή των χρηματοπιστωτικών αγορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), δημοσίευσε στις 9 Ιουλίου 2024 τα αποτελέσματα της πέμπτης άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων για τους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν τη συνολική ανθεκτικότητα των κεντρικών αντισυμβαλλομένων της ΕΕ, καθώς και των κεντρικών αντισυμβαλλομένων τρίτων χωρών που ταξινομούνται ως συστημικά σημαντικοί για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα της ΕΕ ή των κρατών-μελών της (Tier 2), στους βασικούς χρηματοπιστωτικούς κινδύνους στα υπό εξέταση σενάρια.

Συγκριτικά με προηγούμενες παρόμοιες ασκήσεις, η φετινή άσκηση περιλάμβανε πρόσθετα σενάρια πίεσης στην αγορά, βελτιωμένες αξιολογήσεις των μοντέλων κινδύνου για τον κίνδυνο συγκέντρωσης και εκτεταμένες αντίστροφες προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο ρευστότητας. Επιπλέον, για πρώτη φορά η άσκηση περιέλαβε μια διερευνητική ανάλυση των επιπτώσεων του κινδύνου που σχετίζεται με το κλίμα στους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους.

Συνολικά 16 κεντρικοί αντισυμβαλλομένοι συμμετείχαν στην άσκηση, συμπεριλαμβανομένων δύο κεντρικών αντισυμβαλλομένων του Ηνωμένου Βασιλείου που ταξινομούνται ως Tier 2 καθώς και όλων των αδειοδοτημένων κεντρικών αντισυμβαλλομένων της ΕΕ.

Με βάση τα ευρήματα της άσκησης, συμπεραίνεται ότι:

- Οι κεντρικοί αντισυμβαλλόμενοι διαθέτουν ισχυρές γραμμές άμυνας για να ανταπεξέρχονται ταυτόχρονα σε σημαντικούς κραδασμούς της αγοράς και στην αθέτηση υποχρεώσεων των δύο εκκαθαριστικών μελών με τα μεγαλύτερα ανοίγματα.
- Οι κεντρικοί αντισυμβαλλόμενοι είναι ανθεκτικοί σε συνθήκες σημαντικής πίεσης ρευστότητας, με την εκκαθαριστική και επενδυτική δραστηριότητα των κεντρικών αντισυμβαλλομένων να δραματίζει βασικό ρόλο στα αποτελέσματα της άσκησης.
- Εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένα κενά στην αντιμετώπιση του κινδύνου συγκέντρωσης για ορισμένους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους και για συγκεκριμένες κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων, ιδίως για τα παράγωγα επί εμπορευμάτων.
- Η έκθεση των κεντρικών αντισυμβαλλομένων στον κίνδυνο που σχετίζεται με το κλίμα εξαρτάται από το εάν τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα που εκκαθαρίζουν εκτίθενται άμεσα σε κίνδυνο μετάβασης, όπως για παράδειγμα τα εμπορεύματα και η ενέργεια. Η πλειοψηφία των κεντρικών αντισυμβαλλομένων της άσκησης έχει αρχίσει να ενσωματώνει αυτό τον κίνδυνο στο πλαίσιο των ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων.
- Η ανάλυση του οικοσυστήματος των κεντρικών αντισυμβαλλομένων παρείχε πληροφορίες για τους πόρους των κεντρικών αντισυμβαλλομένων και των εκκαθαριστικών μελών τους και έδειξε ότι το συνολικό ποσό των απαιτούμενων περιθωρίων ασφαλείας αυξήθηκε κατά 56% σε σύγκριση με την προηγούμενη άσκηση (2022). Η υψηλή αυτή αύξηση μπορεί να αποδοθεί στις διαταραχές στις χρηματαγορές των τελευταίων ετών και στην επακόλουθη υψηλή μεταβλητότητα, τονίζοντας έτσι περαιτέρω τη συστημική σημασία του κεντρικού συστήματος εκκαθάρισης για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

Σύμφωνα με τον EMIR,¹²⁹ στις περιπτώσεις που εντοπίστηκαν ελλείψεις στην ανθεκτικότητα ενός ή περισσότερων κεντρικών αντισυμβαλλομένων, η ΕΑΚΑΑ θα εκδώσει τις απαραίτητες συστάσεις.

2.2 ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ (ΕΤΕΚ)

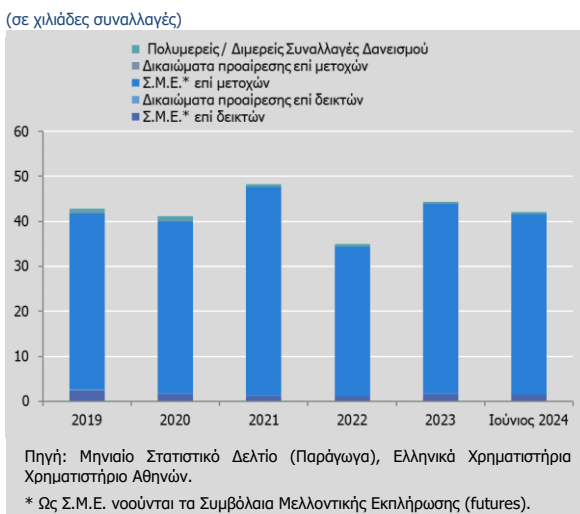
Η Εταιρία Εκκαθάρισης Συναλλαγών του Χρηματιστηρίου Αθηνών Α.Ε. (ΕΤ.ΕΚ.) παρέχει υπηρεσίες εκκαθάρισης και λειτουργεί ως κεντρικός αντισυμβαλλόμενος για την εκκαθάριση των συναλλαγών του Χρηματιστηρίου Αθηνών (αγορές αξιών και παραγώγων, μηχανισμός δανεισμού τίτλων), καθώς και των συναλλαγών σε παράγωγα του Χρηματιστηρίου Ενέργειας.

Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024, οι συναλλαγές παραγώγων και δανεισμού τίτλων που εκκαθαρίζονται από την ΕΤ.ΕΚ. μειώθηκαν ελαφρώς σε σχέση με το προηγούμενο έτος (2023) όσον αφορά το μέσο ημερήσιο όγκο τους, αλλά αυξήθηκε η μέση ημερήσια αξία τους.

¹²⁹ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4ης Ιουλίου 2012 για τα εξωχρηματιστηριακά παράγωγα, τους κεντρικούς αντισυμβαλλομένους και τα αρχεία καταγραφής συναλλαγών, όπως ισχύει.

Αναλυτικότερα, ο μέσος ημερήσιος όγκος συναλλαγών συνολικά στην αγορά παραγώγων και στο μηχανισμό δανεισμού τίτλων ανήλθε το πρώτο εξάμηνο του 2024 σε 42.087 συναλλαγές, μειωμένος κατά 17% έναντι του πρώτου εξαμήνου του 2023 (50.694 συναλλαγές) και κατά 5% έναντι του 2023 (44.386 συναλλαγές), όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα VI.3 και στο Διάγραμμα VI.17. Η μεταβολή αυτή οφείλεται κυρίως στη μείωση που παρατηρήθηκε στα Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης (Σ.Μ.Ε.) επί μετοχών.

Διάγραμμα VI.17 Μέσος ημερήσιος όγκος συναλλαγών στην αγορά παραγώγων ανά κατηγορία παράγωγου προϊόντος, καθώς και στο Μηχανισμό Δανεισμού Τίτλων του Χρηματιστηρίου Αθηνών

Πίνακας VI.3 Μέσος ημερήσιος όγκος συναλλαγών του Χρηματιστηρίου Αθηνών στην αγορά παραγώγων ανά κατηγορία παράγωγου προϊόντος και στο Μηχανισμό Δανεισμού Τίτλων

	Σ.Μ.Ε.* επί δεικτών	Δικαιώματα προαίρεσης επί δεικτών	Σ.Μ.Ε. επί μετοχών	Δικαιώματα προαίρεσης επί μετοχών	Πολυμερείς/ Διμερείς Συναλλαγές Δανεισμού	Γενικό σύνολο
2019	2.461	255	39.093	85	872	42.767
2020	1.698	147	38.154	62	1.121	41.182
2021	1.205	152	46.238	71	567	48.233
2022	1.162	87	33.064	39	678	35.029
2023	1.579	144	42.188	54	421	44.386
Ιούνιος 2024	1.437	84	40.106	25	435	42.087

Πηγή: Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο (Παράγωγα), Ελληνικά Χρηματιστήρια - Χρηματιστήριο Αθηνών.

* Ως Σ.Μ.Ε. νοούνται τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (futures).

Αντίθετα, η μέση ημερήσια αξία συναλλαγών ανήλθε το πρώτο εξάμηνο του 2024 σε 28,1 εκατ. ευρώ, συνεχίζοντας την ανοδική πορεία που κατέγραψε το 2023 και παρουσιάζοντας αύξηση κατά 20% έναντι του 2023 (23,4 εκατ. ευρώ) και 88% έναντι του πρώτου εξαμήνου του 2023 (14,9 εκατ. ευρώ), μεταβολή που οφείλεται στην αύξηση της μέσης ημερήσιας αξίας των Σ.Μ.Ε. τόσο επί δεικτών, όσο και επί μετοχών (βλ. Πίνακα VI.4 και Διάγραμμα VI.18).

Πίνακας VI.4 Μέση ημερήσια αξία συναλλαγών στην αγορά παραγώγων του Χρηματιστηρίου Αθηνών ανά κατηγορία παράγωγου προϊόντος

(σε εκατ. ευρώ)

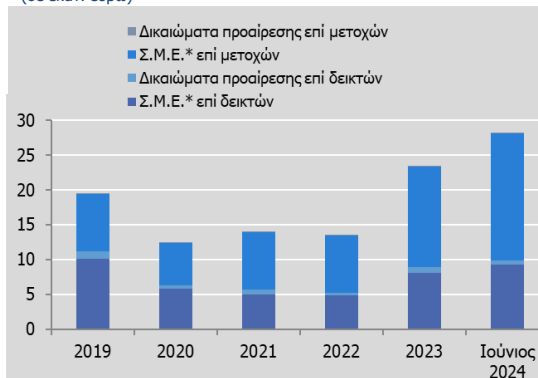
	Σ.Μ.Ε.* επί δεικτών	Δικαιώματα προαίρεσης επί δεικτών	Σ.Μ.Ε.* επί μετοχών	Δικαιώματα προαίρεσης επί μετοχών	Γενικό σύνολο
2019	10,11	1,04	8,24	0,03	19,42
2020	5,81	0,51	6,02	0,03	12,37
2021	5,02	0,64	8,32	0,06	14,03
2022	4,88	0,37	8,24	0,03	13,51
2023	8,12	0,83	14,43	0,04	23,42
Ιούνιος 2024	9,29	0,58	18,23	0,02	28,12

Πηγή: Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο (Παράγωγα), Ελληνικά Χρηματιστήρια - Χρηματιστήριο Αθηνών.

* Ως Σ.Μ.Ε. νοούνται τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (futures).

Διάγραμμα VI.18 Μέση ημερήσια αξία συναλλαγών στην αγορά παραγώγων του Χρηματιστηρίου Αθηνών ανά κατηγορία παράγωγου προϊόντος

(σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο (Παράγωγα), Ελληνικά Χρηματιστήρια - Χρηματιστήριο Αθηνών.

* Ως Σ.Μ.Ε. νοούνται τα Συμβόλαια Μελλοντικής Εκπλήρωσης (futures).

3. ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΑΠΟΘΕΤΗΡΙΑ ΤΙΤΛΩΝ

3.1 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Τους τελευταίους μήνες έχουν πληθύνει οι συζητήσεις και οι αναλύσεις από ρυθμιστικές αρχές και συμμετέχοντες στις αγορές σχετικά με το θέμα της συντόμευσης του κύκλου διακανονισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) από το T+2, όπως ισχύει σήμερα,¹³⁰ σε T+1 (όπου T είναι η ημερομηνία συναλλαγής).

Από τα τέλη Μαΐου του 2024, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των ΗΠΑ αποφάσισε να υιοθετήσει τον κύκλο διακανονισμού T+1 για τις περισσότερες συναλλαγές τίτλων (μετοχές, εταιρικά και δημοτικά ομόλογα, κ.λπ.¹³¹) ενώ η αντίστοιχη αρμόδια αρχή στο Ηνωμένο Βασίλειο έχει θέσει ως στόχο τη μετάβαση σε T+1 έως το τέλος του 2027.¹³²

Στην ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών (ΕΑΚΑΑ) ετοιμάζει έκθεση σχετικά με (α) την αξιολόγηση της καταλληλότητας της συντόμευσης του κύκλου διακανονισμού στην ΕΕ και των πιθανών συνεπειών της στα κεντρικά αποθετήρια τίτλων (ΚΑΤ), στους τόπους διαπραγμάτευσης και στους συμμετέχοντες στην αγορά, (β) την ανάλυση κόστους-οφέλους της συντόμευσης του κύκλου διακανονισμού, (γ) λεπτομερές σχέδιο εφαρμογής της και (δ) την επισκόπηση των διεθνών εξελίξεων σχετικά με τους κύκλους διακανονισμού.¹³³ Η ΕΑΚΑΑ αναμένεται να υποβάλει την έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ τον Ιανουάριο του 2025. Μια ομάδα εργασίας, αποτελούμενη από σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς και ενώσεις του κλάδου, θα υποστηρίξει το έργο της ΕΑΚΑΑ.

Όπως ανέφερε η Πρόεδρος της ΕΑΚΑΑ σε πρόσφατη ομιλία της,¹³⁴ η συντόμευση του κύκλου διακανονισμού αποτελεί μια σημαντική αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο οι αγορές λειτουργούν σήμερα, με συνέπειες για τα ΚΑΤ, τους επενδυτές, τους τόπους διαπραγμάτευσης και τους ενδιάμεσους φορείς. Οι συνέπειες αυτές δεν αφορούν μόνο τη συναλλακτική δραστηριότητα αλλά και άλλες δραστηριότητες, όπως ο δανεισμός τίτλων και οι συναλλαγές γερο ή συναλλάγματος. Επιπρόσθετα, καθώς ορισμένες δικαιοδοσίες έχουν ήδη υιοθετήσει το διακανονισμό των συναλλαγών στο T+1¹³⁵ και δεδομένων των ισχυρών διασυνδέσεων των αγορών, προκύπτουν προκλήσεις για τους συμμετέχοντες στις αγορές της ΕΕ για την αντιμετώπιση των διαφορετικών κύκλων διακανονισμού. Αυτό συνεπάγεται πολυπλοκότητα, επιπλέον κόστος και κινδύνους.

Η συντόμευση του κύκλου διακανονισμού μπορεί να επιφέρει: (α) μείωση του πιστωτικού κινδύνου αντισυμβαλλομένου, καθώς μειώνεται η περίοδος έκθεσης των αντισυμβαλλομένων μεταξύ τους, (β) μείωση του κινδύνου αγοράς και του κόστους των συναλλαγών, (γ) μικρότερη απαίτηση για περιθώρια ασφαλείας και (δ) ενισχυμένη ρευστότητα, καθώς τίτλοι και κεφάλαια είναι διαθέσιμα νωρίτερα και αυτό μπορεί να είναι ιδιαίτερα επωφελές σε δύσκολες συνθήκες της αγοράς.

Από την άλλη πλευρά, μια από τις βασικές προκλήσεις του μικρότερου κύκλου διακανονισμού είναι η συμπίεση όλων των διαδικασιών: της εκτέλεσης συναλλαγών, της αποστολής εντολών,

¹³⁰ Σύμφωνα με τον Άρθ. 5, παρ. 2 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 909/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 2014 σχετικά με τη βελτίωση του διακανονισμού αξιογράφων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κεντρικά αποθετήρια τίτλων και για την τροποποίηση των οδηγιών 98/26/ΕΚ και 2014/65/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 236/2012 - CSDR.

¹³¹ Σημειώνεται ότι ο κύκλος διακανονισμού τίτλων του αμερικανικού δημοσίου (US Treasury securities) ήταν ήδη T+1.

¹³² Βλ.: <https://www.gov.uk/government/publications/accelerated-settlement-taskforce>

¹³³ Βλ.: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/2024-10/ESMA74-2119945925-2085_EC-ECB-ESMA_High_level_joint_statement_T_1.pdf

¹³⁴ Βλ.: <https://www.esma.europa.eu/document/verena-ross-speech-public-hearing-shortening-settlement-cycle-10-july-2024>

¹³⁵ Όπως οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, το Μεξικό και η Ινδία.

της επιβεβαίωσης συναλλαγής (confirmation), της αντιστοίχισης (matching), κ.λπ. Αυτό σημαίνει ότι όλες οι εσωτερικές διαδικασίες, καθώς και η επικοινωνία μεταξύ των φορέων που εμπλέκονται σε μια συναλλαγή, πρέπει να αυτοματοποιούνται και να τυποποιούνται στο μέγιστο δυνατό βαθμό προκειμένου να επιτευχθεί ο διακανονισμός την προβλεπόμενη ημερομηνία. Ένας μικρότερος κύκλος διακανονισμού μπορεί να αυξάνει τον κίνδυνο αποτυχίας διακανονισμού καθώς θα υπάρχει λιγότερος χρόνος για τη διενέργεια όλων των σχετικών διαδικασιών, όπως για παράδειγμα το να βρεθούν οι απαιτούμενοι τίτλοι για τη συναλλαγή. Επίσης, θα υπάρχει λιγότερος χρόνος για τον εντοπισμό και τη διόρθωση σφαλμάτων.

Επομένως, μια ενδεχόμενη μετάβαση του κύκλου διακανονισμού σε T+1 θα απαιτήσει σημαντική προσπάθεια από τους εμπλεκόμενους φορείς των χρηματοπιστωτικών αγορών προκειμένου να προσαρμοσθούν στις συντομότερες προθεσμίες. Επιπλέον, είναι πιθανόν να απαιτηθούν σημαντικές επενδύσεις για την αναβάθμιση των συστημάτων και διαδικασιών, καθώς και αλλαγές στο ρυθμιστικό πλαίσιο, έτσι ώστε όλοι οι συμμετέχοντες στην αγορά να τηρούν το νέο συντομότερο κύκλο διακανονισμού.

Εν ολίγοις, η μείωση του κύκλου διακανονισμού μπορεί να αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της ασφάλειας και της αποτελεσματικότητας των χρηματοπιστωτικών αγορών, αλλά απαιτεί κατάλληλη προετοιμασία και συντονισμό όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Τον Ιούλιο 2024 η ΕΑΚΑΑ ανακοίνωσε την έναρξη νέων δημόσιων διαβουλεύσεων¹³⁶ σχετικά με ορισμένους κανόνες του αναθεωρημένου κανονισμού για τα ΚΑΤ (CSDR¹³⁷ Refit) με σκοπό τη περαιτέρω βελτίωση και αποσαφήνιση του πλαισίου CSDR.

Συγκεκριμένα, οι διαβουλεύσεις αφορούν:

- τις πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται από τα ΚΑΤ στις αρμόδιες εθνικές αρχές για την διαδικασία επανεξέτασης και αξιολόγησής τους, με στόχο την εναρμόνιση των πληροφοριών σχετικά με τις διασυννοριακές δραστηριότητες και των κινδύνων που πρέπει να ληφθούν υπόψη από τις αρμόδιες αρχές,
- τις πληροφορίες που πρέπει να κοινοποιούνται στην ΕΑΚΑΑ από τα ΚΑΤ εκτός ΕΕ με στόχο τον εξορθολογισμό των πληροφοριών που παρέχονται από αυτά, για την καλύτερη κατανόηση των βασικών υπηρεσιών που προσφέρονται στην ΕΕ,
- το πεδίο εφαρμογής του πλαισίου συμμόρφωσης προς τη διαδικασία διακανονισμού, εστιάζοντας στις περιπτώσεις αδυναμίας διακανονισμού που δεν οφείλονται στους συμμετέχοντες στις συναλλαγές και στις συνθήκες υπό τις οποίες οι πράξεις δεν θεωρούνται ως αγοραπωλησίες.

Οι διαβουλεύσεις απευθύνονται σε ΚΑΤ, συμμετέχοντες σε αυτά, καθώς και σε τυχόν ενδιαφερόμενα μέρη που ενδέχεται να επηρεαστούν από το πλαίσιο συμμόρφωσης προς τη διαδικασία διακανονισμού του CSDR. Οι απαντήσεις τους (οι οποίες έπρεπε να σταλούν έως τις 9 Σεπτεμβρίου), θα αξιολογηθούν από την ΕΑΚΑΑ για να οριστικοποιηθούν οι αντίστοιχες προτάσεις

¹³⁶Βλ.: <https://www.esma.europa.eu/press-news/esma-news/csd-refit-esma-consults-rules-recalibrate-and-further-clarify-framework>

¹³⁷ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 909/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 2014 σχετικά με τη βελτίωση του διακανονισμού αξιολογών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κεντρικά αποθετήρια τίτλων και για την τροποποίηση των οδηγιών 98/26/ΕΚ και 2014/65/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 236/2012.

πριν υποβληθούν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το α' τρίμηνο του 2025. Θα ακολουθήσουν πρόσθετες διαβουλεύσεις σχετικά με άλλες πτυχές του CSDR τους επόμενους μήνες.

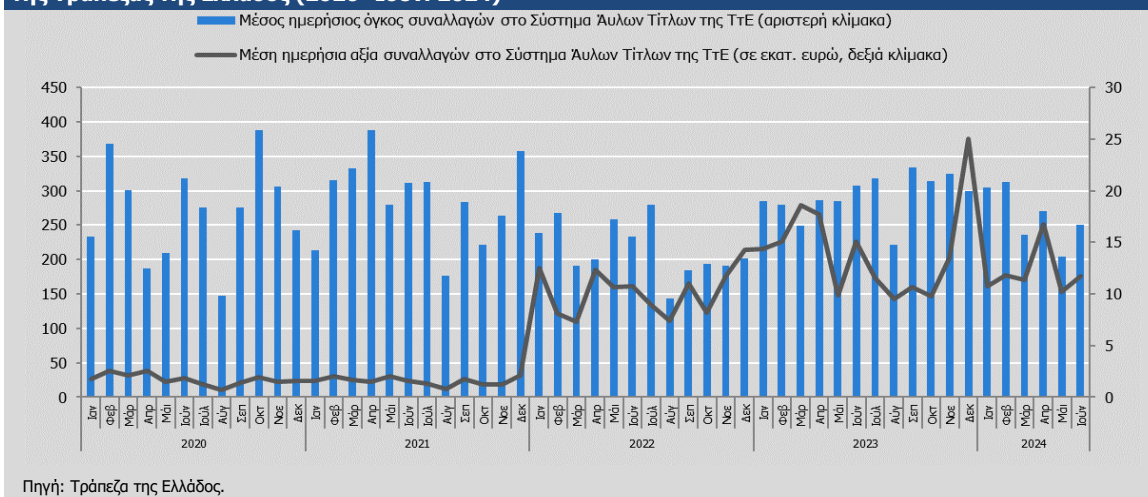
3.2 ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ ΤΙΤΛΩΝ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Το Σύστημα Διακανονισμού Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδος (“Σύστημα Παρακολούθησης Συναλλαγών επί Τίτλων με Λογιστική Μορφή”, εφεξής “Σύστημα”) παρουσίασε συνεχή και αδιάλειπτη λειτουργία το πρώτο εξάμηνο του 2024, με υψηλό επίπεδο ασφάλειας και αποδοτικότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών.

Η μέση ημερήσια αξία των συναλλαγών που διακανονίστηκαν στο Σύστημα το πρώτο εξάμηνο του 2024 (αγοραπωλησίες, συναλλαγές repos, εσωτερικές μεταφορές κ.λπ.) ανήλθε σε 12,1 δις. ευρώ παρουσιάζοντας σημαντική μείωση κατά 19,8% έναντι του αντίστοιχου εξαμήνου του 2023 (15,1 δις. ευρώ). Η παρατηρούμενη μείωση της συναλλακτικής δραστηριότητας οφείλεται κυρίως στη μείωση των συναλλαγών επί του εντόκου γραμματίου ειδικού σκοπού του Ελληνικού Δημοσίου το οποίο χρησιμοποιείται εκτενώς σε συναλλαγές repos.¹³⁸ Ειδικότερα για τις αγοραπωλησίες τίτλων, η μέση ημερήσια αξία τους το πρώτο εξάμηνο του 2024 ανήλθε σε 502 εκατ. ευρώ, παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη σε ετήσια βάση και διατηρήθηκε σε υψηλό επίπεδο αντανακλώντας τη διεύρυνση της επενδυτικής βάσης που έχει συντελεστεί μετά τις αναβαθμίσεις της κρατικής πιστοληπτικής αξιολόγησης της Ελλάδος.¹³⁹

Ο μέσος ημερήσιος όγκος των συναλλαγών το πρώτο εξάμηνο του 2024 παρουσίασε μείωση κατά 6,7% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του προηγούμενου έτους και έφθασε στις 263 συναλλαγές (πρώτο εξάμηνο 2023: 282 συναλλαγές κατά μέσο όρο), εκ των οποίων 128 ήταν οι αγοραπωλησίες (πρώτο εξάμηνο 2023: 118 συναλλαγές κατά μέσο όρο, βλ. Πίνακα VI.5 και Διάγραμμα VI.19).

Διάγραμμα VI.19 Μέσος ημερήσιος όγκος και μέση ημερήσια αξία συναλλαγών στο Σύστημα Άυλων Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδος (2020- Ιουν. 2024)

¹³⁸ Το έντοκο γραμμάτιο ειδικού σκοπού του Ελληνικού Δημοσίου εκδόθηκε βάσει του ν. 4254/14, άρθρου 1, υποπαρ. Γ4 που προβλέπει ότι ο Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (Ο.Δ.Δ.Η.Χ.) για την πραγματοποίηση του σκοπού του:

“Δύνανται, ως εντολοδόχοι και για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου και σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο ν. 2628/1998 (Α’ 151), όπως ισχύει, να εκδίδει, να διακρατεί και να διαχειρίζεται τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου, με αποκλειστικό σκοπό τη χρήση τους για τη σύναψη πράξεων πώλησης με συμφωνία επαναγοράς (repos) ή για την παροχή εξασφάλισης σε πράξεις αντιστάθμισης κινδύνων (hedging), επί του συνόλου του χρέους του Ελληνικού Δημοσίου, διενεργώντας ταυτόχρονα και τον ταμειακό τους διακανονισμό”.

¹³⁹ Βλ. Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση για τη Νομισματική Πολιτική 2023-2024.

Πίνακας VI.5 Μέση ημερήσια αξία και μέσος ημερήσιος όγκος συναλλαγών στο Σύστημα Άυλων Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδος

	Μέση ημερήσια αξία συναλλαγών (σε εκατ. ευρώ)					Μέσος ημερήσιος όγκος συναλλαγών				
	2020	2021	2022*	2023*	2024*	2020	2021	2022*	2023*	2024*
Ιανουάριος	1.733,54	1.544,38	12.516,03	14.371,10	10.758,76	233,41	214,00	238,00	285,00	305,00
Φεβρουάριος	2.519,11	2.009,14	8.091,21	15.029,70	11.817,48	367,75	315,00	268,00	280,00	313,00
Μάρτιος	2.069,01	1.663,07	7.294,69	18.597,92	11.344,09	300,73	333,00	191,00	249,00	236,00
Απρίλιος	2.506,32	1.518,04	12.348,19	17.674,95	16.759,66	186,85	388,00	200,00	286,00	270,00
Μάιος	1.529,67	2.061,32	10.653,34	9.828,65	10.252,09	209,24	280,00	259,00	285,00	204,00
Ιούνιος	1.881,47	1.575,82	10.755,71	15.065,65	11.747,89	318,55	311,00	233,00	308,00	251,00
Ιούλιος	1.252,75	1.322,85	8.912,50	11.502,07		276,00	313,00	280,00	318,00	
Αύγουστος	726,86	799,06	7.365,34	9.480,23		147,00	177,00	144,00	221,00	
Σεπτέμβριος	1.394,42	1.719,40	10.975,04	10.650,59		276,00	284,00	185,00	334,00	
Οκτώβριος	1.957,54	1.255,66	8.176,61	9.780,11		388,00	222,00	193,00	314,00	
Νοέμβριος	1.483,11	1.252,64	11.691,87	13.450,57		306,00	264,00	191,00	324,00	
Δεκέμβριος	1.606,98	2.080,48	14.253,90	25.026,42		243,00	357,00	201,00	300,00	
Μέσες μηνιαίες τιμές	1.721,73	1.566,82	10.252,87	14.204,83	12.113,3	271,00	288,00	215,25	292,00	263,17

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

* Από τον Ιανουάριο του 2022 στα στοιχεία συμπεριλαμβάνονται οι συναλλαγές επί του εντόκου γραμματίου ειδικού σκοπού του Ελληνικού Δημοσίου (ν. 4254/14, άρθρο 1, υποπαρ. Γ4).

3.3 ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΨΛΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ “ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΑΠΟΘΕΤΗΡΙΟ ΤΙΤΛΩΝ”

Η δραστηριότητα διακανονισμού στο Σύστημα Άυλων Τίτλων (Σ.Α.Τ.) που διαχειρίζεται η ΕΛΚΑΤ παρουσίασε αύξηση το πρώτο εξάμηνο του 2024 τόσο ως προς την αξία των διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών, όσο και ως προς τον ημερήσιο αριθμό διακανονισμένων συναλλαγών έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2023.

Πιο συγκεκριμένα, ο μέσος ημερήσιος αριθμός των διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών το πρώτο εξάμηνο του 2024 ανήλθε στις 41.844, παρουσιάζοντας αύξηση 12% έναντι του πρώτου εξαμήνου του 2023 (37.328 συναλλαγές. Παράλληλα, η μέση ημερήσια αξία των διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών το πρώτο εξάμηνο του 2024 αυξήθηκε κατά 30% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2023 και ανήλθε στα 143,83 εκατ. ευρώ, έναντι 110,63 εκατ. ευρώ το πρώτο εξάμηνο του 2023 (βλ. Πίνακα VI.6 και Διάγραμμα VI.20).

Πίνακας VI.6 Μέσος ημερήσιος αριθμός και μέση ημερήσια αξία διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών¹ στο Ελληνικό Κεντρικό Αποθετήριο Τίτλων

	Μετοχές	Δικαιώματα προαίρεσως	Εταιρικά ομόλογα	Διαπραγματεύσιμα αμοιβαία κεφάλαια	Κρατικά ομόλογα	Εναλλακτική αγορά (μετοχών)	Σύνολο
Μέσος ημερήσιος αριθμός διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών							
2020	32.700	7	64	3	0,21	206	32.982
2021	29.939	56	75	2	2	312	30.386
2022	29.404	12	131	2	0	576	30.126
2023	36.172	29	166	8	0	691	37.066
Ιαν-Ιουν. 2024	40.429	7	197	52	0	1.160	41.844
Μέση ημερήσια αξία διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών (σε χιλ. ευρώ)							
2020	64.474,5	2,4	760,8	40,0	10,2	119,7	65.407,7
2021	70.247,6	23,5	985,6	17,0	84,7	296,8	71.655,0
2022	72.481,4	12,3	977,1	16,4	0,0	409,0	73.896,2
2023	109.501,1	17,5	888,0	85,7	2,5	543,5	111.038,2
Ιαν-Ιουν. 2024	140.903,2	0,4	1.330,3	295,8	0,0	1.298,3	143.828,0

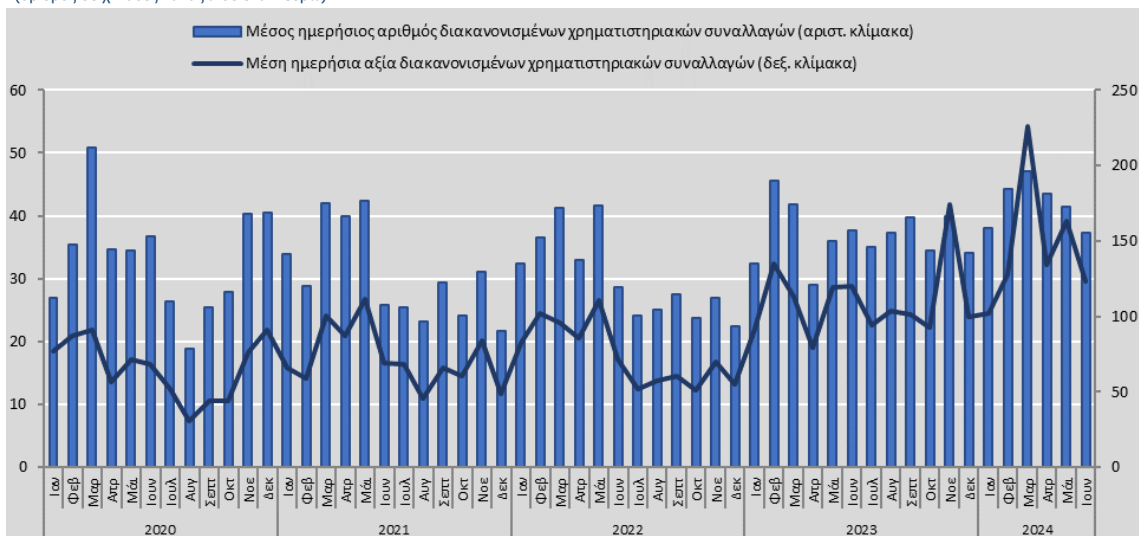
Πηγή: Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο AxiaNumbers, Ελληνικά Χρηματιστήρια – Χρηματιστήριο Αθηνών.

¹ Ως χρηματιστηριακές συναλλαγές νοούνται οι συναλλαγές του Χρηματιστηρίου Αθηνών που διακανονίστηκαν στο Σύστημα Άυλων Τίτλων, υπολογισμένες με τη μέθοδο single count (μόνο αγορές).

Ειδικότερα, σημαντική αύξηση του αριθμού και της αξίας των συναλλαγών παρατηρήθηκε σε εταιρικά ομόλογα στη δευτερογενή αγορά κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024. Ο μέσος ημερήσιος αριθμός αυτών των συναλλαγών ανήλθε σε 197 έναντι 166 το ίδιο διάστημα του 2023 (αύξηση κατά 18%). Αντίστοιχα, η μέση ημερήσια αξία των συναλλαγών σε εταιρικά ομόλογα αυξήθηκε κατά 58% (πρώτο εξάμηνο 2024: 1,33 εκατ. ευρώ, πρώτο εξάμηνο 2023: 0,84 εκατ. ευρώ).

Διάγραμμα VI.20 Μέσος ημερήσιος αριθμός και μέση ημερήσια αξία διακανονισμένων χρηματιστηριακών συναλλαγών (2020- Ιουν. 2024)

(αριθμός σε χιλιάδες και αξία σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: Μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο AxiaNumbers, Ελληνικά Χρηματιστήρια – Χρηματιστήριο Αθηνών.

ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ Ι

ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΑΚΙΝΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ηλίας Βελούδος

Δημήτρης Χαλαμανδάρης

Λευτέρης Μαναρώλης

Γιώργος Βασιλαδιώτης

Εισαγωγή

Η παρακολούθηση και ποσοτικοποίηση των κινδύνων που απορρέουν από την αγορά των επαγγελματικών ακινήτων¹⁴⁰ και ο βαθμός διασύνδεσης με το χρηματοπιστωτικό σύστημα περιλαμβάνονται ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 2010 μεταξύ των προτεραιοτήτων για τις εποπτικές αρχές διεθνώς. Η σημασία της εν λόγω αγοράς στην εκάστοτε οικονομία και το χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει επισημανθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου – ΕΣΣΚ (European Systemic Risk Board – ESRB) από το 2016.¹⁴¹ Στον απόηχο της πανδημίας, με την όξυνση των γεωπολιτικών κινδύνων ως αποτέλεσμα της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, το ΕΣΣΚ στις αρχές του 2023 δημοσίευσε Έκθεση¹⁴² και Σύσταση¹⁴³ σχετικά με τις ευπάθειες του τομέα των επαγγελματικών ακινήτων, αναδεικνύοντας τους κινδύνους από δάνεια και επενδύσεις σε επαγγελματικά ακίνητα και καλώντας τις εποπτικές αρχές να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την αποτελεσματικότερη αξιολόγηση και παρακολούθησή τους.

Η Τράπεζα της Ελλάδος, για τη συμμόρφωση με την εν λόγω Σύσταση (ΕΣΣΚ 2022/9), ανέπτυξε ένα πλαίσιο συστηματικής παρακολούθησης και ποσοτικοποίησης των κινδύνων που απορρέουν από την αγορά επαγγελματικών ακινήτων, ενώ παράλληλα προέβη σε αναθεώρηση των υφιστάμενων σχετικών εποπτικών αναφορών από τα πιστωτικά ιδρύματα.¹⁴⁴ Βάσει της Σύστασης, ως δάνειο που αφορά επαγγελματικό ακίνητο ορίζεται το δάνειο χορηγούμενο σε νομικό πρόσωπο για την απόκτηση υφιστάμενου ή υπό ανάπτυξη ακινήτου που παράγει εισόδημα (περιλαμβανο-

¹⁴⁰ Για την αναλυτική περιγραφή της αγοράς των επαγγελματικών ακινήτων και των πρωτοβουλιών παρακολούθησης των σχετικών κινδύνων, βλ. [Ειδικό Θέμα της Έκθεσης Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας \(Μάιος 2023\)](#).

¹⁴¹ Το ΕΣΣΚ είχε εκδώσει το 2016 σχετική Σύσταση ([ΕΣΣΚ/2016/14](#)) προς τις αρμόδιες εποπτικές αρχές, επισημαίνοντας τους τρόπους διασύνδεσης της αγοράς ακινήτων (οικιστικών και επαγγελματικών) και των κινδύνων που απορρέουν για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και προτρέποντας παράλληλα τις εθνικές εποπτικές αρχές να διαμορφώσουν ένα κατάλληλο εποπτικό πλαίσιο για την παρακολούθηση, συλλογή και επεξεργασία σχετικών στοιχείων. Βασικός στόχος της Σύστασης ήταν η παρακολούθηση των εξελίξεων στις αγορές των οικιστικών και επαγγελματικών ακινήτων, τα οποία αποτελούν τα σημαντικότερα τμήματα της αγοράς ακινήτων για σκοπούς χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, μέσω της θέσπισης ενός εναρμονισμένου πλαισίου σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό, το 2020 η Τράπεζα της Ελλάδος υιοθέτησε τη Σύσταση σχετικά με την κάλυψη κενών στα στοιχεία που αφορούν ακίνητα (ΕΣΣΚ/2016/14, όπως τροποποιήθηκε από την [ΕΣΣΚ/2019/3](#)) με την έκδοση της [Πράξης Εκτελεστικής Επιτροπής 175/1/2020](#), η οποία στη συνέχεια αντικαταστάθηκε από την [Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 231/3/2024](#).

³ Βλ. [ESRB Report on Vulnerabilities in the EEA commercial real estate sector, January 2023](#), και τη [Σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου, της 1ης Δεκεμβρίου 2022, σχετικά με τις ευπάθειες του τομέα των εμπορικών ακινήτων του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου \(ΕΣΣΚ/2022/9\)](#).

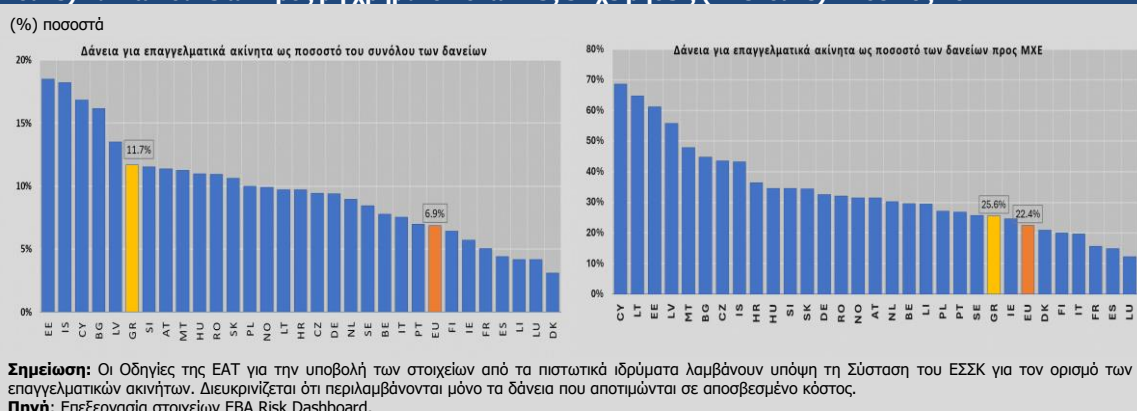
¹⁴³ [Σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου, της 1ης Δεκεμβρίου 2022, σχετικά με τις ευπάθειες του τομέα των εμπορικών ακινήτων του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου \(ΕΣΣΚ/2022/9\)](#)

¹⁴⁴ Βλ. Πλαίσιο Π.2 “Αναθεώρηση πλαισίου για την κάλυψη κενών στα στοιχεία που αφορούν ακίνητα (ΕΣΣΚ/2016/14, ΕΣΣΚ/2019/3)” στην παρούσα Έκθεση.

μένων των μισθωμένων ακινήτων), ή ιδιοχρησιμοποιούμενου ακινήτου (υφιστάμενου ή υπό κατασκευή), το οποίο χρησιμοποιείται από τους ιδιοκτήτες του για τη διενέργεια των επιχειρηματικών τους εργασιών, την επίτευξη των σκοπών ή την άσκηση των δραστηριοτήτων τους,¹⁴⁵ ή δάνειο εξασφαλιζόμενο με επαγγελματικό ακίνητο (ή ομάδα επαγγελματικών ακινήτων).

Τον Ιούνιο 2024 στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) τα δάνεια για επαγγελματικά ακίνητα (commercial real estate loans – CRE loans)¹⁴⁶ ως ποσοστό του συνόλου των δανείων κυμαίνονταν μεταξύ 3% (Δανία) και 19% (Εσθονία), ενώ ως ποσοστό των δανείων προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (MXE) μεταξύ 12% (Λουξεμβούργο) και 69% (Κύπρος). Τα εν λόγω μεγέθη για την Ελλάδα διαμορφώθηκαν σε 11,7% για τα δάνεια για επαγγελματικά ακίνητα ως ποσοστό του συνόλου των δανείων (μέση τιμή ΕΕ: 6,9%) και 25,6% για τα δάνεια για επαγγελματικά ακίνητα ως ποσοστό των δανείων προς MXE (κοντά στη μέση τιμή των χωρών της ΕΕ) (Διάγραμμα 1). Αξίζει να σημειωθεί ότι περίπου το ήμισυ της συνολικής έκθεσης της Ελλάδας σε δάνεια CRE οφείλεται στη λήψη εξασφάλισης επαγγελματικών ακινήτων για τα εν λόγω δάνεια και όχι στην ύπαρξη συνάφειας του σκοπού χρηματοδότησης με την απόκτηση CRE.¹⁴⁷

Διάγραμμα 1. Δάνεια για επαγγελματικά ακίνητα (CRE) ως ποσοστό του συνόλου των δανείων (Total loans) και των δανείων προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (NFC loans) – Ιούνιος 2024

Υπό το πρίσμα των παραπάνω, επιβεβαιώνεται και αναδεικνύεται η συστημική σημασία της αγοράς των επαγγελματικών ακινήτων, καθώς και η άμεση διασύνδεσή της με την αύξηση των κυκλικών συστημικών κινδύνων¹⁴⁸ για πολλούς τομείς του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην ΕΕ (π.χ. πιστωτικά ιδρύματα, ασφαλιστικές επιχειρήσεις, συνταξιοδοτικά ταμεία και εταιρίες επενδύσεων).

Στην παρούσα μελέτη περιγράφεται αναλυτικά το πλαίσιο παρακολούθησης και ποσοτικοποίησης των κινδύνων που απορρέουν από τα χρηματοδοτικά ανοίγματα και τις επενδύσεις σε επαγγελματικά ακίνητα που αναπτύχθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος και καταγράφονται τα βασικά ευρήματα από την εφαρμογή του εν λόγω πλαισίου για την ελληνική αγορά για το δεύτερο εξάμηνο του 2023.

¹⁴⁵ Εφόσον δεν ταξινομούνται ως οικιστικά ακίνητα, περιλαμβανομένων σε κάθε περίπτωση των κοινωνικών κατοικιών.

¹⁴⁶ Σύμφωνα με τον ορισμό της Σύστασης (ΕΣΣΚ/2016/14, όπως τροποποιήθηκε από την ΕΣΣΚ/2019/3) του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου.

¹⁴⁷ Βλ. ECB Occasional paper series No 352/ June 2024, [The sectoral systemic risk buffer: general issues and application to residential real estate-related risks](#).

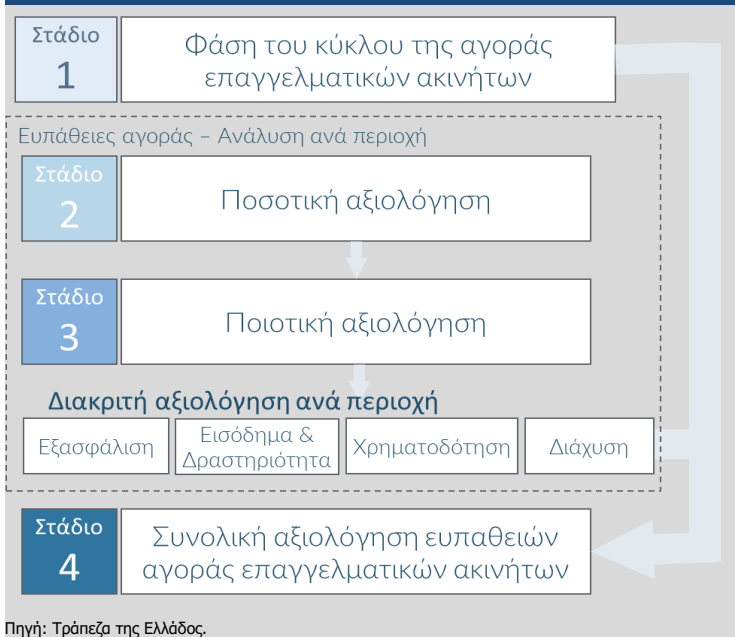
¹⁴⁸ Η παρακολούθηση και η ανάλυση των κυκλικών και διαρθρωτικών κινδύνων (cyclical & structural risks) πραγματοποιούνται στο πλαίσιο παρακολούθησης και εντοπισμού ενδεχόμενου συστημικού κινδύνου (systemic risk).

Βλ. [ESRB Working Paper Series No 138 / September 2022 The effect of structural risks on financial downturns](#) και Borio, C. and P. Lowe (2002), “Assessing the risk of banking crises”, *BIS Quarterly Review*, December 2002

Πλαίσιο αξιολόγησης των κινδύνων που απορρέουν από την αγορά επαγγελματικών ακινήτων (CRE) στην Ελλάδα

Το πλαίσιο που αναπτύχθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος – βάσει των κατευθυντήριων γραμμών που καταγράφονται στη Σύσταση (ΕΣΣΚ/2022/9) και την προτεινόμενη μεθοδολογία του ΕΣΣΚ¹⁴⁹ – διαρθρώνεται σε τέσσερα στάδια (Διάγραμμα 2).

Διάγραμμα 2 – Σχηματική αποτύπωση πλαισίου αξιολόγησης κινδύνων της αγοράς επαγγελματικών ακινήτων

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Το Στάδιο 1 περιλαμβάνει την αξιολόγηση και τον προσδιορισμό της φάσης του κύκλου της αγοράς των επαγγελματικών ακινήτων (CRE) στην Ελλάδα. Η φάση του κύκλου αποτελεί βασική ένδειξη της έντασης και του χρονισμού των κινδύνων που απορρέουν από την αγορά CRE και της αναμενόμενης επίπτωσής τους στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και το μακροοικονομικό περιβάλλον. Αναλυτικά, οι φάσεις του κύκλου διακρίνονται σε: α) φάση επέκτασης (expansion), β) φάση κάμψης (downturn), γ) φάση ύφεσης (recession) και δ) φάση ανάκαμψης (recovery).

Η αξιολόγηση στο Στάδιο 1 βασίζεται στο δείκτη price index gap, δηλαδή στη διαφορά της σημερινής τιμής του δείκτη τιμών των CRE από τη μακροπρόθεσμη τάση του.¹⁵⁰ Ο κανόνας που εφαρμόζεται για την αξιολόγηση λαμβάνει υπόψη τόσο το πρόσημο του price index gap όσο και το πρόσημο της μεταβολής του σε σχέση με το προηγούμενο έτος (Διάγραμμα 3).¹⁵¹

¹⁴⁹ Βλ. [Methodologies for the assessment of real estate vulnerabilities and macroprudential policies: commercial real estate](#) (ESRB, 2019).

¹⁵⁰ Η μακροπρόθεσμη τάση του δείκτη τιμών επαγγελματικών ακινήτων προκύπτει από την εφαρμογή φίλτρου Hodrick-Prescott μίας πλευράς (Hodrick και Prescott (1997)) με παράμετρο εξομάλυνσης $\lambda=10,000$ (Borio & Drehmann, 2009).

¹⁵¹ Επισημαίνεται ότι, ελλείπει ενός ενιαίου δείκτη τιμών για τα επαγγελματικά ακίνητα στην Ελλάδα, το price index gap υπολογίζεται διακριτά για δύο τμήματα της αγοράς ακινήτων για τα οποία η Τράπεζα της Ελλάδος υπολογίζει δείκτη τιμών: (α) τα γραφεία σε προνομιακή τοποθεσία (prime location) εντός Αθηνών και (β) τα εμπορικά καταστήματα σε προνομιακή τοποθεσία (prime location) εντός Αθηνών. Οι εν λόγω δείκτες τιμών για τα τμήματα της αγοράς ακινήτων είναι διαθέσιμοι στον ιστότοπο της Τράπεζας της Ελλάδος και δημοσιεύονται με εξαμηνιαία συχνότητα ([Δείκτες τιμών οικιστικών και επαγγελματικών ακινήτων και άλλοι βραχυρό-νιοι δείκτες](#)).

Διάγραμμα 3 – Κανόνες προσδιορισμού της φάσης του οικονομικού κύκλου

	Θετική μεταβολή price index gap	Αρνητική μεταβολή price index gap
Θετική τιμή price index gap	Επέκταση	Κάμψη
Αρνητική τιμή price index gap	Ανάκαμψη	Ύφεση

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Το Στάδιο 2 αφορά την ποσοτική αξιολόγηση των κινδύνων της αγοράς CRE. Η αξιολόγηση βασίζεται κατά κύριο λόγο στους ποσοτικούς δείκτες και τις πηγές δεδομένων που έχουν προσδιοριστεί στη μεθοδολογία του ΕΣΣΚ. Ειδικότερα, από το σύνολο των δεικτών που προτείνονται στη μεθοδολογία του ΕΣΣΚ διατηρήθηκαν όσοι κρίθηκαν συναφείς με την ελληνική αγορά CRE και ταυτόχρονα υπήρχαν για αυτούς επαρκείς διαθέσιμες παρατηρήσεις, ώστε η ανάλυσή τους να οδηγήσει σε αξιόπιστα συμπεράσματα.¹⁵²

Επισημαίνεται ότι για τους δείκτες που προτείνονται στη μεθοδολογία του ΕΣΣΚ, αλλά δεν υφίσταται επαρκής χρονοσειρά ώστε να μπορούν να περιληφθούν στο πλαίσιο, χρησιμοποιήθηκαν εναλλακτικοί δείκτες ή/και εναλλακτικές πηγές δεδομένων. Παράλληλα διαμορφώθηκε και ενεργοποιήθηκε διαδικασία συλλογής παρατηρήσεων, ώστε μελλοντικά να μπορέσουν και οι συγκεκριμένοι δείκτες να ενσωματωθούν στο πλαίσιο. Για το σκοπό αυτό και με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας της σχετικής πληροφορίας για τα χρηματοδοτικά ανοίγματα και επενδύσεις σε επαγγελματικά ακίνητα, η Τράπεζα της Ελλάδος προέβη εντός του β' τριμήνου 2024 στην αναθεώρηση των υφιστάμενων σχετικών εποπτικών αναφορών από τα πιστωτικά ιδρύματα με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής 231/3/15.07.2024.¹⁵³

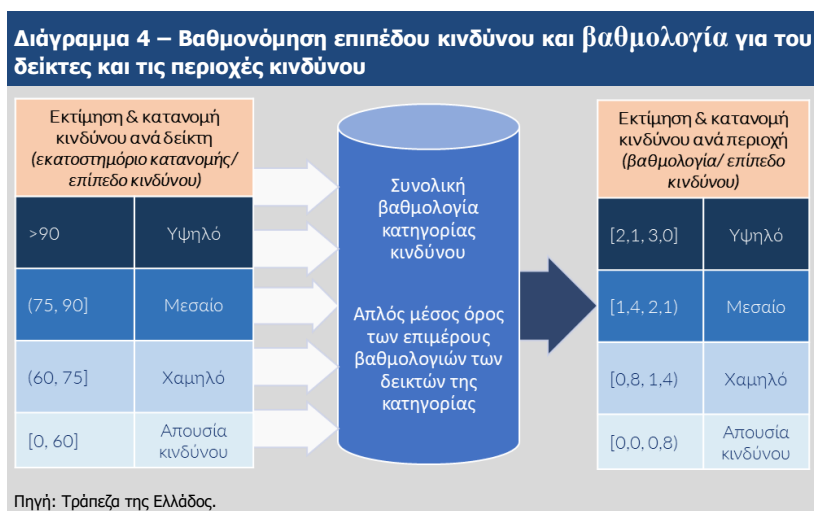
Με βάση το πλαίσιο, οι κίνδυνοι που συνδέονται με την αγορά CRE της Ελλάδος ομαδοποιούνται σε τέσσερις περιοχές (stretches): α) την περιοχή των εξασφαλίσεων (collateral stretch), η οποία παρακολουθεί τις μεταβολές της αξίας των CRE, β) την περιοχή των εσόδων και δραστηριότητας (income and activity stretch), που επικεντρώνεται στα έσοδα που δημιουργούνται από CRE, τον όγκο συναλλαγών σε CRE, καθώς και τις ροές κεφαλαίων προς την αγορά CRE, γ) την περιοχή της χρηματοδότησης (financing stretch), η οποία αφορά τις πηγές και τις συνθήκες χρηματοδότησης των CRE, και δ) την περιοχή της διάχυσης του κινδύνου (spillover stretch), όπου εξετάζεται στο ενδεχόμενο μίας κρίσης η πιθανότητα μετάδοσης των ευπαθειών της αγοράς επαγγελματικών ακινήτων σε άλλους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας.

¹⁵² Ενδεικτικά, οι δείκτες που εξετάζονται στο πλαίσιο αξιολόγησης των κινδύνων της Τράπεζας της Ελλάδος καταγράφονται στο [Παράρτημα](#) της παρούσας μελέτης.

¹⁵³ Η ΠΕΕ 231/3/15.07.202 «Υιοθέτηση της Σύστασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου της 31ης Οκτωβρίου 2016 σχετικά με την κάλυψη κενών στα στοιχεία που αφορούν ακίνητα (ΕΣΣΚ/2016/14), όπως έχει τροποποιηθεί με τη Σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου της 21ης Μαρτίου 2019 (ΕΣΣΚ/2019/3)» ουσιαστικά αντικατέστησε την ΠΕΕ 175/1/29.07.2020, που ήταν το βασικό εργαλείο συλλογής δεδομένων για την εν λόγω αγορά και αποτελούσε την αρχική πρωτοβουλία της Τράπεζας της Ελλάδος στο πλαίσιο της συμμόρφωσης με τη Σύσταση του ΕΣΣΚ του 2016.

Αρχικά, κάθε ένας από τους δείκτες που εξετάζεται στο Στάδιο 2 αξιολογείται μεμονωμένα για το επίπεδο κινδύνου που υποδηλώνει. Η αξιολόγηση πραγματοποιείται συγκρίνοντας την τρέχουσα τιμή του δείκτη με συγκεκριμένα όρια (thresholds) με βάση την κατανομή συχνότητας. Επισημαίνεται ότι συνολικά διακρίνονται τέσσερα επίπεδα κινδύνου και σε κάθε ένα αντιστοιχεί και συγκεκριμένη αριθμητική τιμή (βαθμολογία). Τα επιμέρους επίπεδα κινδύνου και οι βαθμολογίες στις οποίες αντιστοιχούν είναι: α) “**απουσία κινδύνου**” (βαθμολογία 0), β) “**χαμηλό**” (βαθμολογία 1), γ) “**μεσαίο**” (βαθμολογία 2) και δ) “**υψηλό**” (βαθμολογία 3). Τα όρια (thresholds) που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της αξιολόγησης του Σταδίου 2 είναι σύμφωνα με τα προτεινόμενα στη μεθοδολογία του ΕΣΣΚ, ενώ για τους δείκτες όπου δεν προσδιορίζονται τέτοια όρια στην εν λόγω μεθοδολογία, αυτά ορίστηκαν στο 60ό, 75ο και 90ό εκατοστημόριο της κατανομής συχνότητας (Διάγραμμα 4).

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, α) αν η τρέχουσα τιμή ενός δείκτη βρίσκεται χαμηλότερα από το 60ό εκατοστημόριο της κατανομής συχνότητας, τότε η τιμή του δείκτη υποδηλώνει απουσία κινδύνου και η τιμή του δείκτη αντιστοιχίζεται σε βαθμολογία “0”, β) αν η τιμή του δείκτη βρίσκεται πάνω από το 60ό εκατοστημόριο αλλά χαμηλότερα από το 75ο εκατοστημόριο της κατανομής συχνότητας, τότε το επίπεδο κινδύνου αξιολογείται ως “χαμηλό” και ο δείκτης λαμβάνει βαθμολογία “1”, γ) αν η τιμή του δείκτη βρίσκεται πάνω από το 75ο εκατοστημόριο αλλά είναι ίση ή χαμηλότερη από το 90ό εκατοστημόριο της κατανομής συχνότητας, το επίπεδο κινδύνου αξιολογείται ως “μεσαίο” και η βαθμολογία είναι “2”, και δ) αν η τιμή του δείκτη βρίσκεται πάνω από το 90ό εκατοστημόριο της κατανομής συχνότητας, τότε το επίπεδο κινδύνου αξιολογείται ως “υψηλό” και λαμβάνει βαθμολογία “3”. Μετά την ολοκλήρωση της εκτίμησης του επιπέδου κινδύνου για κάθε μεμονωμένο δείκτη, η συνολική βαθμολογία ανά περιοχή υπολογίζεται ως ο απλός μέσος όρος των επιμέρους βαθμολογιών των δεικτών που απαρτίζουν την εκάστοτε περιοχή κινδύνου.

Η συνολική βαθμολογία ανά περιοχή κινδύνου συγκρίνεται με τα συγκριμένα όρια (thresholds) που προσδιορίζονται στη μεθοδολογία του ΕΣΣΚ (2019) και εκτιμάται το επίπεδο κινδύνου για κάθε μια από τις τέσσερις περιοχές. Συγκεκριμένα, αν η συνολική βαθμολογία μιας περιοχής (α) είναι χαμηλότερη από 0,8, τότε αυτό υποδηλώνει απουσία ενδείξεων κινδύνου για τη συγκεκριμένη περιοχή, (β) αν είναι μεταξύ 0,8 και 1,4 τότε αυτό υποδηλώνει χαμηλό επίπεδο κινδύνου,

(γ) αν είναι μεταξύ 1,4 και 2,1, τότε το επίπεδο κινδύνου κρίνεται μεσαίο, και (δ) αν είναι μεγαλύτερη ή ίση με 2,1, τότε το επίπεδο κινδύνου εκτιμάται αυξημένο (Διάγραμμα 4).

Στο Στάδιο 3 πραγματοποιείται ποιοτική αξιολόγηση των κινδύνων της αγοράς επαγγελματικών ακινήτων. Η εν λόγω αξιολόγηση υιοθετείται προκειμένου να εξαλειφθούν ενδεχόμενες επιπτώσεις μιας αυτοματοποιημένης διαδικασίας, παρέχοντας την ευχέρεια στον αρμόδιο εμπειρογνώμονα να επικαλεστεί την κρίση του (expert judgment). Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται μια ολιστική προσέγγιση της αξιολόγησης των κινδύνων στην αγορά CRE. Ταυτόχρονα, παρέχεται η δυνατότητα να εντοπιστούν νέοι κίνδυνοι, αντιμετωπίζοντας μία βασική αδυναμία της ποσοτικής ανάλυσης των κινδύνων, καθώς οι νέοι κίνδυνοι συνήθως δεν αποτυπώνονται στα ιστορικά δεδομένα. Είναι σαφές ότι σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον, περιορίζεται η αποτελεσματικότητα της αξιολόγησης των κινδύνων με την εφαρμογή των δεικτών που παραδοσιακά χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό των κινδύνων της εν λόγω αγοράς.

Ο προσδιορισμός του επιπέδου κινδύνου προϋποθέτει βαθμονόμηση (calibration) των δεικτών κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η στατιστική ακρίβεια των εκτιμήσεων. Η βαθμονόμηση των δεικτών συνιστά ιδιαίτερα απαιτητική διαδικασία, καθώς απαιτεί εκτεταμένες χρονοσειρές, οι οποίες συχνά είτε δεν είναι διαθέσιμες είτε δεν περιλαμβάνουν περιόδους διαταραχών ή κρίσεων. Ως εκ τούτου, ο εντοπισμός του επιπέδου κινδύνου στην ελληνική αγορά επαγγελματικών ακινήτων παρουσιάζει πρόσθετες προκλήσεις, καθώς υπάρχει έλλειψη στοιχείων για επιμέρους δείκτες και περιορισμένη διαθεσιμότητα εκτεταμένων χρονοσειρών.

Στο Στάδιο 3 του πλαισίου επιχειρείται η αντιμετώπιση των ανωτέρω περιορισμών μέσω της διεξαγωγής ποιοτικής αξιολόγησης καθώς και έκφρασης τεχνοκρατικής κρίσης για τον προσδιορισμό του επιπέδου κινδύνου ανά περιοχή (stretch). Αυτό επιτυγχάνεται μέσω ενός συντελεστή προσαρμογής (adjustment factor) ξεχωριστό για καθεμία από τις τέσσερις επιμέρους περιοχές κινδύνου, η τιμή του οποίου εκφράζει την αξιολογική κρίση για το επίπεδο κινδύνων στην αγορά CRE. Για κάθε περιοχή η τιμή του συντελεστή προσαρμογής επενεργεί στη βαθμολογία του Σταδίου 2, με αποτέλεσμα το τελικό επίπεδο κινδύνου να είναι διαφορετικό από αυτό που προκύπτει αποκλειστικά από την ποσοτική ανάλυση, ήτοι υψηλότερο ή χαμηλότερο.

Ο συντελεστής προσαρμογής λαμβάνει τιμές που κυμαίνονται από 0,5 έως 1,5, με βήματα των 0,25 μονάδων. Αναλυτικά, η επιλογή τιμής “1” για το συντελεστή προσαρμογής συνεπάγεται ταύτιση του επιπέδου κινδύνου που προέκυψε στο Στάδιο 2 με το επίπεδο κινδύνου που εκτιμά ο εμπειρογνώμονας με βάση την δική του ποιοτική αξιολόγηση και, ως αποτέλεσμα, η βαθμολογία της κατηγορίας διατηρείται αμετάβλητη. Αντίστοιχα, όταν αποδίδεται τιμή υψηλότερη από “1” στο συντελεστή προσαρμογής, το εκτιμώμενο επίπεδο κινδύνου είναι υψηλότερο, ενώ όταν αποδίδεται τιμή μικρότερη από “1”, το εκτιμώμενο επίπεδο κινδύνου είναι χαμηλότερο από αυτό που υπέδειξε η αξιολόγηση του Σταδίου 2. Η επιλογή του συντελεστή προσαρμογής σε τιμή διαφορετική από “1” συνοδεύεται από σχετική τεκμηρίωση από την πλευρά του εμπειρογνώμονα, στην οποία αναπτύσσονται τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που δεν αποτυπώνονται στο αποτέλεσμα του Σταδίου 2. Η βαθμολογία του Σταδίου 3 για κάθε περιοχή προκύπτει πολλαπλασιάζοντας τη βαθμολογία που προέκυψε από το Στάδιο 2 με τον αντίστοιχο συντελεστή προσαρμογής. Στη συνέχεια, οι βαθμολογίες αντιστοιχίζονται σε επίπεδο κινδύνου, σύμφωνα με όσα περιγράφονται παραπάνω στο Στάδιο 2 (Διάγραμμα 4).

Στο Στάδιο 4 προσδιορίζεται το συνολικό επίπεδο κινδύνου της αγοράς CRE στην Ελλάδα.

Ειδικότερα, λαμβάνεται υπόψη το επίπεδο κινδύνου που προσδιορίστηκε για καθεμιά από τις περιοχές κινδύνου στο Στάδιο 3, ο τρόπος που οι περιοχές κινδύνου αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους, καθώς και ο τρόπος που αυτές οι αλληλεπιδράσεις μπορούν να εκδηλωθούν στην αγορά. Παράλληλα, η αξιολόγηση του Σταδίου 4 περιλαμβάνει συνεκτικά την τρέχουσα φάση του κύκλου της αγοράς CRE, όπως προκύπτει από το Στάδιο 1, καθώς και την εκτίμηση για την εξέλιξη του κύκλου. Επιπρόσθετα, εξετάζεται η αναγκαιότητα λήψης κατάλληλων μέτρων για την ανασχεση τυχόν αναδυόμενων κινδύνων.

Αξιολόγηση των κινδύνων που απορρέουν από τα επαγγελματικά ακίνητα με στοιχεία δεύτερου εξαμήνου 2023

Σύμφωνα με το πλαίσιο αξιολόγησης των κινδύνων της Τράπεζας της Ελλάδος από ανοίγματα και επενδύσεις σε CRE, η αγορά καταστημάτων βρίσκεται σε φάση επέκτασης και η αγορά γραφείων βρίσκεται σε φάση κάμψης (Στάδιο 1).

Η ποσοτική αξιολόγηση που πραγματοποιήθηκε κατά την εφαρμογή του πλαισίου (Στάδιο 2) διαμόρφωσε τις τιμές των δεικτών και αντίστοιχα και τα επίπεδα κινδύνου των τεσσάρων περιοχών που έχουν προσδιοριστεί από το πλαίσιο αξιολόγησης. Ειδικότερα, για το δεύτερο εξάμηνο του 2023 το επίπεδο κινδύνου για την περιοχή των εξασφαλίσεων (collateral stretch) εκτιμήθηκε ως “χαμηλό” (0,8), για την περιοχή των εσόδων και δραστηριότητας (income and activity stretch) το επίπεδο κινδύνου εκτιμήθηκε ως “μεσαίο” (1,8), για την περιοχή της χρηματοδότησης (financing stretch) δεν εντοπίστηκαν ενδείξεις κινδύνου (0) και, τέλος, για την περιοχή της διάχυσης του κινδύνου (spillover stretch) το επίπεδο κινδύνου εκτιμήθηκε ως “χαμηλό” (0,8).

Κατόπιν, η ποιοτική αξιολόγηση (Στάδιο 3) που πραγματοποιήθηκε ανέδειξε την ανάγκη να προσαρμοστεί το επίπεδο κινδύνου της περιοχής των εσόδων και δραστηριότητας με την επιβολή συντελεστή προσαρμογής 0,75. Ουσιαστικά εκτιμάται ότι η ποσοτική αξιολόγηση που πραγματοποιείται στο Στάδιο 2 με τον υπολογισμό των σχετικών δεικτών δεν αποτυπώνει με ακρίβεια τον κίνδυνο και για το λόγο αυτό κρίνεται απαραίτητη η εφαρμογή του εν λόγω συντελεστή.¹⁵⁴ Μετά την εφαρμογή του συντελεστή προσαρμογής, ο χαρακτηρισμός της περιοχής εσόδων και δραστηριότητας είναι “χαμηλός κίνδυνος” (1,4).

Η συνολική αξιολόγηση (Στάδιο 4) προκύπτει από το συνδυασμό της αξιολόγησης του Σταδίου 1 του πλαισίου με τα ευρήματα του Σταδίου 3 της ποιοτικής αξιολόγησης. Κατά συνέπεια, ο συνολικός κίνδυνος που απορρέει από την αγορά των επαγγελματικών ακινήτων αξιολογείται ως «χαμηλός» (Διάγραμμα 5).

¹⁵⁴ Οι ενδείξεις κινδύνου που αναδειχθήκαν κατά το Στάδιο 2 της αξιολόγησης δεν αφορούσαν τα χαρακτηριστικά και τους κινδύνους που σχετίζονται με την αγορά των επαγγελματικών ακινήτων, αλλά αποδίδονται στη μεταβολή των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων εξαιτίας της αύξησης των επιτοκίων.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η αγορά βρίσκεται σε επεκτατική φάση, δηλαδή οι τιμές των ακινήτων αυξάνονται με αυξανόμενο ρυθμό, οι κίνδυνοι και οι ευπάθειες αντίστοιχα αυξάνονται, ωστόσο, ο ρυθμός συσσώρευσης των κινδύνων αξιολογείται ότι είναι χαμηλός. Η διασύνδεση της εν λόγω αγοράς με το χρηματοπιστωτικό σύστημα, αλλά και η σημασία που κατέχει σε αυτό, ωστόσο, δεν αφήνουν περιθώρια εφησυχασμού. Αντίθετα, απαιτείται εγρήγορη και στενή παρακολούθηση των κινδύνων και των εξελίξεων.

Διάγραμμα 5. Συνολική αξιολόγηση κινδύνων της αγοράς επαγγελματικών ακινήτων (δεύτερο εξάμηνο 2023)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Παράρτημα

Ενδεικτικός κατάλογος ποσοτικών δεικτών	
Στάδιο 1	Προσδιορισμός της θέσης της αγοράς των επαγγελματικών ακινήτων στον οικονομικό κύκλο
	Δείκτης τιμών καταστημάτων περιοχής Αθήνας
	Δείκτης τιμών γραφείων περιοχής Αθήνας
Στάδιο 2	Ποσοτική Αξιολόγηση
	Περιοχή εξασφαλίσεων
	Μέση ποσοστιαία αύξηση του δείκτη τιμών γραφείων Αθήνας την τελευταία τριετία.
	Μέση ποσοστιαία αύξηση του δείκτη τιμών καταστημάτων Αθήνας την τελευταία τριετία.
	Απόκλιση της απόδοσης (yield) των γραφείων από τον ιστορικό μέσο όρο.
	Απόκλιση της απόδοσης (yield) των καταστημάτων από τον ιστορικό μέσο όρο.
	Περιοχή εσόδων και δραστηριότητας
	Απόκλιση της τρέχουσας τιμής της διαφοράς μεταξύ των αποδόσεων (yields) της αγοράς γραφείων και των κρατικών ομολόγων από τον ιστορικό της μέσο όρο.
	Απόκλιση της τρέχουσας τιμής της διαφοράς μεταξύ των αποδόσεων (yields) της αγοράς καταστημάτων και των κρατικών ομολόγων από τον ιστορικό της μέσο όρο.
	Μέση ποσοστιαία ετήσια αύξηση οικοδομικών αδειών για ανέγερση επαγγελματικών ακινήτων την τελευταία τριετία.
	Μέση ποσοστιαία ετήσια αύξηση των επενδυτικών κεφαλαίων ακίνητης περιουσίας την τελευταία τριετία.
	Περιοχή χρηματοδότησης
	Μέση ποσοστιαία ετήσια αύξηση τραπεζικών χρηματοδοτήσεων στους κλάδους “κατασκευές” και “διαχείριση ακίνητης περιουσίας”.
	Περιοχή διάχυσης κινδύνου
	Ποσοστό συμμετοχής των επενδυτικών κεφαλαίων ακίνητης περιουσίας στο σύνολο του ενεργητικού του τομέα των επενδυτικών κεφαλαίων.
	Έκθεση των ασφαλιστικών επιχειρήσεων στην αγορά επαγγελματικών ακινήτων ως ποσοστό του συνολικού ενεργητικού τους.
	Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία των κλάδων “κατασκευές” και “διαχείριση ακίνητης περιουσίας” ως προς το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ).
	Ποσοστό δανείων με εξασφάλιση επαγγελματικό ακίνητο με τρέχοντα δείκτη δανείου προς αξία (LTV- C) > 100% ως προς το σύνολο των δανείων με εξασφάλιση επαγγελματικό ακίνητο.

ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ ΙΙ

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΥΒΕΡΝΟΑΠΕΙΛΩΝ ΣΤΙΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ

Ελίζα Δωρή

Οι προκλήσεις από τις κυβερνοεπιθέσεις στο χρηματοπιστωτικό τομέα έχουν αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα, παρατηρείται ότι μετά την πανδημία Covid-19, που ενίσχυσε την ανάγκη για ψηφιακό μετασχηματισμό των οργανισμών, ο αριθμός των κυβερνοεπιθέσεων στις εταιρίες του χρηματοπιστωτικού τομέα έχει σχεδόν διπλασιαστεί λόγω πολλών παραγόντων, όπως οι τεχνολογικές εξελίξεις, οι γεωπολιτικές εντάσεις, καθώς και η αυξανόμενη εξάρτηση των εταιριών από την παροχή υπηρεσιών τρίτων μερών. Οι κυβερνοεπιθέσεις επηρεάζουν και τις υποδομές των χρηματοπιστωτικών αγορών (financial market infrastructures – FMIs), όπως συνέβη στις αρχές του 2024, όταν η αμερικανική πλατφόρμα δανεισμού τίτλων “Equilend” αντιμετώπισε μια επίθεση “ransomware” που οδήγησε σε διακοπή των υπηρεσιών της από τα τέλη Ιανουαρίου έως τις αρχές Φεβρουαρίου 2024.

Καθώς το τοπίο των κυβερνοαπειλών¹⁵⁵ εξελίσσεται συνεχώς, με τους επιτιθέμενους να χρησιμοποιούν προηγμένες τακτικές, τεχνικές και διαδικασίες (tactics, techniques, and procedures – TTPs), απαιτείται ενίσχυση των μέτρων προστασίας έναντι αυτών. Υπό το πρίσμα αυτό, οι υποδομές των χρηματοπιστωτικών αγορών χρειάζεται να καταβάλλουν συνεχείς προσπάθειες για τη βελτίωση της ανθεκτικότητάς τους στον κυβερνοχώρο, προκειμένου να διασφαλίσουν την ασφάλη και αποτελεσματική λειτουργία τους.

Μια κυβερνοεπίθεση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα μπορεί να προκαλέσει ένα συστημικό γεγονός που θα έχει αρνητικό αντίκτυπο τόσο στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα όσο και στην εμπιστοσύνη της αγοράς στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Για αυτό το λόγο, οι κυβερνοαπειλές αποτελούν σημαντικό συστημικό κίνδυνο για το χρηματοπιστωτικό τομέα και ιδιαίτερα για τις υποδομές των χρηματοπιστωτικών αγορών.

¹⁵⁵ Κυβερνοαπειλή ορίζεται ως μια κατάσταση με δυνατότητα εκμετάλλευσης ενός ή περισσότερων ευπαθειών που επηρεάζει αρνητικά την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο (FSB Cyber Lexicon, Νοέμβριος 2018).

Κυβερνοαπειλές στις χρηματοπιστωτικές υποδομές

Επιθέσεις κοινωνικής μηχανικής (social engineering) – Ηλεκτρονικό Ψάρεμα (phishing):¹⁵⁶

Σε αντίθεση με τις παραδοσιακές τεχνικές «hacking»,¹⁵⁷ οι επιθέσεις κοινωνικής μηχανικής εστιάζουν στην εξαγωγή πληροφοριών αξιοποιώντας την ψυχολογία των υποψήφιων θυμάτων και αναλύοντας τα πρότυπα αλληλεπίδρασης των ανθρώπων.¹⁵⁸ Οι εγκληματίες του κυβερνοχώρου χειραγωγούν την ανθρώπινη ψυχολογία για να ενθαρρύνουν την αποκάλυψη εμπιστευτικών πληροφοριών, όπως τα διαπιστευτήρια σύνδεσης (login credentials) ή τα στοιχεία τραπεζικών λογαριασμών. Σημειώνεται ότι οι επιθέσεις κοινωνικής μηχανικής εξελίσσονται συνεχώς και προτιμώνται από τους κυβερνοεγκληματίες επειδή είναι επεκτάσιμες (scalable), φθηνές, και είναι πιο δύσκολο να αποδοθούν σε έναν συγκεκριμένο «παράγοντα απειλής».

Το τοπίο των κυβερνοαπειλών για τις υποδομές γίνεται συνεχώς πιο περίπλοκο, απαιτώντας τη συνεχή παρακολούθησή τους και τη λήψη ισχυρών μέτρων κυβερνοασφάλειας.

Εσωτερικές απειλές (insider threats): «Εσωτερική απειλή» αποτελεί οποιοδήποτε άτομο έχει γνώση ή πρόσβαση στη χρηματοπιστωτική υποδομή και στις πληροφορίες του οργανισμού και χρησιμοποιεί, εν γνώσει του ή ακούσια, την υποδομή ή τις πληροφορίες για να προκαλέσει κάποιου είδους βλάβη. Οι «εσωτερικές απειλές» μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο τους υπαλλήλους, τους συμμετέχοντες, τα περιουσιακά στοιχεία, τη φήμη και τα συμφέροντα της υποδομής.¹⁵⁹ Ο όρος συνδέεται συνήθως με χρήστες που έχουν κακόβουλη πρόθεση και ενδέχεται να υποκινούνται από οικονομικό κέρδος ή εκδίκηση.¹⁶⁰ Εντούτοις, η αμέλεια των χρηστών (negligence), που αφορά ακούσιες ενέργειες που διενεργούνται εκτός εγκεκριμένων διαδικασιών, είναι στην πραγματικότητα μια πολύ συχνή αιτία παραβιάσεων εμπιστευτικών πληροφοριών και εκθέτει την υποδομή ή/και τα δεδομένα αυτής σε κίνδυνο.

Εξαρτήσεις από τρίτα μέρη (Third-party dependencies): Καθώς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα βασίζονται ολοένα και περισσότερο σε τρίτα μέρη (third-party dependency) για διάφορες πτυχές των εργασιών τους – κυρίως υπηρεσίες outsourcing και cloud – ο σχετικός κίνδυνος έχει ενταθεί. Τρίτα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των προμηθευτών, των παρόχων υπηρεσιών και των συνεργατών τους, ενδέχεται να αποκτήσουν ακούσια ή κακόβουλα μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση σε ευαίσθητα δεδομένα με αποτέλεσμα να προκληθούν παραβιάσεις ή διαρροές δεδομένων (data breaches). Ευπάθειες σε λογισμικό ή υλικό τρίτων αξιοποιούνται για τη δημιουργία μη τεκμηριωμένων τρόπων απόκτησης πρόσβασης σε πληροφοριακά συστήματα (backdoors), επιτρέποντας στους εγκληματίες του κυβερνοχώρου να παρακάμψουν τους μηχανισμούς ασφαλείας

¹⁵⁶ Το ηλεκτρονικό ψάρεμα (phishing) είναι η προσπάθεια κλοπής δεδομένων χρήστη, όπως τα διαπιστευτήρια σύνδεσης, στοιχεία πιστωτικής κάρτας ή ακόμα και χρήματα, με τη χρήση τεχνικών κοινωνικής μηχανικής. Αυτός ο τύπος επίθεσης συνήθως πραγματοποιείται μέσω μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, που φαίνεται να αποστέλλονται από αξιόπιστη πηγή, με σκοπό να πείσει το χρήστη να ανοίξει κάποιο κακόβουλο συννημένο ή να ακολουθήσει μια κακόβουλη διεύθυνση URL ([ENISA, Phishing Threat Landscape 2020](#)).

¹⁵⁷ Το hacking είναι η μη εξουσιοδοτημένη εισβολή σε ένα σύστημα ή μια υπηρεσία (συνήθως εμπλέκεται κακόβουλη πρόθεση) με τη χρήση κλεμμένων διαπιστευτηρίων σύνδεσης του χρήστη (European Crime Prevention Network, [Cybercrime: A theoretical overview of the growing digital threat](#) 2016).

¹⁵⁸ Βλ. ISACA, article [The Top 5 Cybersecurity Threats and How to Defend Against Them](#) (February 2024).

¹⁵⁹ Βλ. Bank of Canada, [Expectations for Cyber Resilience of Financial Market Infrastructures](#) (October 2021), [NIST Glossary](#).

¹⁶⁰ Βλ.: Υπόθεση Capital One: Ένας πρόην υπάλληλος της Amazon Web Services εκμεταλλεύτηκε τις γνώσεις του για να αποκτήσει πρόσβαση στα δεδομένα της Capital One, με αποτέλεσμα να προκληθεί παραβίαση δεδομένων η οποία επηρέασε 106 εκατομμύρια πελάτες (2019).

και να παραβιάσουν τα λειτουργικά τους συστήματα (system compromise). Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθούν και οι επιθέσεις στην αλυσίδα εφοδιασμού (supply chain attacks), οι οποίες σχετίζονται άμεσα με την εξάρτηση από τρίτα μέρη. Πιο συγκεκριμένα, μια επίθεση στην αλυσίδα εφοδιασμού στοχοποιεί τη σχέση μεταξύ των οργανισμών και των προμηθευτών της, όπου μια επίθεση θεωρείται επίθεση αλυσίδας εφοδιασμού όταν αποτελείται από έναν συνδυασμό τουλάχιστον δύο επιθέσεων. Δηλαδή, μια πρώτη επίθεση σε έναν προμηθευτή ο οποίος χρησιμοποιείται για μια δεύτερη επίθεση στον κύριο «στόχο» με σκοπό την απόκτηση πρόσβασης στα περιουσιακά του στοιχεία. Αυτός ο «στόχος» μπορεί να είναι ο τελικός πελάτης ή άλλος προμηθευτής. Έτσι, για να χαρακτηριστεί μια επίθεση ως επίθεση αλυσίδας εφοδιασμού, τόσο ο προμηθευτής όσο και ο πελάτης πρέπει να είναι στόχοι.¹⁶¹

Επιθέσεις κακόβουλου λογισμικού (malware / ransomware): Το κακόβουλο λογισμικό (malware) είναι ένας γενικός όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα λογισμικό που προορίζεται να εκτελέσει μια μη εξουσιοδοτημένη διαδικασία που θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στην εμπιστευτικότητα, την ακεραιότητα ή τη διαθεσιμότητα ενός συστήματος. Ένα από τα είδη κακόβουλου λογισμικού είναι το «ransomware», που συνιστά έναν τύπο επίθεσης όπου οι κυβερνοεγκληματίες αναλαμβάνουν τον έλεγχο των πληροφοριακών στοιχείων ενός στόχου και απαιτούν λύτρα με αντάλλαγμα την επιστροφή της διαθεσιμότητας των στοιχείων αυτών.¹⁶² Η αρχική πρόσβαση στο πληροφοριακό σύστημα γίνεται συχνά μέσω ηλεκτρονικού ψαρέματος ή εκμετάλλευσης ευπαθειών, μέσω των οποίων οι κυβερνοεγκληματίες αποκτούν αρχική πρόσβαση στο δίκτυο-στόχο. Στη συνέχεια, μετακινούνται πλευρικά (lateral movement) στο δίκτυο για να εντοπίσουν κρίσιμα συστήματα και δεδομένα, τα οποία κρυπτογραφούν καθιστώντας τα απρόσιτα, και στη συνέχεια απαιτούν λύτρα, συνήθως σε κρυπτονομίσματα, με αντάλλαγμα το κλειδί αποκρυπτογράφησης. Τέτοιες επιθέσεις μπορούν να επηρεάσουν κρίσιμες λειτουργίες των υποδομών, οδηγώντας δυνητικά σε σημαντική οικονομική ζημία και αρνητικό αντίκτυπο στη φήμη, όπως συνέβη στις επιθέσεις στο δίκτυο της SWIFT το 2016 και στην επίθεση ransomware κατά του συστήματος Virtual System Administrator (VSA) της Kaseya το 2021.¹⁶³

Κίνδυνοι κυβερνοαπειλών στις υποδομές

Κίνδυνος Ρευστότητας (Liquidity risk): Η διαταραχή σε ένα σύστημα πληρωμών μπορεί να διακόψει τις διατραπεζικές μεταφορές, επηρεάζοντας τη ρευστότητα και την ικανότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους, ενώ εάν οι τίτλοι σε ένα σύστημα διακανονισμού τίτλων δεν μπορούν να διακανονιστούν, αυτό μπορεί να οδηγήσει σε αποτυχημένες συναλλαγές, επηρεάζοντας την εμπιστοσύνη των επενδυτών και τη ρευστότητα της αγοράς. Επιπροσθέτως,

Οι επιτυχημένες κυβερνοεπιθέσεις στις υποδομές θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε διαδοχικές αστοχίες (cascading failures) των πληροφοριακών συστημάτων σε ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό σύστημα προκαλώντας εκτεταμένη χρηματοπιστωτική αστάθεια, καθώς οι υποδομές αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της εύρυθμης λειτουργίας του.

¹⁶¹ Βλ. ENISA, [ENISA THREAT LANDSCAPE 2023](#) report (October 2023).

¹⁶² Βλ. ENISA, [ENISA Threat Landscape for Ransomware Attacks](#) report (July 2023).

¹⁶³ Επίθεση στο δίκτυο της SWIFT: το 2016 η στο Μπαγκλαντές πραγματοποιήθηκε ληστεία της Τράπεζας του Μπαγκλαντές (δηλαδή της κεντρικής τράπεζας) από επιτιθέμενους που χρησιμοποίησαν κλεμμένα διαπιστευτήρια για να στείλουν κακόβουλα μηνύματα μέσω SWIFT, με αποτέλεσμα την κλοπή 81 εκατ. δολ. ΗΠΑ. Τον Ιούλιο του 2021, η επίθεση ransomware κατά της Kaseya VSA επηρέασε πολλούς παρόχους υπηρεσιών, επηρεάζοντας έμμεσα πολλούς οργανισμούς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών που βασίζονται σε αυτούς τους παρόχους.

προβλήματα ρευστότητας μπορούν να επιφέρουν οι επιθέσεις «ransomware», οι οποίες μπορούν να καταστήσουν απρόσιτα τα περιουσιακά στοιχεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, με συνέπεια μεγάλοι καταθέτες, αντιμετωπίζοντας ένα περιστατικό κυβερνοασφάλειας που διαταράσσει τις χρηματοοικονομικές συναλλαγές, να αμφισβητήσουν την ικανότητα των ιδρυμάτων αυτών να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις πληρωμών, σπεύδοντας σε ανάληψη των καταθέσεών τους ως προληπτικό μέτρο.

Κίνδυνος από τρίτα μέρη (Third-party risk) και κίνδυνος συγκέντρωσης (concentration risk): Οι λειτουργίες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων εξαρτώνται ολοένα και περισσότερο από τις υπηρεσίες που παρέχουν τρίτα μέρη, όπως λογισμικό ή υπηρεσίες cloud, με αποτέλεσμα να είναι εκτεθειμένες σε κινδύνους όπως η διαρροή δεδομένων, η ανεπαρκής προστασία πληροφοριών καθώς και νομικά ζητήματα και ευθύνες. Σημειώνεται ότι ο κίνδυνος από τρίτα μέρη συνδέεται με τον κίνδυνο συγκέντρωσης, ο οποίος αφορά την υπερβολική εξάρτηση ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος από έναν πάροχο ή λίγους τρίτους παρόχους υπηρεσιών τεχνολογίας. Η ενδεχόμενη αδυναμία παροχής υπηρεσιών από τους παρόχους μπορεί να οδηγήσει σε απώλειες δεδομένων ή σε παραβιάσεις ασφαλείας των χρηματοπιστωτικών υποδομών. Χωρίς τη σωστή διαχείριση των κινδύνων αυτών, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ενδέχεται να αντιμετωπίσουν προβλήματα που θα μπορούσαν να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στη λειτουργία τους, στην ασφάλεια των δεδομένων, στη φήμη τους, αλλά και στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα συνολικά.¹⁶⁴

Κίνδυνος Φήμης (Reputational Risk): Τυχόν επαναλαμβανόμενα περιστατικά κυβερνοεπιθέσεων που στοχεύουν στις υποδομές ενδέχεται να προκαλέσουν κρίση στην εμπιστοσύνη της αγοράς στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η πιθανή αμφιβολία των χρηστών ως προς την ασφάλεια των υποδομών μπορεί να οδηγήσει σε απώλεια εμπιστοσύνης όχι μόνο στην υποδομή την ίδια, αλλά και στο χρηματοπιστωτικό σύστημα ευρύτερα, κάνοντας τους χρήστες του συστήματος ολοένα και περισσότερο καχύποπτους προς τις χρηματοπιστωτικές αγορές και την εύρυθμη λειτουργία τους.

Συστημικός Κίνδυνος (Systemic risk): Λόγω της διασύνδεσης (interconnectedness) που υπάρχει μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, η αδυναμία ενός να διεκπεραιώσει πληρωμές μπορεί να επηρεάσει άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που βασίζονται σε αυτές τις πληρωμές, οδηγώντας σε αλυσιδωτή αντίδραση. Δεδομένης της διασυννοριακής φύσης των χρηματοπιστωτικών αγορών, οι συστημικές αστοχίες στις υποδομές μιας χώρας μπορεί να επηρεάσουν τις διεθνείς συναλλαγές και αγορές, επιφέροντας διασυννοριακά αρνητικές επιδράσεις.

¹⁶⁴ Βλ. International Monetary Fund, [GLOBAL FINANCIAL STABILITY REPORT: The Last Mile: Financial Vulnerabilities and Risks](#) (April 2024)

Στρατηγικές και μέτρα μετριασμού κυβερνοαπειλών στις υποδομές

Προηγμένα συστήματα παρακολούθησης και ανίχνευσης εισβολών (advanced monitoring and detection systems):

Τα συστήματα αυτά αναφέρονται στη χρήση τεχνολογιών όπως τα συστήματα ανίχνευσης εισβολής (intrusion detection systems – IDS), τα συστήματα πρόληψης εισβολής (intrusion prevention systems – IPS), τα συστήματα ασφάλειας πληροφοριών και διαχείρισης συμβάντων (security information and event management – SIEM) και άλλα εργαλεία που παρέχουν παρακολούθηση δικτύων, συστημάτων και εφαρμογών σε πραγματικό χρόνο.

Διατήρηση ενημερωμένων συστημάτων: Η διαχείριση εγκατάστασης λογισμικού επιδιόρθωσης (patch management) περιλαμβάνει τη διαχείριση ενημερώσεων λογισμικού, συμπεριλαμβανομένης της αναγνώρισης, εγκατάστασης και επαλήθευσης των ενημερώσεων κώδικα σε συστήματα και λογισμικό.

TIBER-EU: Το πλαίσιο TIBER-EU (Threat Intelligence-Based Ethical Red Teaming for financial institutions in Europe)¹⁶⁵ συνιστά ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο άσκησης δοκιμών ανθεκτικότητας σε κυβερνοεπιθέσεις. Βασίζεται σε πληροφορίες κυβερνοαπειλών (threat-intelligence) και παρέχει ολοκληρωμένη καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι αρχές και οι οντότητες που συμμετέχουν στην άσκηση θα πρέπει να συνεργάζονται για να βελτιώσουν την ανθεκτικότητά τους στον κυβερνοχώρο, πραγματοποιώντας ελεγχόμενες κυβερνοεπιθέσεις. Με άλλα λόγια, το πλαίσιο αυτό προσφέρει μια προληπτική προσέγγιση στις δοκιμές κυβερνοασφάλειας περιλαμβάνοντας ένα σύνολο βέλτιστων πρακτικών και συστάσεων που επιτρέπουν στις ευρωπαϊκές και εθνικές αρχές να συνεργάζονται, σε εθελοντική βάση, με τις υποδομές και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δημιουργώντας ένα πρόγραμμα δοκιμής και βελτίωσης της ανθεκτικότητάς τους έναντι εξελιγμένων κυβερνοεπιθέσεων. Μέχρι στιγμής, το εν λόγω πλαίσιο που εφαρμόζεται από την ΕΚΤ έχει υιοθετηθεί σε αρκετές χώρες στην ΕΕ όπως η Δανία, η Φιλανδία, η Αυστρία, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Ιταλία, κ.ά., με την κάθε χώρα να το προσαρμόζει στις δικές της απαιτήσεις και περιορισμούς.

DORA: Ο κανονισμός για την ψηφιακή επιχειρησιακή ανθεκτικότητα του χρηματοοικονομικού τομέα (DORA),¹⁶⁶ που θα τεθεί σε ισχύ στις 17 Ιανουαρίου 2025, αποτελεί μια σημαντική ενέργεια μετριασμού των κυβερνοαπειλών στις υποδομές, καθώς παρέχει ένα ολοκληρωμένο κανονιστικό πλαίσιο για την ενίσχυση της ψηφιακής επιχειρησιακής ανθεκτικότητας των χρηματοπιστωτικών οντοτήτων σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).

Χρήση διεθνών πλαισίων κυβερνοασφάλειας: Η εφαρμογή διεθνώς αναγνωρισμένων πλαισίων κυβερνοασφάλειας παρέχει ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές και βέλτιστες πρακτικές που βοηθούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να διαχειρίζονται και να μετριάζουν αποτελεσματικά τους κινδύνους κυβερνοασφάλειας. Πιο συγκεκριμένα, το πλαίσιο του Εθνικού Ινστιτούτου

Δεδομένης της συνεχώς εξελισσόμενης φύσης των κυβερνοαπειλών, ο χρηματοπιστωτικός τομέας αντιμετωπίζει πρωτόγνωρες προκλήσεις που επιβάλλουν να υιοθετηθούν καινοτόμες μεθοδολογίες δοκιμών και μέτρα πρόληψης ως μεταβλητές των δοκιμών κυβερνοασφάλειας.

¹⁶⁵ Βλ. European Central Bank, [what is TIBER-EU?](#)

¹⁶⁶ Βλ. Κανονισμός (ΕΕ) 2022/2554 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ψηφιακή επιχειρησιακή ανθεκτικότητα του χρηματοοικονομικού τομέα και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1060/2009, (ΕΕ) αριθ. 648/2012, (ΕΕ) αριθ. 600/2014 και (ΕΕ) αριθ. 909/2014 και (ΕΕ) 2016/1011.

Προτύπων και Τεχνολογίας (NIST), το πλαίσιο ISO/IEC 27001, οι κατευθυντήριες γραμμές του οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κυβερνοασφάλεια (ENISA), καθώς και οι προσδοκίες επίβλεψης για την ανθεκτικότητα στον κυβερνοχώρο (CROE) και οι οδηγίες για την ανθεκτικότητα στον κυβερνοχώρο για υποδομές χρηματοπιστωτικών αγορών (CPMI-IOSCO) διασφαλίζουν ότι οι υποδομές παραμένουν ανθεκτικές έναντι των εξελισσόμενων κυβερνοαπειλών. Στο πλαίσιο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι και η συμμόρφωση στο Customer Security Controls Framework (CSCF)¹⁶⁷ της Swift¹⁶⁸ αποτελεί σημαντικό μέτρο προστασίας για την ενίσχυση της κυβερνοασφάλειας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των υποδομών, παρέχοντας ένα ισχυρό πλαίσιο υποχρεωτικών και συμβουλευτικών ελέγχων για τη μετρίαση των κυβερνοαπειλών και την εξασφάλιση της ασφαλούς χρήσης του δικτύου Swift.

Διεθνής συνεργασία: Η διεθνής συνεργασία δίνει τη δυνατότητα στις υποδομές να ενισχύσουν συλλογικά την άμυνά τους, να μοιράζονται πολύτιμες πληροφορίες και να ανταποκρίνονται πιο αποτελεσματικά σε διασυνοριακά συμβάντα κυβερνοεπιθέσεων. Μερικές από τις στρατηγικές για την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας και της ανταλλαγής πληροφοριών είναι η δημιουργία επίσημων δικτύων ανταλλαγής πληροφοριών,¹⁶⁹ η ανάπτυξη πρωτοκόλλων διασυνοριακής αντιμετώπισης συμβάντων και η συμμετοχή σε διεθνείς ασκήσεις κυβερνοασφάλειας.

Εκπαίδευση και Ενημέρωση: Ο ανθρώπινος παράγοντας θεωρείται συχνά ο πιο αδύναμος κρίκος στην κυβερνοασφάλεια, με αποτέλεσμα τα προγράμματα εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης των εργαζομένων να έχουν ζωτική σημασία για τη διατήρηση ενός ισχυρού επιπέδου κυβερνοασφάλειας. Πιο αναλυτικά, οι τακτικές προσομοιώσεις βοηθούν τους υπαλλήλους να αναγνωρίζουν και να ανταποκρίνονται κατάλληλα σε απόπειρες ηλεκτρονικού ψαρέματος, ενώ οι εργαζόμενοι θα πρέπει να εκπαιδεύονται όχι μόνο στο να αναγνωρίζουν τις κυβερνοαπειλές, αλλά και στο να γνωρίζουν ακριβώς πώς και πού να τις αναφέρουν. Διαφορετικοί ρόλοι μέσα στον οργανισμό αντιμετωπίζουν διαφορετικούς τύπους κυβερνοαπειλών, οπότε η προσαρμογή της εκπαίδευσης σε συγκεκριμένους ρόλους διασφαλίζει ότι οι εργαζόμενοι λαμβάνουν τις πιο συναφείς με το ρόλο τους πληροφορίες.

¹⁶⁷ Βλ. [Swift Customer Security Controls Framework](#).

¹⁶⁸ Η εταιρία SWIFT παρέχει υπηρεσίες ανταλλαγής μηνυμάτων και διασύνδεσης σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, υποδομές, θεματοφύλακες, κεντρικούς αντισυμβαλλομένους κ.ά. σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Swift παρέχει συνδεσιμότητα σε όλες τις υποδομές του Ευρωσυστήματος (υπηρεσίες TARGET), υποστηρίζοντας την ελεύθερη ροή μετρητών, τίτλων και ενέχυρων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

¹⁶⁹ Financial Sector Information Sharing and Analysis Centers, βλ. [FS-ISACs](#).

Συμπεράσματα

Η ανάγκη για συνεχή βελτίωση της ανθεκτικότητας των χρηματοπιστωτικών υποδομών απορρέει από τον κρίσιμο ρόλο που διαδραματίζουν στη διασύνδεση των χρηματοπιστωτικών αγορών και κατ' επέκταση στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η συνεχής βελτίωση δεν είναι απλώς ένας στρατηγικός στόχος, αλλά μια στρατηγική επιτακτική ανάγκη για τη μακροπρόθεσμη ανθεκτικότητα και απρόσκοπτη λειτουργία των υποδομών.

Η έκκληση για εμβάθυνση της διεθνούς συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των υποδομών γίνεται ολοένα και πιο επείγουσα, καθώς η αποτελεσματική διαχείριση της κυβερνοασφάλειάς τους δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί μεμονωμένα ανά υποδομή.

Η αντιμετώπιση εξελιγμένων κυβερνοεπιθέσεων απαιτεί τη συνεχή προσαρμογή των μέτρων κυβερνοασφάλειας. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο,¹⁷⁰ συνεχίζεται η προώθηση της υιοθέτησης νέων τεχνολογιών, όπως η τεχνητή νοημοσύνη και η μηχανική μάθηση, για τη βελτίωση του εντοπισμού και του μετριασμού των κυβερνοαπειλών

των υποδομών, ενώ ταυτόχρονα δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη διαχείριση των κινδύνων τρίτων μερών, διασφαλίζοντας ότι οι υποδομές διατηρούν ισχυρές διαδικασίες εποπτείας και δέουσας επιμέλειας (due diligence).

Τέλος, σε ό,τι αφορά τις χρηματοπιστωτικές υποδομές στην Ελλάδα, η αντιμετώπιση των κυβερνοαπειλών είναι ευθυγραμμισμένη με τις οδηγίες και τους κανονισμούς της ΕΕ, ενώ υποστηρίζεται επίσης και από εθνικές στρατηγικές και δράσεις.¹⁷¹ Η Τράπεζα της Ελλάδος, αρμοδιότητα της οποίας είναι η προώθηση και η επίβλεψη της ομαλής λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας των χρηματοπιστωτικών υποδομών, δίνει έμφαση στη συμμόρφωση με τους κανονισμούς και τη συνεργασία μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών. Η διασφάλιση ότι όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν πρόσβαση στα απαραίτητα εργαλεία, την τεχνογνωσία και τη χρηματοδότηση για ισχυρή κυβερνοασφάλεια παραμένει μια συνεχής προσπάθεια.

Η πολυπλοκότητα και η συχνότητα των επιθέσεων στον κυβερνοχώρο συνεχίζουν να αυξάνονται, καθιστώντας αναγκαία μια προληπτική προσέγγιση της κυβερνοασφάλειας. Οι κεντρικές τράπεζες και οι ρυθμιστικές αρχές του χρηματοπιστωτικού τομέα, μέσω των ρυθμιστικών πλαισίων, της επίβλεψης των υποδομών και της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, συμβάλλουν στην προστασία τους από κυβερνοαπειλές.

¹⁷⁰ Βλ. European Central Bank, [Cyber resilience and financial market infrastructures](#).

European Commission, [Cyber resilience in financial sector](#).

¹⁷¹ Βλ. Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας, [ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΟΑΣΦΑΛΕΙΑΣ 2020 -2025](#) (Δεκέμβριος 2020). Hellenic Computer Security Incident Response Team (CSIRT): Η ελληνική ομάδα CSIRT διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών για την κυβερνοασφάλεια μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα. Αυτό περιλαμβάνει υποδομές των χρηματοπιστωτικών αγορών, τράπεζες και άλλες κρίσιμες χρηματοοικονομικές οντότητες. Η εν λόγω ομάδα παρέχει μια πλατφόρμα για ανταλλαγή πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο σχετικά με κυβερνοαπειλές, ευπάθειες και συμβάντα κυβερνοασφάλειας, επιτρέποντας μια συντονισμένη απάντηση σε όλο το χρηματοπιστωτικό τομέα.

